KOZMIK ODA

2021 KPSS YENİ NESİL GENEL KÜLTÜR

ÇIK[MA]MIŞ SORULAR

COĞRAFYA

KOZMIK ODA YAYINCILIK

KOZMİK ODA

Bu kitapaki tüm sorular
sizler için özenle çözülmüştür.
Çözüm Kitabının PDF'si için QR kodu okutunuz.

www.kozmikoda.com.tr

KPSS HAZIRLIK
KOZMİK ODA
COĞRAFYA
ÇIK[MA]MIŞ
SORULAR

Yazarlar
Kozmik Oda Coğrafya Zümresi

ISBN
978-625-44344-5-7

BASKI

SONÇAĞ YAYINCILIK MATBAACILIK

İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı No: 48/48 İskitler

06070 ANKARA

TEL: 0312 341 36 67

KOZMİK ODA YAYINCILIK

Zübeyde Hanım Mah. 656. Sk. No:20/2 Altındağ / ANKARA

Tel: (0552) 518 06 06

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Sertifika Numarası: 45130

kozmikodakitap@gmail.com

www.kozmikoda.com.tr

© COPYRIGHT KOZMİK ODA YAYINCILIK
Yayım Hakkı
Bu kitabın her türlü yayım hakkı Kaplan Akademi Yayıncılık'a aittir. Bu kitabın baskısından 5846 ve 2936 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Yasası hükümleri gereğince kaynak gösterilerek bile olsa alıntı yapılamaz, herhangi bir şekilde çoğaltılamaz, genel ağ ve diğer elektronik ortamlarda yayımlanamaz. Kozmik Oda Yayıncılık bir Kaplan Akademi Yayıncılık Eğitim Öğretim Hizmetleri Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. markasıdır.

KOZMİK ODA

İÇİNDEKİLER

TÜRKİYE'NİN COĞRAFİ KONUMU	5
TÜRKİYE'NİN YERYÜZÜ ŞEKİLLERİ: İÇ KUVVETLER	15
TÜRKİYE'NİN YERYÜZÜ ŞEKİLLERİ: DIŞ KUVVETLER	21
TÜRKİYE'NİN İKLİMİ	27
TÜRKİYE'NİN BİTKİ ÖRTÜSÜ VE TOPRAK YAPISI	39
TÜRKİYE'DE NÜFUS VE YERLEŞME	41
TÜRKİYE'DE NÜFUS VE YERLEŞME	55
TÜRKİYE'DE TARIM	59
TÜRKİYE'DE HAYVANCILIK	71
TÜRKİYE'DE ORMANCILIK	77
TÜRKİYE'DE TİCARET	81
TÜRKİYE'DE TURİZM	87
TÜRKİYE'NİN MADENLERİ	93
TÜRKİYE'DE SANAYİ	101
TÜRKİYE'DE ULAŞIM	107
TÜRKİYE'NİN KIYI BÖLGELERİ	113
TÜRKİYE'NİN İÇ BÖLGELERİ	115

PDF ÇÖZÜMLER İÇİN QR KOD

www.kozmikoda.com.tr

TÜRKİYE'NİN COĞRAFİ KONUMU

1. Türkiye, 36°-42° kuzey paralelleri ile 26°-45° doğu meridyenleri arasında yer alır. Diğer bir ifadeyle ülkemiz; Ekvator'a göre Kuzey Yarım Küre'de, Greenwich'e göre de Doğu Yarım Küre'de yer alır. Bu durum Türkiye'nin matematik konumunun sonucudur. 21 Aralık tarihinde ise;

- Güneş ışınları, öğle vakti Güney Yarım Küre'de bulunan Oğlak Dönencesi'ne dik açıyla düşer.
- Oğlak Dönencesi'nde öğle vaktidüz zeminlerdeki cisimlerin gölgesi oluşmaz.
- Güney Yarım Küre'de en uzun gündüz, en kısa gece; Kuzey Yarım Küre'de ise en uzun gece, en kısa gündüz yaşanır.
- Bu tarihten sonra Güney Yarım Küre'de gündüzler kısalmaya, geceler uzamaya; Kuzey Yarım Küre'de ise geceler kısalmaya, gündüzler uzamaya başlar.
- Bu tarihten itibaren Güney Yarım Küre'de yaz, Kuzey Yarım Küre'de ise kış mevsimi yaşanmaya başlar.
- Aydınlanma çemberi kutup dairelerinden teğet geçer. Bu yüzden Güney Kutup Dairesi'nde 24 saat gündüz, Kuzey Kutup Dairesi'nde ise 24 saat gece yaşanır.
- Kuzeyden güneye doğru gidildikçe gündüz süreleri uzamaktadır.

Buna göre; ''21 Aralıkta gündüz süresi kuzeye gidildikçe uzar.'' demek yanlış bir ifade olur.

(Cevap B)

2. Türkiye, üç büyük kıtanın kesişim noktasında yer alır. Karadeniz ve Akdeniz arasında ticaretin yapıldığıİstanbul ve Çanakkale gibi stratejik öneme sahip boğazların ülkemizde bulunması ve üç tarafının denizlerle çevrili olması Türkiye'yi önemli bir ulaşım merkezi hâline getirmektedir. Hazar bölgesi ve Orta Doğu'da çıkarılan petrolün dünya pazarına taşınmasında en kısa ve kârlı yol ülkemiz topraklarından geçmektedir. Ülkemizin genç ve dinamik nüfusu, askerî alandaki gücü ve gelişen ekonomisi jeopolitik konum özelliklerini oluşturan diğer önemli unsurlardır. Ancak bu unsurlara göre ''Dört mevsimin belirgin olarak yaşanmasının ve aynı anda farklı iklim özelliklerinin görülmesi'' daha az önem taşır.

(Cevap C)

3.

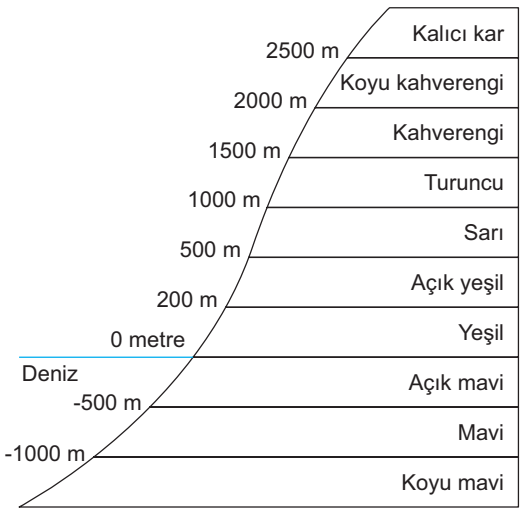

Fiziki Harita: Yeryüzü şekillerinin yükselti değerlerinin renklendirme yöntemiyle gösterildiği haritadır. Yukarıdaki şekilde fiziki haritalarda yükselti değerlerini göstermede kullanılan renkler verilmiştir. Buna göre bir Türkiye fiziki haritasında, iki platonun farklı renklerle gösterilmesi yükseltilerinin farklı olduğu anlamına gelir.

(Cevap C)

4. Türkiye'nin orta kuşakta bulunması iklim çeşitliliğini artıran bir unsurdur. Bu durumun sonucunda Türkiye'de çeşitli tarım ürünleri yetiştirilebilmektedir.

(Cevap D)

COĞRAFYA SORU BANKASI
www.kozmikoda.com.tr

5. Ülkemiz özel konumu itibarıyla; Eski Dünya karaları adı da verilen Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının birbirine en çok yaklaştığı yerde bulunur. Asya Kıtası'nın batısında, "Küçük Asya" da denilen Anadolu ile Avrupa Kıtası'nın güneydoğusunda bulunan Trakya ülkemizin topraklarını oluşturur. Bu yönüyle ülkemiz hem Asya hem de Avrupa ülkesidir. 814.578 km²lik (adalarla birlikte) gerçek yüz ölçümü ile ülkemiz, bir bakıma Avrupa ile Asya arasında doğal bir köprü oluşturur. Ancak Türkiye'nin Kuzey Yarım Küre'de olması Türkiye'nin matematik konumunun sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

(Cevap C)

6. Türkiye'de sıcaklık güneş ışığının geliş açısına bağlı olarak güneyden kuzeye doğru gidildikçe azalır. Buna göre; İzmir'in Van'dan daha sıcak olmasının nedeni güneş ışığının geliş açısı değil karasallık, denizellik ve yükselti gibi özel konum şartlarıdır.

(Cevap A)

7. **21 Haziran'da;**

- Güneş ışınları, öğle vakti Kuzey Yarım Küre'de bulunan Yengeç Dönencesi'ne dik açıyla düşer.
- Yengeç Dönencesi'nde öğle vakti, düz zeminlerdeki cisimlerin gölgesi oluşmaz.
- Bu tarihten itibaren Kuzey Yarım Küre'de yaz, Güney Yarım Küre'de ise kış mevsimi yaşanmaya başlar.
- Kuzey Yarım Küre'de en uzun gündüz, en kısa gece; Güney Yarım Küre'de ise en uzun gece, en kısa gündüz yaşanır.
- Bu tarihten sonra Kuzey Yarım Küre'de gündüzler kısalmaya, geceler uzamaya; Güney Yarım Küre'de ise geceler kısalmaya, gündüzler uzamaya başlar.
- Aydınlanma çemberi kutup dairelerinden teğet geçer. Bu yüzden Kuzey Kutup Dairesi'nde 24 saat gündüz, Güney Kutup Dairesi'nde ise 24 saat gece yaşanır.
- Güneyden kuzeye doğru gidildikçe gündüz süreleri uzar. Bu yüzden Sinop'ta gece süresi Hatay'dan kısadır.

(Cevap B)

8. 21 Mart ve 23 Eylül'de (Ekinoks tarihleri);

- Güneş ışınları öğle vakti Ekvator'a dik açıyla düşer.
- Ekvator'da öğle vakti düz zeminlerdeki cisimlerin gölgesi oluşmaz.
- Aydınlanma çemberi kutup noktalarından teğet geçer.
- Dünya'nın her yerinde gece-gündüz eşitliği (ekinoks) yaşanır.

(Cevap B)

9. Dünya; batıdan doğuya doğru döndüğü için güneş, doğudaki bir merkezde batıdakine göre erken doğar, erken batar. Bu yüzden doğunun yerel saati batıdan daha ileridir. Çanakkale'nin yerel saati Iğdır'a göre ileri değil, daha geri olmalıdır.

(Cevap E)

10. Türkiye Kuzey Yarım Küre'de yer aldığından güneyden esen rüzgârlar sıcaklığı yükseltir. Bu durum enlemin bir sonucudur. Ancak ülkemizdeki bir yörede güneyden esen rüzgârların sıcaklığı düşürdüğü gözlenmiştir. Bu durum ise enlemin etkisine ters düşer.

(Cevap B)

11. Ankara'dan 15 günlüğüne X kentine tatile giden bir kişi bu süre içinde X kentinde gündüz süresinin Ankara'dan uzun olduğunu gözlemiş ise bu kent Sinop ve tarih 21 Haziran olmalıdır. Çünkü 21 haziranda güneyden kuzeye doğru gidildikçe gündüz süreleri uzar.

(Cevap A)

12. Bir ülkenin coğrafi koordinatlarından yararlanarak, o ülkenin matematik konumu ile ilgili özelliklere ulaşılır. Ancak yer altı kaynakları tamamen özel konumun bir sonucudur ve coğrafi koordinatlar ile ilgili değildir.

(Cevap D)

13. Enlem etkisine bağlı olarak maki üst sınırı ülkemizde güneyden kuzeye gidildikçe deniz seviyesine yaklaşmakta ise Çanakkale'de maki üst sınırı deniz seviyesine daha yakındır. Çünkü seçenekler arasında en kuzeyde yer alan il Çanakkale'dir.

(Cevap C)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

TÜRKİYE'NİN COĞRAFİ KONUMU

1. X havalimanı Başlangıç Meridyeni (Londra) ile Başlangıç Paralelinin (Ekvator) kesiştiği noktada yer alıyorsa Ankara'ya ulaşmak için buradan hareket eden bir uçak kuzeydoğu yönünde yol almalıdır. Çünkü Ankara Başlangıç Meridyenine göre daha doğuda; Başlangıç Paraleline göre daha kuzeydedir.

(Cevap B)

2. Türkiye'de birbirinden farklı konumlara sahip olan iki noktanın boylam derecelerinin aynı olması, yerel saatlerinin aynı olduğu anlamına gelir. Çünkü aynı boylam yayı üzerindeki tüm noktalarda yerel saat aynı olur.

(Cevap C)

3. 21 mart ve 23 Eylül tarihlerinde yalnızca İstanbul'da değil Dünya'nın her yerinde gece-gündüz eşitliği (ekinoks) yaşanır. Bu durum Türkiye'nin Kuzey Yarım Küre'de yer aldığı gösteren bir unsur olamaz.

(Cevap D)

4. Bir Türkiye fiziki haritasında kıyı bölgelerinde yer alan illerden Adana'da yeşil rengin kıyıdan itibaren geniş bir alanda buna karşılık Rize'de ise dar bir alanda kullanılması yükseltilerin farklı olmasından kaynaklanır. Çünkü Türkiye fiziki haritasında renklendirme yöntemi ile yükselti değerleri gösterilir.

(Cevap A)

5. Türkiye'de güneş ışınlarının yere düşme açısı güneyden kuzeye doğru gidildikçe küçülür. Buna bağlı olarak güneyden kuzeye doğru gidildikçe sıcaklıklar azalır. Ancak Kıyı Ege'de kaplıca ve ılıcaların fazla olması bu durumun bir sonucu değil; fay hatlarının varlığı ile ilgilidir.

(Cevap D)

6. Türkiye, Kuzey Yarım Küre'de yer alır. Bu durum, Türkiye'nin güneyinden kuzeyine doğru gidildikçe bazı özelliklerin değişmesine neden olur. Bu özellikler: Güneş ışınlarının yere düşme açısı azalır. Sıcaklık, enleme bağlı olarak azalır. Cisimlerin gölge boyu uzar. Deniz suyu tuzluluk oranı azalır. Kalıcı kar sınırı deniz seviyesine yaklaşır. Üzerinden geçen paralel dairelerinin boyları kısalır. Üzerinden geçen ardışık iki meridyen yayı arasındaki mesafe azalır.

Türkiye, orta enlemlerde yer alır. Bu nedenle yıl içinde dört mevsimi belirgin olarak yaşar. Türkiye'nin kuzeyi ile güneyi arasındaki kuş uçumu uzaklık 666 km'dir. Türkiye'nin doğusu ile batısı arasındaki yerel saat farkı 76 dakikadır. Türkiye, 2 ve 3. saat dilimlerinde yer alır. Bütün bu açıklamalar matematik konum ile ilgilidir. Ancak ortalama yükseltinin Sivas'ta en fazla olması özel konumun bir sonucudur.

(Cevap D)

7. Ankara'dan 15 günlüğüne Karabük'e giden Mustafa, Karabük'te gündüz süresinin Ankara'dan uzun olduğunu ve her geçen gün biraz daha uzadığını gözlemlediğine göre tarih 25 mayıs olmalıdır. Çünkü 21 mart ve 21 haziran tarihleri arasında Türkiye'de güneyden kuzeye doğru gündüzler uzar ve her geçen gün de uzamaya devam eder.

(Cevap E)

8. Türkiye fiziki haritasında kullanılan ölçek değerleri değişse bile ortalama yükselti değerleri değişmez. Çünkü bu durum ölçeğe göre değişen bir özellik değildir. Örneğin Ağrı Dağı'nın yükseltisi her haritada aynı olmak zorundadır.

(Cevap C)

COĞRAFYA SORU BANKASI
www.kozmikoda.com.tr

9. Türkiye'nin en batısından geçen meridyen (26 Doğu meridyeni) ile Türkiye'nin en güneyinden geçen paralel (36 Kuzey paraleli), soruda verilen koordinat sistemindeki II nolu aralıkta kesişir.

(Cevap B)

10. İstanbul'a ulaşan güneş ışınlarının geliş açısı günlük ve yıllık harekete bağlı olarak sürekli değişir. Bu durum sıcaklık, gölge boyu gibi özelliklerin de değişmesine neden olur. Ancak İstanbul'un Ekvator'a olan uzaklığı asla değişmez.

(Cevap E)

11. Türkiye, Kuzey Yarım Küre'de yer alır. Bu durum, 21 Haziran'da Türkiye'nin güneyinden kuzeyine doğru gidildikçe bazı özelliklerin değişmesine neden olur. Ancak 21 Haziran'da İstanbul'da gündüz süresi Ankara'dan kısa değil daha uzundur.

(Cevap E)

12. 21 Haziran tarihinde X merkezinden Y merkezine gidildikçe gece süresi uzadığına göre Y merkezi kesinlikle daha güneyde olmalıdır. Çünkü 21 Haziran tarihinde kuzeyden güneye doğru gidildikçe gece süresi uzar.

(Cevap C)

13. 23 Eylül tarihinde güneş ışınlarını aynı açı ile alan iki merkez için Ekvator'a olan uzaklıklarının aynı olduğu söylenebilir. Çünkü bu tarihte güneş ışınları Ekvator'a tam dik ve Ekvator'a olan uzaklıkları eşit olan noktalara da eşit açıyla gelir.

(Cevap E)

14. Güneş ışınlarının geliş açısı gün içerisinde sürekli değişir. Bu durum günlük hareketin bir sonucudur. Günlük hareketin sonucu ayrıca, günlük sıcaklık farklarına bağlı olarak meltem rüzgârlarının oluşmasına ve gün içinde cismin gölge boyunun değişmesine neden olur.

(Cevap A)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

TÜRKİYE'NİN COĞRAFİ KONUMU

1. Özel konum; Dünya üzerindeki bir yerin kıtalara, denizlere, boğaz ve kanallara, ülkelere, yer şekillerine, yer altı ve yer üstü zenginliklerine göre belirlenen konumudur.

Bu durum; iklim özellikleri, bitki örtüsü, tarım ürünleri, ekonomik faaliyetler, ulaşım, nüfus ve yerleşme özellikleri, jeopolitik ve jeostratejik özellikler gibi unsurlar üzerinde etkilidir. Ancak dört mevsimin belirgin olarak yaşanması Türkiye'nin matematik konumunun sonucudur.

(Cevap A)

2. Samsun Limanı'nın Sinop Limanı'ndan daha işlek olması doğru bir özelliktir. Ancak bu durum Türkiye'nin mutlak konumu yani matematik konumu ile ilgili değil özel konumu ile ilgilidir.

(Cevap A)

3. Haritada gösterilen kentlerden en batıda olan yani İzmir kenti başlangıç meridyenine daha yakın olacaktır. İzmir ve Van'ın sıcaklıkları eşit olamaz. Ayrıca Ankara'nın yerel saati Konya'dan daha geri olacaktır.

(Cevap E)

4. Bir ülkenin içinden ya da yakınından geçen saat diliminin merkez boylamına ait yerel saatin ülkenin tamamında kullanılmasına ulusal saat uygulaması denir. Bir ülke doğu-batı doğrultusunda çok geniş bir alan kaplıyorsa aynı anda birden çok ortak saat kullanabilir. Rusya, ABD, Kanada ve Avustralya gibi ülkeler aynı anda birden fazla ortak saat kullanır. Türkiye, 2 ve 3. saat diliminde toprakları olan bir ülkedir. Enerji tasarrufu sağlamak amacıyla ülkemizde 3. saat dilimi (merkez boylamı 45° D meridyeni) kullanılmaktadır. Eskiden ülkemiz kış aylarında 2. saat dilimini (merkez boylamı 30° D meridyeni), yaz aylarında ise 3. saat dilimini kullanmaktaydı. 08.09.2016 tarihinde Bakanlar Kurulu kararıyla; 30 Ekim 2016 Pazar günü saat 04.00'ten itibaren 1 saat geri alınması ibaresi yürürlükten kaldırılmıştır.

Bu yüzden artık sürekli olarak Türkiye'de 45° D meridyeninin yerel saati ile ortak saati yıl boyunca aynıdır.

(Cevap E)

5. Fiziki haritalarda renkler yükselti basamaklarını gösterir. 0-500 m arası: yeşil (I nolu yer), 500-1000 m arası: sarı (II nolu yer), 1000-2000 m arası: kahverengi (III nolu yer) ve 2000 m den yüksek olan yerler ise koyu kahverengi renk ile gösterilir.

(Cevap B)

6. Enlemin etkisine bağlı olarak ekvatordan kutuplara doğru gidildikçe sıcaklık azalır. Bu durum buharlaşmanın ve dolayısıyla denizlerin tuzluluk oranının kutuplara doğru azalmasına neden olmaktadır.

(Cevap A)

7. Yozgat, Sivas ve Erzincan güneş ışınlarını yıl boyunca birbirine yakın açılarla alır. Bu durum söz konusu kentlerin enlemlerinin yani ekvatora olan uzaklıklarının aynı olduğu anlamına gelir.

(Cevap D)

8. Türkiye, Orta Doğu ve Kafkas ülkelerinde yakın tarihte çeşitli sorunlar yaşanmış ve günümüzde halen yaşanmaktadır. Bu durum söz konusu yerlerin coğrafi konumlarının uluslar arası politikada oynadığı rol yani jeopolitik konumları ile ilgilidir. Ayrıca bu yerlerin petrol ve doğal gaz bakımından zengin olması da ayrı bir önem arzetmektedir.

(Cevap A)

9. Haritalar önceleri dikkatli arazi incelemelerine bağlı olarak yapılmaktaydı. Bugün ise modern haritalar, hava fotoğrafları ve uydulardan çekilen fotoğrafl arın bilgisayarlara aktarılmasıyla en az hata ile çizilmektedir. Ancak nasıl yapılırsa yapılsın, Dünya'nın küresel şeklinden dolayı bir yerin hatasız olarak düzlem üzerine aktarılması neredeyse imkânsızdır. Bu hataları ve bozulmaları en aza indirebilmek ve küre üzerindeki yerleri doğru aktarabilmek için bazı yöntemler geliştirilmiştir. Bu yöntemlere projeksiyon yöntemleri denir. Ancak bu yöntemler de bozulmaları tam olarak ortadan kaldıramamaktadır.

(Cevap C)

www.kozmikoda.com.tr

10.

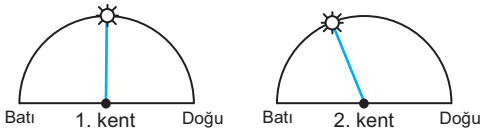

Bu şekle göre ikinci kentin yerel saati daha ileridir. Çünkü öğleden sonrayı yaşamaktadır. Buna göre ikinci kent daha doğuda olmalıdır. Iğdır ise Türkiye'nin doğusunda yer alır.

(Cevap C)

11. Ülkemizde 3. saat dilimi (merkez boylamı 45° D meridyeni) kullanılmaktadır. Yani Türkiye'de 45° D meridyeninin yerel saati ile ortak saati yıl boyunca aynıdır. Buna göre Türkiye'de ulusal saat 12.00 demek 45° D meridyeninin yerel saati de 12 00 demektir. O zaman yerel saati 12. 10 olan yer Türkiye'nin doğusunda ve sınırlarımız dışında kalır.

(Cevap A)

12. Türkiye'nin sınırlarındaki; 26° Doğu meridyeni ile 36° Kuzey Paralelinin kesiştiği noktadan, 45° Doğu meridyeni ile 42° Kuzey Paralelinin kesiştiği noktaya ulaşmak için kuzeydoğu yönde yol alınmalıdır. Çünkü bu yer Türkiye'nin en kuzeydoğusu köşesinin koordinatlarıdır.

(Cevap B)

13. Ölçeğin paydasındaki sayı haritanın küçültme oranına karşılık gelir. Ölçeğin paydasındaki sayı büyüdükçe ölçek küçülür, örneğin;

1/5.000

1/10.000

1/500.000

1/8.000.000

Bunun sonucunda ise; ayrıntı azalır, bozulma artar. Kâğıtta kapladığı alan azalır. Gerçekte gösterdiği alan genişler. Buna göre büyük ölçekli haritaların daha geniş alanları gösterdiği söylenemez.

(Cevap C)

www.kozmikoda.com.tr

TÜRKİYE'NİN COĞRAFİ KONUMU

1. İzmir batıda olduğu için yerel saati en ileri değil en geridir. Ayrıca;

Sinop en kuzeyde yer aldığı için kıyılarındaki tuzluluk oranı en azdır.

21 Mart'ta tüm dünyada gece ve gündüz süresi eşittir.

Antalya en güneyde olduğu için yıl boyunca güneş ışınlarını daha dik açıyla alır.

Ankara ise daha karasal olduğu için yıllık ve günlük sıcaklık farkı daha fazladır.

(Cevap A)

2. Eşit sayfaların tamamı kullanılacak şekilde iki farklı yerin haritası çizildiğinde gerçek alanı fazla olan yer, daha fazla küçültülmüş olur. Örneğin Dünya ile Türkiye'nin haritaları eşit büyüklükteki sayfalara çizildiğinde dünya haritası daha fazla küçültülmüş olur. Bu durumda dünya haritasının ölçeği, Türkiye haritasının ölçeğine göre daha küçüktür. Buna göre en geniş yüz ölçüme sahip olan Konya haritasının çiziminde kullanılan ölçek daha küçüktür.

(Cevap B)

3. Meridyenlerin kutuplarda birleşme özelliği vardır. Bu yüzden iki meridyen arası mesafe ekvatordan kutuplara doğru gidildikçe daralır. Meridyenler en geniş aralığa ekvator üzerinde ulaşırlar. Ancak bu durum doğunun yerel saatinin ileri olmasını değiştirmez. Yerel saat farkı günlük hareket sonucunda ortaya çıkar.

(Cevap D)

4. Türkiye, kuzey yarım kürede ve orta enlemlerde yer alır. Bu nedenle;

- Yıl içinde dört mevsimi belirgin olarak yaşar.
- Dağların yıl boyunca güneye bakan yamaçları daha sıcaktır.
- 21 haziranda yaklaşık 16 saat süreyle en uzun gündüzünü yaşar.

(Cevap D)

5. Renklendirme yöntemi ile hazırlanan fiziki haritalarda yeryüzü şekillerinin yükselti basamakları renklerle gösterilir. Yükseltisi deniz seviyesine yakın yerler yeşil, yükseltinin arttığı yerler sarı, kahverengi ve bu renklerin tonları ile gösterilir. Bu yöntemle hazırlanan haritalarda renkler, ova ve plato gibi yerleri değil sadece yükseltiyi gösterir. Buna göre diğerleri deniz seviyesinde iken orta yükseltide olan Konya Ovası farklı renkle boyanacaktır.

(Cevap D)

6. Soruda verilen şekilde dünyanın 21 haziran tarihindeki konumu gösterilmiştir. Bu tarihte;

- Güneş ışınları, öğle vakti Kuzey Yarım Küre'de bulunan Yengeç Dönencesi'ne dik açıyla düşer.
- Yengeç Dönencesi'nde öğle vakti, düz zeminlerdeki cisimlerin gölgesi oluşmaz.
- Bu tarihten itibaren Kuzey Yarım Küre'de yaz, Güney Yarım Küre'de ise kış mevsimi yaşanmaya başlar.
- Kuzey Yarım Küre'de en uzun gündüz, en kısa gece; Güney Yarım Küre'de ise en uzun gece, en kısa gündüz yaşanır.
- Bu tarihten sonra Kuzey Yarım Küre'de gündüzler kısalmaya, geceler uzamaya; Güney Yarım Küre'de ise geceler kısalmaya, gündüzler uzamaya başlar.
- Aydınlanma çemberi kutup dairelerinden teğet geçer. Bu yüzden Kuzey Kutup Dairesi'nde 24 saat gündüz, Güney Kutup Dairesi'nde ise 24 saat gece yaşanır.
- Güneyden kuzeye doğru gidildikçe gündüz süreleri uzar.

Buna göre bu tarihte Kars'ta yaz yaşanacağından en uzun gölgenin ölçüldüğü söylenemez.

(Cevap E)

7. Sorudaki haritada Türkiye'nin sınırlarından geçen paralel ve meridyenler gösterilmiştir.

Buna göre, Türkiye'nin dünya üzerinde bulunduğu yer; kuzey yarım kürede, başlangıç meridyeninin doğusunda ve dönenceler dışında olmalıdır.

(Cevap D)

www.kozmikoda.com.tr

8. Sorudaki tabloda gündüz süresi değil gece süresi gösterilmiştir. Buna göre kuzey yarım küre 21 haziranda en kısa gece 21 aralıkta ise en uzun gece yaşayacaktır. O halde Y kenti kuzey yarım kürede yer almalıdır.

(Cevap E)

9. Ekvatorda çizgisel hız en fazladır. Ekvatorda iki meridyen arası mesafe en geniştir. Buna göre X merkezi ekvatora daha yakın olmalıdır. Ayrıca ekvatordan kutuplara doğru paralellerin boyları kısalır. Buna göre X in yer aldığı paralel daha uzun olmalıdır.

(Cevap D)

10. Aynı boylam üzerinde yer alan tüm noktaların yerel saatleri aynıdır. Fakat başlangıç meridyenine olan uzaklıkları aynı değildir. Çünkü meridyenler kutuplara doğru birbirlerine yaklaşır, aralarındaki mesafe kısalır. Bu yüzden farklı enlemde olup aynı boylamdaki noktaların başlangıç meridyenine olan uzaklıkları aynı değildir.

(Cevap A)

11. Sorudaki haritada verilen K, L, M ve N noktaları aynı enlemde yer alırlar. Bu yüzden;

- öğle vakti güneş ışınlarının gelme açısı,
- Ekvator'a kuş uçuşu uzaklık,
- gece gündüz süre farkı,
- 21 Haziran tarihinde gündüz süresi gibi özellikleri sürekli aynıdır. Ancak bu noktaların karasallık ve denizellik özellikleri farklı olacağından gece ile gündüz arasındaki sıcaklık farklarının aynı olacağı söylenemez.

(Cevap E)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

TÜRKİYE'NİN COĞRAFİ KONUMU

1. Yukarıdaki haritada verilen merkezlerin coğrafi konumları dikkate alındığında hem en doğuda hem de en kuzeyde yer aldığı için I nolu merkezin,

- Yerel saat en ileridir.
- İki meridyen arası mesafe en azdır.
- Çizgisel hız en azdır.

gibi özelliklerin tümüne sahip olduğu söylenebilir.

(Cevap A)

2. 42° doğu boylamında yer alan Bitlis'te saat 14.00 olduğunda Zonguldak'ta 13.20 ise arada 40 dakika var demektir. 40 dakika daha geri olmak ise 10 meridyen daha batıda olmak demektir. Buna göre Zonguldak 32° doğu boylamında yer alır.

(Cevap E)

3. Dünya günlük hareketini tamamlarken kendi ekseni etrafında batıdan doğuya doğru döner.

Buna göre, Dünya'nın günlük hareketi sırasında Türkiye haritası üzerinde işaretlenen kentlerden en batıda olan yani İzmir, güneşin karşısından en son geçer.

(Cevap A)

4. Mevsimlik sıcaklık farklarının oluşması, yıl içinde cisimlerin gölge boylarının değişmesi, mevsimlerin oluşması ve gece ve gündüz uzunluklarının değişmesi gibi olayların en temel nedeni yıllık hareket yani Dünya'nın Güneş etrafında dönmesidir.

(Cevap D)

5. Ordu'dan Adana'ya yani Türkiye'nin kuzeyinden güneyine doğru giden bir gözlemcinin yol üzerinde karşılaştığı bazı değişimlerden; yalnızca Adana'da yağışın daha az olması özel konumun sonucudur. Çünkü bu durum enlem değil yer şekilleri ile ilgilidir.

(Cevap B)

6.

- Akdeniz kıyılarında tuzluluk oranının Karadeniz kıyılarından fazla olması
- Cisimlerin gölge yönünün sürekli kuzey olması
- Yerleşmelerin genelde dağların güney yamaçlarına kurulması
- Ocak ayında Antalya'da sıcaklığın Samsun'dan yüksek olması

Yukarıda verilen özelliklerin tamamı Türkiye'nin Kuzey Yarım Küre'de yer almasının sonuçlarıdır. Eğer Türkiye Güney Yarım Küre'de yer alıyor olsaydı bu özelliklerin tamamının tam tersi yaşanırdı.

(Cevap B)

7. Renklendirme yöntemiyle çizilen fiziki haritalarda 0-500 m arası yükseltiye sahip alanlar yeşil renk ile gösterilir. Buna göre bir Türkiye fiziki haritasında en fazla yeşil renk Marmara için kullanılır. Çünkü Marmara'nın yükselti ortalaması genelde 0-500 m arasındadır.

(Cevap C)

COĞRAFYA SORU BANKASI
www.kozmikoda.com.tr

8. Dünya'nın geoid şeklinden dolayı yer çekimi Ekvator'dan kutuplara doğru artar. Buna göre, Türkiye haritasında işaretlenen kentlerden III. nolu ekvatora en yakın olacağından yer çekimi daha zayıf hissedilir.

(Cevap C)

9. Türkiye, Kuzey Yarım Küre'de yer alır. Bu yüzden bazı özellikleri güneyden kuzeye doğru gidildikçe yani enleme göre değişir. Ancak saat dilimleri bu özellikler arasında yer almaz. Çünkü saat dilimleri enleme değil boylama göre değişir.

(Cevap A)

10. Çizgisel hız ekvatordan kutuplara doğru azalır. Buna göre sorudaki haritada verilen merkezlerden ekvatora en yakın olan yani V. merkezde çizgisel hız en fazladır.

(Cevap E)

11. Soruda verilen özelliklerden yalnızca yerel saat meridyenlere göre değişir. Buna göre aynı enlemde fakat farklı meridyen yayı üzerinde yer alan kent merkezlerinin yerel saatleri farklı olacaktır.

(Cevap B)

12. Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının birbirine en çok yaklaştığı yerde olması, Türkiye'nin jeopolitik konumun sonucu değil; bu konumu ortaya çıkartan bir özelliktir.

(Cevap C)

13. 21 Haziran tarihinde Türkiye'de kuzeye doğru gidildikçe gündüzler uzar. Ancak sorudaki kişi gündüzlerin kısaldığını gözlemlemiştir. Buna göre güneye doğru gitmelidir. Ayrıca doğunun yerel saati daima daha ileridir. Yani doğuda güneş daha erken doğar. Bu kişi aynı zamanda hem gündüzlerin kısaldığını hem de güneşin daha erken doğduğunu görüyorsa güneydoğu yönde yol almıştır.

(Cevap B)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

TÜRKİYE'NİN YERYÜZÜ ŞEKİLLERİ: İÇ KUVVETLER

1.

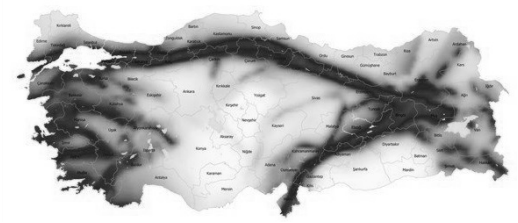

Yukarıdaki haritada Türkiye'deki fay hatlarının uzanışı gösterilmiştir. Bu haritaya göre Türkiye'de güney ve kuzey kıyılarda değil de batı kıyılarda aktif fay hatlarının olduğu söylenir. Yine bu haritaya göre Güneydoğu Anadolu'da aktif fay hatlarının yer almadığına ulaşılabilir.

(Cevap D)

2. Renklendirme yöntemine göre hazırlanmış bir Türkiye fiziki haritasında Edirne ile Erzurum farklı farklı renklerde gösterilmesi bu kentlerin ortalama yükseltilerinin farklı olduğu anlamına gelir. Çünkü fiziki haritalarda kullanılan renkler yükselti basamaklarını gösterir.

(Cevap B)

3. Türkiye'deki yükseltisi fazla olan ovaların iklim şartlarının karasallaşmasına bağlı olarak; I. aritmetik nüfus yoğunluğu, IV. endüstriyel tarım ürünlerinin çeşitliliği özelliklerinin diğerlerinden az olduğu söylenebilir. Ayrıca yükseltiyle birlikte düşen sıcaklık ortalamaları ürünlerin daha geç olgunlaşmasına ve kar yağışlı gün sayısının da artmasına neden olacaktır.

(Cevap B)

4. Karasu - Aras Dağları Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki dağ sıralarıdır. Geniş bir alanı kaplayan bu iki sıradağlar, Doğu Anadolu ve Türkiye'nin en yüksek dağlarıdır. Ancak; Yıldız, Küre, Canik, ve Giresun – Rize dağları Karadeniz kıyı kesimi boyunca denize çok yakın ve paralel olarak uzanan sıra dağlardır.

(Cevap E)

5. Türkiye'nin yüksek ve engebeli bir ülke olmasının kış turizmi, yaylacılık, büyükbaş hayvancılık vb. ekonomik etkinlikler üzerinde etkisi vardır. Ancak madencilik yer şekli ile değil yer yapısı ile ilgilidir. Buna göre madencilik faaliyetleri üzerinde Türkiye'nin yüksek ve engebeli bir ülke olmasının bir etkisi yoktur.

(Cevap D)

6. İzmir'in merkez ilçesine bağlı bir köye kara yoluyla ulaşabilmek için ortalama on kilometre yol almak gerekirken Kütahya'da kuş uçumu mesafesi aynı olan bir köye on beş kilometre yol almak gerekmektedir. Bu durum yer şekillerindeki engebe ile ilgilidir. Çünkü engebeli yerlerde kuş uçumu mesafe ile gerçek mesafe arasında büyük bir fark ortaya çıkar.

(Cevap E)

7. Türkiye'deki dağlar kıvrım, kırık ve volkanik dağlardan oluşmaktadır. Bu dağların büyük bir kısmı sıradağlar şeklindedir ve çoğunluğu doğu-batı doğrultusunda uzanırlar. Ancak Ege kıyıları boyunca uzanan sıradağlar kıvrılmayla değil kırılmayla oluşmuştur. Güncel buzulların çoğunlukla ülkenin doğusundaki yüksek dağlar üzerinde olduğu doğrudur. Ancak Türkiye'nin batısında değil iç ve doğusunda çok sayıda volkanik dağ vardır. Dağların yükseltisi batıdan doğuya doğru gidildikçe artmaktadır. Ayrıca en yüksek zirve kıvrımlı dağlar üzerinde değil volkanik dağlar üzerindedir.

(Cevap B)

COĞRAFYA SORU BANKASI
www.kozmikoda.com.tr

8. Arazinin engebeli olduğu yerlerde iki nokta arası gerçek uzunluk ile kuş uçuşu uzunluk arasındaki fark fazla olur. Buna göre İstanbul – Edirne arasında engebe az olduğu için 100 km'lik kuş uçuşu uzunluk ile gerçek uzunluk arası fark daha az olur.

(Cevap B)

9. Haritadaki işaretlenen yerlerden;

- I numaralı yer bir graben ovası (Gediz Grabeni) içine yerleşmiştir.
- II numaralı yerde yaşlı araziler (Zonguldak) yer alır.
- III numaralı yerde geniş bir delta ovası (Çukurova) vardır.
- IV numaralı yerde karstik arazi (Taşeli Platosu) geniş yer kaplar. Ancak '' V numaralı yerde engebe fazla değildir'' demek yanlış olur. Çünkü burası (Hakkari Bölümü) Türkiye'nin en engebeli yeridir.

(Cevap E)

10. Türkiye'de dağlar genelde kıyıya paralel olarak uzandığı için deniz etkisi iç kesimlere fazla ilerleyemez. Bu yüzden kıyı ile iç kesimler arasında kısa mesafede çok fazla iklim - bitki örtüsü farklılığı görülmektedir. Ancak Ege'de bu fark daha azdır. Çünkü Ege'de dağlar kıyıya paralel değil dik olarak uzanır.

(Cevap D)

11. Türkiye'deki ovalardan bazıları da suda kolay çözünen kayaçların meydana getirdiği çanaklarda oluşmuştur. Polye olarak da adlandırılan bu ovaların başlıcaları Muğla, Kestel, Korkuteli, Burdur, Tefenni, Elmalı ve Acıpayam'dır. Türkiye'deki ovaların bir kısmı da akarsuların taşıdığı alüvyonları denizde biriktirmesiyle oluşan delta ovalarıdır. Seyhan ve Ceyhan nehirlerinin taşıdığı alüvyonları Akdeniz'de biriktirmesiyle oluşan Çukurova, delta ovalarının en büyüğüdür. Göksu Nehri'nin oluşturduğu Silifke, Kızılırmak'ın oluşturduğu Bafra, Yeşilırmak'ın oluşturduğu Çarşamba, Büyük Menderes'in oluşturduğu Balat, Gediz'in oluşturduğu Menemen, Meriç'in oluşturduğu Meriç diğer delta ovalarıdır.

(Cevap C)

12. Volkanizma faaliyetleri sırasında etrafa yayılan küllere "tüf" denir. Türkiye'de volkan tüflerinin daha sonra sel suları tarafından aşındırılması sonucunda peribacaları Nevşehir'de (IV nolu alanda) oluşmuştur.

(Cevap D)

13. Bir Türkiye fiziki haritasında kahverengi tonlarının fazla olduğu bir yöre için yükseltisinin fazla olduğu kesin olarak söylenebilir. Bu yerlerde ayrıca gerçek sıcaklık ile indirgenmiş sıcaklık arası fark fazla olur. Çünkü indirgenmiş sıcaklık; gerçek sıcaklığın üzerine yükseltiden dolayı kaybedilen sıcaklık eklenerek bulunur.

(Cevap D)

14. Yer şekilleri iç ve dış kuvvetlerin etkileşimi sonucunda oluşmaktadır. Kaynağını yerin iç kısımlarından alan kuvvetlere iç kuvvetler denir. Epirojenez, orojenez, volkanizma ve depremler ülkemizin yer şekillerinin biçimlenmesinde etkili olan iç kuvvetlerdir. Buna göre; bir iç kuvvet olan orojenezle (dağ oluşumu) kırık ve kıvrım olmak üzere iki şekilde dağların oluşumu gerçekleşmektedir.

(Cevap D)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

1. Bazı bitki ve hayvanlara ait kalıntıların belirli alanlarda üst üste birikerek taşlaşmasıyla meydana gelen kayaçlara organik tortul kayaçlar denir. Aslında sorudaki linyit ve turba da bir tür kömürdür. Kömür, bu tür kayaçların başlıcalarıdır ve bitki kalıntılarının taşlaşmasıyla oluşmuştur.

(Cevap C)

2. Kara kütlelerinin bir bütün olarak yükselmesi ya da alçalması olayına epirojenez denir. Tersiyer'de (III. Zaman) Türkiye arazisi büyük ölçüde kara hâline gelmiş ve dış kuvvetler tarafından aşındırılmıştır. Tersiyer'in sonlarına doğru yer yer peneplen hâline gelen Türkiye arazisi hafiflediği için yükselmiştir. Böylece Anadolu'da yüksek platolar oluşmuştur. Bu durum epirojenik hareketlerin etkisine bir örnektir.

(Cevap D)

3. Türkiye'nin kıvrımlı yapıdaki dağ sıraları uzanan Kuzey Anadolu Dağları ve Toros Dağları'dır. Kuzeyde Karadeniz kıyılarına paralel uzanan Kuzey Anadolu Dağları, batıda birbirine paralel üç sıra, Orta Karadeniz'de tek sıra, doğuda iki sıra hâlinde uzanır. Kuzey Anadolu Dağları'nın en yüksek yerleri doğuda Kaçkar Dağları üzerinde yer almaktadır (3971 m). Türkiye'nin güneyinde kıyıya paralel olarak uzanan Toroslar, ülkemizin güneydoğusunu n etrafını kuşatarak burada Güneydoğu Toroslar adını almaktadır. Toroslar'ın en yüksek zirvesi Aladağlar'dır (3756 m). Güneydoğu Toroslar'ın en yüksek zirvesi olan Buzul Dağı (4135 m), aynı zamanda kıvrım dağlarının en yüksek noktasıdır. Ancak; Doğu Anadolu'da Ağrı, Süphan, Tendürek ve Nemrut; İç Anadolu'da yer alan Erciyes, Hasandağı, Melendiz, Karacadağ ve Karadağ ile Güneydoğu Anadolu'da bulunan Karacadağ birer volkanik dağdır.

(Cevap D)

4. Magma, yeryüzüne doğru yükselirken bazen üstteki katmanları aşamadığından yeryüzüne ulaşamaz; yeryüzüne yakın yerlerde yavaş yavaş soğuyarak katılaşır. Bu tür kayaçlara iç püskürük kayaçlar denir. İç püskürük kayaçlar yavaş soğudukları için iri kristalli olur. Granit, siyenit, diyorit ve gabro bu tür kayaçların başlıcalarıdır.

(Cevap D)

5. Bitki ve hayvan kalıntılarının belli alanlarda birikip zamanla sertleşmesiyle organik tortul kayaçlar oluşur. Bu kayaçlara verilebilecek başlıca örnek ise kömürdür (antrasit, taş kömürü, linyit ve turba).

(Cevap A)

6. Türkiye arazisi, yer kabuğunun çok hareketli olduğu alanlardan biridir. Türkiye'de meydana gelen tektonik hareketler sonucu bir taraftan eski faylar gençleşirken diğer taraftan yeni fay hatları oluşmuştur. Şöyle ki; Güneyde yer alan Afrika levhası yılda 9 mm, Arabistan levhası ise yılda 19 mm hızla kuzeyde yer alan Avrasya levhasına doğru ilerlemektedir. Bu levhalar arasında yer alan Anadolu karası sürekli sıkışan Türkiye arazisinde önemli ölçüde enerji birikmektedir. Bu enerji, depremlerle açığa çıkmaktadır. Bu nedenle ülkemiz dünyada depremlerin sıklıkla görüldüğü arazilerden biridir.

(Cevap E)

7. Yer kabuğunun geniş parçalarının tabakaların durumu bozulmadan alçalıp yükselmesi halindeki hareketlere "epirojenizma" denir. III. Jeolojik Zaman'ın ortalarından itibaren tektonik hareketlerin etkili olduğu ülkemizde Anadolu'nun büyük bölümü kara hâlini almıştır. Daha sonra dış kuvvetler tarafından aşındırılarak hafifleyen bu kara parçası, III. Jeolojik Zaman'ın sonlarına doğru epirojenezle yükselmeye başlamıştır. Türkiye arazisinin sahip olduğu ortalama yükseltinin 1000 metreden fazla olması ve platoların geniş yer kaplaması bu durumun kanıtıdır.

(Cevap E)

8. Alpin deprem kuşağında yer alan ülkemizde, kırıklı yer yapısı yani fay hatları fazladır. Bu nedenle ülkemizde fay kaynaklarına yaygın olarak rastlanmaktadır. Güney Marmara, Ege ve Doğu Anadolu'da yoğunluk kazanan bu fay kaynaklarının bir kısmı, kaplıca adıyla termal kaynak olarak kullanılmaktadır. Türkiye'de yüzlerce fay kaynağı bulunmaktadır. Aydın, Manisa, Kütahya, İzmir, Balıkesir, Afyon, Yozgat, Van, Ağrı, Bitlis ve Diyarbakır fay kaynaklarının bulunduğu başlıca yerlerdir.

(Cevap A)

9.

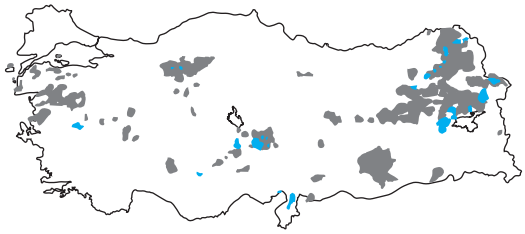

Yukarıdaki haritada Türkiye'deki volkanik arazilerin dağılışı gösterilmiştir. Bu haritaya göre ülkemizde en fazla volkanik araziye Doğu Anadolu Bölgesi'nde (V nolu alan) rastlanır.

(Cevap E)

www.kozmikoda.com.tr

10. Türkiye'nin bulunduğu alan; farklı jeolojik zamanlarda epirojenez, orojenez, deprem ve volkanizmanın etkisiyle şekillenmiştir. Ülkemiz, özellikle III. Jeolojik Zaman'dan sonra dikey ve yatay yönde meydana gelen yer kabuğu hareketlerinden etkilenmiştir. Bu hareketler sonucu günümüzdeki dağ kuşakları, çöküntü alanları ve kırık hatları oluşmuştur. Buna göre Türkiye'nin dağları iç kuvvet faaliyetleriyle yani orojenizma ile meydana gelmiştir.

(Cevap D)

11. Türkiye, iç kuvvetlerden olan volkanik faaliyetler sonucu oluşmuş çeşitli yeryüzü şekillerine sahiptir. Bu yeryüzü şekillerinden volkan konilerine Doğu Anadolu'da yer alan Nemrut, Tendürek, Süphan, Büyük ve Küçük Ağrı dağları ile İç Anadolu'da yer alan Erciyes, Melendiz, Hasan dağları, Karadağ ve Karacadağ örnek verilebilir. Ayrıca Güneydoğu Anadolu'da yer alan ve İç Anadolu'dakiyle aynı isme sahip olan Karacadağ da volkanik yeryüzü şekilleri arasında yer almaktadır.

(Cevap C)

12. Türkiye'nin jeolojik geçmişine bakıldığında bütün jeolojik zamanlara ait arazilere sahip olduğu söylenebilir. Bu durum, ülkemizin jeolojik ve jeomorfolojik özellikler bakımından oldukça zengin olmasını sağlamıştır. Farklı jeolojik dönemlerde oluşmuş taş kömürü (I. Jeolojik Zaman) ve linyit (III. Jeolojik Zaman) yataklarının Türkiye'de bir arada bulunması bu zenginliğe örnek verilebilir. Şöyle ki; Anadolu'nun büyük bir kısmının kara hâline geldiği Tersiyer'de (III. Jeolojik Zaman) Toroslar ve Kuzey Anadolu Dağları oluşmuştur. Ayrıca günümüzdeki volkanik dağların büyük çoğunluğu da bu dönemde oluşmaya başlamıştır. Linyit kömürü de bu dönemde oluşmuştur. Ancak I. Jeolojik Zaman'daki ormanlara ait atıkların çanaklarda birikmesiyle Zonguldak ve Bartın'da taş kömürü yatakları oluşmuştur.

(Cevap D)

13. Traverten (Pamukkale) karstik arazilerde birikme sonucunda oluşan yer şeklidir. Karstik süreçler ise dış kuvvetlere dahil edilir. Ancak Türkiye'de; hem volkanik hem kıvrım hem de kırıklı yapıdaki dağ oluşumları iç kuvvetler ile ilgilidir. Ayrıca Anadolu Yarımadası da önceden deniz altında iken iç kuvvetler sonucunda yükselerek karaya dönüşmüştür.

(Cevap B)

14.

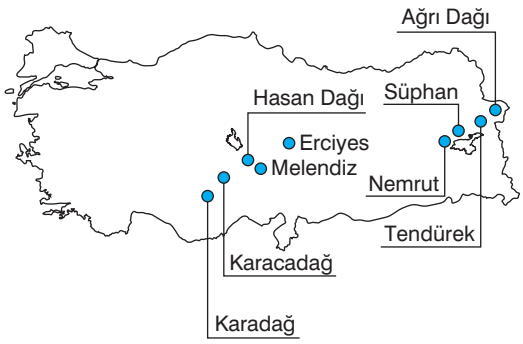

Yukarıdaki haritada Türkiye'deki volkanik dağların uzanışı gösterilmiştir. Bu haritaya göre en fazla volkanik dağlar Tuz Gölü'nün güneyinde; Van Gölü'nün kuzeyinde bulunur.

(Cevap B)

15. Türkiye'nin bulunduğu yer kabuğu tabakası; hareket hâlindeki magmanın etkisiyle alçalma, yükselme ve kırılmaya uğramıştır. III. Jeolojik Zaman'ın ortalarından itibaren tektonik hareketlerin etkili olduğu ülkemizde Anadolu'nun büyük bölümü kara hâlini almıştır. Daha sonra dış kuvvetler tarafından aşındırılarak hafifleyen bu kara parçası, III. Jeolojik Zaman'ın sonlarına doğru epirojenezle yükselmeye başlamıştır. Geniş yer kabuğu parçalarının yükselip alçalması olayına epirojenez denir. Buna göre, Türkiye arazisinin sahip olduğu ortalama yükseltinin 1000 metreden fazla olması ve platoların geniş yer kaplaması epirojenezin sonucudur.

(Cevap B)

16. Depremlerin sebep olduğu tahribat alüvyal, çakıllı, kumlu ve killi arazinin yaygın olduğu alanlarda yani delta ovalarında daha fazla olur. Deltalar tamamen akarsuların taşıyıp biriktirdiği bu tür malzemelerden oluşur. Soruda verilen haritada ise yalnızca II nolu alanda delta ovası bulunmaz. Bu yüzden diğerlerine göre aynı şiddetteki depremin zararı burada daha az olacaktır.

(Cevap B)

www.kozmikoda.com.tr

TÜRKİYE'NİN YERYÜZÜ ŞEKİLLERİ: İÇ KUVVETLER

1. Kuzey Anadolu fay kuşağı; ülkemizdeki en uzun fay hattını ve bu hattın çevresini oluşturmaktadır. Yaklaşık 1400 km uzunluğunda olan bu hat, Saroz Körfezi'nden başlar; Marmara Denizi, Adapazarı, Düzce, Bolu, Çankırı, Erzincan ve Erzurum üzerinden doğuya uzanır. Ülkemizde görülen yıkıcı depremlerin yarısından fazlası bu kuşakta gerçekleşmiştir. Soruda verilen ovalardan ise Merzifon, Erbaa ve Niksar bu fay hattı üzerinde yer alırlar.

(Cevap D)

2. Suların buharlaşması, yağışların gerçekleşmesi, akarsuların oluşması, rüzgârın meydana gelmesi, buzulların oluşması ve hareket etmesi güneş enerjisine bağlı olarak meydana gelmektedir. Bu nedenle akarsu, buzul ve rüzgârlara dış kuvvetler denir. Dış kuvvetlerin etkisi her bölgede aynı değildir. Dış kuvvet ve süreçlerin etkisi, iklim ve topoğrafya gibi koşulların da etkisiyle bölgeden bölgeye göre değişiklik gösterebilir. Örneğin genellikle yağışlı bölgelerde akarsular, kurak-yarı kurak bölgelerde rüzgârlar, kıyılarda dalga ve akıntılar, karstik bölgelerde yer altı suları, yüksek enlemler ile dağlık bölgelerde ise buzullar daha etkilidir.

Türkiye'de de yer şekillerinin biçimlenmesinde dış kuvvetlerin payı büyüktür. Ülkemizde yer şekillerini biçimlendiren başlıca dış kuvvetler akarsu, rüzgâr ve buzullardır. Ancak orojenez bir dış kuvvet değil; dağ oluşumu anlamındaki bir iç kuvvettir.

(Cevap D)

3. Soruda verilen parçaya göre turist kafilesinin geldiği ülkede kaplıcaların bulunmaması o ülkede aktif fay hatlarının olmadığı anlamına gelir. Aktif fay hatlarının olmadığı ülkeler aynı zamanda yaşlı arazilerdir. Buna göre söz konusu ülkeler hakkında yalnızca '' Zonguldak ve çevresi ile aynı dönemde oluşmuşlardır.'' yorumu doğru olacaktır.

(Cevap B)

4. Dağ oluşumu hareketleri sırasında gerilmeye maruz kalan Batı Anadolu'da sert tabakaların kırılmasıyla sorudaki şekilde gösterilen kırık dağları, çöken alanlarda ise çöküntü ovaları oluşmuştur. Çöküntü alanlarına Gediz, Büyük ve Küçük Menderes ovaları; yüksekte kalan kütlelere ise Bozdağlar ile Yunt ve Aydın dağları örnek verilebilir. Yıldız Dağları ise kıvrımlı yapıdaki yaşlı dağ sıralarıdır.

(Cevap E)

5. Birbirine doğru hareket eden levhalar arasında sıkışan tortul tabakalar yükselerek dağ sıralarını oluşturmaktadır. Yanlardan sıkışan tortul tabakalar esnek bir yapıda ise kıvrılma gerçekleşir. Bu olay sonucunda soruda gösterilen kıvrım dağları oluşur. Kıvrılan tabakaların yükselen kısımlarına antiklinal, çanaklaşan kısımlarına senklinal denir. Türkiye'deki Kuzey Anadolu ve Toros Dağları bu şekilde meydana gelmiştir. Ancak Erciyes İç Anadolu'da meydana gelen bir volkanik dağdır.

(Cevap C)

6. Yeryüzü şekillerinin bir kısmı, oluşumları için gerekli olan enerjiyi mantodaki konveksiyonel akımlardan alır. Bu enerjinin sonucunda meydana gelen iç kuvvetler yeryüzü şekillerinin oluşmasını sağlar. İç kuvvetlerin oluşumu sürecinde yer kabuğunda meydana gelen hareketlere tektonik hareket adı verilmektedir. İç kuvvetler; epirojenez, orojenez, volkanizma ve deprem olmak üzere dört gruba ayrılır. Ancak akarsu aşındırması bir dış kuvvet olayıdır.

(Cevap C)

7. Türkiye, Arabistan ve Afrika ile Avrasya levhası arasında sıkıştığından ülkemizde sıklıkla depremler yaşanmaktadır. Ülkemizdeki deprem alanları beş bölgeye ayrılmaktadır. Birinci derece deprem alanları fay hatlarının çevresini oluşturmaktadır. Depremin en yıkıcı etkisi bu hat boyunca görülmektedir. Birinci derece deprem bölgesinden uzaklaştıkça depremin etkisi azalmaktadır. Beşinci derece deprem bölgesi ise deprem bakımından en az tehlikeli yerleri oluşturmaktadır. Tuz Gölü'nün güneyi ile Anamur Burnu arasındaki bölge beşinci derece deprem alanıdır. Sorudaki haritada V nolu gösterilen Güneydoğu Anadolu'da da deprem olasılığı zayıftır.

(Cevap E)

8. Gerçek alan; yer şekilleri dikkate alınarak hesaplanan alandır. İz düşüm alan ise yer şekilleri dikkate alınmadan hesaplanan alandır.

Buna göre, yer şekillerinin engebeli olduğu yerlerde gerçek alan ile iz düşüm alan arasındaki fark daha fazla olacaktır.

Soruda verilen merkezler arasında ise en engebeli olan şehir Tunceli'dir.

(Cevap C)

www.kozmikoda.com.tr

9. Magmanın yeryüzüne çıkması veya yeryüzüne yakın yerlere kadar sokulması olarak adlandırılan volkanizma, oluşum yerlerine göre ikiye ayrılır. Derinlik volkanizması, yer kabuğunun içerisindeki çatlak ve boşluklara sokulan magmanın yüzeye ulaşamaması sonucu meydana gelir. Magmanın bu alanlarda soğumasıyla batolit, lakolit, sill ve dayk adı verilen yeryüzü şekilleri oluşur. Yüzey volkanizması magmanın yeryüzüne ulaşmasıyla oluşur ve bu esnada yeryüzüne sıvı, katı ve gaz hâlde maddeler çıkar. Yüzey volkanizması sonucu oluşan yeryüzü şekillerine kaldera, krater, maar ve volkan konileri örnek verilebilir. Ayrıca lavların ve volkanik küllerin birikmesi sonucu lav düzlükleri, bu düzlüklerin akarsularla yarılması sonucu da volkanik platolar oluşur.

(Cevap C)

10. Esnekliğini yitirmiş sert yapıdaki tortul tabakalar yan basınçlara uğradıklarında kırılmaya uğrar ve kırık dağları oluşur. Kırılma sonucu tabakaların dikey yönde yer değiştirmesiyle oluşan yükseltilere horst, alçalan kısımlara da graben denir. Kıyı Ege'deki Bakırçay Ovası da bir graben içinde yer alır.

(Cevap D)

11. Türkiye ortalama 1132 metrelik bir yükseltiye sahiptir. Topoğrafyanın oldukça engebeli olduğu ülkemizde yükselti, genel olarak kıyılardan iç kesimlere ve batıdan doğuya doğru artar. Yeryüzü şekilleri ise doğu-batı doğrultusunda uzanır. Dağlık alanların oldukça fazla olması hidroelektrik potansiyeli artırmıştır. Bu durum aynı zamanda iklim ve bitki örtüsünde de çeşitliliğe neden olmuştur. Ancak madenlerin dağılışı yer şekilleri değil yer yapısı ile ilgilidir.

(Cevap E)

12. Türkiye'de oldukça geniş bir alan kaplayan platolar, deniz seviyesine yakın yerlerden başlayıp çok yüksek alanlara kadar görülebilir. Aşağıdaki haritada Türkiye'nin platoları gösterilmiştir.

Buna göre sorudaki harita işaretlenen alan Taşeli Platosu'dur.

(Cevap D)

13. Anadolu'daki volkanik dağlar, III. Jeolojik Zaman boyunca devam eden volkanik faaliyetler sonucu oluşmuştur. Bu faaliyetler, volkanik malzemeyi (lav, kül, cüruf, tüf vb.) üst üste biriktirerek Türkiye'deki en yüksek dağların oluşmasına neden olmuştur.

Ağrı, Tendürek, Süphan ve Nemrut dağları Doğu Anadolu'da; Erciyes, Melendiz, Hasan dağları ile Karadağ ve Karacadağ da İç Anadolu'da yer alan volkanik dağlara örnek verilebilir. Ancak Batı Karadeniz'de bulunan Ilgaz Dağları Kuzey Anadolu kıvrım dağlarına aittir.

(Cevap E)

14. Türkiye'de meydana gelen tektonik hareketler sonucu bir taraftan eski faylar gençleşirken diğer taraftan yeni fay hatları oluşmuştur. Anadolu'nun sıkışması sonucu oluşan üç önemli fay hattı, yeni oluşum gösteren fay hatları içerisinde yer almaktadır. Türkiye'de bu fay hatlarına yaklaştıkça deprem riski artmakta, fay hatlarından uzaklaştıkça da bu risk azalmaktadır. Buna göre deprem riskinin doğrudan fay hatlarına göre değiştiği söylenebilir.

(Cevap C)

COĞRAFYA SORU BANKASI
www.kozmikoda.com.tr

TÜRKİYE'NİN YERYÜZÜ ŞEKİLLERİ: DIŞ KUVVETLER

1. Yeryüzü örtüsünü oluşturan toprak katı, sıvı ve gazlardan oluşmaktadır. Toprağın katı maddelerini, kayaçların ayrışmasıyla ortaya çıkan materyaller ile canlı kalıntıları oluşturur. Topraktaki gaz, gözenekler arasındaki havadır. Sıvı maddeler ise sudur. Toprağı oluşturan bu inorganik maddeler dışında bir de toprakta yaşayan canlılar vardır. Bunlar köstebek, fare ve solucan gibi gözle görülenler ile mikroorganizma olarak adlandırılan ve gözle görülmeyen canlılardan oluşmaktadır. Toprağı oluşturan bu ögelerin oranları yer şekillerine, kayaçların yapısına, canlılara ve iklime göre değişmektedir. Yer şekilleri eğime bağlı olarak toprak oluşumunu doğrudan etkiler. Çok eğimli yerlerde kalın toprak örtüsü oluşamaz. Bu tür yerlerde sürekli aşınma olduğu için ince bir toprak tabakası oluşur. Düz alanlardaki toprak kalınlığı, eğimli arazilere göre daha fazladır.

(Cevap D)

2. Sorudaki grafikte verilen akarsu akımları incelendiğinde; kar erimelerinin ilk bahardaki akım yükselmesinde etkili olduğu ve her iki akarsuyun da düzensiz rejime sahip olduğu söylenebilir.

Ancak Doğu Anadolu akarsularının yıl boyunca Batı Anadolu'dakilerden daha çok su taşıdığına ve Batı Anadolu'daki akarsularda her iki dönem de akım yükselmesinin yaklaşık bir ay daha önce gerçekleştiğine ulaşılamaz.

(Cevap B)

3. Oluşumunda birden fazla faktörün etkili olduğu göller karma yapılıdır. Bu tür göllerden;

- Van Gölü: hem tektonik hem de volkanik olayların,
- Beyşehir Gölü: hem tektonik hem de karstik olayların etkisi sonucunda oluşmuştur.

(Cevap B)

4. Çığ kar yağışlarının çok olduğu engebeli arazilerde görülen bir doğal afettir. Aşağıdaki haritada Türkiye'deki çığ riskinin dağılışı gösterilmiştir.

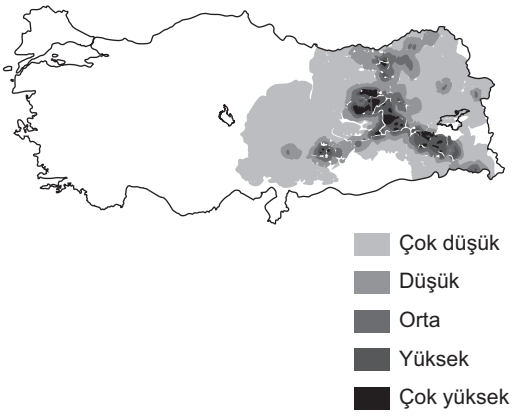

Buna göre V nolu alanda çığ riski daha yüksek olacaktır.

(Cevap E)

5. Türkiye'de buzullar yükseltinin fazla olduğu alanlarda etkili olmuştur. Aşağıdaki haritada Türkiye'de buzulların etkisiyle oluşan yer şekillerinin görüldüğü alanlar verilmiştir.

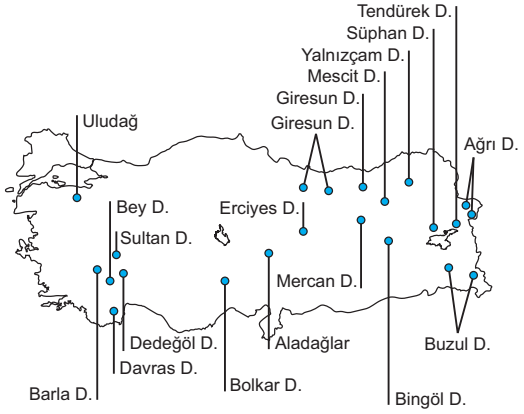

Buna göre, II nolu alanda buzulların etkisiyle oluşan yer şekilleri bulunmaz.

(Cevap B)

6. Karadeniz Bölgesi'nde özellikle Rize, Trabzon ve Artvin gibi illerde heyelan olayının sık yaşanmasına bağlı olarak heyelan set gölleri oluşmuştur. Abant Gölü (Bolu), Sera Gölü (Trabzon) ve Tortum Gölü (Erzurum) ülkemizde yer alan başlıca heyelan set gölleridir.

(Cevap B)

COĞRAFYA SORU BANKASI
www.kozmikoda.com.tr

7. Akarsu ağızlarındaki delta ovalarının genişlemesi doğal bir süreçtir. İnsanların hata ve ihmalleri ise ekolojik dengeye zarar veren unsurlardır.

(Cevap E)

8. Yağış miktarının fazla olduğu alanlarda topraklar aşırı yıkandığı için tuz-kireç oranı düşük olur. Buna göre yağışın daha az olduğu V nolu alan olan Güneydoğu Anadolu'nun toprakları tuz ve kireç yönünden daha zengin olacaktır.

(Cevap E)

9. Türkiye, göller bakımından zengin bir ülke değildir. Bazı alanlarda göl sayısı fazla iken bazı alanlarda ise göl bulunmamaktadır. Örneğin V nolu yer olan Güneydoğu Anadolu'da doğal oluşumlu göl bulunmaz. Van Gölü çevresi, Tuz Gölü çevresi, Göller Yöresi (Eğirdir, Burdur, Beyşehir, Acıgöl vb.) ve Marmara Denizi'nin güneyinde (Sapanca, İznik, Ulubat, Manyas vb.) göllerin sayıca daha fazla olduğu görülmektedir.

(Cevap E)

10. Soruda açıklanan akarsu biriktirme şekli deltalardır. Kıyılarımızda gelgit genliği az olduğundan akarsular, taşıdıkları materyalleri denize döküldükleri yerde biriktirerek denizin bir bölümünün kara hâline gelmesine neden olur. Ülkemizdeki deltaların başlıcaları Çukurova, Göksu, Menemen, Bafra ve Çarşamba'dır.

(Cevap D)

11. Akarsuların yeryüzünü şekillendirici etkileri taşıdığı su kütlesi ve malzemeyle doğru orantılıdır. Bunun yanında akarsuların yeryüzünü şekillendirmesinde iklim özellikleri (yağış miktarı, buharlaşma şartları vb.), yeryüzü şekilleri (yükselti, eğim vb.), kayaçların geçirgenlik özellikleri ve bitki örtüsü gibi faktörler de etkilidir. Ancak akarsuyun boyu bu faktörler arasında yer almaz.

(Cevap E)

12. Bir akarsu sularını denize ulaştırabiliyorsa açık havza; denize ulaşmadan kuruyorsa veya bir gölde sona eriyorsa kapalı havza olma özelliği taşır. Tuz Gölü Türkiye'nin en büyük kapalı havzasıdır.

(Cevap C)

13. Eğimin azaldığı yerlerde akarsuların akış hızları da azalır. Böylece getirdikleri malzemeleri biriktirmek zorunda kalırlar. Buna göre bir akarsuyun biriktirme yapabilmesi için gerekli olan en temel şart eğiminin azalmasıdır.

(Cevap B)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

TÜRKİYE'NİN YERYÜZÜ ŞEKİLLERİ: DIŞ KUVVETLER

1. İklimin ılıman ve yağışlı, bitki örtüsünün gür ve kayaçların dirençsiz olduğu bölgelerde kimyasal ayrışma; kurak ve yarı kurak bölgelerde ise fiziksel ayrışma daha şiddetlidir. Buna göre en fazla kimyasal ayrışma Doğu Karadeniz'de (III. nolu alan) olacaktır.

(Cevap C)

2. Kayaçların fiziksel ufalanması sonucu kil, mil, kum ve çakıl gibi taneli materyaller ortaya çıkar. Bunların doğal çimento ile birleşmesi sonucu fiziksel tortul kayaçlar oluşur. Bu kayaçlara verilebilecek başlıca örnekler ise kil taşı, kum taşı ve çakıl taşıdır (konglomera).

(Cevap E)

3. Delta ovaları alüvyon topraklardan oluşur. Bu tür topraklar ise dış kuvvetlerin aşındırıcı etkisi sonucu taşınarak biriktirilen malzemenin ayrışmasıyla oluşan topraklardır. Düzenli horizon yapısına sahip olmayan bu topraklarda katmanlar belirgin değildir. Ancak bu topraklar, genellikle mineral yönünden zengindir.

(Cevap A)

4. Türkiye'de bitki örtüsünün cılız olduğu kurak arazilerde rüzgâr erozyonu daha şiddetlidir. Aşağıdaki haritada bu durumun dağılışı gösterilmiştir.

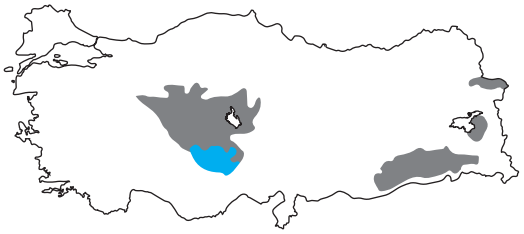

Rüzgar etkisinin orta şiddetli olduğu yerler

Rüzgar etkisinin fazla olduğu yerler

Bu haritaya göre İç ve Güneydoğu Anadolu'da rüzgar erozyonu şiddetli iken Doğu Karadeniz'de değildir.

(Cevap D)

5. Yer altındaki gözenek ve boşluklarda bulunan yer altı suları, yüzey suları ile birlikte doğada bulunan kalker (kireç taşı), kaya tuzu, jips (alçı taşı), tebeşir, dolomit vb. kayaçları eriterek çeşitli yer şekilleri oluşturur. Bu yolla oluşan yer şekillerine karstik şekil, bu şekillerin yoğun olduğu arazilere ise karst topoğrafyası denir.

(Cevap C)

6. Bir akarsudan elektrik üretebilmek için akış hızının ve dolayısıyla yatak eğiminin fazla olması gerekir. Fırat Nehri'nin yatak profilini gösteren bir grafikten Fırat Nehri hakkında bu özelliklere yani baraj yapımına elverişli olup olmaması bilgisine ulaşılır.

(Cevap B)

7. Aşağıdaki haritada Türkiye'deki karstik arazilerin dağılışı gösterilmiştir.

Kalker üzerinde gelişen karstik şekiller

Jips üzerinde gelişen karstik şekiller

Türkiye'de karst topoğrafyasına ait şekillerin en yaygın görüldüğü yerler Orta ve Batı Toroslardır. Özellikle Teke Yarımadası, Göller Bölgesi ve Taşeli Platosu'nda çeşitli karstik şekillere ait en güzel örnekler bulunmaktadır. Buna göre haritadaki şehirlerden Antalya'da karstik şekillere rastlanabilir.

(Cevap D)

8. Türkiye'deki akarsular genellikle derin ve dar vadilerde hızlı bir akışa sahiptir. Bu durum; ülke arazisinin genç oluşumlu, yüksek ve engebeli olmasından kaynaklanmaktadır. Akarsular, bu hızlı akış sayesinde bol miktarda alüvyon taşıyarak denize döküldüğü yerlerde genellikle delta ovası oluşturur. Ayrıca bu akarsular üzerinde çok sayıda baraj inşa edilmiştir. Ancak ülkemiz akarsuları rejimleri genelde düzensizdir ve bu durum daha çok yağış düzeni ile ilgilidir. Türkiye'de genellikle yağış rejiminin düzensiz olması, akarsu rejimlerinin de düzensiz olmasına neden olmuştur. İlkbahar mevsiminde yağışlara ve kar erimelerine bağlı olarak artan su miktarı, yazın yağışların azalması ve buharlaşmaya bağlı olarak düşmektedir.

(Cevap D)

www.kozmikoda.com.tr

9. Türkiye'deki ovaların bir kısmı da akarsuların taşıdığı alüvyonları denizde biriktirmesiyle oluşan delta ovalarıdır. Kıyılarımızda gelgit olayının etkin olmamasından dolayı bu tür ovalar oluşmuştur. Seyhan ve Ceyhan nehirlerinin taşıdığı alüvyonları Akdeniz'de biriktirmesiyle oluşan Çukurova (V nolu alan) delta ovalarının en büyüğüdür. Göksu Nehri'nin oluşturduğu Silifke (IV nolu alan), Kızılırmak'ın oluşturduğu Bafra (II nolu alan), Yeşilırmak'ın oluşturduğu Çarşamba, Büyük Menderes'in oluşturduğu Balat (III nolu alan), Gediz'in oluşturduğu Menemen, Meriç'in oluşturduğu Meriç diğer delta ovalarıdır. Ancak Sakarya Nehri'nin ağız kısmında güçlü akıntıların olması burada delta ovası oluşumunu engellemiştir (I nolu alan).

(Cevap A)

10.

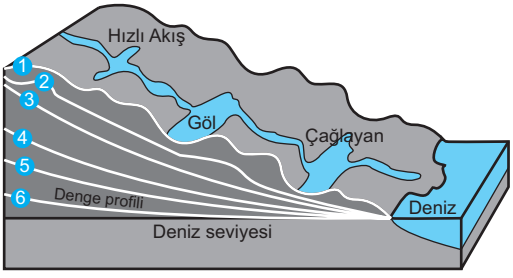

Yukarıdaki şekilde bir akarsuyun denge profiline ulaşma safhaları gösterilmiştir. Akarsuyun aşındırma işlevleri sırasında en son ulaştığı şekildeki 6. seviye deniz seviyesidir. Bu seviyeye taban seviyesi de denir.

Buna göre, sorudaki akarsulardan eğimi en az olduğu için Meriç taban seviyesine daha yakındır.

(Cevap A)

11. Delta ovaları, akarsuyun taşıdığı materyalleri denize döktüğü yerde biriktirmesiyle oluşur. Delta oluşması için akarsuyun bol miktarda materyal taşıması, kıyı derinliğinin az olması, kıta sahanlığının geniş olması, kıyıda güçlü akıntıların olmaması ve kıyıda gelgit genliğinin az olması gerekir. Bu tür ovalara ülkemizde daha çok sığ denizlerde rastlanır (I nolu alan).

(Cevap A)

12. Seyhan ve Ceyhan nehirlerinin taşıdığı alüvyonları Akdeniz'de biriktirmesiyle oluşan Çukurova, Türkiye'deki delta ovalarının en büyüğüdür. Bu durum Seyhan ve Ceyhan nehirlerinin bol alüvyon taşıdıklarının da bir kanıtıdır.

(Cevap C)

13. Kırmızı Akdeniz toprakları (terra rossa) yerli toprak türü olup ana kayacın özelliğini daha iyi yansıtır. Çünkü bu topraklar Akdeniz iklim bölgesinde kızılçam ağaçları ve maki bitki örtüsü altında özellikle de kalkerler üzerinde oluşur. Bu toprakların en önemli özelliği, bileşiminde çok miktarda demir oksit bulunduğundan kırmızı renkli olmasıdır. Organik madde miktarının az olduğu bu topraklar, genellikle kalker üzerinde geliştiği için kireç yönünden zengindir. Dolin, uvala, polye gibi karstik çukurların tabanlarında oluşabilen terra rossalar, karstik yörelerdeki başlıca tarım alanlarını oluşturur.

(Cevap B)

14. Kıyı set gölleri, dalga ve akıntıların sığ kıyılara getirdiği malzemelerin koy veya körfezlerin önünü kapaması sonucu oluşur. Bu göllere lagün veya deniz kulağı gölleri de denir. İstanbul kıyılarında yer alan Büyükçekmece, Küçükçekmece ve Durusu (Terkos) gölleri bu şekilde oluşan kıyı set göllerine örnektir.

(Cevap C)

15. Kayaçların kimyasal yapısında herhangi bir değişiklik gerçekleşmeden meydana gelen ayrışmaya fiziksel ayrışma denir. Fiziksel ayrışmada en önemli etmen sıcaklık farkıdır. Sıcaklık farkı arttıkça bu tür ayrışma artar. Sıcaklığın yüksek olduğu dönemde kayacın yüzeyi genleşir ve genişler. Soğuk dönemde ise kayaç yüzeyi büzülür. Bu olayın defalarca tekrarlanması, yüzeyden itibaren ayrışmaya neden olur. Bu tür ayrışmaya ülkemizde daha çok karasal iklimlerde rastlanır. Buna göre Akdeniz kıyılarında yer alan I ve II nolu alanda fiziksel ayrışma daha az görülür.

(Cevap B)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

1.

● Kiraç taşı üzerindeki karst şekilleri
● Jips üzerindeki karst şekilleri

Yukarıdaki haritada Türkiye'deki karstik arazilerin dağılışı gösterilmiştir. Bu haritaya göre (III nolu alan) Taşeli Platosu'ndaki akarsular daha çok kireç taşır.

(Cevap C)

2. Mağara ve tünel gibi yer altı boşlukların çökmesiyle oluşan depremlere çöküntü depremi denir. Bu tür depremler karstik arazinin yaygın olduğu alanlarda daha çok görülür. Türkiye'de en yaygın karstik arazilere ise Taşeli Platosu'nda (II nolu alan) rastlanır.

(Cevap B)

3. Soruda açıklanan killi ve kireçli arazide oluşan bu topraklara vertisol denir. Kurak dönemde kilden dolayı toprakta 5 ile 10 cm arasında değişen genişlikte ve bir metreyi bulan derinlikte çatlaklar oluşmaktadır. Çatlağın çevresindeki topraklar zamanla çatlağa dökülür. Yağışlı dönemde bünyesine su alan bu killer, şişerek yüzeye çıkar ve kabartılar oluşturur. Bu nedenle vertisollere dönen topraklar da denir.

(Cevap D)

4.

■ 1000 - 1200 ■ 500 - 1000 ■ 100 - 500
■ 10 - 100 ■ 1 -10

Yukarıdaki haritada Türkiye'deki heyelan olaylarının dağılışı gösterilmiştir. Buna göre Rize'de heyelan riski yüksektir. Bu durum üzerinde engebe ve yağış şartları etkilidir.

(Cevap E)

5. Delta ovaları, akarsuların taşıyıp biriktirdiği alüvyon topraklardan oluşur. Buna göre, sorudaki Türkiye haritasında işaretlenen alanlardan Türkiye'nin en büyük delta ovası olan II nolu yerdeki Çukurova'da alüvyon toprakların yaygın olduğu söylenebilir.

(Cevap B)

6. Akarsulardan bazıları yıl boyunca bol su taşır ve seviyesinde fazla bir değişiklik olmaz. Bu tür akarsulara rejimi düzenli akarsular denir. Gür kaynaklarla beslenen ve her mevsim yağış alan yerlerdeki akarsuların rejimleri düzenlidir. Örneğin ekvatoral iklim bölgesinde yer alan Amazon ve Kongo, rejimi düzenli akarsulardandır. Ülkemiz akarsuları ise genelde düzensiz rejimlidir.

(Cevap B)

7. Su, gazlar ve sıcaklığın etkisiyle kayaçlarda meydana gelen çözünmeye kimyasal çözünme denir. Bu tür ayrışmanın görüldüğü yerlerde toprak oluşumu hızlıdır. Özellikle suyun çok olduğu yerlerde bu tür çözünme fazladır. Bu nedenle her mevsimin yağışlı, yıllık toplam yağış miktarının fazla, yıllık sıcaklık ortalamasının yüksek ve yıllık sıcaklık farkının az olması, kimyasal çözünmeyi hızlandırmaktadır.

(Cevap B)

8. Kaynak sularıyla beslenen akarsular, bulunduğu havzanın yağış rejiminden kısmen etkilenir. Beslenmesinde daha çok kaynağa ait debinin etkili olduğu bu akarsuların akım grafiği yıl içinde çok fazla değişmez. Türkiye'de özellikle Batı Toroslar ile Orta Toroslar'dan doğan ve Akdeniz'e dökülen akarsuların bazıları (Manavgat, Göksu, Köprüçay vb.) karstik kaynaklarla beslenmektedir. Ancak Asi Nehri sınırlarımız dışından doğar ve bu tür özellik taşımaz.

(Cevap C)

COĞRAFYA SORU BANKASI
www.kozmikoda.com.tr

9. Matematik konum özelliklerinden dolayı Türkiye'de buzulların etkili olduğu alanlar oldukça sınırlıdır. Geçmiş jeolojik dönemlerde yaşanan iklim değişimlerinden dolayı buzulların meydana getirdiği yeryüzü şekillerine 2000 m'den daha yüksek alanlarda rastlanır. Bugünkü iklim şartlarına bağlı olarak kalıcı kar sınırı, ülkemizde 3000 metrenin üzerinde görülmektedir. Bu nedenle buzullara ve bunların oluşturduğu şekillere Ağrı, Erciyes, Kaçkar (I nolu alan), Toros, Buzul (II nolu alan) gibi dağların yüksek kesimlerinde rastlanır.

(Cevap B)

10. Soruda geçen Hazar Denizi aslında bir göldür. Etrafı kara ile çevrilidir. Denizlere bağlantısı bulunmaz. Bu yüzden Hazar Denizi'ne dökülen akarsular kapalı havza özelliği gösterir.

(Cevap E)

11. Anadolu'nun jeolojik oluşumu sırasında tektonik hareketler sonucu meydana gelmiş çanakların bir kısmına suların dolmasıyla tektonik göller oluşmuştur. Bu göllerden biri olan Tuz Gölü, sahip olduğu derinliğin az olması ve yazın görülen şiddetli buharlaşma nedeniyle yıl içinde yüz ölçümü bakımından değişkenlik gösterir. Ayrıca çevresindeki araziyi oluşturan kayaçların bünyesinde bulunan tuzlar akarsular ile göle taşındığı için gölün suyu oldukça tuzludur. Göller Yöresi'nde bulunan Beyşehir Gölü de tektonik oluşumlu bir göldür. Fakat bu göl, sahip olduğu gideğeni yardımıyla fazla sularını boşaltabildiği için tatlı su özelliği gösterir. Tuz Gölü ile Beyşehir Gölü'nün dışında Burdur, Acıgöl, Akşehir, Eber, İznik, Uluabat, Manyas ve Sapanca gölleri de tektonik göllere örnek verilebilir.

(Cevap C)

12. Sorudaki açıklamaya göre Çarşamba Ovası'nda alüvyal topraklar bulunur. Bu topraklar akarsuların taşıdığı malzemelerin delta ovalarında (Çukurova, Çarşamba, Bafra vb.) veya iç kesimlerdeki düzlük alanlarda (Bursa, Erzurum ovaları vb.) birikmesiyle oluşur. Mineral bakımından zengin olan bu topraklar, tarım için oldukça elverişlidir.

(Cevap A)

13. Türkiye'nin genellikle yarı kurak iklim koşullarına ve küçük akarsu havzalarına sahip olması, akarsuların debilerinin düşmesine neden olmuştur.

- Türkiye'de genellikle yağış rejiminin düzensiz olması, akarsu rejimlerinin de düzensiz olmasına neden olmuştur.
- Türkiye'deki akarsular genellikle derin ve dar vadilerde hızlı bir akışa sahiptir. Bu durum; ülke arazisinin genç oluşumlu, yüksek ve engebeli olmasından kaynaklanmaktadır.

Yukarıda açıklanan özelliklerinden dolayı Türkiye'nin akarsuları ulaşım ve taşımacılığa elverişli değildir.

(Cevap D)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

TÜRKİYE'NİN İKLİMİ

1. Dar bir alanda kısa süreli olarak yaşanan atmosfer olaylarına hava durumu denir. Örneğin şiddetli kar yağışı kara yollarının birkaç günlüğüne ulaşıma kapanmasına neden olabilir. Bahsedilen bu durum, uzun yıllar içinde nadiren kar yağışı alan ılıman hava koşullarına sahip Antalya ve İzmir gibi şehirlerde de oluşabilir. Geniş bir bölgede uzun yıllar boyunca yaşanan atmosfer olaylarının ortalama durumuna ise iklim adı verilir. İklim, hava olaylarının uzun yıllar ortalamasından oluştuğu için etki süresi daha uzundur. Buna göre soruda geçen '' Bu ovalarda kar altı ay boyunca erimez.'' ifadesi iklim kavramı ile ilgilidir.

(Cevap A)

2. Akdeniz iklim şartlarının etkili olduğu Antalya'da kışları ılık geçer. Kar yağışı ve don olayları görülmez. Sorudaki açıklamaya göre Antalya'da sıcaklıkların –15 dereceye düşmesi normalde görülmeyen bir durum yani ekstrem sıcaklık olarak nitelendirilebilir.

(Cevap D)

3. Türkiye'nin orta kuşakta yer alması, üç tarafının denizlerle çevrili olması, yer şekillerinin çeşitli olması gibi özellikleri sayesinde iklim çeşitliliği fazladır. Ancak bitki örtüsünün çeşitliliği iklim çeşitliliğinin nedeni değil sonucudur.

(Cevap D)

4. Yeryüzünde sıcaklığın arttığı alanlarda atmosferi oluşturan gazlar sıcaklığın etkisiyle genleşir (yoğunluğu azalır) ve yükselir. Sıcaklığın azaldığı alanlarda atmosferi oluşturan gazlar soğumanın etkisiyle sıklaşır (yoğunluğu artar) ve alçalır. Bu durum sıcaklığın yüksek olduğu alanlarda basıncın azalmasına, sıcaklığın düşük olduğu alanlarda basıncın artmasına neden olur. Sorudaki açıklamaya göre de sıcaklığın düşmesi basıncın azalmasına değil artmasına neden olacaktır.

(Cevap B)

5. Akdeniz ikliminin tanıtıcı bitki örtüsü olan makiler tüm kıyılarımızda görülür. Ancak güney kıyılarımızdan kuzeye doğru yükselti basamakları ve çeşitleri değişir. Maki bitki örtüsünün en son görüldüğü yükselti sınırının kıyılarımız arasında farklılaşması, enlemin etkisiyle yani sıcaklığın azalması ile açıklanabilir.

(Cevap A)

6. Rüzgârlar kaynaklandıkları enlemin özelliklerine göre, sıcaklık üzerinde etki yapar. Buna göre güney enlemlerden ülkemize doğru esen samyeli, kıble ve lodos rüzgarları sıcaklığı yükseltir. Ancak bunlardan samyeli, çöller üzerinden geldiği için daha sıcak ve kavurucu olarak eser.

(Cevap E)

7. Bakı olan yamaçlar, Güneş ışınlarını daha büyük açılarla aldığı için dulda yamaca göre daha sıcaktır. Kuzey Yarım Küre'de Yengeç Dönencesi'nin kuzeyinde bakı yönü her zaman dağların güney yamaçlarıdır. Ülkemiz de Yengeç Dönencesi'nin kuzeyinde yer aldığı için dağların bakı yönü her zaman güneydir. Bu durum yamaçlar arasında donma erime olaylarının sıklığının farklı olmasında etkili olmuştur.

(Cevap E)

www.kozmikoda.com.tr

8. Dağların Güneş'e dönük olan yamaçlarında güneşlenme süresi uzun ve sıcaklık değerleri diğer yamaca göre daha yüksektir. Dağların iki yamacı (kuzey ve güney) arasındaki bu farklılığa bakı denir. Bu duruma bağlı olarak oluşan duruma da bakı etkisi denir. Kahramanmaraş'ta dağların güney yamaçlarında kar erimelerinin kuzeydekinden erken başlaması bu duruma bir örnektir.

(Cevap E)

9. Rüzgârlar, geldikleri yerin nem ve sıcaklık özelliklerini ulaştıkları alanlara taşır. Örneğin Ekvator ve çevresinden esen rüzgârlar, ulaştıkları yerlerde sıcaklığı yükseltirken kutuplar ve çevresinden esen rüzgârlar ise sıcaklığı düşürür. İstisnalar dışında Kuzey Yarım Küre'de güneyden esen rüzgârlar sıcak, kuzeyden esen rüzgârlar soğuktur. İstanbul'da kar yağışı beklenmesi kış mevsimi yaşandığı anlamına gelir. Ayrıca bu durum sıcaklıkların düşmesini yani kuzeybatısından gelen bir hava kütlesinin yaklaştığını kanıtlar. Ancak İstanbul'da kuzey sektörlü rüzgarlar egemen demek yıl boyunca eser demektir ve yanlış anlama gelir.

(Cevap E)

10. Meltem rüzgârları, gün içindeki basınç farklarına bağlı olarak oluşur. Bu basınç farkları, daha çok karalarla denizler ve dağlarla vadiler arasında kendini gösterir. Bu rüzgârlar, dar alanlarda etkilidir ve genellikle yağış bırakmaz. Ayrıca deniz-kara ve vadi-dağ meltemleri olmak üzere ikiye ayrılırlar. Buna göre Türkiye'de meltem rüzgarlarının görülmesi üç tarafın denizlerle çevrili olması yani yarım ada özelliği ve yer şekillerinin çeşitliliği ile ilgilidir.

(Cevap C)

11. Kurak geçen dönemlerde Türkiye'de;

- HES'lerde yani barajlarda su seviyesi düşer ve enerji üretimi azalır.
- Kentlerde kullanma ve içme suyu sıkıntısı yaşanır.
- Tarımsal üretim azalır.
- Ekolojik denge bozulup bulaşıcı hastalıklar görülür.

Ancak sondajlarla yer altı suları çok tüketildiği için taban suyu seviyesi yukarılara çekilmez tam tersine daha da düşer. Yani artık daha derinlerde yer altı suları bulunur.

(Cevap E)

12. Sorudaki iklim grafiği Erzurum Kars yöresine ait olmalıdır. Çünkü bu grafiğe göre kışları çok soğuk ve yazları serin geçmektedir.

En fazla yağış ise ilkbahar sonu ve yaz başlarındadır.

(Cevap D)

13. Türkiye Ilıman iklim kuşağında yer alır. Ancak Türkiye'de yer şekillerinin çeşitliliği, karasallık – denizellik şartları gibi özel konum özelliklerine bağlı olarak kısa mesafelerde farklı iklim özellikleri yaşanır.

(Cevap E)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

1. Türkiye'deki dağların güney yamaçları, bakı özelliği taşıdığından diğer yamaçlara göre daha sıcaktır. Çünkü Türkiye; mutlak konumuna bağlı olarak Kuzey Yarım Küre'de, Yengeç Dönencesi'nin kuzeyinde ve orta kuşakta bulunur.

(Cevap D)

2. Soruda verilen X ve Y kentlerinin yükseltileri farklı ancak enlemleri aynıdır. Buna göre her iki kente güneş ışınları eşit açıyla ulaşmaktadır.

(Cevap E)

3. Aşağıdaki haritada ülkemizdeki yıllık ortalama sıcaklık dağılışı gösterilmiştir.

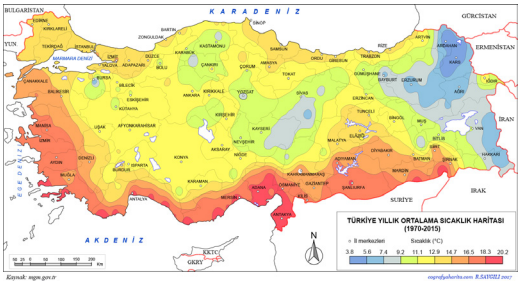

Ülkemizde yıllık ortalama sıcaklık dağılışına göre şu sonuçlara ulaşılabilir:

- En yüksek sıcaklıklar, Güneydoğu Anadolu ile Akdeniz ve Güney Ege kıyılarında görülür.
- En düşük sıcaklıklar, yüksek kesimlerde özellikle Kuzeydoğu Anadolu ile Doğu Anadolu'da görülür.
- Sıcaklık değerleri, Karadeniz kıyılarında denizelliğin etkisiyle Orta Anadolu ve Doğu Anadolu'ya göre daha yüksektir. Bu durum ise enlemin etkisine ters düşer.

Buna göre, Türkiye'nin yıllık ortalama sıcaklık haritasından yalnızca sıcaklığın en yüksek ve en düşük olduğu alan bilgisine ulaşılmaktadır.

(Cevap C)

4.

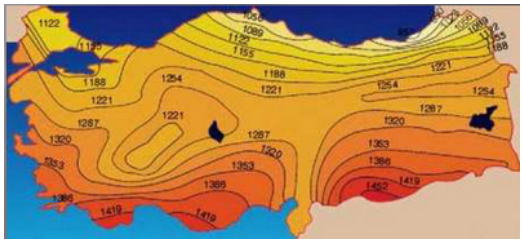

Yukarıdaki haritada verilen güneşlenme süreleri dikkate alındığında Doğu Karadeniz'de güneş enerjisinden yararlanma olanağının en az olduğu söylenebilir.

(Cevap E)

5. Güneşlenme süresi bir yerin gün içinde güneşi gördüğü süreyi ifade eder. Yeryüzü ne kadar uzun süre Güneş ışınlarını alırsa ısı birikimi o kadar fazla olur. Ancak bu süre; bulutluluk oranına göre değişiklik gösterir. Örneğin Doğu Karadeniz'de bulutluluk oranı fazla olduğu için güneşlenme süresi azdır.

(Cevap C)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

6. Güneşlenme süresi ile bulutluluk oranı ters orantılıdır. Güneşlenme süresinin fazla olduğu yerlerde bulutluluk oranı az, güneşlenme süresinin az olduğu yörelerde bulutluluk oranı fazladır. Buna göre Rize'de bulutluluk oranı fazla Şanlıurfa'da azdır.

(Cevap A)

7. Soruda verilen yağış grafiği Akdeniz iklim şartlarına aittir. Bu iklimde kışları ılık ve yağışlı, yazları ise sıcak ve kurak geçer.

(Cevap E)

8. Yamaç yağışları ülkemizde en fazla Doğu Karadeniz'de; I nolu alan, Konveksiyonel yani yükselim yağışları ülkemizde en fazla İç Anadolu'da; II nolu alan, Cephe yağışları ülkemizde en fazla Akdeniz'de; III nolu alanda görülür.

(Cevap A)

9. Türkiye sahip olduğu enlem dereceleri bakımından dünyadaki iklim sınıflandırmasında Akdeniz ikliminin görüldüğü kuşakta bulunur. Fakat Türkiye'de farklı iklim tipleri görülmektedir. Bu durum üzerinde; yer şekilleri, üç tarafının denizlerle çevrili olması ve yükselti gibi özel konum şartları etkilidir. Ancak Türkiye'nin boylam dereceleri sadece yerel saati etkiler.

(Cevap A)

10. Yükselim (konveksiyonel) yağışları, ısınarak dikey yönde direk yükselen havanın aniden yoğunlaşması ile oluşur. Ekvator'da yıl boyunca, orta kuşaktaki karasal bölgelerde ise ilkbahar ve yaz aylarında görülür. Ülkemizde de sıcaklıkların arttığı dönemde ısınan havanın yükselmesiyle konveksiyonel (yükselim) yağışlar oluşur. Bu yağışlar, İç Anadolu'da kırkikindi adını alır ve genellikle ilkbaharda görülür. Kuzeydoğu Anadolu'da ise yükseltinin etkisiyle yaz mevsiminde oluşur.

(Cevap II)

11. Yatay yönde hareket eden nemli hava kütlelerinin yamaç boyunca yükselmesiyle orografik (yamaç) yağışlar oluşur. Karadeniz ve Akdeniz kıyılarının denize bakan yamaçlarında bu yağışlar daha sık görülür. Karadeniz Bölgesi'nde ise bu tür yağışlar en fazla Doğu Karadeniz, en az Orta Karadeniz Bölümü'nde görülür. Bu durumun temel nedeni Orta Karadeniz Bölümü'nde yükseltinin azalması yani yer şekilleridir.

(Cevap A)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

1. Rüzgarların sıcaklık üzerindeki etkisi kaynaklandıkları enleme göre değişir. Şöyle ki; Ülkemizde etkili olan sıcak yerel rüzgârlar; kıble, lodos ve samyelidir. Güneyden esen kıble, uzun süre etkili olursa Akdeniz'den aldığı nemi yağış olarak bırakabilir. Güneybatıdan esen lodos da deniz üzerinden geldiği için devamında yağış oluşturur. Bu rüzgâr ayrıca tarım ürünlerinin erken olgunlaşmasına, soba zehirlenmelerine vb. durumlara neden olur. Güneydoğudan esen samyeli (keşişleme) ise sıcak ve kuru bir çöl rüzgârıdır. Ülkemizde etkili olan soğuk yerel rüzgârlar karayel, poyraz ve yıldızdır. Kuzeyden esen karayel ve yıldız, sıcaklıkları önemli ölçüde düşürerek kar yağışlarına neden olur. Karadeniz'de ve Marmara Denizi'nde zaman zaman fırtınalara yol açar. Poyraz ise kuzeydoğudan eser ve etkili olduğu zamanlarda sıcaklıkların düşmesine neden olur.

(Cevap D)

2. Türkiye'de iklimin çeşitlilik göstermesinde yer şekilleri ve yükseltinin önemi çok fazladır. Örneğin kıyıya paralel olarak uzanan sıradağlar deniz etkisinin iç kesimlere girmesine engel olur. Buna göre, eğer güneydeki Toros Dağları yükseltisini ortadan kaldırırsak, Akdeniz iklimi iç bölgelere kadar sokulur.

(Cevap A)

3. Soruda zaten Antalya ile Şanlıurfa kentlerinin yaklaşık aynı enlemde yer aldığı belirtilmiştir. Buna göre temmuz ayında Şanlıurfa daha sıcakken ocak ayında ise Antalya'nın daha sıcak olmasının temel nedeni enlem değil karasallıktır.

(Cevap A)

4. Türkiye'de yıllık bulutluluk oranının en fazla olduğu yer, Karadeniz kıyılarıyken en az olduğu yer Güneydoğu Anadolu'dur. Buna bağlı olarak güneşlenme süresi de değişmektedir. Güneşten yararlanabilme süresine güneşlenme süresi denir. Güneşlenme süresinin en az olduğu yer Karadeniz kıyıları, en fazla olduğu yer ise Güneydoğu Anadolu'dur. Sorudaki haritadan ulaşılacak bilgiler bunlardır. Yani yalnızca bu haritadaki bilgilerden yararlanarak seracılık hakkında bir yorum yapılamaz.

(Cevap C)

5. Ülkemizde sıcaklık; genel olarak güneyden kuzeye (enlem), kıyılardan iç kesimlere (karasallık), batıdan doğuya (yükselti) doğru azalmaktadır. Soruya göre Ankara'dan kış mevsiminde sıcaklığın 10 derece daha yüksek olduğu yer hem enlem hem de denizelliğin etkisiyle Antalya olmalıdır.

(Cevap E)

6. Türkiye'de en fazla yağışın kış mevsiminde olduğu iklim Akdeniz iklimidir. Bu iklim, Akdeniz (III ve IV nolu alan) ve Batı Anadolu (II nolu alan) kıyılarında belirgin olarak görülür. Ayrıca Marmara Denizi kıyıları, İç Batı Anadolu, Göller Yöresi ve Güneydoğu Anadolu'nun batısında da (V nolu alan) bu iklimin özellikleri hissedilmektedir. Ancak Batı Karadeniz'de yer alan I nolu alanda Karadeniz iklim şartları yaşanır.

(Cevap A)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

7. Türkiye'de;

- en fazla yağışa yaz mevsiminde rastlanması,
- doğal bitki örtüsünün yazın yeşil kalan çayırlar olması,
- büyükbaş hayvancılığın yaygın olması,
- kış mevsiminin soğuk ve kar yağışlı geçmesi gibi özellikler II nolu alan yani Erzurum – Kars yöresine aittir.

(Cevap B)

8. Sorudaki grafik kuzey yarım küredeki bir kente aittir. Çünkü ocak ayında kış haziran ayında yaz yaşanmaktadır. Güney yarımkürede bunun tam tersi yaşanır. Ayrıca grafik incelendiğinde yıllık sıcaklık ortalamasının yaklaşık 15 – 20 derece arasında olduğu görülür.

(Cevap C)

9. Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri yaklaşık olarak aynı enlemde bulunmalarına rağmen Güneydoğu'da yaz sıcaklık ortalamalarının Akdeniz'den daha fazladır. Bu durumun en temel nedeni karasallıktır. Ayrıca yaz aylarında güneyden gelen sıcak hava kütleleri de bu durum üzerinde etkilidir.

(Cevap D)

10. Bu haritaya göre kasıtlı veya doğal olarak çıkan yangınlara I nolu alanda yani Doğu Karadeniz'de en az rastlanır.

(Cevap A)

11. Türkiye'de en fazla yağışın kış mevsiminde olduğu iklim Akdeniz iklimidir. Bu yüzden Akdeniz ikliminde kış mevsiminde sel olayları yaşanabilir. Buna göre Can adlı öğrencinin yaşadığı yörede Akdeniz iklimi etkilidir.

(Cevap C)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

1. Akdeniz Bölgesi'nde etkili olan sıcak ve kurak iklim şartlarından dolayı; turizme elverişli süre uzundur, orman yangınları fazladır, maki bitki örtüsü yaygındır, seracılık faaliyetleri yaygın olarak yapılır. Ancak karstik kayaçların yaygın olmasında iklim şartları değil yer yapısı etkilidir.

(Cevap B)

2. Ülkemizde nemin fazla olduğu kıyı kesimlerde günlük ve yıllık sıcaklık farkı azdır. Nemin az olduğu iç kesimlerde ise günlük ve yıllık sıcaklık farkı fazladır. Buna göre, İzmir'de yıllık sıcaklık farkı az olacaktır.

(Cevap A)

3. İlkbahar mevsimindeki yağışlarla yeşeren, yazın sararıp kuruyan ot toplulukları olan step (bozkır) örtüsüne ülkemizde karasal iklim şartlarının yaşandığı iç kesimlerde rastlanır. Buna göre haritadaki III nolu alanda stepler yaygındır.

(Cevap C)

4. Ülkemizde nem oranı, kıyı bölgelerimizde fazlayken iç kesimlere gidildikçe azalır. Nem oranının en fazla olduğu yer Karadeniz kıyıları iken en az olduğu yer ise Güneydoğu Anadolu'dur. Buna bağlı olarak yağışlar genellikle kıyı bölgelerde fazla, iç kesimlerde ise azdır. Rize, Trabzon, Zonguldak, Menteşe Yöresi (Muğla) ve Antalya yağışın en fazla olduğu; İç Anadolu'nun geneli özellikle Tuz Gölü'nün güneyi (Konya / Karapınar), Çoruh Vadisi (Yusufeli ve Tortum), Iğdır (IV nolu alan), Elazığ, Malatya ve Güneydoğu Anadolu'nun güneyi yağışın en az olduğu yerlerdir.

(Cevap D)

5. Cephe (frontal) yağışları, C seçeneğinde gösterilen sıcak ve soğuk hava kütlelerinin karşılaşma alanlarında oluşur. Mutlak konumumuza (orta kuşak) bağlı olarak ülkemizde de farklı özellikteki hava kütlelerinin karşılaşma alanlarında cephesel (frontal) yağışlar oluşur. Bu yağışlar; tüm bölgelerimizde görülmekle birlikte Marmara, Ege ve Akdeniz kıyılarında daha fazladır. Cephesel yağışlar, ülkemizde genellikle kış mevsiminde oluşur.

(Cevap C)

6. Akdeniz ikliminin doğal bitki örtüsü; yaz kuraklığına dayanıklı kızılçam ormanları ve defne, zeytin, keçiboynuzu, mersin gibi bodur ağaçlardan oluşan makilerdir. Sorudaki haritada (I nolu alan) gösterilen Kıyı Ege'de bu iklim şartları ve maki örtüsüne rastlanır.

(Cevap A)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

7. Türkiye haritasında esiş yönleri gösterilen rüzgârlardan Sam yelinin çöller üzerinden geldiği için daha sıcak ve kurutucu bir etkiye sahip olduğu söylenebilir.

(Cevap E)

8. Sorudaki haritada "A" ile gösterilen yer Menteşe Yöresi'dir. Burası dağlık bir yöre olduğu için Türkiye'nin en fazla yağış alan yerlerindendir. '' B '' ile gösterilen yer ise Çukurova'dır ve düzdür. Dolayısıyla B'nin yağış miktarının A'dan fazla olduğu söylenemez.

(Cevap E)

9. Türkiye'de kışların en ılık geçtiği yer enlem ve denizellik şartlarıyla Akdeniz kıyılarıdır. Buna göre haritada verilen V nolu yerde ocak ayı sıcaklık ortalaması diğerlerinden daha yüksek olacaktır.

(Cevap E)

10. Havanın taşıyabileceği nem miktarı sıcaklık arttıkça artar. Buna göre, grafikte sıcaklık değerleri verilen merkezlerin içerisinde sıcaklık değeri en düşük olan III. merkezin nem taşıma kapasitesi en az olacaktır.

(Cevap C)

11. Soğuk ve sıcak hava kütlelerinin karşılaşma alanlarına cephe denir. Cephe alanında karşılaşan iki hava kütlesinden soğuk olanı cephe boyunca alçalır, sıcak olanı ise cephe boyunca yükselir. Yükselen hava kütlesinin sıcaklığı azaldığı için belirli bir yükseltiden sonra yoğuşma başlar. Hava kütlesi içerisindeki nem, cephe boyunca uzun süreli yağışlar şeklinde yeryüzüne geri döner.

(Cevap B)

12. Nemli bir hava kütlesi, bir dağın yamacı boyunca yükselmek zorunda kalır. Yamaç boyunca yükselen hava kütlesinin sıcaklığı azalır. Belirli bir yükseltiden itibaren yoğuşma başlar. Hava kütlesi içerisindeki nem, yamaç boyunca yağış şeklinde yeryüzüne geri döner. Bu tür yağışlar, denizden karaya doğru rüzgârların estiği kıyılarda, kıyı boyunca uzanan sıra dağların denize bakan yamaçlarında fazlaca görülür. Ancak yükseltiden dolayı ülkemizde en fazla Doğu Karadeniz'dedir(V nolu alan).

(Cevap E)

13. Karadeniz Bölgesi'nin kıyı kesimlerindeki dağların denize bakan yamaçlarında ormanların yükselti arttıkça, değişiklik göstermesinde yükselti arttıkça sıcaklığın azalması etkilidir. Bitkiler bu yüzden yükseldikçe türlere ayrılır.

(Cevap A)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

TÜRKİYE'NİN İKLİMİ

1. Türkiye'nin güneyinden kuzeyine doğru gidildikçe enlem etkisine bağlı olarak sıcaklığın düzenli olarak azalması beklenir. Ancak sıcaklık özel konumuna bağlı faktörlerin etkisiyle güneyden kuzeye gidildikçe düzenli olarak azalmaz. Türkiye'nin batısından doğusuna doğru gidildikçe denizden uzaklaşılması ve yükseltinin artması gibi faktörlerin etkisiyle sıcaklık ortalamalarında belirgin değişimlerin yaşandığı gözlemlenir. Ya da güneyden kuzeye doğru gidildikçe sıcaklığın azalması gerekirken arttığı da olabilir. Bu tür durumlar enlem ile sıcaklık arasındaki ilişkiye ters düşer.

(Cevap A)

2. Grafikte verilen iklim Akdeniz iklimidir. Bu iklim tipinde kışları ılık geçer. Zaten grafikte de kış sıcaklıkları sıfır derecenin altına düşmemiştir. Buna göre kış mevsiminde kar yağışlı gün sayısının fazla olduğu söylenemez.

(Cevap C)

3. Türkiye'de bozkır iç kesimlerde, çayırlar ise kuzeydoğu Anadolu'da yaygındır. Bozkırların yaygın olduğu yerlerde yaz mevsimi sıcak ve kurak iken; çayırların yaygın olduğu yerlerde yaz mevsimi serin ve yağışlı geçer. Buna göre, bozkır ve çayırların yaygın olduğu alanlar için; yağış rejimi, ekonomik faaliyet türü ve tarımda sulama ihtiyacı durumlarından tamamının farklı olması beklenir.

(Cevap E)

4. Dünya'nın ekseni etrafında dönüşünden, sürekli rüzgârlardan, yoğunluk ve seviye farkından dolayı okyanus suları yer değiştirir. Buna okyanus akıntıları denir. Ekvator ve çevresinden gelen okyanus akıntıları sıcak su akıntılarıdır. Bu akıntılar ulaştıkları yerin sıcaklığını yükseltir. Kutuplar ve çevresinden gelen okyanus akıntıları ise soğuk su akıntılarıdır. Bu akıntılar da ulaştıkları yerin sıcaklığını düşürür. Ancak ülkemizde okyanus ya da deniz akıntıları sıcaklık dağılışı üzerinde etkili olmaz.

(Cevap C)

5. Doğu Anadolu Bölgesi'nde sert karasal iklim özelliklerinin görülür. Bu durum üzerinde, bölgenin;

- deniz etkisine kapalı olması,
- yükseltinin fazla olması,

özellikleri etkilidir. Yağış miktarı ise bu iklimin nedeni değil sonucudur.

(Cevap C)

6. Gerçek Sıcaklık: Bir noktada ölçülen sıcaklık değeridir.

İndirgenmiş Sıcaklık: Bir noktanın gerçek sıcaklığının deniz seviyesine indirgenmiş hâlidir. İndirgenmiş sıcaklıkta yükseltinin sıcaklığa etkisi ortadan kaldırılmıştır. Buna göre bu iki değer arasındaki farkın en fazla olduğu yerin yükseltisi de en fazla olacaktır.

(Cevap A)

7. Bir yerde etkili olan iklim şartlarının en belirgin göstergesi o yerin doğal bitki örtüsüdür. Buna göre, Türkiye'de birbirinden farklı iklim tiplerinin etkili olduğuna doğal bitki örtüsünün çeşitlilik göstermesi daha iyi bir kanıt olacaktır.

(Cevap D)

COĞRAFYA SORU BANKASI
www.kozmikoda.com.tr

8. Aslında yaz mevsiminde kentlerin tamamına denizden esen rüzgarlar serinletici etki yapar. Ancak Rize'de daha da serinletici etki olacaktır. Çünkü bu kente denizden esen rüzgarlar kuzey sektörlü olacağından enlemin de etkisiyle daha soğuk olarak eser.

(Cevap A)

9. Karadeniz kıyı kesimlerinde bir dağ yamacı boyunca tırmanan bir gözlemci, ormanın önce geniş yapraklı, sonra karışık yapraklı, daha sonra da iğne yapraklı ağaçlar şeklinde kuşaklara ayrıldığını, daha sonra tamamen ortadan kalktığını ve yerini çayırlara bıraktığını gözlemler. Bu durum bir dağ yamacı boyunca yükseldikçe sıcaklığın azalmasından kaynaklanır.

(Cevap B)

10. Dağların kıyıya uzanış şekilleri denizel hava kütlelerinin yayılış alanları üzerinde etkilidir. Akdeniz ve Karadeniz'de dağların kıyıya paralel uzanması, nemli hava kütlelerinin iç kesimlere ulaşmasını engeller. Bu nedenle iç bölgelerde kurak iklim şartları etkilidir. Ancak Batı Anadolu'da dağların kıyıya dik uzanması, nemli hava kütlelerinin iç kesimlere kadar ulaşmasını sağlamıştır.

(Cevap A)

11. Türkiye genelinde modern tarım yöntemleri uygulanmaz. Bu yüzden tarımsal faaliyetler üzerinde iklim şartlarının etkisi çok belirgindir. Buna göre Türkiye'de iklim şartlarının değişiklik göstermesi tarımsal üretimin artış ya da azalması üzerinde daha çok etkili olacaktır.

(Cevap A)

12. Sarıçam yılın büyük bölümünde, yağışlı olan ve çok nemli ortamı tercih eden bir ağaçtır. Buna göre Karadeniz Bölgesi'ndeki II nolu alanda yaygındır. Kızılçam ise, yazların kurak geçtiği, az nemli yerlerde yetişmektedir. Buna göre kızılçamlarda Akdeniz Bölgesi'ndeki I nolu alanda yaygın olacaktır.

(Cevap D)

13. Son yıllarda artan fosil yakıt tüketimine bağlı olarak atmosferdeki karbon miktarı çok artmıştır. Bu yüzden iklim değişiklikleri 4. jeolojik zamanda 40-50 bin yıl gibi çok uzun bir dönemde ortaya çıkarken günümüze yakın zamanlarda ise 50-60 yılda dahi yaşanabilmektedir. Bu durumun en belirgin göstergesi ise giderek etkisini artıran küresel ısınmadır.

(Cevap B)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

1. Türkiye; matematik konumuna bağlı olarak Kuzey Yarım Küre'de, Yengeç Dönencesi'nin kuzeyinde ve orta kuşakta bulunur. Bu durumun iklim şartları üzerindeki etkileri şunlardır:

- Güneş ışınları hiçbir zaman dik açıyla düşmez.
- Yıl boyunca Güneş ışınlarının yere düşme açısı çok değiştiği için dört mevsim belirgin olarak yaşanır.
- Kuzeyden esen rüzgârlar, hava sıcaklığının azalmasına; güneyden esen rüzgârlar da hava sıcaklığının artmasına neden olur.
- Cephesel yağışlar görülür.
- Dağların güney yamaçları, bakı özelliği taşıdığından diğer yamaçlara göre daha sıcaktır.
- Akdeniz iklim kuşağında yer alır.
- Kuzey Yarım Küre'de yer aldığı için sıcaklıklar genel olarak kuzeye doğru azalır.

Ancak ülkemizde aynı anda farklı mevsim özelliklerinin görülmesi karasallık – denizellik, yükselti vb. özel konum şartlarının bir etkisidir.

(Cevap D)

2. Sıcaklık farkını belirleyen temel unsur karasallık ve denizellik şartlarıdır. Ülkemizde nemin fazla olduğu kıyı kesimlerde günlük ve yıllık sıcaklık farkı azdır. Nemin az olduğu iç kesimlerde ise günlük ve yıllık sıcaklık farkı fazladır.

(Cevap B)

3. Türkiye'deki iklim çeşitliliği üzerinde; yer şekillerinde yükselti ve engebenin fazla olması, üç tarafının denizlerle çevrili olması, dağların kıyıya göre farklı uzanması ve Orta kuşakta yer alması gibi faktörler etkilidir. Ancak Türkiye'nin Başlangıç meridyeninin doğusunda yer alması yalnızca yerel saat farkını etkiler.

(Cevap A)

4. Türkiye'de Akdeniz ikliminin etkili olduğu yerlerde yaz mevsiminin sıcak ve kurak geçmesine bağlı olarak;

- akarsuların yaz mevsiminde debileri azalır,
- deniz turizmi sezonunun uzun sürer,
- orman yangınlarının yaz mevsiminde artar,

güneş enerjisinden yararlanma olanağı fazladır. Ancak karstik aşındırma ve biriktirme şekillerinin görülmesi iklim şartları değil yer yapısı ile ilgilidir.

(Cevap B)

5. Yaz aylarında, aynı sıcaklık değerleri Türkiye'nin özellikle denizel yerlerinde nem oranının fazla olmasından dolayı daha bunaltıcıdır. Bu yerlerde hissedilen sıcaklık değeri, termometrenin gösterdiği sıcaklık değerinden daha fazla olur. Buna göre, Türkiye haritasında gösterilen V numaralı yerde karasallığın etkisiyle hissedilen sıcaklık değerinin gerçek sıcaklık değerinden daha az olduğu söylenebilir.

(Cevap E)

6. Ülkemizde nemin fazla olduğu kıyı kesimler olan Muğla, Manisa, Tekirdağ gibi denizel kentlerde günlük ve yıllık sıcaklık farkı azdır. Nemin az olduğu iç kesimlerde yer alan Konya gibi karasal kentlerde ise günlük ve yıllık sıcaklık farkı fazladır.

(Cevap D)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

7. Sorudaki haritada koyu renkle gösterilen alanda Akdeniz iklim şartları etkilidir. Buna göre haritada taralı olarak gösterilen yerler hakkında; ''Yaz mevsimi serin ve yağışlı geçer. '' yanlış bir ifade olacaktır.

(Cevap B)

8. Türkiye'deki dağların güney yamaçları, bakı özelliği taşıdığından diğer yamaçlara göre daha sıcaktır. Buna göre Türkiye'deki dağların veya evlerin güneşe dönük olan '' güney '' tarafları, güneş ışınlarını daha büyük açıyla alacaktır.

(Cevap D)

9. Rüzgârlar hava kütlelerinin özelliklerini yeryüzünde yatay ve dikey yönde taşır. Dolayısıyla hava kütlesinin sahip olduğu sıcaklık özelliği rüzgârın etkisiyle başka yerlere ulaşır. Böylece rüzgârlar ulaştığı yerin sıcaklık durumunu etkiler. Örneğin Türkiye, kuzey yönünden esen bir rüzgârın etkisi altına girdiğinde bu rüzgârın ulaştığı yerlerde sıcaklık değerleri düşer. Buna göre X kenti kuzey; Y kenti güney yarım küredir.

(Cevap B)

10. Sorudaki açıklamada yalnızca Antalya ve Giresun kentlerinin iklim şartlarından bahsedilmiştir. Buna göre her iki kentin iklim şartlarından dolayı; doğal bitki örtüsü, toprak türleri vb. özellikleri farklı olacaktır. Ancak her iki kent te dağlıktır ve dağlar kıyıya paralel uzanır.

(Cevap A)

11. Ülkemizde sıcaklık; genel olarak güneyden kuzeye (enlem), kıyılardan iç kesimlere (karasallık), batıdan doğuya (yükselti) doğru azalmaktadır. Buna göre, İzmir ve Ağrı'da aynı dönemde ekilen buğdayın İzmir'de daha erken hasat edilmesinde yükselti – sıcaklık ilişkisi etkili olmuştur.

(Cevap E)

12. Don olayı normalde don olayı görülmesi beklenmeyen yerlerde daha fazla zarara neden olur. Soruda ki açıklamaya göre bu tür yerlerde meyve ve sebze yetiştiriciliği yapılır ve bu faaliyet don olayından zarar görür. Ancak Erzurum'da zaten uzunca bir süre sıcaklıklar düşüktür ve sebze tarımı aygın değildir.

(Cevap B)

13. Trabzon'da Karadeniz, Ankara'da step ve Erzurum'da ise sert karasal iklim şartları etkilidir. Buna göre; Trabzon en fazla yağışını sonbaharda, Ankara ilkbaharda, Erzurum ise yaz mevsiminde alacaktır.

(Cevap C)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

TÜRKİYE'NİN BİTKİ ÖRTÜSÜ VE TOPRAK YAPISI

1. Yeryüzünün belirli bir bölgesinde yaşayan ve başka sahalarda rastlanmayan bitki türlerine yerli (endemik) bitki denir. Ülkemizdeki bitki türlerinin yaklaşık üçte biri (3700 civarı) endemik olup en fazla çeşitlilik Toros Dağları'nda bulunmaktadır. Ülkemizde yer alan başlıca endemik bitki türleri;

- Köyceğiz Gölü çevresinde sığla (günlük) ağacı
- Datça ve Teke Yarımadası'nda Datça hurması
- Kazdağları'nda Kazdağı göknarı
- Göller Yöresi'nde kasnak meşesi
- Kastamonu ve Yozgat çevresinde ispir meşesi
- Rize'de (Anzer Yaylası) Anzer çayı
- Safranbolu çevresinde safran otu
- Erzurum'da (Karayazı) ters laledir.

(Cevap E)

2. Türkiye 36 – 42 derece enlemleri arasında yer alır. Buna göre ülkemiz matematik konumu itibarıyla bir Orta Kuşak ülkesidir. Yazları yağışlı tropikal iklimde görülen ot toplulukları (savan otları) yaklaşık olarak 20 derece enleminde bulunur, bu yüzden ülkemizde bu bitki örtüsüne rastlanmaz.

(Cevap A)

3. Türkiye, zengin bitki türlerine sahipken kapladığı orman alanları bakımından yeterince zengin değildir.

Türkiye'nin 2015 yılı itibarıyla sahip olduğu ormanlık alanlar 22,3 milyon hektar olarak tespit edilmiştir. Bu ormanlık alan miktarı ülke genel alanının yaklaşık %28,6'sıdır. Orman varlığında kıyı bölgelerin payı fazla olmakla birlikte ormanların yaklaşık yarısı Akdeniz ve Karadeniz'e paralel uzanan dağlarda bulunur. Böyle bir durumun ortaya çıkmasının nedeni bu dağların denize bakan yamaçlarında yağışın fazla olmasıdır.

(Cevap B)

4. Akdeniz kıyılarında doğal yayılış gösteren fıstık çamları ülkemizin özellikle Batı Anadolu kıyılarında bulunmaktadır. Çam fıstığı olarak bilinen tohumlarının yanı sıra sanayide preslenerek açık sarı renkte kokusuz ve lezzetli bir yağ elde edilmesinde de kullanılır. Bu yağ, yemek yağı olarak kullanıldığı gibi sabun ve vernik imalatında da kullanılmaktadır. Pres artığı olarak çıkan posadan ise şekercilikte, badem ezmesi imalatında ve kozmetiklerin yapımında faydalanılmaktadır. Ülkemizde fıstık çamlarının başlıca yayılma alanı ise Kazdağı ile Aydın arasıdır. Türkiye, dünyada İspanya'dan sonra fıstık çamı alanı en geniş olan ülkedir.

(Cevap E)

5. Karadeniz ormanlarında yükseklere çıkıldıkça azalan sıcaklığa bağlı olarak bitkiler farklı kuşaklar oluşturur. Kıyıdan itibaren yükseklere doğru geniş, karışık ve iğne yapraklı ormanlar ve sonrasında dağ çayırları ortaya çıkar.

(Cevap B)

www.kozmikoda.com.tr

6. Orta kuşağın her mevsimi yağışlı yerlerinde, ormanların yok edilmesiyle ortaya çıkan çalılar psödomaki (yalancı maki) olarak adlandırılır. Bu makilerin özelliklerinden biri, kışın yapraklarını dökmeleridir. Yabani fındık, kestane, ıhlamur, kocayemiş, yabani çilek, ayı üzümü, sandal, menengiç, akçakesme psödomakilerin başlıca üyeleridir. Ülkemizde psödomakilere Karadeniz kıyılarında rastlanmaktadır.

(Cevap C)

7. Ülkemizde kahverengi orman topraklarına Karadeniz'in kıyı kesiminde ve Yıldız Dağları'nda rastlanmaktadır. Humus bakımından zengin olan bu topraklar, koyu renklidir ve verimli topraklardandır.

(Cevap E)

8. Regosoller, volkanlardan çıkan kum boyutundaki malzeme ile akarsuların oluşturduğu kum depoları üzerinde oluşur. Ülkemizde regosollere, özellikle volkanik arazilerde (Nevşehir) rastlanır.

(Cevap C)

9. Yumuşak kireç taşı ve killi kireç taşı üzerinde oluşan kalsimorfik topraklara ülkemizin birçok yerinde rastlanır. Anadolu'da kepir veya taş doğuran olarak da bilinen vertisoller; Trakya, Güney Marmara ve Muş Ovası'nda görülür.

(Cevap A)

10. **Selim:** '' Adana'da Seyhan ve Ceyhan nehirlerinin etkisiyle oluşan bu ova üzerindeki alüvyal topraklar çok verimlidir.'' ifadesine göre Çukurova'dan bahsetmektedir.

Nafiye: '' Bu ova Uludağ'dan akan derelerin getirdiği materyallerden oluşan alüvyal topraklar…'' ifadesine göre Bursa Ovası'ndan bahsetmektedir.

Zehra: '' Ovayı çevreleyen plato ve dağlarda çayır bitki örtüsü altında çok verimli olan çernozyomlar görülür.'' ifadesine göre Erzurum Ovası'ndan bahsetmektedir.

(Cevap D)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

1. Türkiye'de yaşlı nüfus oranının, diğer yaş gruplarına göre daha yüksek bir hızla artış göstermesi beslenme ve sağlık düzeyi ile ortalama yaşam süresi gibi demografik özelliklerinin arttığını gösterir. Zaten bu iki unsur birbirine paralel olarak değişir ve Türkiye'nin gelişmişlik seviyesi ile doğru orantılıdır.

(Cevap D)

2. Ortanca yaşın büyüklüğü ülkenin gelişmişlik seviyesini gösteren kriterlerden biri olabilir. Örneğin Türkiye›de 1980 yılında ortanca yaş 19 iken 2020 yılında 32,7 olmuştur. Bu durum, ülkemizin gelişmişlik seviyesinin yükseldiğinin bir göstergesi olarak düşünülebilir. Bu yüzden geri kalmış bölgelerde ortanca yaş değerinin daha düşük olduğu da söylenebilir.

(Cevap E)

3. Türkiye nüfusunda son yıllarda gözlenen; kadının iş hayatındaki payının artması ve evlenme yaşının yükselmesi gibi gelişmeler nüfus artış hızını azaltırken, ortalama yaşam süresinin uzaması ve bebek ölüm oranının azalması gibi gelişmeler ise nüfus artış hızını artırıcı etki yapar.

(Cevap E)

4. Doğum oranı diğerlerinden az olmasına rağmen nüfus artış hızının daha yüksek olması bir kentin göç aldığını kanıtlar. Buna göre İzmir, seçenekler arasında en fazla göç alan ve dolayısıyla nüfus artış hızı daha yüksek olan kenttir.

(Cevap A)

5. Son yıllarda Türkiye'de, 1965'e kadar uygulanan ve nüfus artış hızını yükseltmeyi amaçlayan politikalara dönüş işareti veren bir söylem geliştirilmiştir. Bunun yanı sıra doğum oranlarının artırılmasına yönelik özellikle 2014 yılından sonra yapılan bir dizi yasal düzenleme hayata geçirilmiştir. Doğum yapan annelere çocuk sayısına göre maddi destek verilmesi, çalışan anneler için çalışma sürelerinin kısaltılması, doğum izinlerinin artırılması ve bakıcı yardımı yapılması bu yasal düzenlemelerin bazılarıdır. Bu uygulamaların gerekçesi son yıllarda ülkemizdeki; doğurganlık oranının düşmesi, nüfus artış hızının düşmesi ve çocuk nüfus oranının düşmesi gibi gelişmelerdir.

(Cevap E)

6. Bir şehrin idari fonksiyonunun değişmesi o şehrin gelişiminde etkili olabilir. Bu duruma; 1980 yılında 51.210 kişilik nüfusa sahip bir tarım şehri, idari açıdan da Konya ilinin bir ilçesi olan Karaman soruda örnek olarak gösterilmiştir.

(Cevap A)

7. Hızlı nüfus artışı, dünyanın birçok ülkesinde çeşitli problemlere (kaynakların tüketimi, çevre sorunları vb.) yol açmaktadır. Bu problemlerin çözümüne yönelik uygulanan nüfus politikaları sayesinde nüfus artış hızı düşürülmeye çalışılmaktadır. Diğer taraftan bazı ülkelerde de nüfus artış hızının çok düşük olması veya nüfusun artmaması, bu ülkelerin varlığına ve geleceğine yönelik tehditler konusunda ciddi sorunlar teşkil etmektedir. Kendini yenileyemeyen nüfus yapıları; nüfusun yaşlanması başta olmak üzere iş gücü açığı, savunma zafiyeti gibi birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla bu ülkelerin nüfus artış hızını yükseltmeye yönelik politikalar uyguladığını söylemek mümkündür. Ortaya çıkan bu tür sorunlardan dolayı dünyanın çeşitli ülkelerinde farklı nüfus politikaları uygulanmaktadır. Buna göre soruda verilen ülkelerden gelişmişlik seviyesi diğerlerinden farklı olan Türkiye'nin diğerlerinden farklı bir nüfus politikası uyguladığı söylenebilir.

(Cevap A)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

8. Türkiye'de nüfus, ülke içinde düzensiz bir dağılış göstermektedir. Bu düzensiz dağılışın nedenleri iklim, yeryüzü şekilleri, toprak verimliliği, su kaynakları ve bitki örtüsü gibi doğal çevre faktörleri ile sanayi, madencilik, tarım, turizm, ulaşım ve ticaret gibi beşerî çevre faktörleridir. Buna göre, Eskişehir'de üniversite sayısının fazla olmasına bağlı olarak genç nüfus oranının fazla olması diğerlerinden farklı olarak bir beşeri faktördür.

(Cevap E)

9. II. Dünya Savaşı'na katılan Almanya, Fransa, Belçika ve Hollanda gibi ülkeler, sınırları içerisinde ortaya çıkan iş gücü açığını kapatmak ve kalkınmalarına hız vermek amacıyla diğer ülkelerden göç almıştır. Avrupa'nın bazı ülkeleri ile Kuzey Afrika'da yer alan ülkeler ve Türkiye'den çok sayıda insan işçi olarak Avrupa'ya göç etmiştir. Türkiye ile Almanya arasında 1961 yılında İşçi Göçü Antlaşması imzalanmıştır. Bu yüzden günümüzde en fazla Almanya'da Türk nüfusu vardır.

(Cevap A)

10. Türkiye'de Bursa, İstanbul, İzmit ve İzmir gibi kentler çok sayıda göç aldıkları için; konut sayısı sürekli ihtiyacın gerisinde kalmakta ve konut sıkıntısı yaşanmaktadır.

(Cevap C)

11. Toplam nüfus içerisindeki kır ve şehir nüfusuna dair oranlar, ülkelerin sosyoekonomik yapısı hakkında bilgi veren önemli göstergelerden biridir. Ülkemizde kır ve şehir yerleşmeleri, genelde ekonomik etkinlikler ve nüfus miktarına göre belirlenmektedir. Kırsal alanda daha çok tarımsal faaliyetler, şehirlerde ise sanayi ve hizmetler sektörü ön plandadır. Türkiye'de nüfusu 10.000'in altındaki yerlere kırsal yerleşim, buradaki nüfusa da kırsal nüfus denir. Nüfusu 10.000'in üstündeki yerler, kentsel yerleşim olarak kabul edilmektedir. Buralarda yaşayan nüfusa da kentsel nüfus denir. Türkiye'de kentli nüfus oranı hızla artarken kırsal nüfus oranı azalmaktadır. 1927 yılında %22 olan kent nüfusu, 1970'te %38'e, 2003'te ise %65'e, 2020' de %93'e ulaşmıştır. Bu açıdan bakıldığında ülkemizde kır ve şehir nüfusunun dengeli bir dağılım göstermediği görülmektedir. Kent nüfusunun artması doğal nüfus artışı ve daha çok kırdan kente olan göçlerle gerçekleşmektedir.

(Cevap E)

12. Türkiye Cumhuriyeti tarihi boyunca ülkemizin sosyoekonomik koşulları sürekli değişmiştir. Değişen bu koşullar, Türkiye'nin farklı nüfus politikaları benimsemesine neden olmuştur. Ancak hiçbir dönem nüfusun daha çok kentlerde toplanması gibi bir amaca yönelik nüfus politikası uygulanmamıştır.

(Cevap B)

13. Tarımda makine kullanımının yaygınlaşması işsizliği artıracağından kırdan kente göçün bir nedenidir. Ancak Karadeniz Bölgesi'nde yürütülen tarımsal faaliyetlerde makine kullanımı yaygın değildir. Ayrıca bölgenin yağış rejiminin daha düzenli olması da göçün bir nedeni olarak gösterilemez.

(Cevap E)

www.kozmikoda.com.tr

1. Geçmişten günümüze Türkiye'nin nüfus yapısındaki değişim incelendiğinde doğurganlık hızının özellikle 2000'li yılların başından itibaren düşüş eğiliminde olduğu görülmektedir. Ülkemiz, 1990 yılına kadar geniş tabanlı nüfus piramitlerine sahipken günümüzde nüfus artış hızının azalması nedeniyle nüfus piramidinin tabanı daralmaya başlamıştır. Buna göre, Türkiye'de nüfus artış hızının giderek artması yanlış bir özelliktir.

(Cevap E)

2. İstanbul'un Türkiye'nin en fazla göç alan illerinden biri olmasında; iş olanaklarının fazla olması ve önemli ulaşım yolları üzerinde bulunması etkili olmuştur. Ancak İstanbul'da çarpık yapılaşmanın fazla olması bu durumun nedeni değil sonucudur.

(Cevap C)

3. Sorudaki grafikte Türkiye'de kırsal ve kentsel nüfus miktarı değil oranlarının yıllara göre değişimi verilmiştir. Yani kırsal nüfus oranı azalır doğru bir bilidir. Ancak miktarı bu grafikten anlaşılamaz. Zaten miktar olarak da kırsal nüfusun arttığı bile söylenebilir.

(Cevap C)

4. İstanbul, İzmir, Ankara gibi büyük şehirlerin nüfusları göçlere bağlı olarak hızla artar. Bu durum söz konusu şehirlerde konut açığının fazla olmasının temel nedenidir. Hızlı artan nüfusun bu şehirlerde ortaya çıkardığı işsizlik, gecekondulaşma, kültürel uyumsuzluk, suç oranlarında artış, çevre kirliliği, eğitim ve sağlık hizmetlerinde yaşanan aksamalarla yeterli düzeyde konut bulamama yaşanan sorunlardan bazılarıdır.

(Cevap D)

5. Günümüzde nüfus dağılışında etkili olan en önemli beşerî etmen sanayileşmedir. Nüfusumuzun önemli bir kısmı, sanayi merkezlerinde toplanmıştır. Örneğin önemli sanayi merkezleri olan İstanbul, Ankara ve İzmir nüfusu fazla olan illerimizdir. Ancak bu kentlerin dışarıya göç verdiği değil daha çok aldığı söylenebilir.

(Cevap E)

6. Nüfusun bir diğer yapısal özelliği olan cinsiyet yapısı, bir ülkedeki kadın ve erkek nüfusu ifade eder. Ülkemizde kadın ve erkek nüfusun oranı birbirine yakındır. Ancak 65 ve üzeri yaş grubunda kadınların oranı erkeklerden fazladır. Bir yerde kadın ve erkek nüfusun farklı olmasında göç alıp verme durumu etkili olmaktadır. Sanayi ve ticaretin geliştiği şehirler göç aldığından dolayı daha fazla erkek nüfusa sahiptir. Bu duruma İstanbul, Bursa, Antalya ve Gaziantep şehirleri örnek verilebilir. Kırsal alanlarda ise ekonomik imkânların yetersizliğinden dolayı erkek nüfus, çalışmak amacıyla bulunduğu yeri terk ederek göç etmek zorunda kalır. Bu durumun yaşandığı yerlerde de kadın nüfusun erkeklerden daha fazla olduğu görülür. Ancak cinsiyet oranı ile birlikte toplam nüfus verilirse kadın nüfus sayısına ulaşılabilir.

(Cevap B)

7. Akdeniz ile Ege ve Marmara denizlerinin kıyı kesiminde bulunan birçok yerleşim alanı, turizm faaliyetlerine bağlı olarak gelişmiş ve bu alanlarda nüfus artmıştır. Bodrum, Marmaris, Alanya, Manavgat, Kemer ve Kuşadası bu duruma örnek verilebilir. Ancak Karabük sanayi faaliyetlerinden dolayı yoğun nüfuslanmıştır.

(Cevap C)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

8. Türkiye nüfusu, 1927-2020 yılları arasında yaklaşık 70 milyon kişi artmıştır. Nüfusun bu şekilde hızlı bir artış göstermesinde başta sosyal ve ekonomik etkenler olmak üzere birçok faktör etkili olmuştur. Ülkemize yurt dışından (Balkanlar, Kafkasya vb.) yapılan toplu göçlerin etkisiyle de nüfus artmıştır. Ancak bu durumun etkisini yalnızca nüfus artış grafiğindeki verilerden elde edemeyiz.

(Cevap D)

9. Marmara, ülkemizde nüfus yoğunluğunun en fazla olan yerdir. Özellikle Çatalca-Kocaeli, Türkiye'nin sık nüfuslu alanıdır. Bu kesimde nüfusun fazla olmasının nedenleri sanayi, ticaret, ulaşım ve tarımın gelişmiş olmasıdır. Yıldız Dağları, Gelibolu ve Biga yarımadaları, Marmara'nın seyrek nüfuslu yerlerindendir.

(Cevap D)

10. Türkiye'de nüfus dağılışını etkileyen faktörlerin başında iklim gelmektedir. Sıcaklık koşulları elverişli olan ve fazla yağış alan yerler, Türkiye'nin sık nüfuslu alanlarını oluşturmaktadır. Bu nedenle Türkiye nüfusunun büyük bir kısmı, iklim koşulları elverişli olan kıyı kesimlerinde toplanmıştır. Sıcaklığın düşük olduğu iç kesimler, yüksek dağlar ve platolar ile yağışın az olduğu alanlar, seyrek nüfusludur. Örneğin Doğu Anadolu'nun Erzurum – Kars ve Hakkari yörelerinin seyrek nüfuslu olmasının nedenlerinden biri, kışların uzun ve soğuk geçmesidir. Tuz Gölü çevresi ile Güneydoğu Anadolu'nun bazı yerlerinde nüfusun seyrek oluşunun nedeni iklim koşullarıdır. Ancak Menteşe Yöresi genelinde Akdeniz iklimi etkilidir.

(Cevap B)

11. Grafikteki I. yörede doğum oranının altında bir nüfus artışı vardır. İkinci yöredeki nüfus artışı ise doğum oranının üzerindedir. Buna göre I. yöre göç verirken II. yöre göç almaktadır. Göç aldığına göre de ikinci yörenin daha gelişmiş olduğu anlaşılır. O halde ikinci yörede çocuk ölümlerinin fazla olduğu söylenemez.

(Cevap D)

12. Türkiye'de bölgeler arasında görülen mevsimlik iş gücü göçünün temel nedeni işsizlik vb. ekonomik sorunlardır. Bu durum üzerinde bölgelerin yüz ölçümlerinin bir etkisi yoktur.

(Cevap D)

13. Aşağıdaki haritada Türkiye'deki büyükşehir belediyelerinin dağılışı gösterilmiştir.

Bu haritaya göre III numara ile gösterilen Sinop ili büyükşehir belediyesine sahip değildir.

(Cevap C)

COĞRAFYA SORU BANKASI
www.kozmikoda.com.tr

1. Köyden küçük kırsal yerleşmeler, köyün idari sınırları içerisinde yer alan ve köye bağlı bulunan kırsal yerleşme türüdür. Bahsedilen yerleşmelerin ortaya çıkmasında devlet arazilerinin toprağı olmayan ailelere verilmesi, arazinin engebeli olması, tarım arazilerinin yaşam alanlarına uzak olması, hayvanları otlatma alanlarının sınırlı olması ve aileler arasında yaşanan anlaşmazlık gibi nedenler etkili olmuştur. Köyden küçük yerleşmelere ülkemizin çoğu bölgesinde rastlamak mümkündür. Köyden küçük yerleşmeler, yapılan ekonomik faaliyetlere göre geçici ya da sürekli yerleşme özelliği göstermektedir. Yayla, kom, ağıl, oba, dam ve dalyan geçici yerleşme; çiftlik, mahalle, mezra ve divan ise sürekli yerleşme kapsamında değerlendirilebilir. Ancak kasaba bu tür yerleşmeler arasında yer almaz.

(Cevap B)

2. Nüfusun sosyoekonomik durumunu belirleyebilmek ve geleceği ile ilgili planlar yapabilmek için yaş ve yaşın cinsiyetlere göre dağılımının öncelikli olarak bilinmesi gerekir. Nüfusun yaş ve cinsiyet yapısını gösteren grafiklere nüfus piramitleri denir. Nüfus piramitlerinde yaş grupları; 0-4, 5-9 ... 65-69, 70-74 ... şeklinde dar aralıklı olarak ya da 0-14 yaş (genç ya da çocuk nüfus), 15-64 yaş (aktif ya da yetişkin nüfus) ve 65 ve üstü yaş (yaşlı nüfus) gibi geniş aralıklı olarak sınıflandırılmaktadır. Nüfus piramitlerine bakılarak o bölgedeki toplam nüfusun yaş gruplarına göre dağılımı ile genel olarak o bölgenin toplumsal ve ekonomik yapısı hakkında bilgi edinilebilir. Buna göre Türkiye'nin nüfus piramidine bakılarak nüfusun ülke içinde düzenli dağıldığı söylenemez. Zaten Türkiye nüfusu ülke içine düzenli dağılmamıştır.

(Cevap E)

3. Bir yılda doğanlardan ölenlerin sayısı çıkarılırsa doğal nüfus artışı bulunur. Tablodaki verilere göre, yörede doğal artışın üzerinde bir nüfus artışı vardır. Buna göre yörenin göç aldığı söylenebilir.

(Cevap D)

4. Hızlı nüfus artışı, dünyanın birçok ülkesinde çeşitli problemlere (kaynakların tüketimi, çevre sorunları vb.) yol açmaktadır. Bu problemlerin çözümüne yönelik uygulanan nüfus politikaları sayesinde nüfus artış hızı düşürülmeye çalışılmaktadır. Ancak işçi ücretlerinin düşmesi bu olumsuz durumlardan biri değildir.

(Cevap C)

5. Sanayi, farklı ham maddelerin ve yarı işlenmiş ürünlerin fabrikalarda işlenerek kullanılabilir (imal edilmiş) hâle getirilmesi faaliyetidir. Ülkemizde birçok sanayi tesisi yer alır ve çalışma çağındaki nüfusun (15-64 yaş grubu nüfus) önemli bir bölümü (örneğin %20 'den fazlası) bu sektörde çalışır. Türkiye'de sanayi faaliyetleri düzensiz dağılmıştır. Ancak bu durum bölgeler arasında yer altı kaynaklarının farklı dağılması üzerinde etkili olmamıştır.

(Cevap C)

6. Kırsal kesimlerde konut yapımında kullanılan malzemeler doğal çevre şartlarına göre değişir. Örneğin; bitki örtüsünün orman olduğu yerlerde ahşap malzeme kullanılır. Ancak bitki örtüsünün cılız olduğu kurak iklimlerde daha çok kerpiç malzeme kullanılır.

(Cevap C)

www.kozmikoda.com.tr

7. Sorudaki tabloda beş kentin iki sayım dönemindeki nüfus miktarları verilmiştir. Ancak tablodaki 4. kentin iki sayım döneminde neredeyse toplam nüfus miktarını ikiye katladığı görülmüştür. Buna göre en fazla nüfus artış oranı 4. kente aittir.

(Cevap D)

8. Bir yılda doğanlardan ölenlerin sayısı çıkarılırsa doğal nüfus artışı bulunur. Sorudaki açıklamaya göre, bu yörede doğal artışın üzerinde bir nüfus artışı vardır. Buna göre yörenin göç aldığı söylenebilir.

(Cevap D)

9. Bir yılda doğanlardan ölenlerin sayısı çıkarılırsa doğal nüfus artışı bulunur. Eğer doğumlarla kazanılan nüfus ölümler sonucu kaybedilen nüfustan fazla ise yörenin nüfus miktarı artar.

(Cevap E)

10. Kırsal kesimlerde konut yapımında kullanılan malzemeler doğal çevre şartlarına göre değişir. Ormanlık alanları çok fazla olan bir yörenin kırsal kesimindeki meskenlerin yapımında daha çok ahşap malzeme kullanılır.

(Cevap D)

11. Ülkemizdeki bireylerin yaşları, küçükten büyüğe doğru sıralandığında tam ortada kalan bireyin yaşına ortanca yaş denilmektedir. Türkiye nüfusunun ortanca yaşı tabloya göre sürekli artmıştır. Ayrıca bu değer tablodaki yıllardan sonra da artmaya devam ederek 2020'de 32,7'ye yükselmiştir. Bu artışın devam etmesi ve 2075'te 47,4'e çıkması beklenmektedir. Buna paralel olarak yaşlı nüfus oranı da artacaktır. Sonuç olarak Türkiye "genç nüfuslu ülke"den "yaşlı nüfuslu ülke" özelliğine geçiş yapmaktadır.

(Cevap B)

12. Sorudaki grafikte toplam nüfus miktarı değil nüfusumuzun yıllara göre artış oranı gösterilmiştir. Yani nüfusun en az olduğu yıl 1945 değil nüfus artış hızının en az olduğu yıl 1945'tir. Ayrıca bu grafiğe göre Türkiye'nin nüfus artış hızı yıllara göre değişse bile toplam nüfus miktarı sürekli artmıştır.

(Cevap B)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

TÜRKİYE'DE NÜFUS VE YERLEŞME

1. Türkiye'de doğal ve beşerî koşullar yönünden yöreler arasında önemli farklılıklar vardır. Ülkemizde yerleşmeye çok elverişli alanlar bulunduğu gibi elverişli olmayan yerler de bulunmaktadır. Bu nedenle nüfus yoğunluğu bakımından iller arasında farklılıklar vardır. Türkiye'de nüfus dağılışını, doğal ve beşerî faktörler etkilemektedir. Ancak enlem bu faktörler arasında yer almaz.

(Cevap D)

2. Ülkemizde ekonomi başta olmak üzere çeşitli nedenlere bağlı olarak meydana gelen göçler, genellikle sanayi faaliyetlerinin yoğunlaştığı şehirlere doğru gerçekleşir. Bu durum üzerinde şehirlerdeki istihdam yani iş imkanlarının fazla olması etkili olmuştur. Ayrıca şehirlerin insanlara yönelik eğitim, sağlık, sosyal, kültürel vb. ihtiyaçlara cevap verebilecek kapasitede olması yaşanan bu göç yoğunluğunda önemli bir etkendir. Kırsal kesimlerde hızlı nüfus artışına karşılık istihdam kaynakların yetersiz kalması insanları başka alanlara göç etmeye zorlamaktadır.

(Cevap D)

3. Ülkemizdeki nüfus dağılışında tarım koşullarının etkisi fazladır. Tarıma elverişli olan ovalar, ülkemizin sık nüfuslu yerlerindendir. Ancak nüfusumuzun önemli bir kısmı İstanbul, Ankara, İzmir vb. sanayi merkezlerinde toplanmıştır.

(Cevap E)

4. Ülkemizde hemen her yerleşim birimi hem göç almakta hem de göç vermektedir. Alınan göç ile verilen göç arasındaki fark net göç olarak ifade edilir. Net göç açısından Türkiye'de en fazla göç veren yerler, sanayi yönünden az gelişmiş, en fazla göç alan yerler ise gelişmiş yerlerdir. Türkiye'de en fazla göç alan yerler Marmara, Ege ve Akdeniz'in kıyı kesimleri ve İç Anadolu'nun bazı illeridir. İstanbul, Bursa, Kocaeli, Antalya, İzmir, Balıkesir, Aydın, Muğla, Ankara ve Kayseri en çok göç alan illerdir. Van, Yozgat, Diyarbakır, Erzurum, Kars, Muş, Zonguldak, Mardin, Çorum, Çankırı ve Ağrı en fazla göç veren yerlerdir. Bu illerin özellikleri göz önüne alındığında; Türkiye'deki iç göçler üzerinde sanayi başta olmak üzere iklim ve yer şekillerinin etkili olduğu söylenebilir.

(Cevap C)

5. Aşağıdaki haritada göçlerin yönü gösterilmiştir.

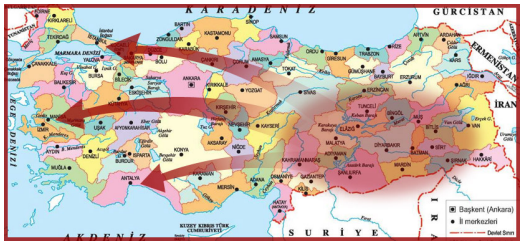

Türkiye'de yerleşim alanları hem göç almakta hem de göç vermektedir. Ülkemizde en fazla göç alan iller İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa ve Kocaeli; en fazla göç veren iller ise Ağrı, Van, Diyarbakır, Muş, Şırnak, Erzurum, Hakkâri, Mardin, Sivas, Yozgat ve Artvin'dir. Buna göre V nolu ok yönünde göçlerin gerçekleştiği söylenemez.

(Cevap E)

6. Türkiye'de nüfus dağılışını etkileyen diğer bir etmen de yer şekilleridir. Yükseltisi fazla olan yerler, yerleşmeye elverişli değildir. Çünkü yükselti, sıcaklığın düşmesine neden olmakta ve ekonomik etkinlikleri güçleştirmektedir. Bu nedenle yüksek yerlerde nüfus azdır. Fazla engebeli yerler de yerleşmenin az olduğu alanlardır. Engebeli yerler, yerleşmeye ve tarıma elverişli değildir. Bu nedenle dağlar ve engebeli arazilerde nüfus azdır. Ancak Tuz Gölü çevresi yer şekilleri sade olmasına rağmen kuraklıktan dolayı seyrek nüfusludur.

(Cevap B)

7. Türkiye'de mesken yapımında kullanılan malzeme doğal çevre şartlarına göre farklılık gösterir. Konya'nın kırsal kesimlerinde kerpiç, Nevşehir'in kırsal kesimlerinde volkanik taşlar, Rize'nin kırsal kesimlerinde ise ahşap, yapı malzemesi olarak kullanılır. Bu durum üzerinde daha çok doğal bitki örtüsü ve jeolojik yapının etkili olduğu söylenebilir.

(Cevap A)

COĞRAFYA SORU BANKASI
www.kozmikoda.com.tr

8. Türkiye'de yüksek, dağlık ve engebeli alanlarla iklim şartlarının yaşamı zorlaştırdığı kesimlerde nüfus seyrekleşmektedir. Kış mevsiminin uzun sürdüğü Doğu Anadolu'nun yüksek ve dağlık kesimlerinden biri olan Hakkari Bölümü Türkiye'nin en seyrek nüfuslu yeridir.

(Cevap D)

9. Türkiye'de sanayi, turizm, ulaşım, ticaret vb. beşeri şartların gelişmişliğinin etkisiyle en çok göç alan ve en yoğun nüfusa sahip olan il İstanbul'dur.

(Cevap A)

10. Türkiye'de tarım faaliyetlerinin yoğunlaştığı verimli ovalar da nüfusun arttığı alanlar olarak dikkat çekmektedir. Çukurova, Silifke, Gediz, Çarşamba, Eskişehir, Bursa, Balıkesir, Malatya ve Elazığ gibi ovalar bu bakımdan nüfusun arttığı alanlara örnek gösterilebilir.

(Cevap D)

11. Fizyolojik Nüfus Yoğunluğu = Nüfus / Tarım Alanlarının Yüz Ölçümü formülü ile yani belirli bir alanda yaşayan insan sayısının o alandaki tarım alanlarının yüz ölçümüne bölünmesiyle bulunmakta; kişi/km^2 olarak ifade edilmektedir. Buna göre tarım alanı aynı olmasına rağmen fizyolojik nüfus yoğunluğu daha yüksek olan K kentinin toplam nüfus miktarı daha fazladır.

(Cevap D)

12. Sorudaki grafikte Türkiye'nin toplam nüfus miktarı değil yıllara göre nüfus artış oranları verilmiştir. Bu grafikteki iniş ve çıkışlara göre nüfus artış oranının yıllara göre farklılık gösterdiği söylenebilir.

(Cevap A)

13. Cittaslow Birliği'ne üye olan kentlerin ve üye adaylarının Sakin Şehir felsefesine bağlı kalmaları ve bu çerçevede hareket etmeleri için üyelik kriteri belirlenmiştir. Bu bağlamda aday şehrin geliştirdiği projelerden oluşan başvuru dosyasına ait değerlendirme sonucunun %50'den fazla puan alması gerekmektedir. Türkiye'nin de aralarında bulunduğu 30 ülkeden toplam 252 belediye bahsedilen birliğin üyesi durumundadır. Türkiye'den Akyaka (Muğla), Gökçeada (Çanakkale), Perşembe (Ordu), Seferihisar (İzmir), Vize (Kırklareli), Yalvaç (Isparta), Yenipazar (Aydın), Halfeti (Şanlıurfa), Taraklı (Sakarya), Uzundere (Erzurum), Göynük (Bolu), Eğirdir (Isparta), Gerze (Sinop), Şavşat (Artvin), Mudurnu (Bolu), Köyceğiz (Muğla) ve Ahlat (Bitlis) belediyeleri bu birliğin üyeleri arasında yer almaktadır. Buna göre İzmit'te bu birliğe üye olan belediye bulunmamaktadır.

(Cevap E)

14. Türkiye'de sanayi, turizm, ulaşım, ticaret vb. beşeri şartların gelişmişliğinin etkisiyle en çok göç alan ve en yoğun nüfusa sahip olan il haritada II numara ile gösterilen İstanbul'dur. Buna göre diğer illerde nüfus genelde doğumlarla artarken İstanbul'da daha çok göçlerle artmaktadır.

(Cevap B)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

TÜRKİYE'DE NÜFUS VE YERLEŞME

1. Türkiye'de özellikle kırsal kesimlerdeki mesken yapımında kullanılan malzeme doğal çevre şartlarına göre farklılık gösterir. Örneğin; Ergene Bölümü'nün kırsal kesimlerinde daha çok kerpiç malzeme kullanımı yaygındır. Çünkü bu bölümde step iklimi etkilidir. Yağış azdır. Ancak yağışın fazla olduğu ve doğal bitki örtüsünün orman olduğu yerlerde ahşap malzeme yaygındır.

(Cevap A)

2. Nüfusun eğitim durumuna bakılarak ülkenin gelişmişlik düzeyi hakkında doğrudan bilgi edinilebilir. Nüfusun eğitim durumunu yansıtan ölçütlerden biri, okuryazar oranıdır. Gelişmiş ülkelerde okuryazar oranı yüksektir. Ülkemizde okuryazar oranı, sürekli artmaktadır. 1950 yılında yapılan nüfus sayımı sonuçlarına göre nüfusun yaklaşık %31,8'lik kısmı okuryazardı. Türkiye'de okuryazar oranının cinsiyete göre dağılışında da farklılıklar vardır. Kadın okuryazar oranı (%93,7), erkek okuryazar oranına göre (%98,6) daha düşüktür. Sorudaki grafik ise Türkiye'de kadın ve erkek nüfusun okuryazar oranlarını değil eğitim durumlarına göre oranlarını göstermektedir. Yani bu grafikten yalnızca İlkokuldan mezun olan kadın nüfus oranına ulaşılır.

(Cevap C)

3. Türkiye'de kentlere doğru kırsal alandan göç edenlerin çoğunluğunu genç bireylerin oluşturduğu görülmektedir. Yaşanan bu durum; kırsal alanda nüfusun azalmasına, iş gücü kaybına ve tarımsal üretimin düşmesine neden olurken şehirlerde de başka sıkıntıları beraberinde getirmektedir. Hızlı artan nüfusun ortaya çıkardığı işsizlik, gecekondulaşma, kültürel uyumsuzluk, suç oranlarında artış, çevre kirliliği, eğitim ve sağlık hizmetlerinde yaşanan aksamalarla yeterli düzeyde konut bulamama yaşanan sorunlardan bazılarıdır. Gerçekleşen göçün bahsedilen sorunların dışında işçi ücretlerinin azalması, yatırımların artması ve kültürel çeşitlilik gibi olumlu sonuçları da söz konusudur.

(Cevap D)

4. Turizm Türkiye'de nüfus yoğunluğunu etkileyen faktörlerdendir. Özellikle deniz turizmine elverişli olan Ege ve Akdeniz'in kıyı kesimlerinde, yaz döneminde nüfus yoğunluğu önemli ölçüde artmaktadır. Ancak soruda verilen diğer kentlerde tarım, sanayi, ulaşım vb. faaliyetler etkili olurken Antalya kentinin gelişmesinde daha çok turizm faaliyetleri etkili olmuştur.

(Cevap E)

5. Türkiye'de kır yerleşmeleri toplu, dağınık ve gevşek yerleşme dokusuna sahiptir. Kırsal yerleşme biriminin toplu, dağınık ya da gevşek dokulu olmasında daha çok iklim, yeryüzü şekilleri, su kaynakları, ekonomik faaliyet tipi ve güvenlik gibi faktörler etkili olmuştur. Dağınık dokulu yerleşmelerde evlerin konum olarak birbirine uzak olması dikkat çeken bir özelliktir. Arazinin engebeli, su kaynaklarının fazla ve tarım alanlarının parçalı olduğu yerlerde görülen bu tür yerleşmeler, ülkemizde Kuzey Anadolu Dağları'nın kuzey yamaçlarında yaygın olarak görülmektedir.

(Cevap A)

6. Sorudaki Türkiye haritasında yerleri gösterilen Antalya ve Adana illerinin her ikisi de; Adana tarımda çalışma, Antalya turizm amaçlı olmak üzere mevsimlik göç alır. Ancak Antalya karstik araziden dolayı yoğun değil tam tersine seyrek nüfuslanmıştır.

(Cevap D)

COĞRAFYA SORU BANKASI
www.kozmikoda.com.tr

7. Fizyolojik Nüfus Yoğunluğu = Nüfus / Tarım Alanlarının Yüz Ölçümü formülü ile yani belirli bir alanda yaşayan insan sayısının o alandaki tarım alanlarının yüz ölçümüne bölünmesiyle Bulunmakta ve kişi/km2 olarak ifade edilmektedir. Buna göre İstanbul'da toplam nüfus miktarı en fazla olacağından fizyolojik nüfus yoğunluğu da daha yüksek olacaktır.

(Cevap E)

8. Günümüzde nüfus dağılışında etkili olan en önemli beşerî etmen sanayileşmedir. Nüfusumuzun önemli bir kısmı, sanayi merkezlerinde toplanmıştır. Örneğin önemli sanayi merkezleri olan İzmir (IV nolu) ve Adana (V nolu) nüfusu fazla olan illerimizdir. Ayrıca bu illerimizde geniş ve verimli tarım alanlarının varlığı da nüfusun fazla olmasında önemli bir etkendir.

(Cevap E)

9. Ülkemizdeki nüfus dağılışında tarım koşullarının etkisi fazladır. Tarıma elverişli olan ovalar, ülkemizin sık nüfuslu yerlerindendir. Ayrıca bu alanlarda tarımla birlikte başka ekonomik faaliyetler de yoğun olarak yapılabilmektedir.

(Cevap C)

10. Türkiye'de iç göçlerin 1950 yılından sonra artış göstermesinde sanayileşme sürecinin başlamasıyla şehirlerde ortaya çıkan iş gücü açığı da etkili olmuştur. Özellikle kara yolu ulaşımının gelişmesiyle insanların göç etmesi kolaylaşmıştır. Bu durum, kırsal yerleşmelerden şehirlere yoğun bir göç yaşanmasına neden olmuştur. Soruda verilen III nolu hat üzerinde göçün yönü yanlış gösterilmiştir. Çünkü bu hat üzerinde gerçekleşen göçler tam tersi yönde yani kıyıya doğru gerçekleşir.

(Cevap C)

11. Türkiye'de nüfus ve yerleşmenin düzensiz dağılışının nedenleri iklim, yeryüzü şekilleri, toprak verimliliği, su kaynakları ve bitki örtüsü gibi doğal çevre faktörleri ile sanayi, madencilik, tarım, turizm, ulaşım ve ticaret gibi beşerî çevre faktörleridir. Türkiye'de iç bölgelere göre daha ılıman iklim koşullarına sahip kıyı bölgeleri ile ulaşım, sanayi ve tarım açısından avantajlı yerler nüfusun yoğunlaştığı alanlar olarak dikkat çeker. Ancak çöl alanları Türkiye'de değil dünya genelindeki nüfusun dağılışını etkiler.

(Cevap D)

12. 15-64 yaş grubunda yer alan nüfus aktif ya da çalışma çağındaki nüfusu oluşturmaktadır. Aktif nüfusun çalıştığı ekonomik faaliyet kolları tarım, hizmet ve sanayi sektörlerinden oluşmaktadır. Ülkenin sahip olduğu ekonomik faaliyet kolları, nüfusun sosyoekonomik yapısı üzerinde önemli bir etki oluşturmaktadır. Türkiye'de 1927'den beri sürdürülen ekonomik faaliyetlere bakıldığında tarım sektöründe çalışanların oranı azalırken sanayi ve hizmetler sektöründe çalışanların oranı ise artmaktadır. Bu durum Türkiye'nin gelişmekte olduğunu gösterse de genç nüfus oranının arttığını göstermez.

(Cevap E)

13. Aşağıdaki haritada Türkiye'deki karstik arazilerin dağılışı gösterilmiştir.

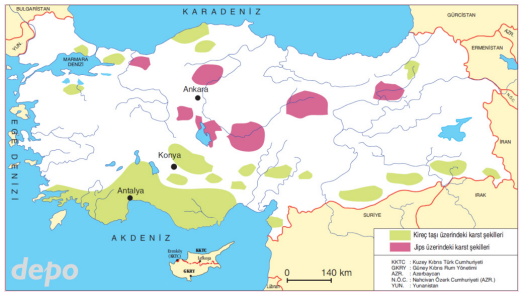

Bu haritaya göre Türkiye'de en geniş karstik arazilerin V numara ile gösterilen Taşeli Platosu'nda olduğu görülür.

(Cevap E)

14. Haritada II numara ile gösterilen Yıldız Dağları bölümü Marmara'nın en seyrek nüfuslu yeridir. Burada diğer ekonomik faaliyetler gelişmemiştir. Doğal bitki örtüsünün orman olmasına bağlı olarak bu alandaki kırsal kesimlerde yaşayan insanların en önemli gelir kaynağı ormancılık faaliyetleridir.

(Cevap B)

COĞRAFYA SORU BANKASI
www.kozmikoda.com.tr

TÜRKİYE'DE NÜFUS VE YERLEŞME

1. Türkiye'de çeşitli iş kollarında, farklı zamanlarda ek iş gücüne ihtiyaç duyulur. Tarım, turizm ve inşaat sektörlerinde özellikle yaz aylarında ortaya çıkan bu ihtiyaçtan dolayı insanlar, çalışmak amacıyla bulundukları yerden göç ederler. Bu göç türüne mevsimlik (geçici) göç adı verilir. Mevsimlik göçlere tarım sezonunda Çukurova'ya pamuk hasadına (II nolu alan), Ordu ve Giresun'a fındık, Niğde ve Afyon'a patates toplamaya, Akdeniz (özellikle Antalya – I nolu alan) ve Ege kıyılarında turizm sektörüne yönelik tesislerde ve inşaat sektöründe çalışmak için büyükşehirlere giden işçiler örnek gösterilebilir.

(Cevap A)

2. Nüfus yoğunluğu kavramı sınırları belirlenmiş bir bölgede yaşayan insan sayısı ile o bölgenin yüz ölçümü arasındaki ilişkiyi ifade eder. Nüfus yoğunluğu, daha çok aritmetik yoğunlukla ifade edilmektedir. Aritmetik nüfus yoğunluğu, belirli bir alanda yaşayan insan sayısının o alanın yüz ölçümüne bölünmesiyle bulunmakta; kişi/km^2 olarak ifade edilmektedir. Buna göre soruda yüz ölçüm verilmediği için nüfus yoğunluğu hesaplanamaz.

(Cevap E)

3. Toplam nüfus içerisindeki kırsal ve kentsel nüfusa dair oranlar, ülkemizin sosyoekonomik yapısı hakkında bilgi veren önemli göstergelerden biridir. Ülkemizde kır ve şehir yerleşmeleri, genelde ekonomik etkinlikler ve nüfus miktarına göre belirlenmektedir. Kırsal alanda daha çok tarımsal faaliyetler, şehirlerde ise sanayi ve hizmetler sektörü ön plandadır. Nüfus kriterine göre Türkiye'de nüfusu 10 000'in altında olan yerleşmeler kırsal, bu sayının üzerinde olan yerleşmeler de şehirsel yerleşme olarak kabul edilmektedir. Ülkemizde 1927 yılında %75,8 olan kır nüfusu, sürekli azalarak 2017 yılında %7,5'e kadar gerilemiştir. Aynı dönemde %24,2. olan şehir nüfusu ise sürekli artarak 2017 yılında %92,5 seviyesine kadar yükselmiş durumdadır. Bu açıdan bakıldığında ülkemizde kır ve şehir nüfusunun dengeli bir dağılım göstermediği görülmektedir. Sanayinin geliştiği İstanbul, Ankara, İzmir ve Bursa gibi illerde kentsel nüfus; Karadeniz ve Doğu Anadolu'da yer alan illerin büyük çoğunluğunda ise kırsal nüfus daha fazladır.

(Cevap D)

4. Son yıllarda Türkiye'de nüfus artış hızının düşmesi üzerinde; toplumun eğitim seviyesinin yükselmesi, kadınların iş hayatında daha fazla yer alması, evlenme yaşının yükselmesi ve doğum oranlarının azalması gibi faktörler etkilidir. Ancak bebek ölüm oranlarının azalması Türkiye'de nüfus artış hızının düşmesine değil artmasına neden olan bir faktördür.

(Cevap D)

5. Ortalama yükseltinin fazla olduğu (1132 m) Türkiye'de belirli bir yükseltiden sonra genellikle yerleşmeler azalır. Bu nedenle nüfusun dağılışında dağlık, yüksek ve engebeli alanlarla ovalar arasında büyük farklılıklar vardır. Ülkemizde arazinin düz veya az eğimli olduğu verimli topraklarda nüfus yoğunken Karadeniz ve Toros dağları ile Menteşe Yöresi gibi arazinin dağlık ve engebeli, tarım alanlarının sınırlı ve ulaşımın zorlaştığı yerlerde ise nüfus seyrektir. Ancak Tuz Gölü ve çevresi (III nolu alan) düz olmasına rağmen kurak iklim şartlarından dolayı seyrek nüfuslanmıştır.

(Cevap C)

6. Kıyı kesimlerde yer alan ve elverişli iklim şartlarının görüldüğü İstanbul, İzmir, Antalya, Bursa, Adana ve Samsun sık nüfus varlığı ile dikkat Çekmektedir. Buna karşılık yüksek, dağlık ve engebeli alanlarla iklim şartlarının yaşamı zorlaştırdığı kesimlerde ise nüfus seyrekleşmektedir. Kış mevsiminin uzun sürdüğü Doğu Anadolu'nun yüksek ve dağlık kesimleriyle kuraklığın etkili olduğu Tuz Gölü çevresi (IV nolu alan), nüfusun seyrekleştiği yerlere örnek verilebilir. Dolayısıyla Türkiye'de nüfusunun kıyılardan iç kesimlere doğru azaldığını söylemek mümkündür.

(Cevap D)

7. Yerleşim birimleri göç olaylarına göre iki gruba ayrılır: Bunlardan birincisi göç veren, diğeri göç alan yerlerdir. Göç veren yerlerde insanları göçe zorlayan itici faktörler bulunmaktadır. İtici faktörlerin başında; insanların geçimlerini sağlayacak olanakların sınırlı oluşu ya da insan yaşamını doğrudan tehdit eden unsurlar gelmektedir. En fazla göç veren yerler az gelişmiş yerlerdir. Göç alan yerlerde ise çekici faktörler fazladır. Çekici faktörlerin başında daha iyi yaşam olanakları gelmektedir. Ülkemizde en çok göç alan yerler sanayileşmiş yerlerdir. Buna göre soruda Türkiye'de nüfus artış hızının fazla ve sanayileşmenin yoğun olmadığı bir yörede yöre içine değil tam tersi yöre dışına göçler olur.

(Cevap E)

COĞRAFYA SORU BANKASI
www.kozmikoda.com.tr

8. Türkiye'deki kurak bölgelerin kırsal kesimlerinde konut yapı malzemesi olarak kerpiç kullanılır. Ancak Batı Karadeniz'deki haritada gösterilen V nolu alanda kerpiç değil daha çok ahşap malzeme kullanılır.

(Cevap E)

9. Sanayi faaliyetlerinin yoğun olduğu kentlerde hava kirliliği de fazla olur. Seçeneklerde verilen kentlerin nüfus ve ekonomik etkinlikleri dikkate alındığında Antalya'da hava kirliliğinin en az olması beklenir.

(Cevap C)

10. Türkiye'de nüfus dağılışını etkileyen diğer bir etmen de yer şekilleridir. Yükseltisi fazla olan yerler, yerleşmeye elverişli değildir. Çünkü yükselti, sıcaklığın düşmesine neden olmakta ve ekonomik etkinlikleri güçleştirmektedir. Bu nedenle yüksek yerlerde nüfus azdır. Fazla engebeli yerler de yerleşmenin az olduğu alanlardır. Engebeli yerler, yerleşmeye ve tarıma elverişli değildir. Bu nedenle dağlar ve engebeli arazilerde nüfus azdır. Buna göre haritada verilen yerler arasında Hakkari Bölümü'nde (V nolu yer) nüfus seyrek olacaktır.

(Cevap E)

11. Türkiye'de yaşanan nüfus artışında doğum oranlarının artması, bebek ölüm oranlarının azalması, beslenme ve sağlık koşullarının iyileşmesiyle yaşam süresinin uzaması ve dış göçler etkili olmuştur. Ancak bu durum üzerinde sınırların genişliği etkili değildir. Geniş yüz ölçüme sahip olan bir kentin nüfus artış hızı düşük de olabilir, yüksek de olabilir.

(Cevap E)

12. Erkek nüfusun kadın nüfusundan az olduğu bir ülke için dışarıya çok fazla göç veriyor denilebilir. Çünkü göç olayına katılan daha çok erkek nüfustur. Türkiye'de şehirler arasında kadın ve erkek nüfusun farklı olmasında göç alıp verme durumu etkili olmaktadır. Sanayi ve ticaretin geliştiği şehirler göç aldığından dolayı daha fazla erkek nüfusa sahiptir. Bu duruma İstanbul, Bursa, Antalya ve Gaziantep şehirleri örnek verilebilir. Kırsal alanlarda ise ekonomik imkânların yetersizliğinden dolayı erkek nüfus, çalışmak amacıyla bulunduğu yeri terk ederek göç etmek zorunda kalır. Bu durumun yaşandığı yerlerde de kadın nüfusun erkeklerden daha fazla olduğu görülür.

(Cevap D)

13. Tarım alanlarının dar ve parçalı olduğu alanlarda tarımsal nüfus yoğunluğu fazla olur. Buna göre tarım alanlarının dar olduğu Doğu Karadeniz'de (IV nolu yer) tarımsal nüfus yoğunluğu yüksektir.

(Cevap D)

14. Kırsal yerleşmelerde daha çok tarımsal faaliyetler ön planda iken şehirlerde ise yönetim, sanayi, kültür, turizm ve ulaşım gibi fonksiyonlar gelişmiştir. Türkiye'de şehirlerin oluşmasında ve gelişmesinde tek bir fonksiyon etkili olabileceği gibi birden fazla fonksiyon da etkili olabilir. Özellikle gelişmiş ve kalabalık nüfusa sahip bir şehri yalnızca bir fonksiyona bağlamak hata olur. Ticari faaliyetlerin olduğu bir şehir; sanayi, turizm ve ulaşım gibi faaliyetlerle iç içeyken madencilik faaliyetinin olduğu başka bir şehirde de sanayi faaliyeti yer alabilmektedir. Bu duruma İzmir kenti en belirgin örneklerden biridir. Çünkü İzmir'de tarım, sanayi, liman, ticaret, turizm vb. ekonomik fonksiyonlar ön plandadır.

(Cevap D)

15. Göçler, geçici ya da sürekli olmak üzere iki şekilde gerçekleşir. Tarım işçilerinin mevsimlik göçü, geçici iş gücü göçlerindendir. Örneğin her yıl çok sayıda tarım işçisi, Çukurova'ya pamuk toplama döneminde mevsimlik göç etmektedir. Karadeniz'e çay ve fındık, toplamak için gidenler de bu tür göçlere örnektir.

(Cevap A)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

1. Türkiye'de nüfus dağılışını etkileyen faktörlerin başında iklim gelmektedir. Sıcaklık koşulları elverişli olan ve fazla yağış alan yerler, Türkiye'nin sık nüfuslu alanlarını oluşturmaktadır. Bu nedenle Türkiye nüfusunun büyük bir kısmı, iklim koşulları elverişli olan kıyı kesimlerinde toplanmıştır. Ancak Yıldız Dağları (II nolu yer) bu genellemeye uymaz. Bu bölüm önemli yolların dışında kaldığından seyrek nüfusludur.

(Cevap A)

2. Göç alan yerlerde yaşanan olgulardan biri gecekondulaşmadır. Bu durum plansız kentleşmeye neden olmakta, gecekondu alanlarında alt yapı ve çevre sorunları ortaya çıkarabilmektedir. Hızlı gecekondulaşma sosyal tesislerin ve eğitim kurumlarının yetersiz kalmasına neden olmaktadır. Başta İstanbul, Ankara ve İzmir olmak üzere büyük şehirlerimizde meydana gelen gecekondulaşma önemli sorunlardan biridir. Göç sonucu nüfusu hızlı bir şekilde artan şehirlerde eğitim ve sağlık kuruluşları yetersiz kalabilmekte, kapasitenin üzerinde biriken nüfusun bir kısmı işsiz kalabilmektedir. Göç sonucu şehirlerin alanı kısa bir süre içinde genişlemekte, çevrede yeni yerleşmeler kurulmaktadır. Bu nedenle bazen yerleşmeye elverişli olmayan alanlar yerleşmeye açılmakta, bazen doğal bitki örtüsü tahrip edilmektedir. Şehrin büyümesine bağlı olarak eskiden şehir dışında olan fabrikalar şehrin içinde kalabilmekte ve bu da çevre sorunlarına neden olmaktadır. Örneğin Ankara'da şeker fabrikası kurulduğu zaman şehrin dışında iken günümüzde şehrin içinde kalmıştır. Göç sonucu göç alan yerlerde nüfus hızla artmaktadır. Nüfus artışına bağlı olarak araç sayısı artmakta, bu durum trafik sorununa ve hava kirliliğine neden olmaktadır. Örneğin İstanbul, İzmit, Ankara ve İzmir gibi şehirlerimizde trafik önemli bir sorundur. Trafiğin yanı sıra kış döneminde fosil yakıt tüketiminin de artmasına bağlı olarak bu tür büyük şehirlerimizde hava kirliliği yaşanmaktadır. Göç sonucu hızla büyüyen şehirlerde atık miktarı fazlalaşmakta, elverişli olmayan alanlara atılan çöp miktarı artmakta, ses ve ışık kirliliği yaşanmaktadır. Bu durum büyük şehirlerimizde önemli çevre sorunları olarak karşımıza çıkmaktadır.

(Cevap A)

3. Türkiye'deki şehirler arasında kadın ve erkek nüfusun farklı olmasında göç alıp verme durumu etkili olmaktadır. Sanayi ve ticaretin geliştiği şehirler göç aldığından dolayı daha fazla erkek nüfusa sahiptir. Bu duruma İstanbul, Bursa, Antalya ve Gaziantep şehirleri örnek verilebilir. Kırsal alanlarda ise ekonomik imkânların yetersizliğinden dolayı erkek nüfus, çalışmak amacıyla bulunduğu yeri terk ederek göç etmek zorunda kalır. Bu durumun yaşandığı yerlerden biri olan Rize'de kadın nüfusun erkeklerden daha fazla olduğu görülür.

(Cevap A)

4. Marmara ülkemizde nüfus yoğunluğu en fazla olan yerdir. Özellikle İstanbul, Türkiye'nin sık nüfuslu alanıdır. Bu şehirde nüfusun fazla olmasının nedenleri sanayi, ticaret, ulaşım ve turizmin gelişmiş olmasıdır. Ancak İstanbul'da enerji üretimi değil enerji tüketimi en fazladır.

(Cevap C)

5. Tarımda makineleşmeye bağlı olarak açığa çıkan iş gücü, hızlı nüfus artışının ortaya çıkardığı işsizlik, kırsal kesimde göçe neden olan itici faktörler arasında yer alır. Bu duruma seçenekler arasında yer alan kentlerden yalnızca Konya örnek olarak gösterilebilir. Çünkü Doğu Karadeniz'deki illerde tarımda makine kullanımı yaygın değildir.

(Cevap E)

6. Türkiye'de doğal ve beşerî koşullar yönünden yöreler arasında önemli farklılıklar vardır. Ülkemizde yerleşmeye çok elverişli alanlar bulunduğu gibi elverişli olmayan yerler de bulunmaktadır. Bu nedenle nüfus yoğunluğu bakımından iller arasında farklılıklar vardır. Türkiye'de kıyı ile iç kesimler arasında nüfus dağılışı açısından belirgin farklılıklar görülmektedir. Türkiye nüfusunun büyük bir kısmı, kıyı kesimlerindeki verimli topraklarda ve sanayi kuruluşlarının yoğunlaştığı merkezlerde toplanmıştır. Örneğin Çukurova, Büyük Menderes, Bafra ve Antalya ovaları gibi tarım açısından verimli yerler, nüfusu fazla olan alanlardandır. İç kesimlerde de verimli ovalar, vadi tabanları ve akarsu boyları, nüfusun fazla olduğu yerlerdendir. İstanbul ve İzmit gibi merkezlerde nüfus yoğunluğunun fazla olmasının en önemli nedeni ise bu merkezlerde sanayinin gelişmiş olmasıdır. Buna göre, Türkiye'deki bölgeler arasında; nüfus yoğunluğu, iklim koşulları ve enerji tüketimi gibi özelliklerin tamamında farklılık gözlendiği söylenebilir.

(Cevap E)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

7. Bir ülkede aritmetik nüfus yoğunluğu ile tarımsal nüfus yoğunluğu arasında büyük bir farkın olması tarım alanlarının dar olduğu anlamına gelir. Buna göre tablodaki ülke hakkında; dağlık ve engebeli olduğu, tarımda makine kullanımının zor olduğu, nüfusun ülke geneline düzensiz dağıldığı, akarsuların hidroelektrik potansiyellerinin yüksek olduğu söylenebilir. Ancak ülke yüz ölçümünün fazla olduğu yorumlanamaz.

(Cevap A)

8. Engebenin az ve su kaynaklarının yetersiz olduğu yerlerde evlerin birbirine yakın konumlandırılmasıyla toplu dokulu yerleşmeler oluşmuştur. Evlerin genellikle su kuyusu, çeşme ya da dinî yapıların etrafında bulunduğu bu tür yerleşmeler, ülkemizde denizden uzak iç kesimlerde daha yaygındır (I nolu alan). Türkiye'deki kırsal yerleşmelerin çoğunluğunun toplu yerleşme şeklinde olduğunu görmek mümkündür.

(Cevap A)

9. Sorudaki grafikte beş yörenin doğum ve ölüm oranları verilmiştir. Buna göre yalnızca bu beş yörenin doğum ve ölüm oranları hakkında grafikten bilgi edinebilir. Sonuç olarak V. yörede doğum oranının ölüm oranından fazla olduğu doğru bir bilgidir.

(Cevap E)

10. 1927 yılından 2020 yılına kadar geçen sürede Türkiye'nin nüfusu yaklaşık 70 milyon artmıştır. Buna göre nüfusumuz hızlı bir artış göstermektedir. Türkiye nüfusunun en önemli özelliği, hızlı artmasıdır. Bu durum üzerinde doğurganlık oranının fazla olması, sağlık koşullarının giderek iyileşmesi, bebek ölümlerinin azalması gibi faktörlerin tamamı etkilidir.

(Cevap E)

11. Ülkemiz, yeryüzünde yaşamaya elverişli alanlar içinde yer almaktadır. Bu özelliğinden dolayı İlk Çağ'dan itibaren Anadolu'da çok sayıda devlet kurulmuştur. Ancak bu durum üzerinde Anadolu'nun kayaç türleri; iklim, toprak ve su kaynaklarına göre daha az etkili olmuştur.

(Cevap B)

12. Türkiye'deki kırsal kesimlerde konut yapımında kullanılan malzemeleri doğal çevre şartları belirler. Buna göre konut yapı malzemelerinin ahşap ve kerpiç olduğu kırsal yöreler arasındaki temel fark olarak iklim ve bitki örtüsü gösterilebilir.

(Cevap B)

13. Günümüzde dünyadaki bütün şehirlerin ortaya çıkışı ve gelişmesinde bir ya da birden fazla işlev etkili olmuştur. Bütün işlevlerin bir şehirde aynı etkiye sahip olması mümkün değildir. Dolayısıyla mevcut fonksiyonlardan birinin genellikle diğerlerinden daha fazla ön planda olduğunu söylemek mümkündür. Fonksiyonel özelliklerine göre şehirler; idari, dinî, askerî şehirler ile tarım, sanayi, maden, liman, ticaret, turizm ve kültür şehirleri olarak sınıflandırılabilir. Buna göre ülkemizdeki şehirlerin çoğunun tarım şehri olduğu söylenebilir. Ancak İzmir gibi ülkemizin kalabalık kentlerinde birden fazla fonksiyonun ön planda olduğu söylenebilir.

(Cevap A)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

1. Ülkemizde ekonomi başta olmak üzere çeşitli nedenlere bağlı olarak meydana gelen göçler, genellikle sanayi faaliyetlerinin yoğunlaştığı şehirlere doğru gerçekleşir. Ayrıca şehirlerin insanlara yönelik eğitim, sağlık, sosyal, kültürel vb. ihtiyaçlara cevap verebilecek kapasitede olması yaşanan bu göç yoğunluğunda önemli bir etkendir. Ancak özellikle göç alan şehirlerde birincil yani tarım ve hayvancılık gibi ekonomik faaliyetlerin yoğun olduğu söylenemez.

(Cevap C)

2. Türkiye nüfusunun en önemli özelliği, hızlı artmasıdır.1927 yılından 2020 yılına kadar geçen sürede Türkiye'nin nüfusu yaklaşık 70 milyon artmıştır. Ancak nüfusumuz hızlı bir artış göstermesinde kadının iş hayatına katılması olumsuz bir etkendir. Buna göre nüfusumuzun hızlı bir artış göstermesinde; beslenme ve sağlık koşullarının iyileşmesi ve buna bağlı olarak ölümlerin azalması önemli bir etkendir.

(Cevap A)

3. Yapılan tahminlere göre cumhuriyetin kuruluşunun yüzüncü yılı olan 2023'e kadar geçen sürede nüfus artış hızı azalacak fakat nüfus artmaya devam edecek, 2023'te Türkiye nüfusu 84.247.088'e ulaşacaktır. 2023'ten sonraki süreçte 2050'ye kadar, Türkiye'nin nüfus artış hızı azalmaya, nüfusu artmaya devam edecektir. Ancak 2050'de Türkiye'nin nüfus artış hızı eksi değere düşecek ve bu tarihte 93.475.575 olan Türkiye nüfusu, bu tarihten sonra azalmaya başlayacaktır. 2075 yılında ise Türkiye nüfusu 89.172.088'e gerileyecektir. Bu tahminlerin yapılmasında eğitim seviyesinin ilerlemesi, evlenme yaşının ilerlemesi gibi gelişmeler göz önüne alınır. Ancak ortalama yaşam süresinin giderek artması nüfus artış hızını artıran bir faktör olarak kabul edilir.

(Cevap E)

4. Nüfusun sosyoekonomik durumunu belirleyebilmek ve geleceği ile ilgili planlar yapabilmek için yaş ve yaşın cinsiyetlere göre dağılımının öncelikli olarak bilinmesi gerekir. Nüfusun yaş ve cinsiyet yapısını gösteren grafiklere nüfus piramitleri denir. Nüfus piramitlerinde yaş grupları; 0-4, 5-9 .... 65-69, 70-74 ..... şeklinde dar aralıklı olarak ya da 0-14 yaş (genç ya da çocuk nüfus), 15-64 yaş (aktif ya da yetişkin nüfus) ve 65 ve üstü yaş (yaşlı nüfus) gibi geniş aralıklı olarak sınıflandırılmaktadır. Nüfus piramitlerine bakılarak o bölgedeki toplam nüfusun yaş gruplarına göre dağılımı ile genel olarak o bölgenin toplumsal ve ekonomik yapısı hakkında bilgi edinilebilir. Ancak nüfusun dağılışı hakkında piramitler bilgi vermez.

(Cevap B)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

5. Türkiye'de bazı yerleşim alanlarında sanayi faaliyetleri sonucu nüfusun arttığı görülür. İstanbul, İzmir, Bursa, Kocaeli, Adana, Gaziantep gibi iller bu duruma örnek verilebilir. Ancak bu durum doğal nüfus artışı değil daha çok göçler yoluyladır.

(Cevap D)

6. Sorudaki haritada verilen taralı alanların nüfusları ile ilgili; II. taralı alan (Çukurova) sanayinin değil tarımın gelişmiş olmasına bağlı olarak mevsimlik göç alır. I. taralı alanda (Doğu Karadeniz) kırsal nüfus oranı tarım alanlarının dar olmasına bağlı olarak daha az değil fazladır. Buna göre yalnızca; '' I. taralı alanda tarımda çalışanların oranı III. alandan (Güney Marmara) fazladır.'' yorumu doğru olur.

(Cevap C)

7. Türkiye'de son yıllarda nüfus artış hızının azalmasının nedeni devlet politikaları değildir. Aksine devlet bu konuda artırmaya yönelik bir politika takip etmektedir. Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda da belirtildiği gibi 2014'ten sonra nüfus artış hızının artırılmasına yönelik politikalar benimsenmiştir. Bu planda nüfus artış hızının artırılmasıyla ilgili gerekçeler şu şekilde belirlenmiştir: "Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından 2013 yılında yapılan uzun dönem nüfus projeksiyonlarına göre, tedbir alınmaması hâlinde, toplam nüfusun 2023, 2050 ve 2075 yıllarında sırasıyla 84,2 milyon, 93,5 milyon ve 89,2 milyon kişiye ulaşması beklenmektedir. Bebek ölüm hızının gerilemesi ve doğuşta beklenen hayat süresinin uzaması sonucunda yaşlı nüfusun toplam nüfus içerisindeki payı artmaktadır. Yaşlı nüfusun artmasıyla çalışma çağı nüfusunun (15-64 yaş) bakmakla yükümlü olduğu nüfus gelecekte artacak ve üretken nüfusun payı azalacaktır. Tedbir alınmaması durumunda 2038 yılından itibaren çalışma çağı nüfusunun, 2050 yılından sonra ise toplam nüfusun azalmaya başlayacağı tahmin edilmektedir. Bu çerçevede nüfus politikalarıyla doğurganlık hızının artırılması ve yaşlanan nüfusa yönelik etkin ve uygun zamanlı politikaların geliştirilmesi ihtiyacı bulunmaktadır."

(Cevap A)

8. Ülke nüfusumuzun en önemli özelliği genç ve dinamik bir yapıya sahip olmasıdır. Toplam nüfusun %23,7'lik kısmını 0-14 yaş grubu, %68'ini 15-64 yaş grubu, %8,3'lük kısmını da 65 ve üzeri yaş grubu oluşturur Nüfus piramitleri, nüfusun yaş gruplarına dağılımı hakkında bilgi verir. Türkiye'de nüfus piramitlerinin şekli, nüfus artış hızının değişmesi ve ortalama yaşam süresinin uzamasına bağlı olarak sürekli değişim göstermektedir. Ülkemiz, 1990 yılına kadar geniş tabanlı nüfus piramitlerine sahipken günümüzde nüfustaki değişimler nedeniyle nüfus piramidinin tabanı daralmaya başlamıştır. Bu değişimler çocuk nüfus oranının azalması ve yaşlı nüfus oranının artmasıdır. Ancak Türkiye'de bebek ölüm oranlarının arttığı söylenemez.

(Cevap E)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

9. Türkiye'de 1923 ve 1965 yılları arasındaki dönemde nüfus artış hızını yükseltmeyi amaçlayan politikalar uygulanmıştır. Cumhuriyet öncesi meydana gelen savaşlar (Balkan, I. Dünya ve Kurtuluş savaşları) nedeniyle nüfusun yapısı tüm yönleriyle değişikliğe uğramış ve ülkede önemli nüfus kayıpları yaşanmıştır. Cumhuriyet tarihinde bir ilk olan 1927 yılındaki nüfus sayımında da yaşanan savaşların ülke nüfusunda meydana getirdiği derin izleri görmek mümkündür. Bu nedenle ülke nüfusunda hem nicelik hem de nitelik anlamında görülen bu açığı kapatabilmek ve nüfus artışını hızlandırmak için yasal önlemler alınmıştır. Çocuk aldırma eyleminin yasaklanması, ölüm oranlarını azaltmak için halk sağlığını koruyucu yasal düzenlemelerin yapılması, evlilik yaşının düşürülmesi ve doğumların teşvik edilmesi amacıyla çok çocuklu ailelerin ödüllendirilmesi bu yasal önlemlerden bazılarıdır. Uygulanan nüfus politikalarının halk tarafından da desteklenmesi sonucu nüfus miktarı istikrarlı bir şekilde artmış ve Türkiye nüfusu 1960'lı yılların başlarında yaklaşık iki katına ulaşmıştır (1927: 13,6 milyon, 1960: 27,5 milyon). Öte yandan 1950'li yıllardan itibaren tarımda makineleşme, ülke savunmasında insandan ziyade teknolojinin ön plana çıkması, Türkiye'de sağlık hizmetlerinin gelişmesi sonucu ölüm oranlarının azalması gibi faktörler hızlı nüfus artışına yönelik tartışmaları beraberinde getirmiştir. Dolayısıyla nüfus artışının ekonomik ve sosyal gelişmeyi yavaşlatacağı görüşü benimsenmiş ve 1965 yılında nüfus artış hızını yükseltmeyi amaçlayan politikalardan vazgeçilmiştir.

(Cevap B)

10. Nüfus yoğunluğu kavramı sınırları belirlenmiş bir bölgede yaşayan insan sayısı ile o bölgenin yüz ölçümü arasındaki ilişkiyi ifade eder. Nüfus yoğunluğu, daha çok aritmetik yoğunlukla ifade edilmektedir. Aritmetik nüfus yoğunluğu, belirli bir alanda yaşayan insan sayısının o alanın yüz ölçümüne bölünmesiyle bulunmakta; kişi/km^2 olarak ifade edilmektedir. Buna göre soruda verilenler arasında X kentinin nüfus yoğunluğu fazla olduğu için alanının dar olduğu söylenebilir. Yine nüfus yoğunluğunun fazla olmasına göre Y bölgesinin alanı Z bölgesinden daha dardır.

(Cevap C)

11. Türkiye'de nüfusun dağılışını; iklim, yeryüzü şekilleri, toprak verimliliği, su kaynakları ve bitki örtüsü gibi doğal çevre faktörleri ile sanayi, madencilik, tarım, turizm, ulaşım ve ticaret gibi beşerî çevre faktörleridir. Türkiye'de iç bölgelere göre daha ılıman iklim koşullarına sahip kıyı bölgeleri ile ulaşım, sanayi ve tarım açısından avantajlı yerler nüfusun yoğunlaştığı alanlar olarak dikkat çeker. Örneğin kıyı kesimlerde yer alan ve elverişli iklim şartlarının görüldüğü İstanbul, İzmir, Antalya, Bursa, Adana ve Samsun sık nüfus varlığı ile dikkat Çekmektedir. Buna karşılık yüksek, dağlık ve engebeli alanlarla iklim şartlarının yaşamı zorlaştırdığı kesimlerde ise nüfus seyrekleşmektedir. Kış mevsiminin uzun sürdüğü Doğu Anadolu'nun yüksek ve dağlık kesimleriyle kuraklığın etkili olduğu Tuz Gölü çevresi, nüfusun seyrekleştiği yerlere örnek verilebilir. Dolayısıyla Türkiye'de nüfusunun kıyılardan iç kesimlere doğru azaldığını söylemek mümkündür. Sorudaki seçeneklerde verilen bilgiler arasında ise yalnızca; Türkiye'de turizm faaliyetlerine bağlı olarak Çukurova'nın (III nolu alan) değil de Antalya'nın (V nolu alan) yaz mevsiminde turizme bağlı olarak nüfus miktarının değiştiği doğru bir bilgidir.

(Cevap E)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

12. Türkiye, sahip olduğu coğrafi konum ve eşsiz güzellikleriyle tarih boyunca yerleşim alanı olarak tercih edilmiştir. Ülkemizdeki yerleşmelerin birçoğu, tarih boyunca kaydettiği gelişmeler sayesinde büyüyerek günümüze kadar gelmiştir. İstanbul, İzmir, Bursa, Antalya ve Edirne illeri bu tür yerleşmelere verilebilecek en güzel örneklerdendir. Türkiye'de bazı yerleşim alanlarında sanayi faaliyetleri sonucu nüfusun arttığı görülür. İstanbul, İzmir, Bursa, Kocaeli, Ankara, Adana, Gaziantep gibi iller bu duruma örnek verilebilir. Ancak Türkiye'nin bu kalabalık ve gelişmiş şehirlerinin tamamında iklim şartlarının benzer olduğu söylenemez.

(Cevap A)

13. Ortalama yükseltinin fazla olduğu (1132 m) Türkiye'de belirli bir yükseltiden sonra genellikle yerleşmeler azalır. Bu nedenle nüfusun dağılışında dağlık, yüksek ve engebeli alanlarla ovalar arasında büyük farklılıklar vardır. Ülkemizde arazinin düz veya az eğimli olduğu verimli topraklarda nüfus yoğunken Karadeniz ve Toros dağları ile Menteşe Yöresi gibi arazinin dağlık ve engebeli, tarım alanlarının sınırlı ve ulaşımın zorlaştığı yerlerde ise nüfus seyrektir. Bu durumun bir örnek olarak Hakkari ve Yıldız Dağları'nın seyrek nüfuslu olması da gösterilebilir.

(Cevap B)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

TÜRKİYE'DE TARIM

1. Pirinç yani çeltik, yüksek sıcaklık ve bol su isteği olan bir bitkidir. Ortalama sıcaklıkların 20–25 ºC arasında olduğu yerler bu ürünün yetişmesi için en uygun alanlardır. Çeltik, su içinde çimlenir ve ekiminden hasat dönemine kadar su içinde yetişir. Bu nedenle Türkiye'de çeltik tarımı, akarsu boyları ile vadi tabanlarında yoğunlaşmıştır. İl düzeyinde yoğunlaşmanın görüldüğü pirinç üretiminde Edirne %43, Samsun %14, Balıkesir %12, Çanakkale %7 ve Çorum %6'lık bir paya sahiptir. 5 ilin üretimleri toplam üretimin %82'sini oluşturmaktadır. Kalan %18'lik kısmı ise Bursa, Sinop, Tekirdağ, Kırklareli, Çankırı, Mersin ve Diyarbakır gibi iller oluşturmaktadır.

(Cevap C)

2. Tarım alanlarının sürülerek bir veya iki yıl dinlenmesi için boş bırakılmasına nadas denir. Türkiye'de ekilen tarım arazilerinin her yıl yaklaşık %25'i sulama ve gübre yetersizliğinden dolayı nadasa bırakılmaktadır. Nadas uygulamasına bağlı olarak üretimde dalgalanma, erozyon, çiftçi gelirinin azalması gibi olumsuzluklar yaşanır. Türkiye'de yağış miktarının fazla olmasına bağlı olarak bu uygulamaya Doğu Karadeniz'de ihtiyaç (III nolu alan) ihtiyaç duyulmaz.

(Cevap C)

3. Tarım makinelerinin tarım alanlarını işleyecek sayıya ulaşmış olmasına tarımda makineleşme denir. Tarım makineleri içinde önem bakımından ilk sırada traktör yer almaktadır. Geçmişte Türkiye'nin tarımda makineleşmeye yönelik en önemli sorunlarından biri traktör sayısının yetersiz olmasıydı. Ancak son yıllarda yaşanan gelişmelere bağlı olarak hektar başına düşen traktör sayısı kayda değer bir artış göstermiştir Tarımda makineleşmenin sağladığı bir başka kolaylık da insan ve hayvan gücüne duyulan ihtiyacın azalmasıdır. Ancak Doğu Karadeniz kıyı şeridi (II nolu alan) gibi engebeli alanlarda makine kullanımı pek yaygın olmamaktadır.

(Cevap B)

4. Yaz mevsiminde yağış alan Doğu Karadeniz kıyıları (II nolu alan) hasat zamanı kuraklık isteyen buğday, pamuk vb. tarım ürünlerinin yetiştirilmesine uygun değildir.

(Cevap B)

5. Günümüzde, tarımsal üretimin her aşamasında kullanılabilen makineler üretilmiştir. Bu makinelerin kullanılması, üretim aşamalarını kısaltmakta ve tarımsal verimi artırmaktadır. Ancak ülkemizde tarımda makineleşme ile birlikte kırsal kesimlerde işsizlik artmış ve kırdan kentlere doğru yoğun bir iç göç yaşanmıştır. Böylece kırsal nüfus oranı azalınca tarım sektöründe çalışanların oranı ve tarımsal nüfus yoğunlu da azalmıştır.

(Cevap B)

6. Buğday, Türkiye'de en çok yetiştirilen tahıldır. Un ve unlu ürünler sanayisinin temel ham maddesidir. Halkımızın temel besin maddelerinden olan buğday kurak iklim şartlarına uyum sağladığından Türkiye'nin, yaz mevsiminde yağış alan Doğu Karadeniz kıyıları hariç her yerinde üretilebilmektedir.

(Cevap C)

7. Tarımsal üretim yapabilmenin koşullarından biri iklimin elverişli olmasıdır. Sıcaklığın düşük, yağışın yetersiz olduğu alanlar, tarıma elverişli değildir. Bu nedenle iklim koşullarının elverişli olduğu kıyı kesiminde tarım ürünü çeşidi ve tarımsal ürün üretimi fazladır. Yer şekillerinin engebeli olduğu alanlarda tarım alanı dardır. Buna karşın düzlüklerin geniş yer kapladığı ovalar, yükseltisi fazla olmayan platolar ve vadi tabanları, tarıma en uygun yerlerdir. Türkiye'de yükseltinin batıdan doğuya doğru gidildikçe artması batı ile doğu kesimler arasında yürütülen tarımsal faaliyetler açısından bu tür farklılıkların belirgin olmasını sağlamıştır. Ancak bu durumun Türkiye genelindeki tarım alanlarının geniş olması üzerinde etkili olduğu söylenemez.

(Cevap E)

COĞRAFYA SORU BANKASI
www.kozmikoda.com.tr

8. Doğu Anadolu genelinde pamuk yetiştirilmez. Ancak Iğdır'da mikroklima alanı olmasının bir sonucu olarak pamuk yetiştirilebilir. Bu durumun bir benzeri de Rize'de turunçgil yetiştirilmesidir. Normalde turunçgil Akdeniz iklimine özgü bir tarım ürünüdür ve Rize dışındaki Karadeniz illerinde yetiştirilemez.

(Cevap E)

9. Aşağıda verilen haritada Türkiye'de turunçgillerin yetiştirildiği alanların dağılışı gösterilmiştir.

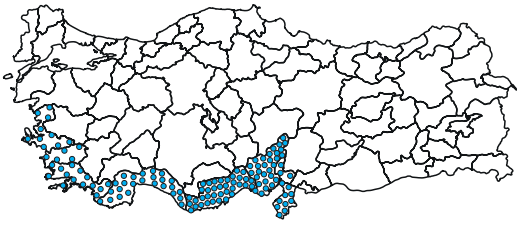

Turunçgillerin Türkiye'deki başlıca yetiştirilme alanları Akdeniz ve Ege kıyılarıdır. Don olaylarından olumsuz yönde etkilenen bu ürünün en çok yetiştirildiği yerler Adana, Hatay, Mersin ve Antalya'dır. Mikroklima özelliğinden dolayı Karadeniz kıyılarının bazı kesimlerinde de turunçgil yetiştirilebilmektedir. Ancak kışların sert geçtiği haritada II numara ile gösterilen Erzurum – Kars yöresinde turunçgil tarımı yapılamaz.

(Cevap B)

10. Sulama, gübreleme, ilaçlama ve kaliteli tohum gibi uygulamalardan bilimsel yöntemlerle yararlanılan tarım metoduna intansif (modern) tarım denir. Bu yöntemde doğal koşullara bağımlılık oldukça düşük olduğundan verim çok yüksektir. Türkiye'de özellikle Akdeniz ve Ege kıyıları başta olmak üzere modern tarım yöntemleri giderek yaygınlaşmaktadır. Bu durumun bir sonucu olarak da birim alandaki tarımsal verim giderek artmaktadır.

(Cevap B)

11. Tarım ve hayvancılığın Türkiye ekonomisindeki payı, Cumhuriyet'in ilk yıllarında oldukça fazlaydı. İzlenen tarım politikaları ve yaşanan gelişmelere bağlı olarak tarımsal üretim miktarı sürekli artarken tarımın ülke ekonomisindeki payı giderek azalmıştır. Bunun başlıca nedeni, sanayi ve hizmetler sektöründe yaşanan ekonomik gelişmelerdir. Tarımsal üretim miktarının sürekli artmasının nedeni ise modern yöntemlerin yaygınlaşmasıdır. Ancak nadas yöntemi geri kalmış bir tarımsal yöntemdir.

(Cevap E)

12. Türkiye'de tarımsal verimi etkileyen önemli unsurlardan biri sulamadır. Yaz döneminde önemli bir kısmı kurak geçen ülkemizde birçok tarım ürünü için sulamaya ihtiyaç duyulmaktadır. Sulama olanaklarının sınırlı olduğu yerlerde ise suya daha az ihtiyaç duyulan ürünler yetiştirilmekte ve tarım alanlarının bir bölümü nadasa bırakılmaktadır. Örneğin Anadolu'da yaz yağışları az olduğundan, buradaki tarım alanlarının önemli bir kısmında arpa, buğday ve mercimek üretilmekte, tarlalar iki yılda bir ekilmektedir. Ürün elde edilen yılı izleyen yılda tarlalar boş, yani nadasa bırakılmaktadır. Bu durumun bir sonucu olarak; iklime bağlı yıllara göre tarımsal üretim miktarı da değişiklik göstermektedir. Buna karşın sulama yapılabilen alanlarda ekonomik değeri daha yüksek olan mısır ve pamuk ürünler yetiştirilmekte, daha çok ürün elde edilmektedir.

(Cevap E)

13. Ülkemizde Rize başta olmak üzere Artvin, Trabzon ve Giresun kıyıları olmak üzere Karadeniz kıyıları çayın üretildiği tek alandır (%100). Türkiye'deki zeytin üretiminin yarısından biraz fazlasını (%58) Ege kıyıları karşılar. Akdeniz'de ekonomik değeri yüksek olan ürünler tercih edildiği için zeytin üretimi beklenenin altındadır. Pamukta birinci olan bölge ise Güneydoğu Anadolu'dur.

(Cevap B)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

TÜRKİYE'DE TARIM

1. Tarımsal üretimi etkileyen beşerî koşulların başında uygulanan tarım teknikleri gelmektedir. Gelişmiş teknolojinin uygulandığı ve modern yöntemlerle tarım yapılan yerlerde verim daha yüksektir. Sulama, gübreleme, ilaçlama ve kaliteli tohum gibi uygulamalar yaygındır. Geleneksel yöntemlerle tarımın yapıldığı yerlerde verim düşük, iklime bağlı olarak tarımsal üretim miktarında yıllara göre dalgalanmalar fazladır. Ancak tarım alanlarının yüz ölçümü tarımsal üretimi etkileyen bu yöntemler ile ilgili değildir.

(Cevap D)

2. Türkiye arazisinin dağlık ve eğimli olması, tarımı genellikle olumsuz etkilemektedir. Arazinin engebeli olması nedeniyle tarım alanları küçük ve parçalıdır. Yükselti arttıkça tarımın yerini hayvancılık faaliyetleri almaktadır. Bu yüzden özellikle Doğu Karadeniz kıyı şeridi gibi engebeli alanlarda makine kullanımı pek yaygın olmamaktadır.

(Cevap D)

3. Tarımsal faaliyetlerde makine kullanımı yaygındır. Tarım alanları geniştir. Tarımsal ürün çeşidi fazladır. Yukarıda verilen özellikler Güney Marmara Bölümü'ne aittir. Bu bölümde tarım alanları geniş ve verimlidir. Modern yöntemler uygulanır.

(Cevap C)

4. Akdeniz ikliminde yetişebilen en önemli tarım ürünlerinden biri de zeytindir. Ana yurdu Doğu Akdeniz kıyıları olan bu ürün, hem sofralık hem de yağlık olarak üretilmektedir. Manisa, Aydın, Bursa, Balıkesir, İzmir, Hatay, Gaziantep ve Mersin zeytin üretiminde ön plana çıkan illerdir. Bu illerin ortak özelliği ise kışların ılık geçmesidir.

(Cevap A)

5. Sorudaki grafikte Türkiye'de 1980-2014 yılları arası haşhaş ve tütün üretim miktarının değişimi verilmiştir. Buna göre grafikte verilen yıllardaki toplam tütün üretimi 1980 yılı haşhaş üretiminden fazladır.

(Cevap D)

6. Sorudaki tabloda 2006 yılı ile 2015 yılı arasında Ege Bölgesi'nde tütün ekimi ile uğraşan çiftçi sayısı verilmiştir. Bu tabloya göre, tütün ekici sayısı sürekli değişmektedir. Sonuç olarak "Tütünle uğraşan kişi sayısı dalgalanma göstermektedir." doğru bir yorum olur.

(Cevap D)

www.kozmikoda.com.tr

7. Sorudaki grafikte Türkiye'de 2010-2013 yılları arası portakal, mandalina ve limon tarım ürünlerinin üretim miktarları verilmiştir. 2012 yılında portakal üretimi mandalina üretiminin iki katından fazla değildir. Buna göre, '' Verilen bütün yıllarda portakal üretimi mandalina üretiminin iki katından fazladır.'' yanlış bir yorum olur.

(Cevap D)

8. Türkiye'de 2018 yılında üretilen 80 bin ton civarı tütünün yaklaşık 62 bin tonu Manisa, Denizli, Adıyaman, Uşak ve Samsun illerine aittir. Türkiye'de önceleri Karadeniz, Marmara, Ege ve Akdeniz kıyılarında önemli ölçüde birinci ürün olarak ekimi yapılan mısır; son yıllarda özellikle Çukurova, Amik Ovası, Güneydoğu ve Kıyı Ege'de ikinci ürün olarak yetiştirilmektedir. Buna göre, Türkiye'de ekim alanı diğerlerinden daha geniş olan ürünler tütün ve mısırdır.

(Cevap C)

9. Çayın özel yetişme koşulları bulunmaktadır. Yılda 1.600 mm'den fazla yağış, kalın ve kireçsiz toprak, sert rüzgârlardan korunan yerler, yarı gölgeli yarı ışıklı ortam, çay üretilen yerlerin başlıca özelliğidir. Ülkemizde bu koşullara sahip olan Rize başta olmak üzere Artvin, Trabzon ve Giresun kıyıları çayın üretildiği tek alandır. Bu alanlarda ''karla örtülü gün sayısı fazladır.'' demek yanlış olur.

(Cevap D)

10. Modern sanayide ham maddeye duyulan ihtiyacın fazla olmasının yanı sıra bazı ham maddelerin çabuk bozulabilir olması, sanayi tesislerinin ham madde kaynaklarına yakın yerlerde kurulmasını zorunlu kılmaktadır. Bu yüzden Türkiye'de genellikle tarım ürünlerini işleyen sanayi tesisleri bu ürünlerin yetiştirildiği alanlarda kurulmaktadır. Şeker fabrikalarının şeker tarımı yapılan bölgelerde kurulması bu duruma örnektir.

(Cevap A)

11. Sorudaki tabloda beş yörede ekilen aynı tarım ürününün ekim alanı ve üretim miktarı verilmiştir. Verim demek birim alandan alınan ürün miktarıdır. Buna göre ekim alanı dar olmasına rağmen en yüksek üretimin gerçekleştiği III. yörede verimin en fazla olduğu söylenebilir.

(Cevap C)

12. Sorudaki haritada gösterilen tarım ürünü turunçgillerdir. Turunçgillerin Türkiye'deki başlıca yetiştirilme alanları Akdeniz ve Ege kıyılarıdır. Don olaylarından olumsuz yönde etkilenen bu ürünün en çok yetiştirildiği yerler Adana, Hatay, Mersin ve Antalya'dır. Mikroklima özelliğinden dolayı Karadeniz kıyılarının bazı kesimlerinde de turunçgil yetiştirilebilmektedir.

(Cevap B)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

TÜRKİYE'DE TARIM

1. Aşağıdaki haritada Türkiye buğday üretiminin dağılışı gösterilmiştir.

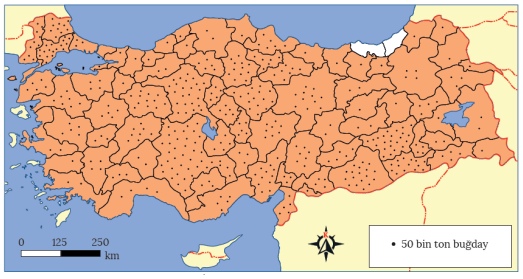

Bu haritaya göre, Türkiye'nin iç kesimleri ile karasal iklim özellikleri gösteren step bölgelerde buğday tarımı yaygın olarak yapılmaktadır. Yaz mevsiminde yağış alan Doğu Karadeniz kıyıları hariç ülkenin her yerinde buğday üretilebilmektedir.

(Cevap A)

2. Türkiye'de fabrikaların önemli bir kısmının kuruluş yerinin belirlenmesinde ham maddeye yakınlık belirleyici olmuştur. Üretildikten sonra uzak mesafelere taşınınca bozulan tarım ürünlerini işleyen fabrikalar, bu ürünlerin üretildiği yerlerin yakınına kurulmaktadır.

(Cevap A)

3. Temel besin maddelerinden olan buğday, büyüme döneminde suya, olgunlaşma döneminde kuraklığa ve sıcaklığa ihtiyaç duyar. Bu nedenle her mevsimi yağışlı olan Doğu Karadeniz kıyılarında yetiştirilemez. Bunun dışında Türkiye'nin iç kesimleri ile karasal iklim özellikleri gösteren step bölgelerde buğday tarımı yaygın olarak yapılmaktadır. Buna göre Türkiye'nin iklim koşullarına en çok uyum sağlayan tarım ürünü buğdaydır.

(Cevap E)

4. Türkiye'de tarımsal verimi etkileyen önemli unsurlardan biri sulamadır. Ülkemizde yaz mevsiminin kurak, yağışların da genel itibarıyla düzensiz olması tarımda sulamanın önemini artırmıştır. Ülkemizdeki tarım alanlarının su ihtiyacı, daha çok Devlet Su İşleri (DSİ) tarafından yapılan baraj ve göletlerden sağlanmaktadır. Son yıllarda Türkiye'de Fırat Nehri üzerindeki Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) gibi çalışmalar sayesinde sulanabilen toprakların alanı genişlemektedir.

(Cevap D)

5. Türkiye'de Güneydoğu Anadolu Projesi sayesinde Şanlıurfa, pamuk üretiminde uzun yıllar ilk sırada yer alan Çukurova'dan birinciliği almış durumdadır. Buna göre haritada gösterilen Ege kıyılarının Türkiye pamuk üretiminde 1. sırada olduğu söylenemez.

(Cevap E)

6. Türkiye'de yürütülen tarım faaliyetlerinde makinelerin kullanılması, üretim aşamalarını kısaltmakta ve tarımsal verimi artırmaktadır. Tarımda makineleşmenin sağladığı bir başka kolaylık da insan ve hayvan gücüne duyulan ihtiyacın azalmasıdır. Bu da kırsal alanlarda işsizliğin artmasına ve göç olaylarının yaşanmasına neden olur.

(Cevap A)

7. Soudaki haritaya göre Türkiye'de şekerpancarı tarımı yapılan alanlar oldukça geniştir. Günümüzde daha çok iç kesimlerde yoğunlaşan şeker pancarı tarımı ilk kez 1923-1924 yıllarında başlamış ve buna yönelik ilk şeker fabrikası 1926 yılında Alpullu'da (Kırklareli) kurulmuştur. Şeker pancarı, sulama imkânına bağlı olarak Türkiye'nin her yerinde yetiştirilebilmektedir. Ancak kıyı bölgelerde görülmemesi iklimin olumsuzluğundan değil; ekonomik getirisi daha yüksek olan ürünler tercih edildiği içindir. Bu yüzden tarımı daha çok iç kesimlerde yapılmaktadır. Söküm işleminin ardından hemen işlenmesi gereken şeker pancarı, şeker fabrikalarının tarım alanlarına yakın yerlerde kurulmasını zorunlu kılmaktadır.

(Cevap C)

COĞRAFYA SORU BANKASI
www.kozmikoda.com.tr

8. Türkiye'de son yıllarda artan nüfusla birlikte birçok verimli tarım arazisi, yerleşim alanları ve sanayi kuruluşlarının işgali altında kalmıştır. Bu durum özellikle nüfusun fazla olduğu Bursa, Adana, İzmir gibi illerde belirgindir. Bu illerdeki Menemen, Çukurova, Bursa Ovası gibi tarım yapılan alanları daraltarak tarımsal etkinlikleri de kısıtlamaktadır. Ancak Silifke Ovası diğerlerine göre daha az nüfus ve yerleşmeye sahiptir.

(Cevap E)

9. Türkiye'de tarımsal verimi etkileyen önemli unsurlardan biri sulamadır. Ülkemizde yaz mevsiminin kurak, yağışların da genel itibarıyla düzensiz olması tarımda sulamanın önemini artırmıştır. Ancak bu sorunun çeşitli sulama projeleri ile çözülmesi durumunda çiftçiler ekonomik getirisi daha yüksek olan endüstri bitkileri ve sebze tarımına yönelmektedir.

(Cevap D)

10. Sorudaki grafikte Türkiye'de yıllara göre ayçiçeği üretim miktarları verilmiştir. Bu grafik incelendiğinde; 2009 yılı ayçiçeği üretiminin bir milyon tondan fazla olmadığı sonucuna ulaşılır.

(Cevap D)

11. Sulama, gübreleme, ilaçlama ve kaliteli tohum gibi uygulamalardan bilimsel yöntemlerle yararlanılan tarım metoduna intansif (modern) tarım denir. Bu yöntemde doğal koşullara bağımlılık oldukça düşük olduğundan verim çok yüksektir. Türkiye'de özellikle Akdeniz ve Ege kıyılarında yapılan seracılık faaliyetleri, modern tarım metoduna örnek verilebilir.

(Cevap B)

12. Tarımsal üretimi etkileyen beşerî koşulların başında uygulanan tarım teknikleri gelmektedir. Gelişmiş teknolojinin uygulandığı ve modern yöntemlerle tarım yapılan yerlerde verim daha yüksektir. Son yıllarda Türkiye tarımında sulama imkânlarının gelişmesi, makine kullanımının yaygınlaşması, kimyasal gübre kullanımının artması, tarımla uğraşanların bilinçlenmesi gibi yaşanan gelişmeler sonucunda tarım alanlarında yetiştirilen ürün çeşitliliğinde bir artış görülmektedir. Ancak yeni tarım alanlarının açılması bu duruma bir örnek oluşturmaz.

(Cevap A)

13. Tarımsal üretim yapabilmenin koşullarından biri iklimin elverişli olmasıdır. Sıcaklığın düşük, yağışın yetersiz olduğu alanlar, tarıma elverişli değildir. Bu nedenle iklim koşullarının elverişli olduğu kıyı ve batı kesimlerde tarım ürünü çeşidi ve tarımsal ürün üretimi fazladır. Ayrıca batıdan doğuya doğru gidildikçe sıcaklık azaldığı için tarım ürünlerinin olgunlaşma ve hasat zamanları da gecikir.

(Cevap A)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

TÜRKİYE'DE TARIM

1. Türkiye'de nüfus ve sanayi, ılıman iklim özellikleri ile verimli toprakların bulunduğu alanlarda yoğunlaşmıştır. Şehirlerin büyümesiyle verimli tarım alanları yerleşmeye açılmaktadır. Bu durum, tarım yapılabilir alanların daralmasına ve toprağın kirlenmesine neden olarak aslında geleceğimizi tehdit etmektedir. Türkiye'nin sahip olduğu toplam arazinin çok az bir kısmı sulanabilir ve verimli topraklardan oluşmaktadır. Bu toprakların amaç dışı kullanımı, gelecekte gıda temini ve güvenliğine yönelik birtakım sorunların yaşanmasına zemin hazırlayacaktır. Buna göre Kahramanmaraş Ovası'nda birçok fabrikanın yapılması doğru bir arazi kullanım örneği oluşturmaz.

(Cevap A)

2. Tarımsal üretim sıcaklık ve yağış koşullarından etkilenir. Türkiye'de genellikle yarı kurak iklim koşullarının görülmesi tarımsal üretimde sulamaya duyulan ihtiyacı artırmıştır. Ancak ülkemizde görülen iklim çeşitliliği, tarımsal üretimin de çeşitlenmesini sağlamıştır. Ilıman iklime sahip olan ovalarda daha çeşitli tarım ürünleri yetiştirilir. Iğdır Ovası bu konuda seçeneklerdeki diğer ovalara göre daha geri düzeydedir.

(Cevap B)

3.

Mikroklima; çevresinden farklı olarak, kendine özgü iklim şartları olan yer demektir. Örneğin Doğu Anadolu Bölgesi aslında pamuk tarımına elverişli değildir. Ancak bu bölgede yer alan Iğdır Ovası'nda pamuk tarımı yapılır. Bu durum Iğdır'ın mikroklima alanı olduğunun kanıtıdır. Bu durumun bir benzeri de normalde turunçgil tarımına elverişli olmayan Karadeniz'de yer alan Rize'de turunçgil yetiştirilmesidir.

(Cevap A)

4. Üzüm, iklim seçiciliği az olan bir üründür. Bu ürün, düşük sıcaklıklara dayanıklıdır. Bu nedenle ülkemizde geniş bir alanda yetiştirilmektedir. Her yörenin iklim koşullarına uyum göstermiş çok sayıda üzüm türü bulunmaktadır. Üzüm, Türkiye'de en çok yetiştirilen meyvedir. Ülkemizdeki üzüm üretiminin önemli bir kısmı Ege'de üretilir. Manisa ve Denizli en fazla üzüm üreten illerdendir.

(Cevap E)

5. Haritada işaretlenen alanlar Yıldız Dağları, Menteşe Yöresi, Taşeli Platosu gibi Türkiye'nin en engebeli yerleri ve Tuz Gölü çevresi gibi en az yağış alan yerleridir. Bu yerlerde tarım ve hayvancılığın geliştiği söylenemez. Ayrıca bu durum söz konusu yerlerin seyrek nüfuslanmasına neden olmuştur.

(Cevap C)

6. Ticari tarımda yetiştirilen ürünlerin iç veya dış piyasaya sürülerek pazarlanması gerekir. Günümüzde çiftçilerin ürettikleri tarım ürünlerinin önemli bir kısmı pazarlara sunulmaktadır. Pazarlama koşulları, üretimi doğrudan etkilemektedir. Örneğin, her yıl iç ve dış pazarlarda alıcı bulan ürünlerin üretimi her geçen yıl artarken fiyatı değişen ürünlerin üretim miktarında dalgalanmalar gerçekleşmektedir. Bölgeler arasında farklı tarım ürünlerinin yetiştirilmesi ve bu ürünlerin farklı zamanlarda hasat edilmesi de Türkiye'de iç ticaretin canlı olmasında önemli bir etkendir.

(Cevap C)

7. Aşağıdaki haritalarda sırasıyla Türkiye'de en fazla çay, tarımı yapılan yerler gösterilmiştir.

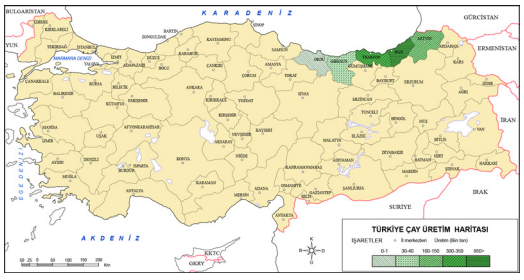

Buna göre sorudaki haritada gösterilen, 1 nolu alanda çay, 2 nolu alanda haşhaş ve 3 nolu alanda pirinç tarımı yaygındır.

(Cevap E)

www.kozmikoda.com.tr

8. Ülkemizde yetiştirilen tarım ürünlerinin bir kısmı, sanayide ham madde olarak kullanılmaktadır. Pamuk, tütün, şeker pancarı, haşhaş, kenevir, çay, ayçiçeği, soya fasulyesi, gül, anason, yer fıstığı ve zeytin bu ürünlerin başlıcalarıdır. Buna göre en fazla endüstriyel bitki çeşidi olan ve bu yüzden tarıma dayalı endüstriyel tesislerin en fazla ve çeşitli olduğu bölge seçenekler arasında Kıyı Ege'dir.

(Cevap A)

9. Bir tarım ürününde verimin fazla olması demek birim alandan alınan ürün miktarının en fazla olması demektir. Buna göre, ekim alanları dar olmasına karşılık X ülkesinde üretim miktarının fazla olması verimin en fazla olduğu anlamına gelir.

(Cevap A)

10. İngiltere'de etkili olan iklimin yağış miktarı fazla ve yağış rejimi düzenlidir. Bu iklimin benzeri ülkemizde Doğu Karadeniz'de görülür. Aslında soruda anlatılan tarım ürünü de çaydır. Çayın özel yetişme koşulları bulunmaktadır. Yılda 1.600 mm'den fazla yağış, kalın ve kireçsiz toprak, sert rüzgârlardan korunan yerler, yarı gölgeli yarı ışıklı ortam, çay üretilen yerlerin başlıca özelliğidir. Ülkemizde bu koşullara sahip olan Rize başta olmak üzere Artvin, Trabzon ve Giresun kıyıları çayın üretildiği tek alandır.

(Cevap B)

11. Sorudaki Türkiye haritası üzerinde gösterilen ok yönünde batıdan doğuya doğru gidildiğinde, yükselti ve buna bağlı olarak karasallık artar, sıcaklık azalır. Buna göre sorudaki ok yönünde batıdan doğuya doğru gidildikçe diğer tarım ürünlerine oranla soğuğa daha dayanaklı olan buğday ile daha sık karşılaşılır.

(Cevap C)

12. Türkiye'de şeker pancarı üretimi için öncelikle bu ürünü işleyecek fabrikalar kurulmuştur. Tarladan söküldükten sonra çabuk bozulduğu ve uzak mesafelere taşındığında ulaşım masrafı arttığı için şeker pancarı, şeker fabrikalarına yakın mesafelerde üretilmektedir.

(Cevap E)

13. Aslında muz tropikal iklimlere ait bir tarım ürünüdür. Ülkemizde yalnızca Akdeniz kıyılarında yetişme alanı bulmuştur. Türkiye muz üretiminin büyük bir kısmını Mersin karşılar. Üretim miktarı bakımından bu ili Antalya izler. Adana ve Hatay'da da muz üretilmektedir. Buna göre sorudaki haritada gösterilen alanlarda muz tarımı yoktur.

(Cevap B)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

TÜRKİYE'DE TARIM

1. Fındık, Türkiye'nin dünyada söz sahibi olduğu ürünlerin başında gelmektedir. Yetişme şartları, Karadeniz ikliminin özelliklerine uyum sağlamıştır. Fındık; başta Ordu, Giresun, Sakarya, Düzce, Samsun ve Trabzon olmak üzere Karadeniz'e kıyısı olan birçok ilde yetiştirilmektedir. Bu alanların içerisinde yağış rejiminin düzenli ve yağış miktarının en fazla olduğu bazı yerlerde çay tarımına da rastlanmaktadır.

(Cevap E)

2. Türkiye'nin kıyılarındaki ovalarda ılıman iklim şartları yaşanmaktadır. Ayrıca bu tür ovalar verimli topraklardan oluşur. Bu yüzden tarım ürünü çeşidi fazla olan kıyı ovalarında daha çok gelir getirdiği için genelde de endüstriyel bitkilerin tarımı yapılır. Ayrıca bu ovalarda sulama, gübreleme, makine kullanımı vb. modern yöntemler uygulanır.

(Cevap A)

3. Sorudaki grafikte Türkiye'de 1965 - 2015 yılları arasındaki şeker üretimi gösterilmiştir. Verim demek birim alandan alınan ürün miktarıdır. Buna göre ekim alanı dar olmasına rağmen en yüksek üretimin gerçekleştiği dönemde verimin en fazla olduğu söylenebilir. Oysaki bu grafikte ekim alanları değil yalnızca üretim miktarı gösterildiği için verim hakkında yorum yapılamaz.

(Cevap D)

4. Türkiye'de keten, kenevir, haşhaş, pirinç, tütün gibi tarım ürünleri Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının verdiği özel izin ile sadece belirli yerlerde yetiştirilmektedir. Bu yüzden özellikle haşhaşın tarım alanları çok dardır. Ancak Türkiye'de en dar üretim alanına sahip olan iklim seçiciliği en fazla ürünlerden olan çaydır.

(Cevap C)

5. Yazların sıcak ve kurak, kışların ılık ve yağışlı geçtiği yerlerde Akdeniz iklim şartları görülür. Bu iklim Akdeniz ve Ege kıyılarında belirgindir. Buna göre Türkiye'de Akdeniz iklim bölgelerinde yaygın olarak yetiştirilen bir tarım ürünü, haritadaki I nolu Karadeniz kıyılarında görülmez.

(Cevap A)

6. Türkiye'de tarımsal verimi etkileyen önemli unsurlardan biri sulamadır. Ülkemizde yaz mevsiminin kurak, yağışların da genel itibarıyla düzensiz olması tarımda sulamanın önemini artırmıştır. Tarım alanlarının sürülerek bir veya iki yıl dinlenmesi için boş bırakılmasına nadas denir. Türkiye'de ekilen tarım arazilerinin her yıl yaklaşık %25'i sulama ve gübre yetersizliğinden dolayı nadasa bırakılmaktadır. Nadas uygulamasına bağlı olarak üretimde dalgalanma, erozyon, çiftçi gelirinin azalması gibi olumsuzluklar yaşanır. Buna göre sulamanın yaygınlaşması sonucunda bütün bu olumsuzlukların önüne geçilecektir. Ayrıca halkın ekonomik getirisi daha yüksek olan ürünlere yönelmesi buğday vb. tahılların ekim alanlarını daraltacaktır.

(Cevap E)

7. Bir x tarım ürünü Türkiye'de en fazla 500 m yükseltiye kadar olan alanlarda yetiştirilebiliyor ise bu ürüne yalnızca Kıyı Ege'de yer alan I nolu alanda rastlanır. Çünkü haritada işaretlenen diğer alanların yükseltileri fazladır.

(Cevap A)

COĞRAFYA SORU BANKASI
www.kozmikoda.com.tr

8. Tarımsal üretim; beslenme için gıda gereksinimini karşılaması, istihdam sağlaması, sanayi sektörüne ham madde temini ve ihracata katkı sunması yönünden Türkiye ekonomisinde oldukça önemli bir yere sahiptir. Türkiye'de eskiden tarımsal iş gücü anlamında sanayileşmiş ülkelere göre yüksek bir oran görülmekteyken geçmişle kıyaslandığında ülke içinde ciddi bir gerileme söz konusudur. Ayrıca günümüzde Türkiye'de tarım sektörünün GSMH içindeki oranı da azalmıştır (gayrisafi millî hasıla). Ancak bu durum, tarımsal üretimin gerilemesinden değil sanayi ve hizmetler sektöründeki gelişmeden kaynaklanmaktadır. Aynı şekilde dış ticarette özellikle 1980 sonrasında önemli değişimlerin yaşandığı Türkiye'de uzun yıllar tarımsal ürünler ihraç edilirken günümüzde daha fazla miktarda tarım ürünü ihraç edilmesine rağmen tarımın ihracattaki payı azalmıştır. Tarım ve hayvancılığın Türkiye ekonomisindeki payı, Cumhuriyet'in ilk yıllarında oldukça fazlaydı. İzlenen tarım politikaları ve yaşanan gelişmelere bağlı olarak tarımsal üretim miktarı sürekli artarken tarımın ülke ekonomisindeki payı giderek azalmıştır. Bunun başlıca nedeni, sanayi ve hizmetler sektöründe yaşanan ekonomik gelişmelerdir.

(Cevap E)

9. Ege'de dağlar kıyıya dik olarak uzanır. Bu durum denizelliğin etki alanını diğer kıyılarımıza oranla genişletmiştir. Bu yüzden Türkiye'de turunçgillerin Ege Bölgesi'nde kıyıdan iç kesimlere doğru Akdeniz Bölgesi'ne göre daha geniş alanlarda yetiştirildiği görülür.

(Cevap D)

10. Ülkemizde görülen iklim çeşitliliği, tarımsal üretimin de çeşitlenmesini sağlamıştır. Kıyılarda ve iç kesimlerde farklı tarım ürünlerinin yetiştirilmesi de bu durumun göstergelerinden biridir. Çünkü kıyılarda kış ılıklığı isteyen ürünler; iç kesimlerde ise daha çok soğuğa ve kuraklığa dayanıklı ürünler yetiştirilir.

(Cevap B)

11. Sorudaki grafikte Türkiye'de 2010 - 2014 yılı arası şeker üretiminin yıllara göre değişimi ve üretim alanları verilmiştir. Bu grafikteki veriler incelendiğinde toplam şeker üretiminin sürekli azaldığı söylenemez. Örneğin son yıllarda bir artış görülmüştür.

(Cevap B)

12. Türkiye'de tarımsal etkinliklerin zorlaşmasında;

I. ortalama yükseltinin fazla olması; Erzurum'da,

II. eğimin fazla olması; Rize'de,

III. şiddetli yaz kuraklığının yaşanması; Konya'da

etkili olmaktadır.

(Cevap D)

13. Akdeniz ikliminde yetişebilen en önemli tarım ürünlerinden biridir. Ana yurdu Doğu Akdeniz kıyıları olan bu ürün kışların ılık geçmesinden hoşlanır. Düşük sıcaklıklara dayanıklı değildir. Ülkemizde bu şartlara en yakın benzerlik taşıyan bitki ise turunçgillerdir.

(Cevap C)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

TÜRKİYE'DE TARIM

1. Verim demek birim alandan alınan ürün miktarıdır. Buna göre ekim alanındaki payı az olmasına rağmen üretimdeki payının iki kat olarak daha fazla gerçekleştiği I nolu tarım ürününde verim en fazladır.

(Cevap A)

2. Sorudaki haritada gösterilen tarım ürünü pamuktur. Pamuk, büyüme döneminde suya, olgunlaşma döneminde kuraklığa ve yüksek sıcaklığa ihtiyaç duyar. Bu nedenle ülkemizde Güneydoğu Anadolu, Akdeniz ve Ege bölgelerinde yetiştirilmektedir. Şanlıurfa, Aydın, Hatay ve Diyarbakır pamuğun en fazla yetiştirildiği yerlerdir. Mikroklima özelliğinden dolayı Iğdır da pamuk yetiştirmeye elverişlidir.

(Cevap D)

3. Türkiye'de sulama olanaklarının sınırlı olduğu yerlerde suya daha az ihtiyaç duyulan ürünler yetiştirilmekte ve tarım alanlarının bir bölümü nadasa bırakılmaktadır. Ürün elde edilen yılı izleyen yılda tarlalar boş, yani nadasa bırakılmaktadır. Toplam üretim ise iklime bağlı olarak yıllara göre dalgalanma yani değişiklikler göstermektedir. Buna karşın sulama yapılabilen alanlarda ekonomik değeri daha yüksek ürünler yetiştirilmekte, daha çok ürün elde edilmektedir. Ayrıca sulama ile iklime bağlılık da azalacağından yıllara göre üretim miktarındaki dalgalanma da azalır. Güneydoğu Anadolu, Akdeniz, Ege ve Marmara bölgelerindeki tarım alanlarının önemli bir kısmında sulama yapılmakta ve yüksek verim elde edilmektedir.

(Cevap D)

4. Pamuk, büyüme döneminde suya, olgunlaşma döneminde kuraklığa ve yüksek sıcaklığa ihtiyaç duyar. Bu nedenle ülkemizde pamuk Güneydoğu Anadolu, Akdeniz ve Ege bölgelerinde yetiştirilmektedir. Ancak sorudaki haritada işaretlenen alanlarda yaz kuraklığı belirgin olmadığından pamuk tarımı yapılamaz.

(Cevap C)

5. I. tarım ürünü en fazla İç Anadolu'da yetiştiğine göre; şekerpancarı olmalı,

II. tarım ürünü ise en fazla Ege'de yetiştiğine göre; zeytin olmalıdır.

(Cevap C)

6. Türkiye'de bir yıla ait buğday ve arpa üretim miktarları ile ekim alanlarının illere göre dağılışını gösteren bir grafikten yararlanılarak verim hakkında yorum yapılabilir. Ancak verimi etkileyen birçok faktör olduğu için yalnızca iklim şartları hakkında yorum yapılamaz. Ayrıca Türkiye'de buğday tarımı yapılan illerin iklim şartları birbirine benzerdir.

(Cevap C)

7. Şeker pancarının ülkemizdeki başlıca üretim alanları iç kesimlerdir. Haritada gösterilen Ege ve diğer kıyı kesimlerde ve Güneydoğu Anadolu'nun sulanan kesimlerinde ekonomik değeri yüksek olan ürünler yetiştirildiği için şeker pancarı yetiştirilmez. Türkiye şeker pancarı üretiminde en fazla pay İç Anadolu'ya aittir. Konya en fazla şeker pancarı üretilen ildir.

(Cevap E)

www.kozmikoda.com.tr

8. Zeytin, Akdeniz ikliminin karakteristik ürünlerindendir. Şiddetli don olaylarından olumsuz yönde etkilenir. Bu nedenle Türkiye'de kış sıcaklığının düşük olduğu iç kesimlerde üretilemez. Ege ve Akdeniz'in kıyı kesimi, Güney Marmara ve Doğu Karadeniz'de yetiştirilmektedir. Türkiye'deki zeytin üretiminin yaklaşık yarısını Ege kıyıları karşılar. Akdeniz'de ekonomik değeri yüksek olan ürünler tercih edildiği için zeytin üretimi beklenenin altındadır. Aydın, Muğla ve Manisa en çok zeytin üreten illerdir.

(Cevap D)

9. Türkiye'de yürütülen tarım faaliyetlerini etkileyen başlıca koşullar, doğal ve beşerî etmenler olmak üzere ikiye ayrılır. Doğal etmenlerin başlıcaları iklim, yer şekilleri ve toprak özellikleridir. Beşerî koşulları ise tarım teknikleri ve tarımı destekleyen kuruluşlar oluşturmaktadır. Ancak tarımsal nüfus yoğunluğu bu konu ile ilgili değildir.

(Cevap B)

10. Günümüzde, tarımsal üretimin her aşamasında kullanılabilen makineler üretilmiştir. Bu makinelerin kullanılması, üretim aşamalarını kısaltmakta ve tarımsal verimi artırmaktadır. Ancak ülkemizde makinelerin kullanılamayacağı çok engebeli alanlarda, daha çok insan ve hayvan gücünden yararlanılmaktadır. Ayrıca özellikle bahçe tarımında mobil işçiye duyulan ihtiyaç fazladır. Ancak buğday tarımının her aşamasında kullanılan çeşitli tarımsal makineler yaygındır.

(Cevap E)

11. Sorudaki açıklamada bulunan çiftçinin yaşadığı yer Bursa – Karacabey Ovası olmalıdır. Bu konudaki ip uçları; ahır hayvancılığı, kümes hayvancılığı ve ipek böcekçiliğinin yaygın olmasıdır.

(Cevap B)

12. Türkiye, verilen tarım ürünleri arasında fındık tarımında dünya genelinde birinci sıradadır. Dünya fındık üretiminin yarısından fazlasını ülkemiz tek başına karşılamaktadır.

(Cevap D)

13. Türkiye'de ılıman iklim şartlarının ve verimli toprakların bulunduğu ovalarda çeşitli tarım ürünleri yetiştirilir. Bu duruma verilecek örneklerden biri de haritada V numara ile gösterilen Çukurova'dır. Diğer alanlarda etkili olan karasal iklim şartları daha çok tahıl tarımına olanak sağlamıştır.

(Cevap E)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

TÜRKİYE'DE HAYVANCILIK

1. Sorudaki haritada, I numara ile gösterilen Güney Marmara'da; ipek böcekçiliği, II numara ile gösterilen İç Anadolu'da; küçükbaş hayvancılık, III numara ile gösterilen Erzurum – Kars'ta; büyükbaş hayvancılık yaygındır.

(Cevap D)

2. Türkiye'de doğal ortam koşulları ve sosyoekonomik nedenlere bağlı olarak küçükbaş hayvan sayısı çoktur. Özellikle iç kesimlerde etkili olan yarı kurak iklim koşulları ile bozkır bitki örtüsünün varlığı, koyun yetiştiriciliğinin yaygın olarak yapılmasına imkân sağlamaktadır. Koyun, bozkır bitki örtüsüne uyum göstermiş bir hayvandır. Bu nedenle daha çok ülkemizin iç kesimlerinde beslenmektedir. Van, Konya, Şanlıurfa ve Ağrı en fazla koyun beslenen illerdir.

(Cevap C)

3. Türkiye'de hayvancılık geleneksel ve modern hayvancılık olmak üzere iki yöntemle yapılır. Geleneksel hayvancılıkta üretim doğa koşullarına bağlıdır. Hayvanlar, meralarda beslenir. Yağışlı yıllarda ot verimine bağlı olarak hayvansal ürünlerin üretimi artarken az yağışlı yıllarda üretim azalmaktadır. Bu durum aynı zamanda hayvan sayılarının da bölgeler arasında farklılaşmasına neden olmuştur.

(Cevap C)

4. Tarım makinelerinin tarım alanlarını işleyecek sayıya ulaşmış olmasına tarımda makineleşme denir. Tarım makineleri içinde önem bakımından ilk sırada traktör yer almaktadır. Geçmişte Türkiye'nin tarımda makineleşmeye yönelik en önemli sorunlarından biri traktör sayısının yetersiz olmasıydı. Ancak son yıllarda yaşanan gelişmelere bağlı olarak hektar başına düşen traktör sayısı kayda değer bir artış göstermiştir. Ülkemizde tarımda makineleşmeye bağlı olarak çayır ve meraların bir bölümünün tarım alanına çevrilmesi, tarım arazilerini genişletirken hayvancılığı olumsuz etkilemektedir.

(Cevap D)

5. Modern hayvancılıkta yüksek verim elde edilen hayvan cinsleri ahırlarda beslenir. Bu tür hayvancılıkta verimi artıracak yem türleri kullanılır. Hayvan sağlığına dikkat edilir. Bu nedenle modern hayvancılıkta verim yüksektir. Modern ahırlarda gerçekleştirilen bu etkinliğe besi hayvancılığı da denir. Son yıllarda ülkemizde besi hayvancılığının gelişmesine yönelik adımlar atıldığı görülmektedir. Türkiye'de hayvansal üretimde görülen düşük verimin nedeni, yerli hayvan ırklarına ait et ve süt veriminin düşük olmasıdır. Bu hayvan ırklarından daha yüksek verim elde etmek için yapılması gereken teknik çalışmalara ıslah etme denir. Türkiye'nin değişik yerlerinde ıslah istasyonları, araştırma merkezleri ve üretme çiftlikleri kurulmuştur. Manisa Islah İstasyonu, Bursa Karacabey Harası Sığır ve Koyun Islah İstasyonu bu kuruluşlara örnek verilebilir.

(Cevap C)

6. Düşük tuzluluk ve yüksek oranda oksijen içeren serin suları, çok sayıda akarsuyun taşıdığı bol miktarda plankton Karadeniz'in balık miktarı bakımından zengin olmasını sağlamıştır. Bu nedenle ülkemizde avlanan balıkların büyük bir kısmı Karadeniz'den elde edilir.

(Cevap E)

7. Türkiye'de arıcılık, hemen her yörede gerçekleştirilen bir etkinliktir. Türkiye'de bitki çeşidinin fazla ve bu bitkilerin önemli bir kısmının endemik olması, ülkemizde arıcılığın gelişmesini sağlamıştır. Türkiye'nin bal üretiminde yıllardır, Muğla ve Ordu ilk sırada yer almaktadır. Bu illerin yanı sıra Adana, Aydın, Niğde, Artvin, Mersin, Sivas ve Balıkesir de bal üretiminde önemli bir yere sahiptir.

(Cevap E)

www.kozmikoda.com.tr

8. Ülkemizde ticari amaçla en çok beslenen kümes hayvanı tavuktur. Tavuk besiciliği, daha çok büyük tüketim merkezlerine yakın yerlerde gelişmiştir. Bolu, Manisa, Balıkesir ve Sakarya et tavuğu besiciliğinde ilk sıralarda yer alan illerdir. Buna göre kümes hayvancılığının otlak alanları ile değil daha çok pazar alanları ile ilgisi bulunmaktadır.

(Cevap B)

9. Soruda verilen açıklamada, insan etkinliklerine bağlı olarak bir göldeki balıkçılık faaliyetlerinin bozulmasına yol açan olaylar zinciri gösterilmiştir. Bu durum Sapanca Gölü'nde daha belirgindir. Çünkü Marmara Bölgesi'nde yer alan bu gölün etrafında sanayi kuruluşları ve yerleşmeler daha yoğundur.

(Cevap A)

10. Türkiye'de büyükbaş olarak en çok beslenen hayvan türü sığırdır. Sığır yetiştiriciliği mera ve besi hayvancılığı şeklindedir. Yazların serin ve yağışlı geçtiği Kuzeydoğu Anadolu'da ve Doğu Karadeniz yaylalarında mera hayvancılığına dayalı sığır yetiştiriciliği gelişmiştir. Bu tür alanların doğal bitki örtüsü de bozkır değil çayırdır.

(Cevap C)

11. Türkiye'de koyundan sonra en çok yetiştirilen küçükbaş hayvan türü olan kıl keçisidir. Devlet, ormanlara verdiği zarar nedeniyle kıl keçisinin sayısını azaltmaya yönelik bir politika izlemektedir. Ancak özellikle V numara ile gösterilen Toroslar gibi dağlık ve engebeli alanlarda halen yaygın olarak görülmektedir.

(Cevap E)

12. Yazların serin ve yağışlı geçtiği, çayır bitki örtüsünün yaygın olduğu Kuzeydoğu Anadolu önemli sığır yetiştirme alanıdır (I numara ile gösterilen Erzurum – Kars).

(Cevap A)

13. Türkiye hayvancılığında et ve süt üretiminin büyük bölümü büyükbaş hayvancılıktan sağlanmaktadır. Nüfusun yoğun olduğu Marmara, Ege, Akdeniz ve İç Anadolu'da ise sığır yetiştiriciliği ahır hayvancılığı şeklinde yapılmaktadır. Örneğin TÜİK 2016 verilerine göre en fazla sığır beslenen il Konya'dır. İklim koşulları ve bitki örtüsü sığır besiciliğine elverişli olmayan Konya'da sığır sayısının fazla olmasının nedeni burada besi hayvancılığının gelişmiş olmasıdır.

(Cevap D)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

TÜRKİYE'DE HAYVANCILIK

1. Türkiye'de doğal bitki örtüsü olarak bozkırların yaygın olduğu alanlarda küçükbaş, gür çayırların yaygın olduğu alanlarda ise büyükbaş hayvancılık faaliyetinin yoğun olarak yapılır. Bu durum, Türkiye'de hayvancılık faaliyetlerinin genelde bitki örtüsüne bağlı olarak yapıldığının bir kanıtıdır.

(Cevap A)

2. Koyun, bozkır bitki örtüsüne uyum göstermiş bir hayvandır. Bu nedenle daha çok ülkemizin iç kesimlerinde beslenmektedir. Van, Konya, Şanlıurfa ve Ağrı en fazla koyun beslenen illerdir. Ancak yaz yağışı alan Kuzeydoğu Anadolu'da mera hayvancılığına dayalı koyun yerine daha çok sığır yetiştiriciliği gelişmiştir alanıdır (IV numara ile gösterilen Erzurum – Kars).

(Cevap D)

3. Ülkemizde kıyı balıkçılığı yapılmaktadır. Bu balıkçılık türü, kara sularımızda balık avlama etkinliğini ifade etmektedir. Ülkemizde açık deniz balıkçılığı gelişmemiştir. Bunun başlıca nedenleri ülkemizin balık bakımından zengin olan denizlere uzak olması, bu alandaki teknoloji ve endüstrinin gelişmemiş olmasıdır. Ayrıca her yıl artan deniz suyu kirliliği de balıkçılığı olumsuz olarak etkiler.

(Cevap D)

4. Sorudaki tabloda Türkiye'de 2012-2015 yılları arası hayvan sayıları (bin) verilmiştir. Bu tablo incelendiğinde; 2013 ile 2014 yılları arasında sığır sayısındaki azalmanın keçi ve koyun sayısındakinden daha az olduğu görülür.

(Cevap E)

5. Türkiye'de yağış rejimi düzenli ve yıllık yağış miktarı fazla olan bir yörenin doğal bitki örtüsü bozkır değil, yaz mevsiminde yeşil kalan çayırlardır. Bu tür alanlarda yürütülen hayvancılık faaliyetlerinde daha çok sığır yani büyükbaş hayvancılığın yaygın olması beklenir.

(Cevap D)

6. V numaralı hayvan türü sağılan hayvan sayısı olarak % 15'lik bir paya sahiptir. Ancak bu hayvan türü süt üretiminde % 45 ile üç katı daha fazla bir paya sahiptir. Buna göre V numaralı hayvan türünde verim en fazladır.

(Cevap E)

COĞRAFYA SORU BANKASI
www.kozmikoda.com.tr

7. Sorudaki haritada numaralandırılarak gösterilen alanlardan Doğu Karadeniz kıyısında yer alan IV numaralı alanda;

- yıllık yağış miktarı 2000-2500 mm arası,
- küçükbaş hayvan yetiştiriciliği az,
- yer şekilleri engebeli

gibi özellikler bir arada görülür.

(Cevap D)

8. Akdeniz Bölgesi'nde yer alan Toroslar'da yoğun olarak beslenen kıl keçisi, ağaçların sürgün ve yapraklarını yediği için ormanlara zarar vermektedir. Bu nedenle orman alanında kıl keçisi besiciliği yasaklanmıştır. Devlet, kıl keçisinin sayısını azaltmaya yönelik bir politika izlemekte ve bu durumun sonucunda son yıllarda kıl keçisi sayısı giderek azalmaktadır.

(Cevap B)

9. Sorudaki tabloda bir yörede yetiştirilen koyun sayısının yıllara göre değişimi verilmiştir. Yani bu tabloda süt üretimi ile ilgili olarak herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Süt miktarı yalnızca hayvan sayısına bağlı değildir. Yani bu tablodan yararlanarak koyundan elde edilen süt miktarına ulaşılamaz.

(Cevap E)

10. Türkiye'deki çayır ve mera alanların korunması aşırı otlamanın ve erken otlatmanın engellenmesi ile olur. Bu durum üzerinde geleneksel hayvancılık faaliyetinin yaygınlaştırılması etkili olmaz. Çünkü geleneksel hayvancılık faaliyeti zaten meralar üzerinde gerçekleşir ve mera alanlarının tahribatına yol açar.

(Cevap E)

11. Haritada gösterilen; Doğu Karadeniz kıyılarında yer alan I nolu alanda balıkçılık, Teke Platosu'nda yer alan II nolu alanda kıl keçisi yetiştiriciliği, Hakkari Yöresi'nde yer alan III nolu alanda arıcılık yaygındır.

(Cevap A)

12. Türkiye'de büyükbaş hayvancılık faaliyetlerinin doğal şartlara bağlı olarak yapıldığı yöreler deyince akla ilk gelen Erzurum – Kars yöresidir. Bu yörede yükseltiden dolayı yaz yağışları fazla ve gür otlaklar yaygındır.

(Cevap B)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

TÜRKİYE'DE HAYVANCILIK

1. Türkiye'de en fazla yetiştirilen hayvan türü koyundur. Bozkırların yaygın olduğu iç bölgelerimizde daha çok eti ve sütü için yetiştirilir. Yünü değerli olan merinos koyunu ise Güney Marmara'da yaygındır. Türkiye'de koyunun ardından en fazla yetiştirilen küçükbaş hayvan ise kıl keçisidir. Engebeli araziye uyum sağlayan ve sütüyle yününden yararlanılan kıl keçisi, özellikle Akdeniz çevresi ve Doğu Anadolu'da yetiştirilir. Merinos koyunu gibi yünü için beslenen tiftik (Ankara) keçisi yetiştiriciliğinde ise Ankara, Kütahya, Eskişehir illeri ilk sıralarda yer alır. Türkiye'de sığır yetiştiriciliği, yaz aylarının serin ve yağışlı geçtiği, gür çayır ve otlakların bulunduğu Erzurum-Kars (II nolu alan) ve Doğu Karadeniz yaylalarında mera hayvancılığı yapılır.

(Cevap B)

2. Türkiye'de doğal ortam koşulları ve sosyoekonomik nedenlere bağlı olarak küçükbaş hayvan sayısı çoktur. Özellikle iç kesimlerde etkili olan yarı kurak iklim koşulları ile bozkır bitki örtüsünün varlığı, koyun yetiştiriciliğinin yaygın olarak yapılmasına imkân sağlamaktadır. Buna göre, fındık tarımının yaygın olduğu Karadeniz kıyı kesiminde koyun yetiştiriciliğinin yaygın olduğu söylenemez.

(Cevap E)

3. Türkiye, küçükbaş ve büyükbaş hayvan sayısı bakımından dünyada başta gelen ülkelerden biridir. Ancak, bu hayvanlardan elde edilen et ve süt verimi çok fazla değildir. Bu durumun en önemli nedeni ise ülkemizde büyükbaş ve küçükbaş hayvancılığın ahırlarda ve besi çiftliklerinde değil, daha çok otlaklarda yapılıyor olmasından kaynaklanır. Son yıllarda ülkemizde kent nüfusunun hızla artması sonucu, kentlere yakın yerlere modern ahırlar ve besi çiftlikleri kurulmuştur. Bu nedenle de hayvan başına düşen süt ve et verimi de artmıştır. Ancak hayvan sayısının fazla olması toplam üretimin fazla olması demektir. Oysa ki verim hayvan başına alınan ürün miktarı demektir.

(Cevap E)

4. Sorudaki yörenin;

- Kışlar soğuk ve kar yağışlıdır.
- Yağış en fazla ilkbaharda düşer.
- Yazlar sıcak ve kurak geçer.

iklim özellikleri dikkate alınırsa; bu yörede step doğal bitki örtüsünün ve dolayısıyla küçükbaş hayvancılığın yaygın olduğu söylenebilir.

(Cevap B)

5. Ülkemizin yumurta ve beyaz et ihtiyacını karşılamak üzere özellikle büyük kentlerin yakınlarında gelişen bir diğer faaliyet ise kümes hayvancılığıdır. En yaygın olarak üretilen kümes hayvanı ise tavuktur. Ayrıca kent merkezine yakın alanlarda hindi çiftlikleri de kurulmaktadır. Buna göre haritadaki IV nolu alanda iklimin elverişli olmasından dolayı değil; pazar imkanlarından dolayı kümes hayvancılığı yapılmaktadır.

(Cevap C)

6. Dut ağacının yaprağı ile beslenen ve bir tür tırtıl olan ipek böceği daha çok Güney Marmara'da (Bursa) yetiştirilir. İpek böceği kozasından elde edilen ipek, dokuma sanayisinin önemli bir ham maddesidir. Son yıllarda, yapay ipek üretiminin artmasına bağlı olarak ülkemizdeki ipek böcekçiliği de gerilemiştir.

(Cevap B)

7. I. yörede kesilen ve sağılan hayvan sayısı az olmasına rağmen elde edilen et ve süt miktarı fazladır. Buna göre I. yörede modern hayvancılık yaygındır. Modern hayvancılıkta elde edilen gelir daha yüksek olur. Buna göre; I. yörede yapılan hayvancılık faaliyetinde hayvan başına elde edilen gelir II. yöreden daha az değil daha fazladır.

(Cevap D)

COĞRAFYA SORU BANKASI
www.kozmikoda.com.tr

8. Türkiye'de iç bölgelerde etkili olan yarı kurak iklim ve bozkır bitki örtüsü nedeniyle daha çok küçükbaş hayvancılık yapılır. Ancak yer şekillerindeki ve iklim şartlarındaki çeşitlilik Türkiye'de aşağıdaki şemada gösterilen çeşitli hayvancılık faaliyetlerine olanak sağlamıştır.

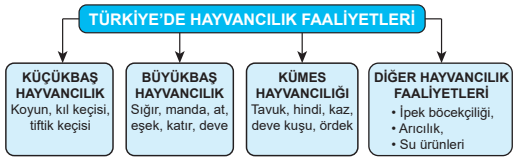

(Cevap B)

9. Türkiye'de koyunun ardından en fazla yetiştirilen küçükbaş hayvan kıl keçisidir. Engebeli araziye uyum sağlayan ve sütüyle yününden yararlanılan kıl keçisi, özellikle Akdeniz çevresi ve Doğu Anadolu'da yetiştirilir. TÜİK 2016 verilerine göre ülkemizde 10 milyondan fazla kıl keçisi beslenmektedir. Mersin, Antalya ve Siirt, kıl keçisi besiciliğinin en fazla olduğu yerlerdir. Toroslar'da yoğun olarak beslenen kıl keçisi, ağaçların sürgün ve yapraklarını yediği için ormanlara zarar vermektedir. Bu nedenle orman alanında kıl keçisi besiciliği yasaklanmıştır. Aşağıda bu konu ile ilgili olan kanun metni verilmiştir. Orman Kanunu, Madde 95 Bu kanunun 19. maddesi hükümlerine aykırı olarak ormanlara izinsiz hayvan sokanlarla ormana başıboş hayvan girmesine sebep olanlara, beher kıl keçisi için altı Türk lirası, büyükbaş hayvanların beheri için bir Türk lirası idarî para cezası verilir. Bu suretle verilecek para cezası yirmi Türk lirasından az olamaz.

(Cevap A)

10. Türkiye'de en fazla yetiştirilen hayvan türü koyundur. Bozkırların yaygın olduğu iç bölgelerimizde daha çok eti ve sütü için yetiştirilir. Ancak birim hayvan başına alınan et ve süt üretimi büyükbaş hayvancılığa göre daha düşüktür. Bu durum hayvan türüne bağlı olarak ortaya çıkmıştır.

(Cevap A)

11. Genellikle yardımcı bir tarım kolu olan ipek böcekçiliği, dut ağacının bulunduğu her yerde yapılabilir. Kozabirlik, ipek böceği tohumunu Türkiye'de üreten tek kuruluş olup ipek böceği beslemek isteyen bütün üreticilere destekleme kapsamında bahsedilen tohumu ücretsiz olarak vermektedir. Diyarbakır, Şanlıurfa, Antalya ve Bursa ipek böcekçiliğinin en fazla yapıldığı yerlerdir.

(Cevap B)

12. Tarım ve hayvancılık etkinlikleri, birçok sanayi koluna ham madde sağlar. Bu sanayi kollarının başında dokumacılık gelir. Küçükbaş hayvancılığın yünlerinden ise yünlü dokumacılık yapılmaktadır. Buna göre, Türkiye'de yürütülen küçükbaş hayvancılık faaliyetleri ile halı ve kilim dokumacılığı arasında ilişki vardır.

(Cevap E)

13. Akarsu, tatlı su gölleri ve baraj göllerinde yapılan balıkçılık faaliyetlerine tatlı su balıkçılığı denir. Türkiye'de Eğirdir, Beyşehir, Çıldır, İznik ve Uluabat göllerinin sularının tatlı olmasından dolayı kerevit, inci kefali, sazan gibi balıklar avlanabilmektedir. Özel olarak düzenlenmiş havuzlarda bilimsel yöntemlerle ve ticari amaçla balık üretme işlemine de kültür balıkçılığı denir. Ülkemizde kültür balıkçılığı ile daha çok alabalık, sazan, çipura ve levrek üretimi yapılmaktadır. Hamsi ise Karadeniz'de avlanan bir balık türüdür.

(Cevap E)

14. İç sularımızda balık avlanan başlıca yerler doğal göller, baraj gölleri, göletler ve akarsulardır. Ancak bir gölde balıkçılık yapabilmek için suların tatlı olması gerekir. Van Gölü'nün suları sodalı, Tuz Gölü ise tuzludur. Buna göre Beyşehir ve Eğirdir göllerinde balıkçılık daha yoğun olarak yapılır.

(Cevap C)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

TÜRKİYE'DE ORMANCILIK

1. Sorudaki açıklamaya göre, verilen tabloda Türkiye'de üretilen orman ürünleri ve bunların belirli yıllardaki üretim miktarları gösterilmiştir. Ancak bu ürünlerden ne kadar gelir elde edildiğine değinilmemiştir. Buna göre verilen tablodan orman ürünlerinden elde edilen gelir miktarına ulaşılamaz.

(Cevap D)

2. Türkiye'de ormanlardan kereste kâğıt, mobilya, inşaat malzemesi ve yakacak elde etmek için yararlanılmaktadır. Ayrıca orman ürünlerinden gıda maddesi, ilaç ve kozmetik ürünleri elde edilmekte, ormanlarımızdan turizm amacıyla da faydalanılmaktadır. Ancak ormanların heyelanı önleme gibi bir etkisi yoktur. Örneğin; en fazla heyelan en gür orman örtüsünün bulunduğu Karadeniz Bölgesi'nde meydana gelir.

(Cevap E)

3. Ormanlar; Türkiye ekonomisine tomruk, maden ve telefon direği, sanayi, kâğıt ve lif yonga odunu üretimiyle katkı sağlar. Bunların dışında geçmişe göre azalmakla birlikte yakacak ihtiyacının karşılanmasında da ormanlardan istifade edilmektedir. Ancak bu durum ormanların korunması ile ilgili değildir.

(Cevap E)

4. Türkiye'nin sahip olduğu yaklaşık 22,3 milyon hektar orman alanı, ülke yüz ölçümünün %28,6'sını kaplamaktadır. Orman varlığının kıyılarda yoğunlaşması, ormancılık faaliyetlerinin bu alanlarda gelişmesini sağlamıştır. Bu alanların %50,1'i verimli, %49,9'u da verimsiz orman niteliğindedir. Buna göre en fazla orman alanının seçenekler arasındaki kıyıda yer alan tek yer olan Batı Karadeniz'de olduğu söylenebilir.

(Cevap D)

5. Aşağıdaki grafikte Türkiye'deki orman alanlarının dağılışı gösterilmiştir.

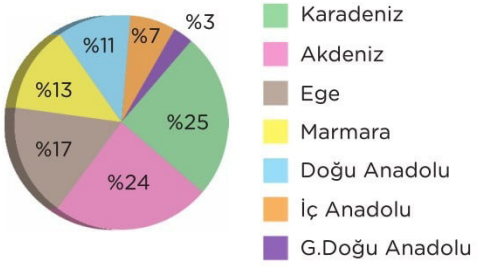

Türkiye, zengin bitki türlerine sahipken kapladığı orman alanları bakımından yeterince zengin değildir.

Türkiye'nin 2015 yılı itibarıyla sahip olduğu ormanlık alanlar 22,3 milyon hektar olarak tespit edilmiştir. Bu ormanlık alan miktarı ülke genel alanının yaklaşık %28,6'sıdır. Orman varlığında kıyı bölgelerin payı fazla olmakla birlikte ormanların yaklaşık yarısı Akdeniz ve Karadeniz'e paralel uzanan dağlarda bulunur. Böyle bir durumun ortaya çıkmasının nedeni bu dağların denize bakan yamaçlarında yağışın fazla olmasıdır.

(Cevap E)

www.kozmikoda.com.tr

6.

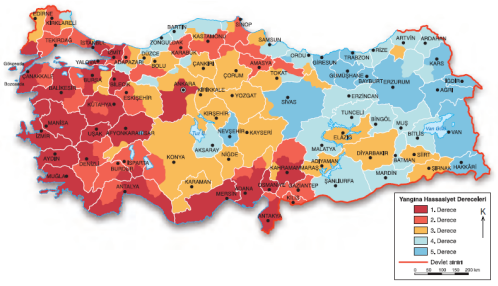

Yukarıdaki haritada Türkiye'deki orman yangınlarının dağılışı gösterilmiştir. Bu haritaya göre, Türkiye'de orman yangınları Akdeniz Bölgesi'nde Karadeniz Bölgesi'ne oranla daha fazla görülür. Bu durumun en temel nedeni ise yaz sıcaklığı ve buna bağlı kuraklığın Akdeniz Bölgesi'nde Karadeniz Bölgesi'ne oranla daha fazla olmasıdır.

(Cevap A)

7. Ormanlar ülkemizin %27,6'sını kaplamaktadır. Bu değerin yaklaşık %80'i kıyı kesiminde bulunmaktadır. Türkiye'deki ormanların yaklaşık yarısı Akdeniz ve Karadeniz bölgelerinde yer alır. Antalya, Kastamonu, Muğla ve Mersin orman alanı en fazla olan illerdir. Ormanların il yüz ölçümüne oranı bakımından en zengin iller ise Karabük, Muğla ve Kastamonu'dur. Buna göre orman alanlarının dağılışında en temel unsur iklimdir. Türkiye iklimini ise yer şekilleri, denizellik vb. durumlar etkilerken deniz akıntıları etkilemez.

(Cevap D)

8. Türkiye'nin en gür ormanlarına sahip olan alanlar Rize, Trabzon, Zonguldak gibi Doğu Karadeniz illeridir. Bu alanlar orman altı bitki örtüsünün zenginliği açısından da ilk sırada yer almaktadır. Yaz kuraklığının daha az yaşandığı Karadeniz ikliminde yağışın bol ve yağış rejiminin kısmen düzenli olması, buralardaki bitki örtüsüne de yansımıştır. Bu alanlardaki ormanlar kendilerini daha kısa sürede yeniler.

(Cevap A)

9.

Yukarıdaki haritada Türkiye'deki orman alanlarının dağılışı gösterilmiştir. Bu haritaya göre orman alanları bakımından en fakir olan yerlerden biri de Güneydoğu Anadolu'dur (III nolu alan). Bu bölge ülkemizde kuraklığın en belirgin yaşandığı yer olduğu için burada orman alanları oldukça azdır.

(Cevap C)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

10. Türkiye'de üretilen kerestenin yaklaşık %70'i inşaat, %20'si mobilya, %10'u da ambalaj ve diğer sektörlerde kullanılmaktadır. Ormanlar; Türkiye ekonomisine tomruk, maden ve telefon direği, sanayi, kâğıt ve lif yonga odunu üretimiyle katkı sağlar. Bunların dışında geçmişe göre azalmakla birlikte yakacak ihtiyacının karşılanmasında da ormanlardan istifade edilmektedir. Ancak ülkemiz ormanlarından cam, seramik gibi sanayi kollarına ham madde sağlanması alanında yararlanılmaz.

(Cevap D)

11. Sorudaki grafikte Türkiye'de ormanların 1985-2014 yılları arası kapladığı alanın değişimi verilmiştir. Bu grafik incelendiğinde ormanlık alanların sürekli arttığına ulaşılamaz. Örneğin 2005 yılında bir azalma söz konusudur.

(Cevap C)

12.

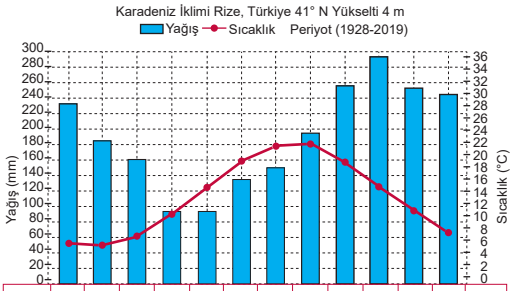

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	T. O.
Yağış	232.0	186.7	156.5	95.9	95.6	135.2	151.7	196.4	256.6	294.4	254.4	245.3	2303.7
Sıcaklık	6.8	6.7	8.1	11.6	16.0	20.2	22.8	23.2	20.2	16.4	12.2	8.7	14.4

Yukarıda Doğu Karadeniz Bölümü'nde yer alan Rize kentinin yıllık sıcaklık ve yağış grafiği verilmiştir. Bu grafiğe göre Karadeniz'de ve özellikle Doğu Karadeniz'de tahrip edilen ormanlar kısa sürede kendini yenileyebilir.

(Cevap C)

13. Ormanlar ülkemizin %27,6'sını kaplamaktadır. Bu değerin yaklaşık %80'i kıyı kesiminde bulunmaktadır. Ayrıca Türkiye'deki ormanların yaklaşık yarısı Akdeniz ve Karadeniz bölgelerinde yer alır.

(Cevap B)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

14. Türkiye, zengin bitki türlerine sahipken kapladığı orman alanları bakımından yeterince zengin değildir. Türkiye'nin 2015 yılı itibarıyla sahip olduğu ormanlık alanlar 22,3 milyon hektar olarak tespit edilmiştir. Bu ormanlık alan miktarı ülke genel alanının yaklaşık %28,6'sıdır. Ancak ülkemizin potansiyeli daha fazla orman alanına sahip olabilecek durumdadır. Buna göre, ormanlık alanların Türkiye'de yeteri kadar yer kaplamamasında; ormanların tahrip edilmesi, yağış miktarının bölgelere göre farklılık göstermesi gibi faktörler etkilidir.

(Cevap C)

15. Türkiye, zengin bitki türlerine sahipken kapladığı orman alanları bakımından yeterince zengin değildir. Türkiye'nin 2015 yılı itibarıyla sahip olduğu ormanlık alanlar 22,3 milyon hektar olarak tespit edilmiştir. Bu ormanlık alan miktarı ülke genel alanının yaklaşık %28,6'sıdır. Orman varlığında kıyı bölgelerin payı fazla olmakla birlikte ormanların yaklaşık yarısı Akdeniz ve Karadeniz'e paralel uzanan dağlarda bulunur. Böyle bir durumun ortaya çıkmasının nedeni bu dağların denize bakan yamaçlarında yağışın fazla olmasıdır. Kıyıdan dağ yamaçlarına doğru çıkıldıkça sıcaklık ve yağışta görülen değişimler, farklı bitki türlerinin yetişmesini sağlamıştır. Buna bağlı olarak bitki örtüsünde deniz seviyesinden yükseklere doğru kuşaklar oluşmuştur (yükselti).

(Cevap E)

www.kozmikoda.com.tr

TÜRKİYE'DE TİCARET

1. Türkiye'de iç ticaret 1950 yılından sonra daha fazla önem kazanmıştır. Bunun nedeni üretim ve tüketim bölgeleri arasındaki uygun ve yeterli ulaşım bağlantılarının 1950 yılından sonra sağlanabilmiş olmasıdır. Önceki yıllarda yurdumuzun iç ve yüksek bölgelerindeki yerleşmeler (köy ve kasabalar) kapalı ekonomik bölgeler durumundaydı. Bu bölgelerin ticari faaliyetleri kendi aralarında yani küçük boyutlu yerel pazarlar şeklinde gerçekleşiyordu. Günümüz yaşam şartlarında daha çok kazanıp daha çok harcamak düşüncesi giderek yaygınlaşmaktadır. Tüketimin ve üretimin artması ticaretin canlanmasına neden olmaktadır. Ülkemizde üretim ve tüketimin artış hızına bağlı olarak çeşitli büyüklükte ticaret şehirleri ortaya çıkmıştır. Etki alanı bakımından küçük ve az nüfuslu, konumu elverişli olmayan bazı şehirlerimiz bu özelliklerinden dolayı ticari açıdan da gelişememektedirler (Sinop, Muş, Kilis gibi). Bazı şehirlerimizin ise yüz ölçümü büyük, nüfusları da yoğundur, bu nedenle buralardaki ticaret merkezleri de daha fazla büyüyerek gelişme imkânı bulmaktadır (Kayseri, Gaziantep, Konya gibi). Ulaşım yollarına uzaklık ve coğrafi konum ticaret şehirlerinin gelişmesinde olumlu ve olumsuz etkiler yapmaktadır. Sinop ve Muş şehirlerinin ulaşım problemi ile coğrafi konum ticari faaliyetleri olumsuz etkileyen faktörlerdir. Kayseri ve Konya şehirlerinde ise ulaşım ile coğrafi konum sorun olmak yerine ticari faaliyetlerde avantaj sağlamaktadır. Şehirlerimizin bazıları ise ülke genelinde geniş bir ticaret sahasına sahip, ticaret ürünü alan, üreten ve dağıtan büyük merkezlerdir. Örneğin, İstanbul, Ankara ve İzmir. Sonuç olarak, Türkiye'nin iç ticaret hacminin büyümesinde; tarım ürünlerinin çeşitlenmesi, endüstri ürünlerinin artması, pazarlama koşullarının iyileşmesi ve ulaştırma olanaklarının artması gibi gelişmeler etkilidir.

(Cevap C)

2. Bir ülkenin kendi iç pazarlarına yönelik ticareti, iç ticaret olarak adlandırılır. Türkiye, birbirinden çok farklı ürünlerin yetiştirildiği bir ülkedir. Bu çeşitlilik, ticaretin gelişmesini sağlamıştır. Ayrıca ulaşım, pazarlama, iletişim ve endüstrinin gün geçtikçe gelişip çeşitlenmesi de iç ticaretin artmasına ve önem kazanmasına neden olmaktadır.

(Cevap D)

3. Ülkemizdeki ithalat ve ihracat hareketlerini 1980 öncesi ve sonrası şeklinde ayırmak gerekir. 1980 öncesinde bir tarım ülkesi olan Türkiye'nin ihracatında tütün, üzüm, incir, fındık, pamuk ilk sıralarda yer almaktaydı. Buna karşılık ithal ettiğimiz ürünler arasında makine, elektrikli ev gereçleri, ulaşım araçları, saat ve ölçü aletleri önemli yer tutmaktaydı. Günümüzde ise Türkiye'nin ihracatında sanayi ürünleri en büyük paya sahiptir. Ancak bu durum tarımsal üretimin de azaldığı anlamına gelmez. Yani Türkiye'de artık daha fazla tarımsal üretim yapılmakta, daha fazla tarımsal ürün ihraç edilmekte fakat sanayinin payı daha yüksek olduğu için tarımın ihracattaki payı düşük kalmaktadır.

(Cevap D)

4. Sorudaki grafikte Türkiye'nin 2011-2014 yılları arası dış satım geliri ve dış alım gideri verilmiştir. Bu grafik incelendiğinde 2014 yılı dış alım giderinin (ithalat) 2011-2012 yılı toplam dış satım gelirinden (ihracat) daha az olduğu söylenemez.

(Cevap E)

5. Dış ticaret bir ülkenin diğer ülkelerle yaptığı her türlü alım satımdır. Ülkelerin ihtiyaç duydukları mal ve hizmetlerin farklı olması, doğal kaynakların, ham maddelerin ve işlenmiş ürünlerin farklılık göstermesi uluslararası ticaretin en önemli sebebidir. Türkiye'de seksenli yılların ilk yarısından itibaren ticarette dışa dönük bir politika izlenmeye başlanması, dış ticaret hacminde önemli bir büyüme sağlamıştır. Küreselleşen ekonominin sunduğu fırsatlar, Türkiye'nin konumu, rekabet potansiyeli olan ürünlerin varlığı dış ticaret hacmini artırmıştır. Ancak nüfus miktarının fazla olmasına bağlı olarak özellikle tarımsal üretimin öncelikle iç piyasayı karşılaması tarım ürünleri ihracatını azaltan bir faktördür.

(Cevap C)

6. Haritada II numara ile gösterilen İzmir, geniş bir hinterlanda sahip işlek ulaşım yollarının kavşak noktasındadır. Liman şehri olarak gelişmiş korunaklı bir limana sahiptir. Şehrin gelişmesine bağlı olarak değişen orta ya da büyük ölçekli sanayi tesisleri, ticaret mallarının alınıp satıldığı, üretildiği, depolandığı çok sayıda iş yeri, pazar, panayır ve fuarlar, büyük küçük alışveriş merkezleri vardır. İthalat ve ihracat yoğundur. Bu durum üzerinde iç kesimlere kara ve demir yolu bağlantısının olması buna bağlı olarak da geniş bir hinterlanda sahip olması temel etkendir.

(Cevap B)

COĞRAFYA SORU BANKASI
www.kozmikoda.com.tr

7. Marmara, Türkiye'de ulusal gelire en fazla katkısı olan bölgedir. Bu durumun ortaya çıkmasında bölgenin hidroelektrik enerji üretimi etkili olmamıştır. Zaten bu konuda hidroelektrik enerji üretimi etkili değildir. Ayrıca Marmara'nın hidroelektrik enerji üretimi azdır.

(Cevap C)

8. Dış ticaretin göstereceği gelişmeler, Türkiye ekonomisindeki gelişimde önemli rol oynamıştır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında Türkiye'nin ihracatında ham madde ve tarımsal ürünler önemli bir yer tutarken bugün ihracatımızın çok büyük bir kısmını imalat sanayisi oluşturmaktadır. Geçmişten bugüne dış ticaret, hem ihracat hem de ithalat bakımından hızla artmış, tarım ürünlerinin yerini sanayi ürünleri almıştır. Buna göre Türkiye'nin ham madde ihracatının değil işlenmiş ürün ihracatının artış gösterdiği söylenebilir.

(Cevap C)

9. Türkiye'nin dış ticaretinde dış alımın payı dış satımdan fazladır. Bu nedenle ticarette giderlerimiz gelirlerimizden fazladır. Bu durum üzerinde en önemli etken fosil yakıtlardır. Petrol ve doğal gaz gibi fosil yakıtlar, Türkiye'nin yerli üretimi az olduğu için dünya pazarında ithalât payının en çok olduğu ürünlerdendir.

(Cevap A)

10. Ulaştırma; ülkemiz için sosyokültürel, siyasi ve özellikle ekonomik bakımdan büyük önem arz etmektedir. Ülkemizin ekonomik kaynaklarının iyi bir şekilde işletilmesi, iç ve dış ticaretin geliştirilmesi ancak gelişmiş bir ulaşım ağı ile mümkündür. İstanbul ve Çanakkale Boğazları, Karadeniz'e kıyısı olan ülkelerin deniz ticaretinde kullandıkları en önemli deniz yolları arasındadır. Bu yüzden stratejik bir öneme sahiptir. İstanbul Boğazı deniz ulaşımında olduğu gibi günümüzde üzerine inşa edilen köprüler sayesinde Avrupa ve Asya arasındaki transit kara yolu ticaretinde de önem arz etmektedir. Ancak nüfus yoğunluğunun fazla olması bu durum üzerinde bir etken değildir.

(Cevap E)

11. Bir ülkedeki ç piyasalar o ülkede alınan siyasi kararlardan, ülkenin siyasi rejiminden, vergi ve maliye politikasından ve benzeri daha birçok unsurdan etkilenmektedir. Bunun gibi uluslararası piyasalarda savaşlardan, isyan ve çatışmalardan, ülkelerin siyasi ve ekonomik sistemlerinden, gümrük tarifelerinden ve daha başka hususlardan etkilenmektedir. Ancak boylam yalnızca yerel saati etkilemektedir.

(Cevap D)

12. Bir ülke içerisinde üretilen her türlü mal ve hizmetin başka ülkelere satılmasına dış satım (ihracat), yabancı ülkelerden satın alınan her türlü mal ve hizmete ise dış alım (ithalat) denir. Bir ülkenin belli bir dönem içinde gerçekleştirdiği toplam dış satım ve dış alım değeri dış ticaret hacmi olarak adlandırılır. Dış alım giderlerinin dış satım gelirlerinden fazla olması durumuna dış ticaret açığı denir. Ekonomik dengelerinde sıkıntı yaşayan ülkeler dış ticaret açığı verir. Dış satım gelirinin dış alım giderlerinden fazla olması durumu dış ticaret fazlası olarak adlandırılır. Ekonomik gücü yüksek, gelişmiş olan ülkelerin dış ticaret fazlası vardır. Dış ticaret dengesi ise bir ülkenin dış satımdaki gelirleriyle dış alımdaki giderleri arasındaki dengedir. Geçmişten bugüne ülkemizde dış ticaret, hem ihracat hem de ithalat bakımından hızla artmış, tarım ürünlerinin yerini sanayi ürünleri almıştır. Ancak Türkiye'nin dış ticaretinde her zaman dış alımın payı dış satımdan fazladır. Bu nedenle ticarette giderlerimiz gelirlerimizden fazladır, yani dış ticaretimiz açık vermektedir. Bu durum üzerinde ham madde ithalatı değil, ihracatının fazla olması rol oynar.

(Cevap E)

13. Ülkemizde ticarete konu olan ürünlerin tür ve çeşitliliğinde belirgin farklılıklar dikkati çeker. Bu farklılığın temel kapsamı, kırsal alanlardan şehirlere tarım ürünleri ve sanayi ham maddeleri götürülürken, şehirlerden kırsal alanlara ise sanayi ürünleri satışının yapılması şeklindedir. Başta büyük şehirler olmak üzere ülkemizin her yöresine Orta Anadolu'dan tahıl, Akdeniz kıyılarından turfanda sebze ve meyve, Trakya'dan ayçiçeği ticareti yapılır. Doğu Anadolu'da beslenen hayvanlar ve bu hayvanlardan elde edilen hayvansal ürünler yurdumuzun en fazla nüfus yoğunluğuna sahip kuzeybatı kesiminde özellikle İstanbul'da pazarlanır. Doğu Anadolu'ya ise çoğunlukla İstanbul'da üretilen hazır giyim, ilaç, tıbbi malzemeler, elektrikli eşyalar satılır. Ayrıca büyük sanayi merkezlerimizde üretilen madeni eşyalar ve sanayi ürünlerinin diğer yörelere satışı gerçekleştirilmektedir. Buna göre Türkiye'de önemli ticaret merkezleri, hem mal ve hizmet üretim merkezleri hem de tüketim merkezleridir. İhraç ve ithal edilen malların tüm ülkeye dağıldığı, büyük ölçekli ticaret merkezleri grubunda yer alırlar. İstanbul, İzmir, Ankara, Bursa, Gaziantep, Adana gibi kentlerimiz bu grup içindedir. Bu durum üzerinde doğum oranı ve yer şekillerinin çeşitliliği etkili değildir.

(Cevap D)

www.kozmikoda.com.tr

TÜRKİYE'DE TİCARET

1. Dış ticaretin gösterdiği gelişmeler, Türkiye ekonomisindeki gelişimde önemli rol oynamıştır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında Türkiye'nin ihracatında ham madde ve tarımsal ürünler önemli bir yer tutarken bugün ihracatımızın çok büyük bir kısmını imalat sanayisi oluşturmaktadır. Geçmişten bugüne dış ticaret, hem ihracat hem de ithalat bakımından hızla artmış, tarım ürünlerinin yerini sanayi ürünleri almıştır.

(Cevap E)

2. Türkiye sınırları içerisindeki her türlü mal ve hizmet alım satımına iç ticaret denir. Türkiye'de iç ticaret hareketli bir yapıya sahiptir. Bu canlılıkta küçük boyutlu yerel pazarlar daha az etkili; ülkemizdeki iklim çeşitliliğine bağlı olarak yetişen farklı tarım ürünleri, ülkenin büyük ve küçükbaş hayvancılık yapılan alanlarının farklı yerlerde olması, balıkçılığın yapıldığı kıyı kentlerinden denize kıyısı olmayan bölgelere deniz mahsullerinin ulaşımı, nüfusun ve sanayi tesislerinin dağılımındaki dengesizlik, madenlerin çıkarıldığı ve işlendiği yerlerdeki farklılık, gelişmiş ulaşım ağı, pazarlama ve reklamcılık faaliyetlerindeki değişim ve gelişim gibi sebepler daha çok etkilidir. Türkiye'de ticaretin geliştiği büyük şehirlere en çok, işlenmiş sanayi ürünleri gönderilirken kırsal kesimden büyük şehirlere tarım ürünleri ve sanayi ham maddeleri gönderilir.

(Cevap B)

3. Türkiye'de buğday, zeytin, çay gibi ürünler üretim bölgelerinden ülke geneline dağıtılır. Balık ihtiyacının büyük bölümü Karadeniz'den, kırmızı et doğu ve iç bölgelerimizden karşılanır. Kümes hayvancılığı nüfusun yoğun olduğu büyük şehirlerin çevresinde yapılır. Çeşitli turizm faaliyetleri, İstanbul ve İzmir gibi illerimizde her yıl düzenlenen fuarlar iç ticaretimizi canlandırır. Eğitim, sağlık ve bankacılık gibi sektörlerde verilen hizmetler iç ticaretin gelişimini destekler. Tekstil, dokuma, deri, madencilik, kimya, petrol ürünleri, otomotiv, orman ürünleri ve taşa toprağa bağlı sanayi ürünleri farklı bölgelerde üretilip iç ticaret akışını sağlar.

(Cevap A)

4. Ticaret sektörü, iç ticaret ve dış ticaret olmak üzere iki kısımda ele alınır. İç ticaret; kâr amacıyla yapılan, sadece ham maddelerin ve mamul maddelerin satımıyla ilgili faaliyetleri kapsar. Dış ticaret ise malların ve sermayenin ülke dışına aktarımı ile ilgilidir. Dış ticaret, dış alım (ithalat) ve dış satım (ihracat) olmak üzere iki şekilde gerçekleşir. Türkiye'de gayrisafi yurtiçi hasıla (GSYH) hesaplamalarında ticaret, turizm ve ulaşım gibi hizmet sektörleri yaklaşık %32'lik oranıyla önemli paya sahiptir. Türkiye'de iç ve dış ticaret oldukça canlı bir yapıya sahiptir. Dış alım ve dış satımdaki bu canlılık ekonomik büyümeyi olumlu yönde etkilemektedir. Yalnız Türkiye'nin enerji tüketiminin artması ticarette gelirlerin değil tam tersine giderlerin artmasına neden olur ve Türkiye'nin ekonomisini olumsuz yönde etkiler.

(Cevap D)

5. Sanayi ürünleri ihracatı artan buna karşın ham madde ürünleri ihracatı azalan bir ülkede sanayi gelişmektedir. Çünkü yerli sanayinin ham madde ihtiyacı artmakta bu da ham maddenin ihracatının azalmasına ve hatta ham maddenin ithalatının artmasına neden olur.

(Cevap D)

6. Türkiye'nin dış alımının giderek büyümesine karşın, dış satımı istenilen düzeye henüz ulaşamamıştır. Türkiye'nin dış ticaretinde dış alımın payı dış satımdan fazladır. Bu nedenle ticarette giderlerimiz gelirlerimizden fazladır. Bu durum dış ticaretin sürekli açık vermesine neden olur. Bu durum üzerinde ise; dış pazarlarda rekabet güçlüklerinin yaşanması, enerji konusunda dışa bağımlılığın fazla olması, toplam nüfusun ve ihtiyaçlarının fazla olması, bazı sanayi ürünleri için yapılan dış ödemelerin dış satım gelirinden yüksek olması gibi faktörler etkilidir.

(Cevap E)

www.kozmikoda.com.tr

7. Un ve ekmek yapımında kullanıldığı için buğday, Türk halkının temel besin maddesidir. Bu yüzden Türkiye'de en fazla üretilen tarım ürünü olmasına rağmen dış ticaretteki payı çok azdır.

(Cevap A)

8. Bir ülkenin idari sınırları dâhilinde bulunan fakat gümrük sahası dışında bırakılan, ülkenin diğer kesimlerinden farklı olarak ihracat artışına yönelik birtakım ekonomik ayrıcalıkların tanındığı bölgelere serbest bölge denir.

Ülkemizde serbest bölgelerin kuruluş amacı;

- ihracat odaklı üretim ve yatırımları desteklemek,
- ülkeye yapılacak yabancı yatırımları ve teknolojik girişleri teşvik etmek,
- işletmeleri ihracata yönlendirmek,
- uluslararası ticaretin gelişimini desteklemektir.

(Cevap B)

9. Bir ülkenin dış ticaretinde yani ithalat ve ihracatında yer alan malların niteliği gelişmişlik seviyesi hakkında bilgi verir. Örneğin sorudaki grafiğe göre, ihracatı daha çok maden ve tarım ürünleri olan bu ülkenin sanayisi yeteri kadar gelişememiştir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında Türkiye'nin de ihracatında ham madde ve tarımsal ürünler önemli bir yer tutarken bugün ihracatımızın çok büyük bir kısmını imalat sanayisi oluşturmaktadır. Geçmişten bugüne ülkemizde dış ticaret, hem ihracat hem de ithalat bakımından hızla artmış, tarım ürünlerinin yerini sanayi ürünleri almıştır.

(Cevap B)

10. Dış ticaret bir ülkenin diğer ülkelerle yaptığı her türlü alım satımdır. Ülkelerin ihtiyaç duydukları mal ve hizmetlerin farklı olması, doğal kaynakların, ham maddelerin ve işlenmiş ürünlerin farklılık göstermesi uluslararası ticaretin en önemli sebebidir. Dışarıdan daha çok ham madde alıp, buna karşılık işlenmiş sanayi ürünleri satan ülkelerde sanayi gelişmiştir. Ancak bu durum tarımsal üretimin de az olduğu anlamına gelmez. Gelişmiş ülkelerde modern tarım yöntemleri uygulanır ve yüksek miktarda üretim gerçekleşir.

(Cevap C)

11. Aslında limanların gelişmesindeki en temel neden gerisindeki kentlere kara ve demir yolu ulaşımının varlığı yani hinterlandının genişliğidir. İskenderun'un, bir liman kenti olarak Sinop ve Trabzon'a göre daha fazla gelişmesindeki temel neden olarak da bu kentte bulunan demir – çelik endüstrisi gösterilebilir.

(Cevap D)

12. Son yıllarda ihracatımız büyük ivme kazanmıştır. Bunun yanında ithalattaki artış devam etmektedir. Bu durum dış ticaret açığının artmasına ve ülke dışına döviz çıkmasına sebep olmaktadır. Bu durumu en aza indirgemek için ülkemizde; AR-GE çalışmalarının artırılması, sanayi üretim payının ve niteliğinin artırılması, dış pazarların ihtiyacına yönelik ürünlerin artırılması, uluslararası ticaret anlaşmalarının artırılması gibi çalışmalar yapılmaktadır.

(Cevap E)

13. Aşağıdaki grafikte Türkiye'nin dış alım ve satımda ilk 10'a giren ülkeler gösterilmiştir.

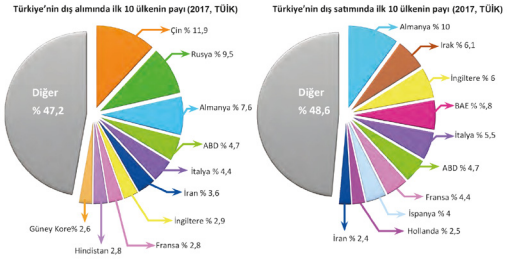

Türkiye dış ticaretinde, ülke gruplarına göre ithalat ve ihracatta, daha çok belli ekonomik birliklere yönelmiştir. Bu birliklerin başında AB ülkeleri dahil OECD (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü) ülkeleri, İslam ülkeleri ve serbest bölgeler gelir. Diğer ülkelerin ise dış ticaretimizde payı çok azdır. Türkiye'nin dış ticaretinde ilk sırada olan ülke ise Almanya'dır.

(Cevap A)

14. Bir ülkenin ihracatında yer alan ürünlerin niteliği, gelişmişliği ve ekonomik yapısı hakkında bilgi verir. Buna göre, ham ve yarı işlenmiş ürünler ihraç eden bir ülkeyle ilgili olarak sanayisinin gelişmediği söylenebilir. Bu tür ülkelerde ise mühendis, mimar, teknisyen vb. nitelikli iş gücü payı da az olur.

(Cevap B)

www.kozmikoda.com.tr

TÜRKİYE'DE TİCARET

1. Türkiye'nin dünya pazarında en son yılda yaptığı ihracatındaki en büyük pay; elektrikli cihazlar, elektronik ürünler, makineler, motorlu taşıtlar ile parçalarına aittir. Buna göre günümüzde ihracatımızın çok büyük bir kısmını imalat sanayisi oluşturmaktadır. Geçmişten bugüne dış ticaretimiz, hem ihracat hem de ithalat bakımından hızla artmış, tarım ürünlerinin yerini sanayi ürünleri almıştır.

(Cevap B)

2. Bir ürünün tüketim alanının geniş olması, o ürünün dünya çapında çok üretilen ve ticareti yapılan bir ürün haline gelmesine neden olur. Bu duruma örnek olarak insanların temel besin kaynağı olan buğday ve temel içecek kaynağı olan kahve gösterilebilir.

(Cevap B)

3. Türkiye'de de iç ticaret hareketli bir yapıya sahiptir. Bu canlılıkta; ülkemizdeki iklim çeşitliliğine bağlı olarak yetişen farklı tarım ürünleri, ülkenin büyük ve küçükbaş hayvancılık yapılan alanlarının farklı yerlerde olması, balıkçılığın yapıldığı kıyı kentlerinden denize kıyısı olmayan bölgelere deniz mahsullerinin ulaşımı, nüfusun ve sanayi tesislerinin dağılımındaki dengesizlik, madenlerin çıkarıldığı ve işlendiği yerlerdeki farklılık, gelişmiş ulaşım ağı, pazarlama ve reklamcılık faaliyetlerindeki değişim ve gelişim gibi faktörler etkilidir. Ancak bu faktörleri oluşturan yer şekilleri doğal bir unsur; pazarlama, iletişim, gelir düzeyi vb. beşeri unsurdur.

(Cevap C)

4. İstanbul, İzmir, Ankara, Adana, Bursa ve Gaziantep gibi büyük şehirlerimiz hem üretim hem de tüketim merkezleridir. Bu iller; dış alım ve dış satımın gerçekleştiği, gelen malların tüm ülkeye dağıtıldığı büyük ölçekli ticaret merkezleridir. Bu iller içinde İstanbul (II nolu alan), iç ticaretin çok büyük bir bölümünü gerçekleştirir. İstanbul, ticaretin yanı sıra sanayi, finans ve borsa faaliyetlerinin gerçekleştiği, tarihî turizm varlıklarına sahip önemli bir merkezdir. Ancak Sinop'ta (III nolu alan), bu özelliklere rastlanmaz.

(Cevap C)

5. Avrupa Birliği ülkeleri ve Türkiye satın aldıkları petrol ve doğalgazın taşınmasında en ucuz ve kolay olan önce boru hatlarını, daha sonra ise deniz yollarını tercih etmektedirler.

(Cevap C)

6. Günümüzde gelişen teknolojiyle birlikte ülkeler arasında ithalat ve ihracat artmış, mal ve hizmetler oldukça çeşitlenmiştir. Artık birçok kurum ve kuruluş kendi ülkesi dışındaki ülkelere yatırım yapmaktadır. Bu durumun ortaya çıkmasında; teknoloji, iletişim sistemleri ve sermaye gibi gelişen faktörlerin etkisi vardır.

(Cevap E)

7. Türkiye'de son yıllarda gelişen teknoloji ile birlikte soğutuculu taşımacılık vb. sanayi kolları da ortaya çıkmıştır. Bu durum Türkiye'de çabuk bozulabilen et, süt, meyve vb. ürünlerin ticaretinin, geçmiş yıllara göre artış göstermesinde etkili olmuştur. Bu tür ürünler artık daha uzak pazarlara taşınabilmektedir. Ancak konserve bu ürünler arasında yer almaz.

(Cevap D)

8. Günümüzde gelişen dağıtım ağı ile birlikte metal sanayisinin kömür havzalarının çevresinde toplanma zorunluluğu ortadan kalkmıştır. Bu duruma İskenderun demir – çelik endüstrisi bir örnektir. Bu şehirde demir – çelik endüstrisinin kurulması işlek bir limanın varlığına bağlıdır.

(Cevap C)

9. Uluslararası ilişkilerde ticaret ve yatırım ağlarının etkisi gittikçe önem kazanmaktadır. Birçok kurum veya kuruluş günümüzde kendi ülkesi dışındaki ülkelere yatırımlar yapmaktadır. Ucuz işçilik bu durum üzerindeki etkenlerden biridir. Ancak ucuz işçilik nüfus artışının fazla olduğu geri kalmış ülkelerin bir özelliğidir. Kanada ise bu tür ülkelerden biri değildir.

(Cevap D)

www.kozmikoda.com.tr

10. Ülkelerin gelişmişlik ölçütlerinden biri de toplam nüfus içindeki aktif nüfus oranı ve aktif nüfusun faaliyet kollarına göre dağılımıdır. Bu konuda belirleyici olan faaliyet kolları tarım (birincil), sanayi (ikincil) ve hizmet (üçüncül) sektörüdür. Gelişmiş ülkelerde tarım alanında çalışan nüfus oranı azdır. Türkiye'de de çalışan nüfusun en fazla olduğu ekonomik faaliyet kolu hizmettir. Cumhuriyetin ilk yıllarında tarım alanında çalışanların oranı daha fazla iken sanayi ve hizmet sektöründeki gelişmelere paralel olarak azalmaktadır. Sorudaki ''Çubuk Ovası'nda tarım yapan çiftçi'' ise tarım (birincil) faaliyetlere dahil edilir.

(Cevap A)

11. Birincil ekonomik etkinlikler doğrudan doğa üzerinde yürütülür. Tarım, hayvancılık, madencilik, balıkçılık ve ormancılık gibi ekonomik faaliyetler bu gruptadır. Bu faaliyetlerden elde edilen ürünler genellikle sanayide hammadde olarak kullanılır. Günümüzde bu sektörde çalışan nüfus oranı giderek azalmaktadır. İkincil ekonomik faaliyetler; hammaddenin işlenip insanların kullanabileceği ürünlere dönüştürüldüğü faaliyetlerdir. Sanayi faaliyetleri ikincil ekonomik faaliyetler grubundadır. Bunlar; kimya sanayisi, tarıma dayalı sanayi, metalürji, makine sanayi, orman ürünleri sanayi, taşa - toprağa dayalı sanayi, inşaat ve bayındırlık, enerji üretimi vb faaliyetlerdir. Ürünün doğrudan doğadan elde edilmediği ve atölye ya da fabrikaya dayalı üretim süreci gerektirmeyen tüm faaliyetler üçüncül ekonomik faaliyetler olarak ifade edilir. Eğitim, sağlık, yargı, ulaşım, ticaret, turizm, bankacılık, sigortacılık, pazarlama, muhasebe, basın - yayın, güvenlik gibi insanlara hizmet sunan sektörler üçüncül ekonomik faaliyetler grubunda yer alır. Günümüzde en fazla gelişme gösteren ekonomik sektördür. Buna göre; ''İstanbul'da kumaş ticareti yapan Can'' üçüncül ekonomik faaliyetlere dahil edilir.

(Cevap B)

12. Türkiye'deki büyük şehirler, hem mal ve hizmet üretim merkezleri hem de tüketim merkezleridir. İhraç ve ithal edilen malların tüm ülkeye dağıldığı, büyük ölçekli ticaret merkezleri grubunda yer alırlar. İstanbul (Çatalca - Kocaeli), İzmir, Ankara, Bursa, Gaziantep, Adana gibi kentlerimiz bu grup içindedir.

(Cevap C)

13. Türkiye'nin dünya pazarında günümüz ihracatındaki en büyük pay; elektrikli cihazlar, elektronik ürünler, makineler, motorlu taşıtlar ile parçalarına aittir. Son yıllar itibarıyla dünya pazarında ithalât payının en çok olduğu ürünler ise fosil yakıtlar, yağlar, kazanlar, makinalar ve mekanik cihazlardır. Türkiye'nin petrol üretimi tüketimini karşılamaktan çok uzaktır. Bu yüzden petrol ihraç etmesi beklenemez.

(Cevap B)

14. Türkiye'nin Dış Satımında En Çok Yer Tutan Ürünler ve Dünya Pazarındaki Oranları (2017, TÜİK ve DTÖ)

Ürün veya Ürün Grubu	Dış Satım (milyar dolar)	Dünya İhracatında Payı %	Dünya ihracatında sıralaması
Motorlu kara taşıtları ile parça ve aksesuarları	23,9	2	18.
Kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar	13,8	1	24.
Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar	10,8	2	20.
Örme giyim eşyası ve aksesuarı	8,8	4	5.
Elektrikli makinalar ve elektronik cihazlar	8	1	33.
Demir ve çelik	8,2	2	15.
Örülmemiş giyim eşyası ve aksesuarı	5,9	3	10.
Demir veya çelikten eşya	5,5	2	14.
Plastikler ve mamulleri	5,4	1	25.

Türkiye'nin Dış Alımında En Çok Yer Tutan Ürünler ve Dünya Pazarındaki Oranları (2017, TÜİK ve DTÖ)

Ürün veya Ürün Grubu	Dış Alım (milyar dolar)	Dünya İthalatında Payı %	Dünya ithalatında sıralaması
Fosil yakıtlar ve yağlar	37,2	2	15.
Kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar	27,1	1	28.
Elektrikli makinalar ve elektronik cihazlar	21,1	2	27.
Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar	17,4	3	8.
Motorlu kara taşıtları ile parça ve aksesuarları	17,4	2	20.
Demir ve çelik	16,7	4	5.
Plastik ve mamulleri	13,2	2	12.
Optik, fotoğraf, sinema, ölçü ve tıbbi cihazlar	4,9	1	25.
Alüminyum ve alüminyumdan eşya	3,4	2	15.

Yukarıda verilen tablolara göre Türkiye petrol ithal ederken; hazır giyim ihraç eder.

(Cevap E)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

TÜRKİYE'DE TURİZM

1. Sorudaki grafik belirli bir yılda bir ülkeye gelen ve bu ülkeden dışarı giden turist sayısını göstermektedir. Bu grafik incelendiğinde; 5. ay olan mayıs ve 10. ay olan ekim aylarında, giden turist sayısının aynı olmadığı görülür.

(Cevap D)

2. Türkiye'ye belirli bir yılda gelen turist ve Türkiye'den diğer ülkelere giden turist sayısını aylık olarak gösteren bir grafikten Türkiye'ye gelen turistlerden elde edilen gelirin en fazla ve en az olduğu ay bilgisine ulaşılamaz. Çünkü bu bilgi yalnızca gelen turist sayısına bağlı değildir.

(Cevap C)

3. Peribacalarının bulunduğu Ürgüp–Göreme (II nolu alan) doğa ve tarihin bütünleştiği bir yerdir. Peribacaları volkanik kayaçların aşınması sonucu oluşmuş şekillerdir. Ayrıca bu şekillerin içlerine oyulmuş kiliseler, yer altı şehirleri vb. tarihi değerler bulunur.

(Cevap B)

4. Ülkemizin, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün sorumluluğu altında yürüttüğü çalışmalar neticesinde bugüne kadar UNESCO Dünya Miras Listesi'ne 18 adet varlığımızın alınması sağlanmıştır. Bu varlıklardan;

- İstanbul [1985]
- Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası (Sivas) [1985]
- Hattuşa (Boğazköy) - Hitit Başkenti (Çorum) [1986]
- Nemrut Dağı (Adıyaman - Kahta) [1987]
- Xanthos-Letoon (Antalya - Muğla) [1988]
- Safranbolu Şehri (Karabük) [1994]
- Troya Antik Kenti (Çanakkale) [1998]
- Edirne Selimiye Camii ve Külliyesi (Edirne) [2011]
- Çatalhöyük Neolitik Kenti (Konya) [2012]
- Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzaj Alanı (İzmir) [2014]
- Bursa ve Cumalıkızık: Osmanlı İmparatorluğunun Doğuşu (Bursa) [2014]
- Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri [2015]
- Efes (İzmir) [2015]
- Ani Arkeolojik Alanı (Kars) [2016]
- Afrodisias (Aydın) [2017]
- Göbeklitepe Arkeolojik Alanı (Şanlıurfa) [2018] kültürel olarak;
- Göreme Milli Parkı ve Kapadokya (Nevşehir) [1985]
- Pamukkale-Hierapolis (Denizli) [1988] hem kültürel, hem doğal miras olarak listeye alınmıştır.

(Cevap D)

5. Türkiye jeotermal kaynak zenginliği ve potansiyeli açısından Dünyada ilk yedi ülke arasında yer almakta olup, Avrupa'da birinci sıradadır. Ülkemizin termal suları, hem debi ve sıcaklıkları hem de çeşitli fiziksel ve kimyasal özellikleri ile Avrupa'daki termal sulardan daha üstün nitelikler taşımaktadır. Termal sularımız doğal çıkışlı eriyik maden değeri yüksek, kükürt, radon ve tuz bakımından zengindir. Ülkemizde 46 ilde 190 civarında kaplıca tesisi bulunmaktadır. Ayrıca diğer turizm faaliyetleri sezonluk olmasına rağmen kaplıca turizmi tüm yıla yayılabilmektedir.

(Cevap E)

COĞRAFYA SORU BANKASI
www.kozmikoda.com.tr

6. Türkiye'nin bazı hava alanlarında deniz turizmi nedeniyle mayıs - ekim arası dönemde dış hatlar yolcu sayısında artış olur. Ancak Samsun'da yer alan hava alanında bu tür bir artışın daha az olması beklenir. Çünkü Samsun'da Antalya, İzmir, Bodrum'daki kadar deniz turizmi yaygın değildir.

(Cevap A)

7. Sorudaki grafikte 2010-2015 yılları arasında Türkiye'de dış turizmden elde edilen gelir verilmiştir. Yalnızca grafikteki bilgilerden yararlanarak '' 2011 yılı itibari ile gelen turist sayısının artmasına bağlı olarak elde edilen gelir sürekli artmıştır.'' yargısına ulaşılamaz. Çünkü turizm geliri ile turist sayısı farklı durumlardır. Turizm gelirleri üzerinde yalnızca turist sayısı etkili değildir.

(Cevap E)

8. Turizm, bir ülkeye ekonomik katkı sağlayan en önemli sektörlerden biridir. Turizm değerlerimizin varlığı ve her geçen gün bu değerlerimizin daha fazla tanıtılması için yapılan çalışmalar sayesinde turizmin ülkemiz açısından önemi artmaktadır. Turizm Türkiye ekonomisinde ve istihdamda önemli rol oynamaktadır. Ulaşım yolu şirketleri, kiralama şirketleri, otel ve pansiyon gibi işletmeler, yeme içme ile ilgili işletmeler, alışveriş merkezleri gibi pek çok iş sahasına hizmet eder. Turizm; ülkelerdeki işsizliği ve dış ticaret açığını engelleyen, döviz girdisi sağlayan çok önemli bir ekonomik faaliyettir. Buna göre bir yörede turizmle birlikte yöre dışına göç olmaz, tam tersine bu yöre dışarıdan göç alır.

(Cevap E)

9. Soruda oluşumu açıklanan; karstik bir oluşum olan Pamukkale Travertenleridir. Bu değer Denizli ili için doğal bir semboldür ve bu ilin ekonomik kalkınmasında turizmi ön plana çıkaran önemli bir lokomotiftir.

(Cevap D)

10. Ülkemizde çok sayıda sıcak su kaynağı bulunur. Jeotermal zenginlik açısından dünyanın sayılı ülkeleri arasında olan Türkiye bir kaplıca cennetidir. Sıcaklığı 20 ile 110 derece arasında değişen ve zengin mineral özellikleri sayesinde tedavi ediciliği yüksek 1.500'ün üzerinde kaplıca vardır. Dünyadan ve Türkiye'den pek çok turist, yılın 12 ayı bu şifalı suların bulunduğu tesisleri ziyaret etmektedir. Türkiye'de bu turizm dalına ait en önemli kaynaklar Ege Bölgesi'nde (I nolu alan) yaygındır.

(Cevap A)

11. Sorudaki grafikte 2011-2014 yılları arası Türkiye'ye gelen ve Türkiye'den giden turist sayısı verilmiştir. Yalnızca grafikteki bilgilerden yararlanarak 2014 yılında gelen turist sayısının giden turist sayısının iki katı daha fazla olduğuna ulaşılamaz.

(Cevap C)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

TÜRKİYE'DE TURİZM

1. Nemrut Heykelleri, 2150 m yükseklikte bir dağ üzerinde, yüksekliği on metreyi bulan büyüleyici heykelleri ile tanınır. UNESCO Dünya Kültür Mirası'nda yer almaktadır. Ancak bu turizm varlığı Diyarbakır değil Adıyaman ilindedir.

(Cevap E)

2. Ülkemizde turizmle ilgili en önemli atılımlar, 1980 sonrasında gerçekleşmiştir. 1982'de "Turizm Teşvik Kanunu" çıkarılmış, 1985 yılında turizm "kalkınmada özel önem taşıyan sektör" kapsamına alınmıştır. Bu durum, turizm yatırımlarının artması için bir teşvik olmuştur. Turizm Bakanlığı, 80'li yıllardan günümüze turizmi geliştirmek adına pek çok strateji geliştirmiştir. Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Eylem Planı bunlardan en güncelidir. Plan dâhilinde ülkemizin turizm geliri açısından ilk beş ülke arasına girmesi ve uluslararası bir marka hâline gelmesi öngörülmüştür. Ancak bu hedeflerin gerçekleşmesi için, turistik bölgelerdeki nüfusun iç göçlerle artması gibi bir çalışma yapılamaz.

(Cevap C)

3. Türkiye'nin üç tarafının denizlerle çevrili oluşu, deniz sezonunun uzun sürmesi, denize girmeye elverişli koy ve körfezlerin çokluğu özellikle Ege ve Akdeniz'de kıyı turizmini geliştirmiştir. Antalya, İzmir, Balıkesir ve Muğla turizminin geliştiği önemli merkezlerdir. Ancak sorudaki seçenekler arasında deniz turizmi sezonunun en uzun sürdüğü yer Antalya Körfezi'dir.

(Cevap A)

4. Ülkemiz matematik ve özel konumu itibarıyla turizm potansiyeli açısından önemli özelliklere sahiptir. Türkiye'nin ılıman kuşakta yer alması, güneşli gün sayısının çokluğu ve üç tarafının denizlerle çevrili oluşu kıyı turizmini geliştirmiştir. Anadolu, jeolojik ve jeomorfolojik geçmişin bıraktığı farklı yer şekilleri, doğal su kaynakları, zengin bitki ve hayvan çeşitliliği ile geçmişten günümüze farklı kültürlere ev sahipliği yapmıştır. Anadolu topraklarındaki tarihî ve arkeolojik kalıntılar ve eserler Türkiye'yi turizm açısından bir cazibe merkezi hâline getirmiştir. Ancak yer altı kaynakları turizm değerleri arasında yer almaz.

(Cevap D)

5. Türkiye, kültürel zenginlikleriyle dünyanın dört bir yanından turistin ilgisini çeken bir ülkedir. Ülkemizin kültürel mirasını ve evrensel kültürel değerlerini dünyaya tanıtmak ve gelecek kuşaklara bu değerleri aktarmak için uygulanan politikalar ile pek çok reklam ve tanıtım faaliyeti yürütülmektedir. Bu faaliyetlerin de etkisiyle gerek yurt içi, gerekse yurt dışından pek çok ziyaretçi kültürel değerlerimizi yakından görmek için ülkemize seyahatler gerçekleştirmektedir. Ayrıca son zamanlarda Türkiye'de yerli halkın da turizm faaliyetlerine olan katılımı artmıştır. Bu durum üzerinde halkın gelir seviyesinin artması önemli bir etkendir. Ancak nüfus artış hızının artması bu durum ile ilgili değildir.

(Cevap E)

6. Karadeniz Bölgesi'nde turizmin Akdeniz Bölgesi'ne oranla daha az gelişmesinde; güneşli gün sayısının az olması, deniz suyu sıcaklığının az olması, gibi unsurlar etkilidir. Ancak bu bölgemizde doğal güzelliklerin yetersiz olduğu söylenemez.

(Cevap C)

COĞRAFYA SORU BANKASI
www.kozmikoda.com.tr

7. Türkiye'de Marmara Bölgesi ve özellikle Çatalca – Kocaeli Bölümü (I nolu alan - İstanbul);

- nüfus miktarı ve nüfus yoğunluğu,
- endüstri, ticaret, ulaşım ve turizm gelirleri

gibi özellikler bakımından ilk sırada yer alır.

(Cevap A)

8. Antik döneme kadar uzanan ve çok eski tarihe sahip olan Perge, Akdeniz Bölgesi'nin en önemli turistik alanlarından biridir. Her sene yerli ve yabancı yoğun şekilde turist çeken bölge, aynı zamanda geniş bir alana sahiptir. Antalya İli, Aksu İlçesi sınırlarında kalan Perge, kent merkezinin 17 km doğusunda kalmaktadır. İzmir'in Selçuk ilçesinde bulunan Efes Antik Kenti Roma, Yunan ve Türk olmak üzere farklı medeniyetlerin esintisini içermektedir. Oldukça büyük olan Efes Antik Kenti içerisinde, kütüphane, tapınaklar, uzun yollar ve konaklamayı sağlayan yapılar bulunmaktadır. Buna göre, soruda verilen turizm yeri ve içinde bulunduğu bölge eşleştirmesinin doğru olabilmesi Efes ve Perge'nin yer değiştirmesi gerekir.

(Cevap D)

9. Muğla Türkiye'de yaz nüfusu ile kış nüfusu arasındaki farkın en fazla olduğu ildir. Bu durumun temel nedeni ise turizmdir. Buna göre, Muğla ili ve çevresindeki turizm merkezlerinde, aritmetik nüfus yoğunluğunda yıl içerisinde diğerlerinden daha fazla değişiklik görülür.

(Cevap B)

10. Yaz (Deniz) turizmi Türkiye turizminin temelini oluşturur. Üç tarafı denizlerle çevrili ülkemizin turizme elverişli koylar ve körfezlerinde bulunan ince kumlu plajları, deniz suyu sıcaklığının uygun olması ve uygun iklimi ile özellikle Akdeniz ve Ege kıyılarında deniz turizminin gelişmesini sağlamıştır. Ancak bu durum üzerinde falezlerin fazla bir etkisi yoktur.

(Cevap B)

11. Gelibolu Millî Parkı, Adana'da değil, Gelibolu Yarımadası'nın güney ucunda bulunmaktadır. 33,000 hektarlık alana yayılmış olan Park, Çanakkale Boğazı'nın Avrupa Yakası'nda yer almaktadır. 1973 yılında kurulan Park, Birleşmiş Milletler tarafından da tanınmış bir koruma alanıdır.

(Cevap B)

12. Türkiye'de turizm faaliyetlerinden elde edilen gelir bakımından 1. sırada Marmara, 2. sırada Ege, 3. sırada ise Akdeniz Bölgesi yer alır.

(Cevap C)

13. Artemis Tapınağı, Tanrıça Artemis'e ithaf edilmiş tapınak Efes'te Milattan önce 550 yıllarında tamamlanmıştır. Tapınak tamamen mermerden inşa edilmiştir. Dünyanın yedi harikasından biri sayılan tapınaktan geriye bugün sadece bir iki mermer parçası kalmıştır. Türkiye'deki antik kent Selçuk İzmir'de bulunmaktadır. Dünyanın Yedi Harikası olarak kabul edilmiş sorudaki eserlerden yalnızca Artemis Tapınağı, Anadolu toprakları üzerinde inşa edilmiştir.

(Cevap D)

14. Dünya Miras Listesi'nde yer alan ve her yıl çok sayıda yerli ve yabancı turisti ağırlayan Hitit uygarlığının başkenti Hattuşa (Boğazköy) Çorum ilimiz sınırları içerisinde yer alır.

(Cevap B)

15. Alanya Kalesi olarak da biline Alâiye Kalesi; Antalya'nın ilçesi Alanya'nın simgelerinden bir kaledir. Denizden yaklaşık olarak 250 metre kadar yükselen bir yarımada üzerinde bulunmaktadır. Surlarının uzunluğu toplam olarak 6.5 kilometredir. Eski dönemlerde Kandeleri olarak adlandırılan Alanya yerleşimine kale Helenistik dönemde inşa edilmiştir. Günümüzdeki tarihi dokusu 13.yüzyıl Selçuklu eseri olan kalenin tarihi Helenistik döneme kadar inmektedir. Kale, 1221 yılında kenti alıp yeniden inşa ettiren Selçuklu Sultanı I. Alaeddin Keykubad tarafından yaptırılmıştır.

(Cevap A)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

1. Yerleşik hayata geçtiklerinde ise dünyanın en eski kültürleri ile boy ölçüşebilecek mimari eserler ve sanat eserleri meydana getirmişlerdir. Bu eserler arasında: kervansaraylar, han, hamam, köprü, cami, medrese, imaret, çeşme gibi tarihî eserler yer alır. Bu eserlerin örnekleri çok geniş bir coğrafyaya yayılmıştır. Çin ve Moğolistan gibi Orta ve Doğu Asya ülkelerinden başlayıp Bosna-Hersek ve Macaristan'a kadar uzanan çok geniş bir coğrafyada Türk kültürüne ait eserlere rastlanılmaktadır. Ancak İstanbul'da bulunan Yerebatan Sarnıcı; Bizans İmparatoru Justinyen tarafından Büyük Saray'ın su ihtiyacını karşılamak üzere yaptırılmıştır.

(Cevap D)

2. Kuş gözlemciliği doğayı kuşların dünyasından tanımayı sağlayan bir gözlem sporudur. Kuş göç yolları üzerinde yer alan sulak alanlar kuşlar açısından çok önemli potansiyel içerdiğinden Türkiye'de kuş gözlemciliği son yıllarda hızla yayılmaktadır. Ülkemizin önemli sulak alanlarından Manyas, İzmir, Göksu Deltası'nda kuş gözlem istasyonları ve gözlem kuleleri kurularak ornitoturizm yatırımları yapılmıştır.

(Cevap D)

3. Dünyanın yedi harikasından biri olarak bilinen Artemis Tapınağı; ülkemizin İzmir ilinin Selçuk ilçesi sınırlarında ki Efes'te bulunmaktadır. Diana Tapınağı olarak da bilinen Tanrıça Artemis'e ithaf edilmiş bir yapı olan Artemis Tapınağı oldukça görkemli bir duruşa sahiptir. Milattan önce 550 yılında tamamlanmış olan eser bugün bile her yıl yerli yabancı binlerce turisti ağırlamaktadır.

(Cevap A)

4. Ülkemizde turizmle ilgili en önemli atılımlar, 1980 sonrasında gerçekleşmiştir. 1982'de "Turizm Teşvik Kanunu" çıkarılmış, 1985 yılında turizm "kalkınmada özel önem taşıyan sektör" kapsamına alınmıştır. Bu durum, turizm yatırımlarının artması için bir teşvik olmuştur. Turizm Bakanlığı, 80'li yıllardan günümüze turizmi geliştirmek adına pek çok strateji geliştirmiştir. Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Eylem Planı bunlardan en güncelidir. Plan dâhilinde ülkemizin turizm geliri açısından ilk beş ülke arasına girmesi ve uluslararası bir marka hâline gelmesi öngörülmüştür. Bu amaçla alternatif turizm faaliyetleri yaygınlaştırılmaktadır. Bunlardan biri de yayla turizmidir. Ülkemizde 1990 dan başlayarak yayla turizminin geliştirilmesine yönelik araştırma planlama ve altyapı ihtiyaçlarının karşılanmasına hız verilmiştir. Amaç, yaylalarımızın koruma-kullanma dengesi içerisinde turizm amaçlı değerlendirilmesidir (Kuzey Anadolu ve Toros dağları yayla turizmi potansiyelinin en fazla olduğu yerlerdir.).

(Cevap C)

5. Son yıllarda ülkemiz için, uluslararası turizmin önemi giderek artmıştır. Türkiye'nin doğal ve kültürel güzelliklerinin büyük bir bölümü henüz iç ve dış turizmin kullanımına sunulamamıştır. Buna rağmen Türkiye dünyada en çok turist çeken ilk 10 ülke içindedir. Türkiye, turizm kaynaklarını en verimli şekilde kullandığında turizm gelirlerini çok büyük ölçüde artıracaktır. Dünyada hızla gelişen sektörlerden biri olan turizm, istihdam oluşturma, döviz girdisi sağlama, vergi gelirlerinin artması gibi birçok ekonomik gelişmeye katkı sağlamaktadır. Ülkeler turizm gelirlerini artırmak için turizm potansiyellerini değerlendirmeye yönelik stratejiler geliştirmektedir. Türkiye sahip olduğu bu turizm potansiyelini değerlendirerek uluslararası turizm gelirinden daha fazla pay almaya çalışmaktadır. Ancak bunun için yapılan çalışmalar arasında turizm varlıklarını yerleşmeye açmak gibi durum olamaz.

(Cevap A)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

6. Anadolu, doğal güzelliklerin son derece çeşitli olduğu bir coğrafyada yer alır. Peribacaları, Nevşehir'in ününün ülke sınırları dışına çıkmasını sağlamış doğal bir oluşumdur. Bu bölgenin insanlar tarafından tanınması ve ziyaret edilmesinde dünyada nadir rastlanan coğrafi bir oluşum olan peribacalarının etkisi büyüktür. Ancak sorudaki hat Ege kıyılarını kapsamaktadır. Bu hat doğrultusunda gezi yapan bir turist grubunun peribacalarını görebilme şansı yoktur.

(Cevap B)

7. Yaz (Deniz) turizmi Türkiye turizminin temelini oluşturur. Üç tarafı denizlerle çevrili ülkemizin turizme elverişli koylar ve körfezlerinde bulunan ince kumlu plajları, deniz suyu sıcaklığının uygun olması ve uygun iklimi ile özellikle Akdeniz ve Ege kıyılarında deniz turizminin gelişmesini sağlamıştır. Antalya (Fethiye, Kaş, Alanya, Side, Kemer, Finike), Muğla (Bodrum, Marmaris, Gökova), Aydın (Didim, Kuşadası), İzmir (Çeşme, Foça, Alaçatı), Balıkesir (Ayvalık, Burhaniye, Erdek) önemli turizm merkezleridir. Bu şehirlerin nüfus miktarları mevsimler arası büyük fark gösterir.

(Cevap B)

8. Turizm, milyonlarca insanın katıldığı ve birçok etkinliğin bir arada bulunduğu kitle hareketi niteliği kazanmıştır. Turizm sektörü; uçak şirketleri, deniz ulaşım araçları, tren, kiralık araba şirketleri, pansiyonlar, restoranlar ve toplantı merkezleri gibi kimi büyük, kimi küçük iş kollarından oluşan alt sektörlerle bağlantılıdır. Ayrıca turizm, günümüzde telekomünikasyon ve enformasyondan sonra 21. yüzyıla damgasını vuran, dünyanın üç temel hizmet sektöründen biri durumundadır. Ancak turizmin sanayi faaliyetleri ile ilgisi yoktur.

(Cevap E)

9. Türkiye'nin üç tarafının denizlerle çevrili oluşu, deniz sezonunun uzun sürmesi, denize girmeye elverişli koy ve körfezlerin çokluğu özellikle Ege ve Akdeniz'de kıyı turizmini geliştirmiştir. Alanya da bu şehirlerden biridir.

(Cevap C)

10. Pek çok kültüre ev sahipliği yapan Türkiye'de geçmişten günümüze üç büyük semavi dine (Müslümanlık, Hristiyanlık, Musevilik) ait pek çok ibadethane ve eser bulunmaktadır. Kutsal yerlerin bu dinlere mensup turistlerce ziyaret edilme eğilimlerinin, turizm olgusu içerisine değerlendirilmesi İnanç Turizmi olarak tanımlanmaktadır. Bu konuda daha az önem taşıyan kent ise Çanakkale'dir.

(Cevap B)

11. Türkiye ekonomisinde turizm önemli bir yer tutar. Özellikle 1980 yılından bu yana dış turizm alanında yaşanan gelişmeler, ülkemiz ekonomisine büyük bir katkı sağlamaya başlamıştır. Ancak sorudaki açıklamaya göre diğer ekonomik sektörler gelişmediği için ekonomisinde en fazla payın turizm olduğu şehir Muğla'dır.

(Cevap A)

12. Ülkemizin yer şekillerine ait özellikleri de turizm bakımından çekicilikler oluşturmaktadır. Volkanik arazide oluşan peribacaları (Ürgüp, Göreme), karstik şekillerden Pamukkale travertenleri, çeşitli mağaralar (Karain, Dim, İnsuyu, Damlataş mağarası vb.) , obruklar (cennet-cehennem obruğu) önemli turizm merkezleridir. Bunlardan biri olan Pamukkale Travertenleri, karstik bir oluşumdur ve Denizli ili için doğal bir semboldür.

(Cevap E)

13. Yurdumuzda turizm hareketlerinin gelişmesinde beşerî faktörlerin de etkisi vardır. Ülke nüfusunun ekonomik açıdan gelişmesine bağlı olarak kişi başına düşen gelir miktarının artmasıyla birlikte iç turizme katılanların payında artışlar yaratmaktadır. Ayrıca gerek kamu gerekse özel sektörün konaklama tesisleri, ulaşım gibi sektörlere yaptıkları yatırımlar turizm üzerinde olumlu etkiler yapmaktadır.

(Cevap E)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

TÜRKİYE'NİN MADENLERİ

1. Doğal gaz; kükürt bileşikleri, kül gibi partikülleri yaymadığı için diğer fosil yakıtlara göre daha temiz bir enerji kaynağıdır. Bu nedenle kullanım alanı yaygınlaşan doğal gazın Türkiye'de üretimi azdır. Hamitabat (Kırklareli) ve Çamurlu (Mardin) başlıca doğal gaz çıkarılan yerlerdir. Türkiye'deki doğal gaz ile elektrik elde edilen termik santraller; Hamitabat (Kırklareli), Ambarlı (İstanbul), Bandırma (Balıkesir) ve Ovaakça'da (Bursa) bulunmaktadır.

(Cevap E)

2. Türkiye'nin dünyadaki en önemli yer altı kaynağı bor tuzu bileşikleridir. Bor mineralleri, genellikle eski göl tabanlarında oluşmuş tortul tabakalar içerisinde bulunur. Bor minerallerinin kullanım alanı oldukça fazladır. Roket ve jet yakıtları ile enerji üretimi, cam, cam yünü, porselen, hijyen ve temizlik ürünleri, fotoğrafçılık, çimento, ilaç ve boya sanayisi bu madenin kullanıldığı başlıca alanlardır. Türkiye, sahip olduğu yaklaşık 3,2 milyar tonluk bor mineralleri rezervi ile dünyadaki toplam rezervin yaklaşık %72'sini elinde bulundurmaktadır. Kırka (Eskişehir), Bigadiç (Balıkesir), Kestelek (Bursa) ve Emet (Kütahya) Türkiye'de bilinen bor yataklarıdır. Ülkemizde çıkarılan borun bir kısmı, Eskişehir ve Bandırma'da işlenmekte bir kısmı da ihraç edilmektedir.

(Cevap A)

3. Yukarı Fırat Bölümü, Doğu Anadolu Bölgesi'nin bir bölümüdür. Genel olarak dağlık olmakla beraber, geniş çöküntü ovalarına (Tunceli, Erzincan, Elâzığ, Malatya ve Bingöl) sahiptir.

Doğu Anadolu Bölgesi'nde etkili olan sert karasal iklim şartları bu bölümde daha az etkilidir. Kış mevsimi bölgenin diğer bölümlerine nazaran daha ılımandır. Bu durumun nedeni yükseltinin azalması ve baraj göllerinin ılımanlaştırıcı etkisidir. Yağışlar ilkbahar mevsimine kaymıştır.

Yukarı Fırat, Doğu Anadolu'nun nüfus miktarı ve yoğunluğunun en fazla olduğu bölümüdür. Bu durumun nedenleri ise; iklim şartlarının daha ılıman olması, tarım alanlarının geniş alan kaplaması, sanayinin gelişmiş olması ve ulaşım imkânlarının daha iyi olmasıdır.

Yukarı Fırat Bölümü, Türkiye'de maden çeşitliliği ve rezervi en fazla olan bölümdür. Ayrıca bölgede sanayinin en fazla geliştiği bölümdür.

(Cevap A)

4. Ülkemizde doğal gaz yatakları sınırlıdır. Doğal gaz yatakları Hamitabat (Kırklareli) ve Mardin'de bulunmaktadır. Üretilen doğal gaz, tüketimin yaklaşık %2'sini karşılamaktadır. Türkiye'nin birçok ilinde meskenlerin ısıtılmasında doğal gaz kullanılmaktadır. Ayrıca birçok şehirdeki doğal gaz çevrim santrallerinde doğal gazdan elektrik enerjisi elde edilmektedir. Öyle ki ülkemizin elektrik enerjisi üretiminin en fazlası (%37'si) doğal gazdan elde edilmektedir. Aşağıdaki grafikte Elektrik üretiminin kaynaklara göre dağılımı (2017) gösterilmiştir.

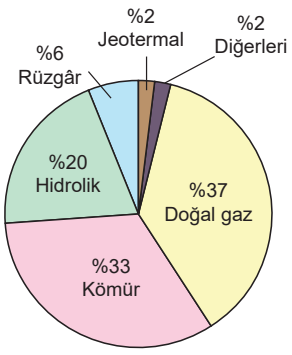

(http://www.enerji.gov.tr)

(Cevap B)

5. Nükleer enerji, nükleer santrallerde uranyum atom çekirdeklerinin parçalanması sonucu açığa çıkan enerjidir. Türkiye'nin toryum rezervi 380 bin, uranyum rezervi ise 90 bin ton civarında olmasına rağmen ülkemizde nükleer santral bulunmamaktadır. Bu nedenle de bu kaynaklardan henüz enerji üretilememektedir. Ancak Türkiye, Akkuyu (Mersin) ve Sinop'ta nükleer santral kurmak için çalışmalara başlamıştır. Türkiye'nin en önemli toryum yatağı Sivrihisar'dadır (Eskişehir).

(Cevap C)

6. Güneş enerjisi, çevre temizliğine olan katkısından dolayı fosil yakıtlara alternatif bir enerji kaynağıdır. Günümüzde konut, iş yeri ve seraların ısıtılması, sıcak su temini, tarım ürünlerinin kurutulması gibi birçok alanda kullanılan bu enerji kaynağı elektrik enerjisine çevrilebilmektedir (Görsel 2.118). Bu enerji üretimine önem veren Türkiye'de son yıllarda güneş santrallerinde önemli bir artış söz konusudur. İç ve güney kesimlerde oldukça yaygın olan bu santrallerden (Kayseri, Konya, Balıkesir, Denizli, Adana, Mersin vb.) 2018 yılı sonunda Türkiye'deki toplam elektrik üretiminin yaklaşık %2,5'i karşılanmıştır. Ancak bulutlu gün sayısına bağlı olarak güneşlenme süresi en az olan yer Karadeniz kıyılarıdır.

(Cevap E)

COĞRAFYA SORU BANKASI
www.kozmikoda.com.tr

7. Türkiye'de,

- hidroelektrik enerji üretimi fazla,
- maden rezervleri bakımından zengin,
- halkın başlıca geçim kaynağı canlı hayvan ticareti ve hayvan ürünleri

gibi özelliklere sahip olan bölge Doğu Anadolu Bölgesi'dir.

(Cevap A)

8. Su gücü (hidroelektrik) enerjisi, yenilenebilir temiz enerji kaynaklarındandır. Türkiye'nin yüksek ve engebeli olması, hidroelektrik potansiyelinin yüksek olmasını sağlamıştır. Bu potansiyelin en yüksek olduğu yer ise Doğu Anadolu'dur (V nolu alan).

(Cevap E)

9. Türkiye, maden çeşidi bakımından zengin bir ülkedir. Bu maden yataklarının önemli bir kısmı işlenmektedir. Bir maden yatağı işletmeye açılırken o madenin toplam miktarı yani rezervi belirlenir. Maden içindeki saf metal oranı olan tenör de bir maden yatağının işletilmeye açılıp açılmamasında önem taşıyan özelliklerdendir. Çünkü miktarı fazla olsa da tenörü çok düşük olan yataklar işletmeye açılmamaktadır. Bunların yanı sıra işletme maliyeti hesaplanmakta ve kârlı olabilecek yataklar işletilmektedir.

(Cevap E)

10. Dünya bor rezervlerinin %72'si ülkemizde bulunmaktadır. Buna rağmen bu madenin ülkemizin ekonomisine katkısı beklenen düzeyde değildir. Ülkemizin ekonomisi açısından geleceğin madeni olarak nitelendirilen bor minerallerinin ülkemizdeki başlıca kullanım alanları cam, seramik, çimento, gübre ve deterjan sanayisidir. Ülkemizde çıkarılan borun bir kısmı, Bandırma'da işlenmekte bir kısmı da ihraç edilmektedir. Türkiye'deki başlıca bor yatakları Susurluk, Bigadiç (Balıkesir), Mustafakemalpaşa (Bursa), Seyitgazi (Eskişehir) ve Emet'tedir (Kütahya).

(Cevap D)

11. İzmir, Manisa, Eskişehir, Erzincan, Gümüşhane ve Artvin Türkiye'de altın yataklarının bulunduğu yerlerin başlıcalarıdır. Guleman'da (Elâzığ) ise krom madeni çıkarılır.

(Cevap D)

12. Demir, demir-çelik sanayisinin ham maddesi ve tüm metaller içinde en çok kullanılanıdır. Divriği'de (Sivas) çıkarılan demir Karabük ve Ereğli demir-çelik sanayisinin ham maddesini oluşturur. Buna göre haritadaki III nolu okun yönü yer değiştirmelidir.

(Cevap C)

13. Türkiye, krom yatakları bakımından zengin bir ülkedir. Çok sayıda krom yatağı bulunan ülkemizdeki başlıca krom yatakları Fethiye, Köyceğiz (Muğla), Guleman (Elâzığ), Kop Dağı (Bayburt), Mersin ile Kayseri arasında, Balıkesir ile Eskişehir arasında, İskenderun ile Kahramanmaraş arasında bulunmaktadır. Dünyanın en çok krom üreten ülkeleri arasında bulunan Türkiye, krom üretiminin bir kısmını ihraç etmektedir. Ülkemizde krom işleyen fabrikalar, Elâzığ ve Antalya'da bulunmaktadır.

(Cevap E)

14. Bakır, çok eski çağlardan beri kullanılan yumuşak ve metalik bir madendir. İyi bir iletken olan bu maden, daha çok elektrik santrallerinde ve kablo yapımında kullanılır. Türkiye'de bakır madeni; Murgul (Artvin), Çayeli (Rize), Küre (Kastamonu) ve Maden'de (Elâzığ) çıkarılmaktadır. Guleman'da (Elâzığ) ise krom madeni çıkarılır.

(Cevap C)

15. Haritada gösterilen; Batı Karadeniz'de (Zonguldak) yer alan X alanında taş kömürü, Kıyı Ege'de (Aydın) yer alan Y alanında jeotermal enerji, Güneydoğu Anadolu'da (Batman) yer alan Z alanında petrol çıkarımı yapılır.

(Cevap C)

16. Yer altından çıkarılan madenlerin fabrikalarda işlenerek demir, bakır gibi saf hâle getirilerek işlenmesine maden işleme sanayisi (metalürji) denir. Maden işleme tesisleri genellikle büyük sanayi tesislerinden oluşmaktadır. Türkiye'de çıkarılan demir Ereğli (Zonguldak), Karabük ve İskenderun demir çelik fabrikalarında işlenmektedir. Sorudaki haritada gösterilenler; Karabük Demir-Çelik Fabrikası (Karabük), Ereğli Demir Çelik Fabrikası (Ereğli/Zonguldak), İskenderun Demir Çelik Fabrikası'dır (İskenderun).

(Cevap C)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

1. Türkiye, hidrolik enerji potansiyeli yönünden Avrupa kıtasında Norveç'ten sonra ikinci sırada yer almaktadır. Çok sayıda akarsuya sahip olması, ortalama yükseltisinin fazla olması, akarsuların önemli bir kısmının derin vadilerden akması, ülkemizin hidrolik enerji potansiyelini artırmıştır. Buna göre düz arazilerde aktığı için Gediz'in hidroelektrik potansiyeli daha düşüktür.

(Cevap A)

2. Ülkemizdeki en zengin bakır yatakları Elâzığ'ın Maden ile Diyarbakır'ın Ergani ilçeleri çevresinde bulunmaktadır. Kastamonu'nun Küre, Artvin'in Murgul ve Rize'nin Çayeli ilçelerinde de bakır yatakları bulunmaktadır. Ülkemizde çıkarılan bakırın bir kısmı Maden, Murgul, Küre ve Samsun'da işlenmekte bir kısmı da ihraç edilmektedir. Buna göre haritada gösterilen V nolu alanda bakır çıkarımı yapılmaz.

(Cevap E)

3. Türkiye ekonomisini birçok faktör etkilemektedir. Bu faktörlerin başlıcaları coğrafi konum, yer şekilleri, iklim, nüfus özellikleri ve ekonomi politikalarıdır. Ancak Türkiye hidroelektrik enerji ihraç etmez. Çünkü Türkiye daha çok kendi tüketimini karşılamaya yönelik üretim yapmakta ve bazı yıllarda hidroelektrik enerji ithal etmektedir.

(Cevap E)

4. Sorudaki grafikte Türkiye'de çıkarılan demir, bakır ve krom madeni cevherlerinin 2010-2014 yılları arasındaki üretim miktarları verilmiştir. Bu grafik incelendiğinde; 2010-2014 yılları arası demir üretiminin bakır üretiminden sürekli fazla olduğu söylenemez. Örneğin 2013 yılında demir üretimi bakır üretiminden daha azdır.

(Cevap B)

5. Linyit, III. Jeolojik Zaman'da oluşmuş ve taş kömürüne göre daha düşük kalorili bir madendir. III. Jeolojik Zaman'a ait arazilerin yaygın olmasından dolayı Türkiye linyit yatakları bakımından zengin bir ülkedir. Bu nedenle linyit tüketimi ülke içindeki üretimden karşılanabilmektedir.

Linyit yataklarının başlıcaları şunlardır:

- Yatağan (Muğla),
- Soma (Manisa),
- Tavşanlı,
- Tunçbilek,
- Seyitömer (Kütahya),
- Nallıhan (Ankara),
- Dodurga (Çorum),
- Çeltek (Amasya),
- Aşkale (Erzurum),
- Kangal (Sivas),
- Orhaneli (Bursa),
- Çan (Çanakkale)
- Afşin-Elbistan (Kahramanmaraş)

bulunmaktadır.

Linyitten elektrik enerjisi elde edilen termik santrallerin başlıcaları şunlardır:

- Yatağan,
- Soma,
- Tavşanlı,
- Tunçbilek,
- Çayırhan,
- Afşin-Elbistan

(Cevap C)

6. Türkiye'deki başlıca bor yatakları Susurluk, Bigadiç (Balıkesir), Mustafakemalpaşa (Bursa), Seyitgazi (Eskişehir) ve Emet'tedir (Kütahya). Bu yerlerden çıkarılan borun bir kısmı, Bandırma'da işlenmekte bir kısmı da ihraç edilmektedir.

(Cevap E)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

7. Sorudaki grafikte Türkiye'de 2008-2015 yılları arasındaki elektrik enerjisi üretimi ve kayıplar dışındaki tüketimi gösterilmiştir. Bu grafiğe göre, verilen yıllar içinde enerji tüketimi % 100'ün üzerinde bir artış göstermemiştir.

(Cevap C)

8. Haritada gösterilen; I nolu alanda (Antalya); boksit, II nolu alanda (İzmir); civa, III nolu alanda (Artvin); bakır madeni çıkarımı yapılır.

(Cevap A)

9. Sorudaki tabloda bazı enerji kaynaklarının 2006 ve 2016 yıllarında Türkiye'deki tüketimlerinin yerli üretimle ve dış alımla karşılanma oranları gösterilmiştir. Bu tablo incelendiğinde; 2006 yılındaki petrol dış alım oranının 2016 yılından daha fazla olduğuna ulaşılamaz.

(Cevap C)

10. Zonguldak önceleri küçük bir yerleşim alanı iken taş kömürünün çıkarımı ile birlikte kısa sürede büyüyerek günümüzde kalabalık bir il haline gelmiştir. Sorudaki seçeneklerde verilen tek maden şehri Zonguldak'tır.

(Cevap D)

11. Batı Karadeniz'de demir çıkarılmamasına rağmen Karabük'te demir-çelik sanayi tesisi kurulmuştur. Bu durumun nedeni yörede çıkartılan taş kömürüdür. Demiri işlemek için gerekli olan sıcaklık enerjisi taş kömüründen elde edilir. Buna göre Karabük'te demir-çelik sanayi tesisi kurulurken ham maddeye yakınlık değil; enerji kaynağına yakınlık dikkate alınmıştır.

(Cevap C)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

TÜRKİYE'NİN MADENLERİ

1. Uranyum ekonomik değeri yüksek olan bir madendir. Nükleer santrallerde uranyum atom çekirdeklerinin parçalanması sonucu nükleer enerji açığa çıkar. Türkiye uranyum yataklarına sahiptir. Yaklaşık 10 bin ton uranyum rezervimiz bulunur. Buna rağmen Türkiye'de uranyum madeni işleyecek teknoloji ve kullanım alanı bulunmadığından çıkarılamaz.

(Cevap B)

2. Kurşun ve çinko madenleri genellikle bir arada bulunur. Kurşunun en önemli kullanım alanı akü imalatıdır. Yer altı haberleşme kablolarının izolasyonu, benzin içindeki oktanın ayarlanması, renkli televizyon tüpleri ile mühimmat yapımı, kurşunun diğer kullanım alanlarıdır. Çinko, en çok galvanizlemede kullanılmaktadır. Türkiye'nin başlıca kurşun-çinko yatakları; Balya (Balıkesir), Yenice (Çanakkale), Keban (Elazığ), Bolkar Dağları, Zamantı (Kayseri), Akdağmadeni (Yozgat) ve Doğu Karadeniz'de yer almaktadır. Buna göre, Sivas'ta bu maden işleme bulunmaz.

(Cevap A)

3. Sorudaki tabloda Türkiye'de üretilen taş kömürü ve linyitin yıllara göre değişimi verilmiştir. Yalnızca tablodaki verilerden yararlanarak bu enerji kaynaklarının tüketimi yorumlanamaz. Çünkü tabloda tüketim miktarları değil üretimlerinden bahsedilmiştir.

(Cevap C)

4. Türkiye'de ilk kez petrol, 1940 yılında Raman Dağı'nda (Batman) çıkarılmıştır. Türkiye, 2017 yılı itibarıyla 324 milyon varil ham petrol rezervine sahiptir. Günümüzde başlıca petrol çıkarılan haritadaki alanlar; Batman, Adıyaman, Siirt ve Diyarbakır'da yer almaktadır.

(Cevap D)

5. Doğal gaz; kükürt bileşikleri, kül gibi partikülleri yaymadığı için diğer fosil yakıtlara göre daha temiz bir enerji kaynağıdır. Bu nedenle kullanım alanı yaygınlaşmıştır. Türkiye'nin birçok ilinde meskenlerin ısıtılmasında doğal gaz kullanılmaktadır. Ayrıca birçok şehirdeki doğal gaz çevrim santrallerinde doğal gazdan elektrik enerjisi elde edilmektedir. Ancak doğal gazın Türkiye'de üretimi azdır.

(Cevap E)

6. Sorudaki grafikte Türkiye'de üretilen elektriğin kullanım alanlarına göre dağılımı verilmiştir. Bu grafikteki bilgilerden yararlanarak Üretilen enerjinin %60'tan fazlasının değil daha azının sanayide tüketildiğine ulaşılır.

(Cevap D)

7. Türkiye'nin yüksek ve engebeli olması, hidroelektrik potansiyelinin yüksek olmasını sağlamıştır. Buna göre Türkiye'nin hidroelektrik potansiyeli Almanya'dan fazladır.

(Cevap D)

www.kozmikoda.com.tr

8. Türkiye'nin taş kömürü yatakları Batı Karadeniz'de yer almaktadır. Zonguldak ile Kastamonu'nun İnebolu ilçesi arasındaki haritadaki I numaralı bölge, taş kömürü yataklarının bulunduğu alandır. Bu yörede çıkarılan kömürün bir kısmı Ereğli ve Karabük demir çelik fabrikalarında enerji kaynağı olarak kullanılmaktadır. Bu yüzden yörenin madencilik faaliyetlerine bağlı olarak yoğun nüfuslandığı söylenebilir.

(Cevap A)

9. Türkiye ithalatında ilk sırada yer alan enerji kaynaklarına her yıl çok yüksek ücret ödenir. Bu durum aynı zamanda dış ticaret açığının da artmasına neden olur. Türkiye'nin bu ithalat giderini en aza indirebilmesi için yerli enerji kaynaklarına önem vermesi gerekir. Buna göre; jeotermal enerji, güneş enerjisi ve rüzgâr enerjisi gibi alternatif enerji kaynaklarının kullanımlarının yaygınlaşması gerekir.

(Cevap E)

10. Taş kömürü yatakları I. Jeolojik Zaman'da oluşmuştur. Türkiye'de taş kömürü yatakları, Ereğli- Zonguldak-Amasra Havzası'nda yer alır. Ülke genelinde taş kömürü çıkartılan tek alan burasıdır.

(Cevap E)

11. Sorudaki grafikte Türkiye'de elektrik enerjisinin üretimi ve tüketimi verilmiştir. Bu grafikteki bilgilerden yararlanarak; 2011 yılı enerji üretiminin 2012 yılı enerji tüketiminden fazla olduğuna ulaşılamaz.

(Cevap D)

12. Türkiye'deki başlıca enerji kaynakları petrol, linyit, taş kömürü, doğal gaz, hidrolik enerji, rüzgâr enerjisi, jeotermal enerji, güneş enerjisi ve biyokütle enerjisidir. Ancak en çok tüketilen enerji kaynakları fosil yakıtlar olan petrol, doğal gaz ve kömürdür.

(Cevap C)

13. Haritada gösterilen maden bakırdır. Ülkemizdeki en zengin bakır yatakları Elâzığ'ın Maden ile Diyarbakır'ın Ergani ilçeleri çevresinde bulunmaktadır. Ancak soruda gösterilen Kastamonu'nun Küre, Artvin'in Murgul ve Rize'nin Çayeli ilçelerinde de bakır yatakları bulunmaktadır. Ülkemizde çıkarılan bakırın bir kısmı Maden, Murgul, Küre ve Samsun'da işlenmekte bir kısmı da ihraç edilmektedir.

(Cevap C)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

TÜRKİYE'NİN MADENLERİ

1. Linyit çıkarılan önemli yerler; Elbistan (Kahramanmaraş), Soma (Manisa), Tunçbilek, Seyitömer, Tavşanlı (Kütahya), Çan (Çanakkale), Yatağan (Muğla), Çeltek (Amasya), Nallıhan, Çayırhan (Ankara), Dodurga (Çorum) ve Aşkale (Erzurum) şeklinde sıralanabilir. Türkiye'de üretilen linyitin yarıdan fazlası termik santrallerde, geriye kalan kısmı ise konutların ısıtılmasında ve sanayide kullanılmaktadır. Soma (Manisa), Seyitömer ve Tunçbilek (Kütahya), Yatağan, Yeniköy ve Kemerköy (Muğla), Afşin-Elbistan (Kahramanmaraş), Çayırhan (Ankara) ve Orhaneli (Bursa) linyitle çalışan önemli termik santraller arasında yer almaktadır.

(Cevap D)

2. Jeotermal enerji, yerin derinliklerinden gelen sıcak su ve su buharını ifade etmektedir. Çok sayıda aktif fay hattının bulunduğu ülkemizde, çok sayıda sıcak su kaynağı bulunmaktadır. Ülkemizdeki jeotermal alanların büyük bir kısmı Batı Anadolu'da yer almaktadır. Batı Anadolu'yu jeotermal potansiyeli bakımından İç Anadolu ve Marmara bölgeleri izler. Ülkemizde işletmeye açılan ilk jeotermal santral, 1984'te hizmete giren Denizli –Sarayköy santralidir.

(Cevap B)

3. Nükleer enerji, nükleer santrallerde uranyum atom çekirdeklerinin parçalanması sonucu açığa çıkan enerjidir. Türkiye, Akkuyu (Mersin) ve Sinop'ta nükleer santral kurmak için çalışmalara başlamıştır. Türkiye'nin yaklaşık 10 bin ton uranyum, 380 bin ton da toryum rezervi bulunmaktadır. Türkiye'nin en önemli toryum yatağı Sivrihisar'dadır (Eskişehir).

(Cevap B)

4. Biyokütle enerjisi, bitkisel ve hayvansal kökenli maddelerden elde edilmektedir. Klasik biyokütle enerjisinden yararlanma odun, bitkisel ve hayvansal atıkların doğrudan yakılması şeklindedir. Modern anlamda biyokütle enerjisinden yararlanma ise biyogaz ve biyodizel gibi ürünler elde etme şeklindedir. Biyodizel elde etmek için kolza, ayçiçeği, soya, aspir gibi yağlı tohumlar ve hayvansal yağlar ile mısır, buğday ve şeker pancarı gibi ürünlerden yararlanılır. Biyogaz için hayvansal, bitkisel ve şehir atıklarından yararlanılmaktadır.

(Cevap E)

5. Ham maddesini odunun yanı sıra bazı bitkiler (saman, mısır sapı, saz, kamış vb.) ile atık kâğıtların oluşturduğu kâğıt sanayisi Türkiye'de önemli bir faaliyet koludur. İzmit, Çaycuma (Zonguldak), Aksu (Giresun), Dalaman (Muğla), Çay (Afyon), Balıkesir, Taşköprü (Kastamonu) ve Taşucu'nda (Mersin) kâğıt fabrikaları bulunmaktadır. Ancak her bölgede kâğıt fabrikaları bulunmaz.

(Cevap E)

6. Nükleer enerji, nükleer santrallerde uranyum atom çekirdeklerinin parçalanması sonucu açığa çıkan enerjidir. Türkiye, Akkuyu'da (Mersin) Rusya ve Sinop'ta Japonya ortaklığı ile nükleer santral kurmak için çalışmalara başlamıştır.

(Cevap E)

7. Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk dönemlerinde devlet tarafından destelenen madencilik çalışmaları sonucunda, 1815 yılında Bandırma yakınlarında bor, 1829 yılında Zonguldak'ta taş kömürü, 1848 yılında Bursa Harmancık'ta krom bulunmuştur.

(Cevap A)

8. Türkiye'de linyit ve hidroelektrik enerji kaynaklarından elde edilen elektriğin diğerlerinden daha ekonomik olması beklenir. Çünkü bu iki enerji bakımından Türkiye zengin sayılır. Petrol ve doğal gaz gibi diğer enerji kaynakları daha çok ithal edildiğinden maliyetleri yüksek olur.

(Cevap B)

www.kozmikoda.com.tr

9. Taş kömürü yatakları I. Jeolojik Zaman'da oluşmuştur. Türkiye'de taş kömürü yatakları yalnızca, Ereğli- Zonguldak-Amasra Havzası'nda yer alır. Linyit ise III. Jeolojik Zaman'da oluşmuş ve taş kömürüne göre daha düşük kalorili bir madendir. Türkiye, linyit yatakları bakımından oldukça zengindir. Bu durum III. Jeolojik Zaman'a ait arazilerin daha yaygın olmasıyla ilgilidir.

(Cevap E)

10. Türkiye'de üretilen linyitin yarıdan fazlası termik santrallerde, geriye kalan kısmı ise konutların ısıtılmasında ve sanayide kullanılmaktadır. Taş kömürü ise yüksek kalorili olduğundan çoğunlukla demir-çelik sanayisinde yakıt olarak kullanılmaktadır.

(Cevap B)

11. Türkiye'de maden rezervi ve çeşitliliği bakımından en zengin olan yer Yukarı Fırat Bölümü'dür. Bu bölümden çıkartılan madenler ve enerji kaynakları arasında; bakır, krom, linyit ve demir yer alır. Büyük bir kısmı gübre üretiminde kullanılan fosfatın çıkartıldığı yer ise Mazıdağı'dır (Mardin).

(Cevap C)

12. Türkiye, yer altı kaynaklarının çeşitliliği bakımından zengin bir ülkedir. Bunun başlıca nedeni, ülke arazisinin oluşumu ve şekillenmesinde volkanizma ve dağ oluşumu hareketlerinin etkili olmasıdır. Ancak bir tür fosil yakıt olan linyit kömürünün oluşumu volkanizma ile ilgili değildir. Çünkü kızgın lavların arasında yanacağı için kömür oluşumu mümkün olmaz.

(Cevap D)

13. Yükselti ve engebenin fazla olduğu alanlarda hidroelektrik enerji potansiyeli fazladır. Buna göre, Türkiye'nin Doğu Anadolu Bölgesi'nde hidroelektrik enerji potansiyelinin daha fazla olduğu söylenebilir.

(Cevap E)

14. Türkiye, sahip olduğu yaklaşık 3,2 milyar tonluk bor mineralleri rezervi ile dünyadaki toplam rezervin yaklaşık %72'sini elinde bulundurmaktadır. Toplamda yaklaşık 26 milyon tonluk krom rezervine sahip olan Türkiye, yıllık bazda yaklaşık 1,5 milyon tonluk üretimiyle dünyanın sayılı krom üreticileri arasında yer almaktadır. Türkiye'nin dışsatımında önemli yeri olan bor mineralleri ve kromun sürekli dış pazara sahip olmasında; kullanım alanlarının fazla olması ve kalitelerinin yüksek olması şartları etkili olmuştur.

(Cevap E)

15. Sorudaki grafikte, Türkiye'de çıkartılan demir, bakır ve krom cevherinin 2006–2010 yılları arasındaki üretim miktarları verilmiştir. ancak bu grafikte, madenlerin ne kadar ihraç edildiğine dair bir bilgi yoktur. Buna göre üretilen bakır ve krom madenlerinin her yıl ne kadarının ihraç edildiği bilgisine ulaşılamaz.

(Cevap B)

16. Ülkemizde en çok tüketilen enerji kaynakları fosil yakıtlar olan petrol, doğal gaz ve kömürdür. Buna karşın tükenmeyen doğal kaynaklar olan hidrolik, rüzgâr ve güneş enerjisinden yararlanma ise henüz istenen düzeyde değildir. Ülkemizdeki başlıca enerji kaynakları petrol, linyit, taş kömürü, doğal gaz, hidrolik enerji, rüzgâr enerjisi, jeotermal enerji, güneş enerjisi ve biyokütle enerjisidir.

(Cevap E)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

TÜRKİYE'DE SANAYİ

1. Ülkemizdeki petrol üretimi tüketimin %10'undan azdır. Bu nedenle tüketimin önemli bir kısmı ithal edilmektedir. Irak, İran, Suudi Arabistan, Nijerya ve Kazakistan Türkiye'nin petrol ithal ettiği ülkelerin başlıcalarıdır. Petrolün işlendiği rafineriler ise Batman, İzmir (Aliağa), İzmit (Tüpraş) ve Kırıkkale'de (Orta Anadolu) bulunmaktadır.

(Cevap A)

2. Sanayi sektörü, Türkiye'deki istihdamda önemli bir yere sahiptir. Bu sektörün toplam iş gücü içindeki payı her yıl artış göstermektedir. Sanayi sektöründe elde edilen gelirlerin büyük bölümü yapılan ihracata dayalıdır. Türkiye'nin yıllık dış satım gelirleri arasında sanayinin oranı %90'ın üzerine çıkmıştır. Sanayi sektörünün gayrisafi millî hasıladaki Payı sürekli artmıştır. Örneğin 1950'de GSMH içinde sanayinin payı %14,6 dolayında iken 2018 yılında yaklaşık %29,4 olmuştur. Bu durumlar Türkiye'de sanayinin geliştiğini gösterir. Ancak sanayi geliştikçe ham madde ihracatı artmaz, tam tersine azalır.

(Cevap D)

3. Türkiye'de fabrikaların önemli bir kısmının kuruluş yerinin belirlenmesinde ham maddeye yakınlık belirleyici olmuştur. Üretildikten sonra uzak mesafelere taşınınca bozulan tarım ürünlerini işleyen fabrikalar, bu ürünlerin üretildiği yerlerin yakınına kurulmaktadır. Fındık işleme de bu tür tesisler arasında yer alır ve bu yüzden Türkiye'de dar alanlarda bulunur.

(Cevap D)

4. Türkiye'de sanayi faaliyetleri Cumhuriyet'ten bugüne hızla artmış ve çeşitlenmiştir. Buna bağlı olarak sanayi sektörünün gayrisafi millî hasıladaki payı da sürekli artmıştır. Örneğin 1950'de GSMH içinde sanayinin payı %14,6 dolayında iken 2018 yılında yaklaşık %29,4 olmuştur.

(Cevap C)

5. Türkiye'nin pamuk tarımı ve hayvancılık faaliyetlerinde gelişmiş olması, dokuma ve deri işletmeciliğinde gelişmesine olanak sağlamıştır. Pamuklu dokuma ve pamuk ipliği tesisleri; Adana, İzmir, Denizli, Aydın, Antalya, Manisa, Gaziantep gibi illerde ham maddeye bağlı olarak kurulmuştur. İstanbul, Bursa ve Kayseri gibi illerde ise bu sanayi kolunun gelişmesi ham madde temininin kolay olmasından kaynaklanmaktadır. Ülkemizdeki tekstil sanayisi de bu gruba dahil edilir.

(Cevap D)

6. Ham maddelerin fabrikaya, üretilen sanayi ürünlerinin ise pazara ulaştırılması açısından ulaşım sektörü büyük bir öneme sahiptir. Ürünlerin daha düşük maliyetle taşınması bakımından öncelikle deniz yolu, sonra demir yolu tercih edilmektedir. Bu nedenle demir yolu bağlantısı da bulunan limanlar, aynı zamanda sanayileşme bakımından çekim alanlarıdır. Örneğin İskenderun'da demir çelik ve Samsun'da bakır fabrikalarının kurulmasında ulaşım koşulları belirleyici olmuştur. Aynı şekilde İzmir, İzmit ve Mersin'de petrol rafinerilerinin; İstanbul, İzmit, Adapazarı, Bursa ve İzmir'de otomotiv sanayisinin gelişmesinde de ulaşımın payı büyüktür.

(Cevap C)

7. Şeker pancarı söküldükten bir süre sonra bozulduğu ve uzak mesafelere taşındığında maliyeti arttığı için bu ürün, şeker fabrikalarına yakın yerlerde yetiştirilir. Şeker fabrikaları ise şeker pancarı yetiştirilebilecek yerlere kurulur. Buna göre bu sanayi dalının ham maddesinin dışarıdan geldiği söylenemez. Ülkemizdeki başlıca şeker fabrikaları Afyon, Ağrı, Alpullu, Ankara, Bor, Burdur, Çarşamba, Çorum, Elâzığ, Elbistan, Erciş, Ereğli, Erzincan, Erzurum, Eskişehir, Ilgın, Kars, Kastamonu, Kırşehir, Malatya, Muş, Susurluk, Turhal, Uşak ve Yozgat'ta bulunmaktadır.

(Cevap E)

COĞRAFYA SORU BANKASI
www.kozmikoda.com.tr

8. Sanayileşme için gerekli olan temel faktörlerden biri ham madde teminidir. Tarım ürünleri, hayvansal ürünler, su ürünleri, ormanlar ve madenler başlıca ham madde kaynaklarıdır. Modern sanayide ham maddeye duyulan ihtiyacın fazla olmasının yanı sıra bazı ham maddelerin çabuk bozulabilir olması, sanayi tesislerinin ham madde kaynaklarına yakın yerlerde kurulmasını zorunlu kılmaktadır. Bu duruma uygun olarak; Samsun, Tokat, Manisa, İzmir, Adana ve Malatya'da sigara fabrikaları kurulmasının nedeni bu illerde aynı zamanda tütün üretilmesidir.

(Cevap B)

9. Günümüzde ülkemiz, çok sayıda sanayi kuruluşuna sahiptir. Bu sanayi kuruluşlarının kuruldukları yerleri belirleyen faktörlerin başlıcaları ham madde, ulaşım, enerji kaynağı, pazar, iş gücü, sermaye ve iklim koşullarıdır. Doğu Anadolu bu faktörler bakımından yetersiz olduğu için sanayi gelişememiştir. Ancak bu durumun nedeni olarak bölgenin yer altı kaynakları rezervinin az olması söylenemez. Çünkü Doğu Anadolu bu konu bakımından çok önde yer alır.

(Cevap D)

10. Sanayileşmede en önemli etmenlerden biri enerjidir. Çünkü fabrikalardaki makineleri çalıştırmak, bazen de yüksek ısı elde etmek için fazla miktarda enerjiye ihtiyaç vardır. Ülkemizdeki başlıca enerji kaynakları taş kömürü, linyit, petrol, doğal gaz, hidroelektrik enerji ve rüzgâr gücüdür. Bazı sanayi kolları bu enerji kaynaklarına yakın yerlerde kurulmaktadır. bu durma bir örnek de Karabük ve Ereğli (Zonguldak) demir çelik fabrikalarıdır. Bu fabrikalarda demir ve çelik elde etmek için yüksek ısıya ihtiyaç duyulmakta, bu ısı da taş kömüründen elde edilmektedir. Türkiye'nin taş kömürü yatakları Batı Karadeniz'de bulunduğu için ülkemizdeki demir çelik fabrikalarının ikisi burada kurulmuştur.

(Cevap C)

11. Sanayi sektörü, Türkiye'deki istihdamda önemli bir yere sahiptir. Bu sektörün toplam iş gücü içindeki payı her yıl artış göstermektedir. 1955 yılında toplam iş gücü içerisinde sanayinin oranı %5,9 iken 2018 yılında %26,7'e çıkmıştır. Bu durum sanayinin geliştiği İstanbul (I nolu alan) ve Adana'nın (III nolu alan) sürekli yerleşme amaçlı göç almasına neden olur.

(Cevap B)

12. Ülkemizde ham maddeye yakın yerlerde kurulan fabrikalardan biri kâğıt fabrikalarıdır. Aksu (Giresun), Çaycuma (Zonguldak), Taşköprü (Zonguldak), Balıkesir, Dalaman (Muğla) ve Taşucu (Mersin) kâğıt fabrikaları orman alanlarına yakın yerlerde kurulmuştur. Ancak Yatağan'da (Muğla) bunlardan farklı olarak kağıt fabrikaları değil, termik santraller bulunur.

(Cevap B)

13. Türkiye genelinde yünlü dokuma sanayisi, genellikle küçük ve orta büyüklükteki işletmelerde iç pazara yönelik yapılmaktadır. Yün ipliği, yünlü kumaş dokuma, yünlü örme işleri (trikotaj), halıcılık ve kilimcilik yünlü dokuma sanayisinin faaliyet alanları arasında yer almaktadır. İstanbul, Kocaeli (Hereke), Bursa, İzmir, Manisa, Uşak, Isparta, Kayseri ve Gaziantep yünlü dokuma sanayisinin geliştiği başlıca merkezlerdir. Türkiye'nin geleneksel el sanatlarından olan halıcılık ve kilim dokumacılığı; Isparta, Kayseri (Bünyan), Manisa (Demirci, Gördes, Kula), Kocaeli (Hereke), Uşak gibi merkezlerde yapılmaktadır. Bu yerlerde üretilen el yapımı halı ve kilimler yurt dışına ihraç edilmektedir.

(Cevap C)

14. Türkiye'de bulunan petrol rafinerileri; İpraş, Aliağa (İzmir), Orta Anadolu (Kırıkkale) ve Batman rafinerileri şeklinde sıralanabilir. Bunlardan yalnızca Batman Rafinerisi Türkiye'de çıkarılan petrolü işlemektedir. Buna göre ham maddeye yakın olan tek rafineri Batman'dır. Diğer rafinerlerde ise ithal edilen ham petrol işlenir.

(Cevap C)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

1. Samsun – bakır, Kırka – bor, Karabük - demir çelik ve İskenderun - demir çelik tesislerinde yerli ham madde kaynakları kullanılır. İzmir'de petrol çıkarımı yapılmaz. Buna göre Aliağa (İzmir) rafinerisi ham maddeye yakınlık değil ulaşım ve Pazar şartlarına göre kurulmuştur. Bu rafinerinin ham maddesi yani ham petrol dışa dayalıdır.

(Cevap D)

2. Türkiye'de en yaygın olan endüstri kuruluşları dokuma ve çimento sanayisine aittir. Türkiye'nin pamuk tarımı ve hayvancılık faaliyetlerinde gelişmiş olması, dokuma ve deri işletmeciliğinde yaygınlaşmasına olanak sağlamıştır. Hazır giyim sektöründe dünyanın önemli ihracatçıları arasında yer alan Türkiye, bu sektöre yönelik ülke içindeki istihdamda da önemli bir paya sahiptir. Ayrıca Türkiye›nin en gelişmiş üretim alanlarından biri olan çimento endüstrisi, ülke genelinde çimento fabrikalarının yayılmasını sağlamıştır.

(Cevap B)

3. Türkiye'de bulunan petrol rafinerileri; İpraş (İzmit), Aliağa (İzmir), Orta Anadolu (Kırıkkale) ve Batman rafinerileri şeklinde sıralanabilir. Bunlardan yalnızca Batman Rafinerisi sadece Türkiye'de çıkarılan petrolü işlemektedir.

(Cevap A)

4. Ham maddelerin fabrikaya, üretilen sanayi ürünlerinin ise pazara ulaştırılması açısından ulaşım sektörü büyük bir öneme sahiptir. Ürünlerin daha düşük maliyetle taşınması bakımından öncelikle deniz yolu, sonra demir yolu tercih edilmektedir. Bu nedenle demir yolu bağlantısı da bulunan limanlar, aynı zamanda sanayileşme bakımından çekim alanlarıdır. Örneğin İzmir kenti her türlü ulaşım fonksiyonlarının üst düzeyde etkin olmasına bağlı olarak çok gelişmiştir.

(Cevap D)

5. Sorudaki haritada Türkiye'de petrolün işlendiği rafineriler gösterilmiştir. Bu rafineriler ise Batman, İzmir (Aliağa), İzmit (Tüpraş) ve Kırıkkale'de (Orta Anadolu) bulunmaktadır.

(Cevap E)

6. 17 Şubat-4 Mart 1923 tarihleri arasında İzmir'de toplanan Türkiye İktisat Kongresi'nin en önemli kararlarını şöyle sıralamak mümkündür:

- Ham maddesi yurt içinde yetişen veya yetiştirilebilen sanayi dalları kurulması gerekmektedir.
- El işçiliğinden ve küçük imalattan süratle fabrikaya veya büyük işletmeye geçilmelidir.
- Devlet yavaş yavaş iktisadi görüşleri de olan bir organ hâline gelmeli ve özel sektörler tarafından kurulamayan teşebbüsler devletçe ele alınmalıdır.
- Özel teşebbüslere kredi sağlayacak bir devlet bankası kurulmalıdır.
- Dış rekabete dayanabilmek için sanayinin toplu ve bütün olarak kurulması gerekir.
- Yabancıların kurdukları tekellerden kaçınılmalıdır.
- Sanayinin teşviki ve millî bankaların kurulması sağlanmalıdır.
- Demir yolu, inşaat programına bağlanmalıdır.

İzmir İktisat Kongresi'nde alınan bu kararlar Türkiye sanayisinde; dışa bağımlılığın azaltılması ve gelişmenin yerli kaynaklarla sağlanması amaçlarının hedeflendiğinin kanıtıdır.

(Cevap E)

7. Çevresindeki sanayi faaliyetlerinin yoğunluğu dikkate alınırsa, Türkiye haritasında işaretlenen III nolu Çoruh Nehri havzasında fabrika atıklarından dolayı su kirliliğinin daha az olduğu söylenebilir. Çünkü bu havzanın bulunduğu Doğu Karadeniz Bölümü'nde sanayi faaliyetleri gelişmemiştir.

(Cevap C)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

8. İstanbul, Bursa, Kayseri, Kocaeli gibi illerde sanayinin gelişmesine bağlı olarak istihdam olanakları yani iş alanları bu illerde artar. Bu durum kentlerin göç almasına ve nüfuslarının artmasına neden olur. Ancak bir şehrin sanayide gelişmesi tarım ürünlerinin ihracattaki payı artmasında etkili olduğu söylenemez

(Cevap E)

9. Coğrafyanın Nedensellik (Sebep-Sonuç) İlkesi: Coğrafi olayların nedenlerine cevaplar aranır. Tüm bilimsel çalışmalarda olduğu gibi coğrafyada da araştırmaya konu olan olayların sebep-sonuçlarını ortaya koymak başlıca hedeftir. Buna göre, ''Çimento sanayisi Türkiye'nin bütün coğrafi bölgelerinde bulunur.'' yargısında coğrafyanın nedensellik ilkesi kullanılmamıştır.

(Cevap D)

10. Sorudaki grafikte Türkiye'de 2009-2013 yılları arası kağıt üretim miktarları verilmiştir. Ancak üretilen kağıdın kullanım alanları ile ilgili bir bilgi verilmemiştir. Buna göre, yalnızca grafikteki verilenlerden yararlanarak üretilen kâğıdın kullanıldığı alanlar ile ilgili bilgi elde edilemez.

(Cevap D)

11. Türkiye haritası üzerinde; □ ile belirtilen alanda İzmir (Aliağa) Petrol Rafinerisi, Δ ile belirtilen alanda Karabük Demir – Çelik Endüstrisi, ○ ile belirtilen alanda Rize Çay Endüstrisi kurulmuştur.

(Cevap B)

12. Türkiye'de ham madde olarak tarım ürünlerini işleyen endüstri kuruluşlarının bulunduğu yerlerde endüstri bitkilerinin tarımı yaygın demektir. Bu alanlar genelde delta ovaları gibi verimli toprakların bulunduğu alanlardır. Buna göre, haritadaki I nolu alan olan Batı Karadeniz'de ham madde olarak tarım ürünlerini işleyen endüstri kuruluşlarının yaygın olduğu söylenemez.

(Cevap A)

13. Sanayileşmede en önemli etmenlerden biri enerjidir. Çünkü fabrikalardaki makineleri çalıştırmak, bazen de yüksek ısı elde etmek için fazla miktarda enerjiye ihtiyaç vardır. Ülkemizdeki başlıca enerji kaynakları taş kömürü, linyit, petrol, doğal gaz, hidroelektrik enerji ve rüzgâr gücüdür. Ancak çok az sanayi kolları enerji kaynaklarına yakın yerlerde kurulmaktadır. çünkü günümüzde elektrik enerjisinin çok uzaklara kadar iletilebilmesi, enerji faktörünün sanayi tesislerinin dağılışına olan etkisini azaltmıştır Örneğin; Yatağan, Soma, Tavşanlı, Tunçbilek ve Afşin-Elbistan termik santrallerinin kuruluş yerinin belirlenmesinde linyit yatakları belirleyici olmuştur. Türkiye'nin taş kömürü yatakları Batı Karadeniz'de bulunduğu için ülkemizdeki demir çelik fabrikalarının ikisi burada kurulmuştur.

(Cevap D)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

TÜRKİYE'DE SANAYİ

1. Türkiye'de en yoğun sanayi kuruluşları haritada gösterilen Bursa, İzmir, Adana vb. büyük kentlerin çevresinde yer alır. Buna göre sorudaki Türkiye haritasında işaretlenen alanların endüstriyel gelişim seviyeleri dikkate alınırsa, V numaralı yer olan Iğdır çevresinde endüstri atıklarından dolayı çevre kirlenmesinin daha az olduğu söylenebilir.

(Cevap E)

2. Türkiye'deki en yaygın sanayi dallarından biri olan gıda sanayisi; tarımsal ham maddeyi işleyen, hazırlayan, muhafaza eden ve ambalajlayan bir sanayi dalıdır. Türkiye'de gıda sanayisi, genellikle ham maddeye bağlı olarak tarımsal üretimin yapıldığı alanlarda ya da pazar koşullarına bağlı olarak büyük şehirlerde yoğunlaşmaktadır. Örneğin; unlu mamuller sanayisi ham madde olarak tahılları işlemektedir. Bu sanayi tesislerinde un, ekmek, bisküvi ve makarna gibi mamul maddeler üretilir. Bu yüzden ülke genelinde görülen un ve unlu gıda sanayi tesisleri özellikle Orta Anadolu'da yoğunlaşmaktadır.

(Cevap C)

3. Sanayileşmede iklim koşulları da önem taşımaktadır. Kışların ılık olması, iş yerlerinin ısıtma maliyetini düşürmektedir. Ayrıca sıcaklığın çok düşük olması çalışanların veriminin azalmasına neden olmaktadır. Bu nedenle Türkiye'deki sanayi kuruluşlarının önemli bir kısmı, iklimin daha elverişli olduğu kıyı kesiminde toplanmıştır. Buna göre III numaralı alan olan Erzurum – Kars Bölümü'ndeki sert karasal iklim şartları sanayinin gelişmesini engellemiştir.

(Cevap C)

4. Türkiye'nin bazı yörelerinde sanayinin gelişmemesinde yer şekillerinin; bazı yörelerde ise iklimin olumsuzluğu rol oynamaktadır. Sorudaki Türkiye haritasında işaretlenen II nolu Menteşe Yöresi'nde Akdeniz iklimi etkilidir. Buna göre, Menteşe Yöresi'nde iklim elverişli olmasına rağmen sanayi gelişmemiştir.

(Cevap B)

5. Otomotiv sektörü, Türkiye'nin ihracatında önemli bir paya sahiptir. Türkiye'de günümüzde Bursa, İzmir, İstanbul, Kocaeli ve Sakarya'da otomobil ve yük taşıtları üreten fabrikalar bulunmaktadır. Ancak bu fabrikalar ulaşım, sermaye, pazar vb. şartlardan dolayı bu yerlerde kurulmuştur.

(Cevap B)

6. Ülkemizde ham maddeye yakın yerlerde kurulan fabrikalardan biri kâğıt fabrikalarıdır. Aksu (Giresun), Çaycuma (Zonguldak), Taşköprü (Zonguldak), Balıkesir, Dalaman (Muğla) ve Taşucu (Mersin) kâğıt fabrikaları orman alanlarına yakın yerlerde kurulmuştur.

(Cevap A)

7. Sorudaki haritada Türkiye'deki dağılışı gösterilen endüstri kolunun ham maddeye yakın olduğu dikkate alındığında sigara fabrikaları olduğu söylenebilir. Samsun, Tokat, Manisa, İzmir, Adana ve Malatya'da sigara fabrikaları kurulmasının nedeni bu illerde aynı zamanda tütün üretilmesidir.

(Cevap C)

8. Jeotermal enerji; yer altı suyu sıcaklığına bağlı olarak elektrik üretiminin yanı sıra konut ve seraların ısıtılması, termal turizm ve endüstri gibi birçok alanda kullanılmaktadır. Bu enerjinin en önemli avantajları; yenilenebilir olması, yerli enerji kaynağı olması ve çevre kirliliğini minimum seviyede etkilemesidir. Ülkemizde işletmeye açılan ilk jeotermal santral, 1984'te hizmete giren Denizli - Sarayköy santralidir. Diğerleri linyit ve taş kömürü ile çalışır ve yüksek oranda hava kirliliğine neden olur.

(Cevap D)

COĞRAFYA SORU BANKASI
www.kozmikoda.com.tr

9. Çatalağzı Termik Santrali'nde elektrik üretmek amacıyla taş kömüründen yararlanılmaktadır. Soma (Manisa), Seyitömer ve Tunçbilek (Kütahya), Yatağan, Yeniköy ve Kemerköy (Muğla), Afşin-Elbistan (Kahramanmaraş), Çayırhan (Ankara) ve Orhaneli (Bursa) linyitle çalışan önemli termik santraller arasında yer almaktadır. Ancak Ovaakça'da (Bursa) doğal gaz ile elektrik elde edilir ve kömüre göre daha az hava kirliliği oluşur.

(Cevap D)

10. Taş ve toprağa dayalı sanayiden elde edilen başlıca ürünler; çimento, tuğla, kiremit, cam ve cam ürünleri, kireç, alçı ve seramik eşya şeklinde sıralanabilir. Bunlardan seramik, porselen ve fayans üretiminde ana ham madde kil, kaolin, feldspat ve kuvars kumudur. Seramik ve porselenden elde edilen ürünlerin de ihracatta yer aldığı görülmektedir. Çan (Çanakkale), Bozüyük ve Söğüt (Bilecik), Kütahya, İstanbul, İzmir ve Eskişehir başlıca seramik ve porselen fabrikalarının olduğu yerlerdir.

(Cevap C)

11. Sanayileşmede en önemli etmenlerden biri enerjidir. Çünkü fabrikalardaki makineleri çalıştırmak, bazen de yüksek ısı elde etmek için fazla miktarda enerjiye ihtiyaç vardır. Bazı sanayi kolları bu enerji kaynaklarına yakın yerlerde kurulmaktadır. Enerji kaynağına yakın yerde kurulan fabrika örneklerinden biri de Karabük ve Ereğli (Zonguldak) demir çelik fabrikalarıdır. Bu fabrikalarda demir ve çelik elde etmek için yüksek ısıya ihtiyaç duyulmakta, bu ısı da taş kömüründen elde edilmektedir. Türkiye'nin taş kömürü yatakları Batı Karadeniz'de bulunduğu için ülkemizdeki demir çelik fabrikalarının ikisi burada kurulmuştur.

(Cevap D)

12. Sorudaki haritada Türkiye'deki dağılışı gösterilen sanayi kolu rafinerilerdir. Türkiye'de bulunan petrol rafinerileri; İpraş (İzmit), Aliağa (İzmir), Orta Anadolu (Kırıkkale) ve Batman rafinerileri şeklinde sıralanabilir. Bunlardan yalnızca Batman Rafinerisi sadece Türkiye'de çıkarılan petrolü işlemektedir.

(Cevap A)

13. Sanayi tesislerinin kuruluşu ulaşım olanaklarıyla yakından ilgilidir. Ham maddenin sanayi tesisine getirilmesi ve mamul maddenin pazara ulaştırılabilmesi ulaşımın kolay, hızlı, güvenli ve düzenli olmasına bağlıdır. Sanayinin gelişmesinde özellikle demir yolu ve deniz yolu ulaşımı etkilidir. Türkiye'de sanayinin özellikle batı ile kıyı kesimlerde yoğunlaşmasının önemli sebeplerinden biri de elverişli ulaşım imkânlarıdır. Örneğin İskenderun'da demir çelik fabrikalarının kurulmasında demir yolu bağlantılı büyük bir limanın varlığı yani ulaşım koşulları belirleyici olmuştur.

(Cevap B)

14. Demir-çelik sanayisinde işlenmiş demir elde etmek için kullanılan enerji genelde taş kömürüdür. Aynı zamanda çok miktarda suya ihtiyaç duyulur. Türkiye'de taş kömüründen sağlanan ısı enerjisi, demir- çeliğe dayalı sanayi tesislerini taş kömürüne ve su kaynaklarına da yakın yerlere çekmektedir.

(Cevap A)

15. Türkiye'de ham madde olarak tarım ürünlerini işleyen endüstri kuruluşlarının ülke içindeki dağılışı ve üretim miktarları iklimden etkilenir. Buna göre sorudaki endüstri ürünlerinden makarnanın yıllık üretim miktarı iklim şartlarına göre daha fazla değişir.

(Cevap E)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

TÜRKİYE'DE ULAŞIM

1. Deniz yolu, günümüzde ürünlerin uzak mesafelere taşınmasında kullanılan en yaygın ulaşım ağıdır. Dolayısıyla dünya ticaretinin büyük bir bölümü bu yolla gerçekleşmektedir. Tek seferde fazla miktarda yükün taşınması, yol yapım ve bakım giderlerinin olmaması ve güzergâhta değişiklik yapılabilmesi gibi nedenlerle en düşük maliyetli ulaşım sistemi olduğundan daha çok tercih edilmektedir.

(Cevap B)

2. Ulaşım sistemleri, genellikle bulundukları alanın iklim koşullarına uygun bir şekilde yapılır. Ulaşım faaliyetlerinin iklimden olumsuz etkilenmesi, daha çok sıra dışı hava koşulları yüzünden olur. Buz tutması, sağanak yağışlar, sis ile görüş mesafesinin azlığı büyük kazalara yol açarak ulaşımı olumsuz yönde etkiler. Türkiye'de özellikle karasal iklimin hakim olduğu Doğu Anadolu Bölgesi'nde yoğun kar yağışı, tipi ve çığ nedeniyle yollar zaman zaman kapanmaktadır. Seçenekler arasında bu duruma verilebilecek en uygun örnek Erzurum – Kars Bölümü'dür.

(Cevap D)

3. Türkiye'de belirli yıllarda yurt içi ve yurt dışı taşımacılıkta ulaşım yollarına göre yük miktarlarını gösteren bir tablodan deniz yolu yük taşımacılığından elde edilen gelir düzeyi hakkında bir yorum yapılamaz.

(Cevap C)

4. Ulaşımın geliştiği, yer altı kaynakları bakımından zengin, tarım alanlarının fazla ve verimliliğin yüksek olduğu yerlerde nüfus yoğunluğu fazla olduğu yerlere Muğla örnek olarak verilemez. Çünkü Menteşe Yöresi'nde yer alan bu kentin yer şekillerinden dolayı nüfusu seyrektir.

(Cevap D)

5. Adana'da kış aylarında köy yollarının çok nadiren ulaşıma kapalıdır. Çünkü ülkemizin güneyinde yer alan bu kente güneş ışınları enlem etkisiyle daha büyük açı ile gelir. Bu yüzden kışları ılık geçer, kar yağışı ve don olayları görülmez. Bu durum matematik konum ile ilgilidir.

(Cevap D)

6. Ulaşım, en genel anlamıyla insan veya eşyanın bir yerden başka bir yere taşınmasıdır. Ulaşım ağlarının gelişmesi ve çeşitlenmesi, kalkınmanın gerçekleşmesinde en önemli etkenlerden biridir. Ulaşımdaki gelişmeler; sanayi, ticaret ve turizm gibi faaliyetlerin de hızla gelişmesini sağlamıştır. Ayrıca günümüzde ülkeler ve bölgeler arasındaki ekonomik-kültürel etkileşimin artmasında ve her türlü ürünün istenilen yere taşınabilmesinde ulaşımda yaşanan gelişmelerin rolü büyüktür. Ham maddelerin sanayi merkezlerine, üretilen ürünlerin de tüketim alanları olan pazarlara sevk edilmesi ulaşım sayesinde gerçekleşmektedir. Ancak soruya göre yer şekillerindeki engebe ulaşımı etkiler, ulaşım bu durumu etkilemez.

(Cevap E)

7. Ortalama yükseltisi 1.132 m olan ülkemizin kuzeyinde Kuzey Anadolu Dağları'nın, güneyinde Torosların kıyıya paralel uzanması; doğu batı yönünde uzanan bu dağların Doğu Anadolu Bölgesi'ne doğru birbirine yaklaşması, sıkışarak yükselmesi ulaşımı ve ulaşım hatlarını etkilemiştir. Dağ sıralarının uzanışı nedeniyle kıyı ile iç kesimler arasındaki ulaşım, geçitler sayesinde yapılmaktadır. Demir yolu yapımı, 1940'lara kadar hızla ilerlerken 1950'lerden itibaren kara yolu yapımına öncelik verilmesi nedeniyle 1950-1980 yılları arasında sadece 20 km yeni demir yolu hattı yapılabilmiştir. Kara yollarının hızlı gelişimi, demir yollarının yolcu ve yük taşımacılığındaki gücünü büyük ölçüde zayıflatmıştır. 1955 yılında ulaşım sistemleri içerisinde demir yollarının yolcu taşımacılığındaki payı; %2,2 iken 2000'li yıllara gelindiğinde %2'nin altına düşmüş, yük taşımacılığında da %61'den %5'e kadar gerilemiştir. Yani Türkiye'de demir yolları kara yolunu değil; kara yolu demir yollarının yaygınlaşmasını engellemiştir.

(Cevap E)

www.kozmikoda.com.tr

8. Demir yolları; kara yollarına göre daha düşük maliyetli, hızlı ve güvenli bir ulaşım sistemi olması ve deniz yolu ile kıyılara getirilen malların iç kesimlere kadar ulaştırılabilmesi bakımından büyük önem arz etmektedir. 20. yüzyılın başında hem yük hem de yolcu taşımacılığında en önemli bir ulaşım sistemi olan demir yolu, bu yüzyılın ortalarında diğer ulaşım sistemleri ile rekabet edemeyerek geriledi. Günümüzde ise özellikle gelişmiş ülkelerde saatteki hızı 300 km'yi bulan hızlı tren hatlarının yapılmasıyla demir yollarının yolcu taşımacılığındaki önemi yeniden artmıştır. Ancak bu durum kara yollarındaki araç sayısını artırmaz.

(Cevap B)

9. Ovit Dağı Tüneli, Türkiye'de Rize-Erzurum arasındaki kara yolunun İkizdere-İspir mevkinde bulunan Ovit Dağı Geçidi'ni aşan kara yolu tünelidir. Dünyanın ise en uzun çift tüplü kara yolu tüneli olan bu proje ile, kasım ile nisan ayları arasında yoğun kar yağışı nedeniyle trafiğe kapanan İkizdere-İspir arasındaki 2.600 rakımlı Ovit Dağı Geçidi'nin yılın tamamında trafiğe açık olması sağlanmıştır. Bu proje aynı zamanda Türkiye'nin en uzun, Avrupa'nın en uzun ikinci, dünyanın en uzun altıncı kara yolu tünelidir.

(Cevap B)

10. Türkiye'de ticaret ve sanayisi yoğun olan kentlerin kara, demir veya deniz yolları bakımından önemli bir noktada olduğu dikkati çeker. Bu duruma en uygun örnek Marmara'dır. Ayrıca çevresinde gerçekleştirilen ekonomik faaliyetler, Marmara'nın Asya ve Avrupa kıtalarının arasında yer alan ticaret yollarının transit geçiş bölgesi olmasını sağlamıştır. Fakat bu durum üzerinde doğal bitki örtüsünün bir etkisi yoktur.

(Cevap E)

11. Üç tarafı denizlerle çevrili olan Türkiye, üç kıtanın ana geçiş yolları üzerindeki konumu nedeniyle transit taşımacılık açısından büyük bir öneme sahiptir. Denizciliğin geliştirilmesi ve bu coğrafi avantajın en etkin şekilde kullanılması ülkemizin gelişmesine katkı sağlayacaktır. Türkiye'de uluslararası ticaretin yaklaşık %65'i en ucuz taşıma türü olan deniz yolu ile gerçekleştirilmektedir. Türk Deniz Ticaret Filosu'nu oluşturan gemilerin çoğunluğunu, kuru yük gemileri oluştururken deniz yollarında taşınan yolcu sayısı fazla değildir. Bu durum deniz yolunun daha yavaş olması ile ilgilidir.

(Cevap D)

12.

Yukarıdaki haritada Türkiye'nin demir yolu ağı gösterilmiştir. Bu haritaya göre IV numaralı Hakkari Bölümü'ne demir yolu ulaşımı bulunmaz.

(Cevap D)

13. Ulaşım sistemleri, genellikle bulundukları alanın iklim koşullarına uygun bir şekilde yapılır. Ulaşım faaliyetlerinin iklimden olumsuz etkilenmesi, daha çok sıra dışı hava koşulları yüzünden olur. Buz tutması, sağanak yağışlar, sis ile görüş mesafesinin azlığı büyük kazalara yol açarak ulaşımı olumsuz yönde etkiler. Türkiye'de özellikle karasal iklimin hakim olduğu Doğu Anadolu Bölgesi'nde yoğun kar yağışı, tipi ve çığ nedeniyle yollar zaman zaman kapanmaktadır. Ancak dağ sıralarının uzanışı nedeniyle kıyı ile iç kesimler arasındaki ulaşımın, geçitler sayesinde yapılması iklim değil, yer şekilleri ile ilgilidir.

(Cevap C)

14.

Yukarıdaki haritada Türkiye'nin demir yolu ağı gösterilmiştir. Bu haritaya göre Sinop ve Antalya limanlarının iç kesimlere demir yolu bağlantısı bulunmaz.

(Cevap E)

COĞRAFYA SORU BANKASI
www.kozmikoda.com.tr

1.

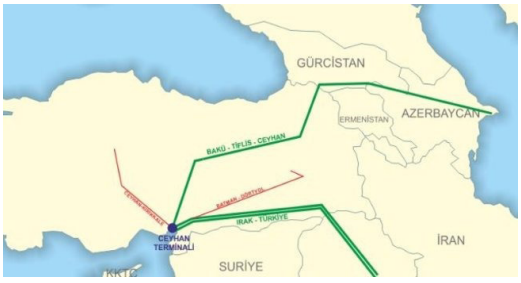

Yukarıdaki haritada gösterilen Bakü-Tiflis-Ceyhan Ham Petrol Boru Hattı (BTC) ile; Azerbaycan ve Hazar Bölgesi'nde üretilecek petrolün güvenli, ekonomik ve çevre sorunu oluşturmayan bir boru hattı sistemi aracılığıyla Azerbaycan, Gürcistan üzerinden Ceyhan'a taşınması ve buradan da tankerlerle dünya pazarına ulaştırılması hedeflenir. 2006 yılında petrol akışı başlayan boru hattı, 1.796 km uzunluğundadır ve taşıdığı petrol miktarı yıllık 50 milyon tondur.

(Cevap A)

2. Sorudaki haritada koyu renkle gösterilen alan Doğu Karadeniz Bölümü'dür. Bu bölümün ulaşım özellikleri ile ilgili ,

- Yol yapım maliyetleri yüksektir.
- Havaalanı yapımına elverişli düzlük azdır.
- Demir yolu ağı bulunmaz.
- Kıyı ile iç kesimler arası ulaşım az gelişmiştir.

gibi yargılar doğrudur. Ancak kıyının hemen gerisinde yükselen sıradağlar iç kesimlere ulaşımı güçleştirdiğinden; kıyıda yer alan limanların hinterlandı geniş değildir.

(Cevap E)

3. Yeryüzü şekilleri, ulaşım sistemi içinde daha çok kara yolunu etkilemektedir. Ortalama yükseltisi 1.132 m olan ülkemizin kuzeyinde Kuzey Anadolu Dağları'nın, güneyinde Torosların kıyıya paralel uzanması; kıyı ile iç kesimler arasındaki yapım maliyetlerini artıran bir özelliktir. Bu duruma en uygun örnek ise Antalya – Konya arası ulaşımdır.

(Cevap C)

4. Fiziksel çevrenin ulaşım faaliyetleri üzerindeki etkileri, günümüzde teknolojik gelişmelere rağmen önemini korumaktadır. Yeryüzü şekilleri, ulaşım sistemi içinde daha çok kara ve demir yolunu etkilese de hava ulaşımında da gerek hava alanlarının gerekse ekonomik uçuş yollarının belirlenmesinde yeryüzü şekilleri dikkate alınmaktadır. Buna göre yer şekilleri dağlık olan Doğu Karadeniz'de hava alanı için uygun alanlar fazla değildir. Demir yolları için de sarp ve eğimli arazilerde güzergâhın düz bir hâle getirilmesi için yer yer köprüler ve tüneller yapılmakta ya da bazı yerler doldurularak ulaşım sağlanmaktadır. Ulaşımla ilgili yapılan bu çalışmalar, yapım maliyetlerini artıran işlerdir.

(Cevap B)

5. Ülkemizin kuzeyinde Kuzey Anadolu Dağları'nın, güneyinde Torosların kıyıya paralel uzanması; doğu batı yönünde uzanan bu dağların Doğu Anadolu Bölgesi'ne doğru birbirine yaklaşması, sıkışarak yükselmesi ulaşımı ve ulaşım hatlarını etkilemiştir. Dağ sıralarının uzanışı nedeniyle kıyı ile iç kesimler arasındaki ulaşım, geçitler sayesinde yapılmaktadır.

(Cevap D)

6. Kara ve demir yollarımız genel olarak dağ sıralarının uzanışına uygun bir coğrafi dağılış gösterir. Örneğin; dağların doğu-batı doğrultusunda birbirine paralel olarak uzanması, güney-kuzey yönlü yolların yapılmasını güçleştirmiştir. Bundan dolayı yollar genelde dağların uzanış yönü olan doğu-batı yönünde gelişmiştir. Buna göre yöredeki kara yolu ulaşım ağının yer şekilleri hakkında bilgi verdiği söylenebilir.

(Cevap D)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

7. Yurdumuzun iç kesimlerinde etkili olan karasal iklim koşulları, sadece kara yolu ulaşımını değil aynı zamanda hava yolu ve demir yolu ulaşımını da etkilemektedir. İnşaat ve işletme maliyetlerinin artması, ulaşım hizmetlerinin kesintiye uğraması ile ortaya çıkan ekonomik kayıplar bu coğrafi faktörlerin sonuçlarından bazılarıdır. İklim faktörü kıyılarımızdaki deniz ulaşımı üzerinde de önemli rol oynamaktadır. Rüzgâr, yağış, sis ve sıcaklık gibi iklim elemanlarının ulaşım üzerindeki etkileri yılın her mevsiminde görülmektedir. Ancak yağışların çiseleyerek gerçekleşmesi bu faktörlerden biri değildir.

(Cevap E)

8. Ulaşım sistemlerinin birleşme noktası olan limanlar, ülkelerin dünyaya açılan kapısıdır. Gemilerle gelen yüklerin kara yoluna, demir yoluna veya daha küçük deniz taşıtlarına boşaltıldığı, kara yoluyla gelen yükün başka yerlere gönderilmek üzere yüklendiği, yolcunun inip bindiği yerlerdir. Türkiye kıyılarındaki İstanbul, İzmit, İzmir, Bandırma, Mersin, İskenderun, Samsun gibi limanlar kara ve demir yolu ağlarının etkisi ile ulaşım fonksiyonları üst düzeyde etkin olan limanlarımızdır. Ancak Sinop bu tür bir liman kenti değildir.

(Cevap E)

9.

Yukarıdaki haritada Türkiye'nin demir yolu ağı gösterilmiştir. Bu haritaya göre Türkiye'deki bütün şehirlerin demir yolu bağlantısı bulunduğu söylenemez.

(Cevap A)

10. Kara yolu ulaşımı, gerek yolcu gerekse yük taşımacılığı açısından Türkiye'de ilk sıradadır. Kara yolu ulaşımının en büyük özelliği, nüfusun ve ekonomik faaliyetlerin yer aldığı bütün noktalara erişime imkân vermesi ve ulaşım sistemleri arası geçişlere uygun olmasıdır. Bu yüzden ülkemizde en çok kullanılan ulaşım yolu demir yolu değil; kara yoludur.

(Cevap A)

11. Türkiye kıyılarındaki İstanbul, İzmit, İzmir, Bandırma, Mersin, İskenderun, Samsun gibi limanlar kara ve demir yolu ağlarının etkisi ile ulaşım fonksiyonları üst düzeyde etkin olan limanlarımızdır. Ancak Antalya Limanı'nın iç kesimlere demir yolu bağlantısı bulunmaz. Bu yüzden Mersin Limanı daha çok gelişmiştir.

(Cevap A)

12. Türkiye'nin ilk hızlı tren seferi, 2009 yılında İstanbul-Ankara hızlı tren hattının bir parçası olan Ankara-Eskişehir hattında başlamıştır. Eskişehir-Pendik bölümü, 25 Temmuz 2014'te tamamlanarak İstanbul-Ankara yüksek hızlı tren hattı kesintisiz ulaşıma açılmıştır.

(Cevap B)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

TÜRKİYE'DE ULAŞIM

1. Ulaşım ve ekonomik faaliyetleri gelişmiş olan İstanbul; sürekli göç almakta, bu durum nüfusun artmasına ve yerleşme alanlarının genişlemesine yol açmaktadır. Bu durum Çatalca – Kocaeli Bölümü'nde kara yolunu kullanan motorlu taşıt sayısı giderek artmasına, trafiğin yoğun olmasına neden olmuştur.

(Cevap B)

2. Ulaşım; insanın, eşyanın, bilginin vb. bir yerden başka bir yere gitmesi, taşınması ve iletilmesi olarak tanımlanabilir. Geçmişte olduğu gibi, günümüzde de ulaşımın önemi, ülkelerin sosyal, ekonomik ve kültürel yapıları üzerinde etkili bir şekilde görülmektedir. Bir ülkenin hem kendi sınırları içinde hem de dünya ülkeleri ile bağlantısını sağlayan en önemli hizmet sektörü ulaşımdır. Ulaşım sektörü, ülkelerin ekonomik gelişmişlik düzeylerinin belirlenmesinde önemli göstergelerden birisidir. Ulaşım, üretim merkezleri ile tüketim merkezleri arasında ticaretin gelişmesini sağlar. Ayrıca ulaşım sadece ekonomik açıdan değil, ortak kültür, bölgesel iş bölümü ile ülkelerin bütünlüğü ve savunması açısından da büyük önem taşır. Türkiye, geçmişten günümüze kadar önemli yolların kesiştiği yer olma özelliği kazanmıştır. Bu özelliği nedeniyle Avrupa, Kafkasya, Orta Asya, Kuzey Afrika ve Orta Doğu'yu birleştiren kara yolu, demir yolu, deniz yolu ve hava yolu ile enerji taşımacılığında Türkiye merkez konumundadır. Ancak ülkemizdeki araçların kalitesiz olduğu söylenemez.

(Cevap D)

3. Marmaray Tüneli ve Panama Kanalı yapay ulaşım yollarıdır. İnsan eliyle açılmıştır. Ancak İstanbul Boğazı ve Cebeli Tarık Boğazı doğal ulaşım yollarıdır. İnsanın doğaya olan etkisine bir örnek olarak gösterilmez.

(Cevap B)

4. Soruda açıklanan Rusya-Türkiye Doğal Gaz Boru Hattı (Mavi Akım) ile; 1997'de BOTAŞ ve Gazexport arasında imzalanan 25 yıllık Doğal Gaz Alım Satım Anlaşması kapsamında doğal gaz, Rusya'dan Karadeniz geçişli bir hat ile Türkiye'ye ulaşmaktadır.

(Cevap D)

5. Türkiye'de son yıllarda uçak ve yolcu sayılarında önemli gelişmeler olmuştur. 1970'te 17 olan yolcu uçağı sayısı 2016'da 540'a; 1970'te 2,7 milyon olan toplam yolcu sayısı ise 2016'da 175 milyona erişmiştir. Bu durum üzerinde turizmin etkisi vardır. Turizm ayrıca kara yolu ulaşımını da canlandırır.

(Cevap B)

6. Ülkemizde doğalgazın elektrik üretiminde, sanayide ve konutlarda kullanımı oldukça yaygınlaşmıştır. Buna karşın yerli doğal gaz üretimimiz tüketimimizi karşılamaktan çok uzaktır. Yıllık doğal gaz ihtiyacımızın yaklaşık 10 milyar m^3 iken ülkemizde üretilen yıllık doğal gaz 250-750 milyon m^3 kadardır. Bu nedenle doğal gaz ithalatımız oldukça fazladır. En fazla gaz ithalatı ise Rusya'dan yapılır.

(Cevap A)

7. İpsala Sınır Kapısı, Edirne'nin İpsala ilçesinde yer alan Türkiye – Yunanistan arasındaki kara yolu gümrük/sınır kapısıdır. 10 Temmuz 1961 tarihinde hizmete girmiştir. İpsala, Edirne'nin Kapıkule'nden sonra ikinci büyük sınır kapısı ve gümrüğüdür. Daha çok Güney Avrupa'da çalışan Türk vatandaşlarının tercih ettiği İpsala Sınır Kapısı, tır taşımacılığında da önemli bir paya sahiptir.

(Cevap D)

COĞRAFYA SORU BANKASI
www.kozmikoda.com.tr

8. Ulaşım, mal ve hizmetlerin bir yerden başka bir yere taşınmasıdır. Ulaşım altyapısının kurulması ve ulaşım sistemlerinin gelişmesi üzerinde etkili olan faktörleri; doğal ve beşerî olmak üzere iki başlıkta incelemek mümkündür. Bu faktörler aşağıdaki şemada verilmiştir.

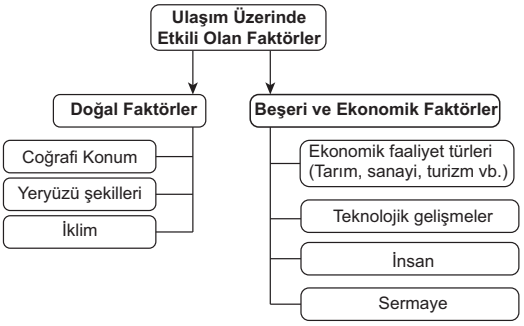

(Cevap E)

9. Kara ve demir yollarımız genel olarak dağ sıralarının uzanışına uygun bir coğrafi dağılış gösterir. Özellikle dağların doğu-batı doğrultusunda birbirine paralel olarak uzanması, güney-kuzey yönlü yolların yapılmasını güçleştirmiştir. Bundan dolayı yollar genelde dağların uzanış yönü olan doğu-batı yönünde gelişmiştir. Ülkemizin kuzey ve güney kıyıları ile iç bölgeleri arasında ulaşım yolları, belli doğrultular üzerinde toplanmıştır. Bunun en önemli nedeni, yüksek sıradağların yol yapımını ve ulaşımı olumsuz etkilemesidir. Bu nedenle yollar, dağ geçitlerinden geçirilmeye çalışılmaktadır. Buna göre, Türkiye'nin kara yolu ulaşım ağını gösteren bir haritadan yer şekilleri ile ilgili bilgi elde edilebilir.

(Cevap B)

10. Ülkemizin yüksek ve engebeli bir topoğrafyaya sahip olması, kara yolu ve demir yolu yapım maliyetlerinin yüksek olmasına; yolların akarsu vadileri, çöküntü alanları, plato yüzeyleri veya su bölümü hatlarını takip etmesine neden olmuştur. Ülkemizde yükseltinin az olduğu ovalar ve alçak platolar ulaşımın geliştiği alanlar olarak dikkati çekerler. Kuzey Anadolu Dağları, Toroslar ve Doğu Anadolu'nun yüksek, engebeli, dağlık oluşu kara yolu ve demir yolu ulaşımını zorlaştıran coğrafi faktörlerdendir. Bu yüzden Antalya ve Trabzon'a demir yolu ulaşımı bulunmaz.

(Cevap D)

11. Yer şekillerindeki yükselti ve engebenin ulaşım faaliyetleri üzerindeki etkileri, günümüzde teknolojik gelişmelere rağmen önemini korumaktadır. Yeryüzü şekilleri, ulaşım sistemi içinde daha çok kara yolunu etkilemektedir. Ancak hava ulaşımında da gerek hava alanlarının gerekse ekonomik uçuş yollarının belirlenmesinde yeryüzü şekilleri dikkate alınmaktadır. Demir yolları için de sarp ve eğimli arazilerde güzergâhın düz bir hâle getirilmesi için yer yer köprüler ve tüneller yapılmakta ya da bazı yerler doldurularak ulaşım sağlanmaktadır. Ulaşımla ilgili yapılan bu çalışmalar, yapım maliyetlerini artıran işlerdir. Buna göre Marmara'da yer alan Ergene Bölümü düz olduğu için yol yapım maliyeti daha azdır.

(Cevap A)

12. Bakü-Tiflis-Ceyhan Ham Petrol Boru Hattı (BTC); Azerbaycan ve Hazar Bölgesi'nde üretilen petrolün güvenli, ekonomik ve çevre sorunu oluşturmayan bir boru hattı sistemi aracılığıyla Azerbaycan, Gürcistan üzerinden Ceyhan'a taşınması ve buradan da tankerlerle dünya pazarına ulaştırılması gerçekleştirilir.

(Cevap A)

13. Ülkemizin kuzeyinde Kuzey Anadolu Dağları'nın, güneyinde Torosların kıyıya paralel uzanması; doğu batı yönünde uzanan bu dağların Doğu Anadolu Bölgesi'ne doğru birbirine yaklaşması, sıkışarak yükselmesi ulaşımı ve ulaşım hatlarını etkilemiştir. Dağ sıralarının uzanışı nedeniyle Akdeniz ve Karadeniz'de kıyı ile iç kesimler arasındaki yol yapım maliyeti de yüksek olur. Ancak Ege'de dağlar kıyıya dik uzandığı için yol yapım maliyeti daha düşüktür.

(Cevap C)

14. İstanbul; Türkiye'nin nüfus, sanayi, ticaret ve ulaşımın en yoğun olduğu kentidir. İstanbul Boğazı ve İstanbul Boğazı üzerine yapılan köprüler ulaşımda stratejik önem taşırlar. Buna göre, kara ve demir yolu ağlarının etkisi ile İstanbul, Türkiye kıyılarındaki ulaşım fonksiyonları en üst düzeyde etkin olan limanımızdır.

(Cevap E)

COĞRAFYA SORU BANKASI
www.kozmikoda.com.tr

TÜRKİYE'NİN KIYI BÖLGELERİ

1. Genel olarak bölge sınırları oluşturulurken ilk önce dikkate alınan yüzey şekilleri, iklim özellikleri, bitki örtüsü gibi fiziki coğrafya özellikleridir. Ancak Türkiye'deki bölgelerin sınırları belirlenirken fiziki özelliklerinin yanında o bölgelerin nüfus, yerleşme, ekonomik faaliyet ve diğer beşerî özellikler göz önünde bulundurulmuştur.

(Cevap D)

2. Boyuna kıyılarda dağlar kıyıya paralel uzanır. Bu nedenle girintisi ve çıkıntısı azdır. Doğal limanın en az olduğu kıyı tipleridir. Dağların kıyıdan itibaren başladığı yerlerde ise falezler çoktur. Bu tür kıyılarda kıta sahanlığı dardır. Karadeniz'de dağlar kıyıya paralel uzanmaktadır. Falezlerin yaygın olduğu, girinti ve çıkıntının az olduğu Karadeniz kıyılarından iç kesimlere olan ulaşım da zordur.

(Cevap B)

3. Orta Karadeniz'in yıllık yağış miktarı Doğu Karadeniz'den daha azdır. Bu durum üzerinde; dağların hakim rüzgâra göre uzanış doğrultusu ve dağların yükseltisinin farklı olması etkili olmuştur. Ancak her iki bölümde dağların denize göre uzanış doğrultusu aynıdır.

(Cevap D)

4. Türkiye'de dağların kıyıya dik uzandığı Edremit ile Kuşadası arası, enine kıyı tipinin örneğidir. Bu kıyılarda girinti ve çıkıntı fazla olduğundan doğal liman sayısı fazladır. Karadeniz'de ise enine değil boyuna kıyı tipi görülür.

(Cevap E)

5. Girinti ve çıkıntının oldukça fazla olduğu Ege kıyıları; genellikle enine kıyı tipine ait özellik gösterdiğinden pek çok ada, yarımada, koy ve körfeze sahiptir. Kıta sahanlığının çok geniş olduğu bu kıyılarda dalgaların biriktirmesi sonucu oluşan çok sayıda kumsal, lagün, tombolo gibi yeryüzü şekli vardır. Bu durumların ortaya çıkmasında etkili olan dağların kıyıya dik uzanışıdır. Ancak dağların uzanışı akarsuların bol alüvyon taşımasında etkili değildir.

(Cevap C)

6. Akdeniz ve Karadeniz kıyıları, genel olarak boyuna kıyı tipine ait özelliklere sahiptir. Girinti ve çıkıntıların az olduğu bu kıyılarda dalgaların aşındırıcı faaliyetleriyle oluşan falezlere çok sık rastlanır. Ancak dağların kıyıya dik uzandığı ve girinti – çıkıntının oldukça fazla olduğu Ege kıyılarında falezlere rastlanmaz.

(Cevap A)

7. Türkiye'de sanayileşmenin ve dolayısıyla nüfus – yerleşmenin yoğun olduğu bölgelerde çevre sorunları artar. Buna göre Marmara'daki çevre kirliliği Karadeniz'den daha yüksek düzeydedir.

(Cevap C)

8. Ege Bölgesi'nde sanayi, ticaret, turizm vb. ekonomik faaliyetler kıyı kesimde daha gelişmiştir. Akdeniz ikliminin etkili olduğu bu kesimde verimli tarım alanları bulunur. Bu yüzden nüfus daha çok kıyıda toplanmıştır. Ancak kaplıca ve ılıcalar her iki bölümde de yaygındır ve nüfusun dengesiz dağılışında daha az etkili olmuştur.

(Cevap D)

COĞRAFYA SORU BANKASI
www.kozmikoda.com.tr

9. Sorudaki Türkiye'nin kuzey bölgeleri derken kastedilen Karadeniz'dir. Bakı etkisine bağlı olarak Türkiye'deki dağların güney yamaçları daha sıcak ve daha yoğun nüfusludur. Ancak Karadeniz'de bu durumun tersi gözlenir. Çünkü bölgedeki dağların denize baktığı için kuzey yamaçları daha ılıman bir iklime sahiptir ve yoğun nüfusludur.

(Cevap D)

10. Karadeniz kıyıları, genel olarak boyuna kıyı tipine ait özelliklere sahiptir. Girinti ve çıkıntıların az olduğu bu kıyılarda dalgaların aşındırıcı faaliyetleriyle oluşan falezlere çok sık rastlanır. Ayrıca deniz etkisi iç kesimlere giremez ve kıyı ile iç kesimler arası ulaşım zordur. Ancak kuzeyden esen rüzgarların sıcaklığı düşürmesi enlem etkisiyledir.

(Cevap C)

11. Akarsuların akışa geçtiği alanlarda iklim ve topoğrafya özelliklerine göre çeşitli vadiler oluşabilir. Örneğin eğimin fazla olduğu alanlarda akarsular genellikle dar ve derin vadiler oluşturmaktadır. Oysa ki yer şekillerinin düz ve sade olduğu Marmara'da derine aşındırma görülmez ve alüvyal tabanlı vadiler oluşur.

(Cevap D)

12. Marmara, Türkiye'de nüfus yoğunluğu en fazla olan yerdir. Özellikle Çatalca-Kocaeli, Türkiye'nin sık nüfuslu alanıdır. Bu kesimde nüfusun fazla olmasının nedenleri sanayi, ticaret, ulaşım ve tarımın gelişmiş olmasıdır. Ancak nüfus bölge içinde dengeli dağılmamıştır. Örneğin; Yıldız Dağları, Gelibolu ve Biga yarımadaları, Marmara'nın seyrek nüfuslu yerlerindendir.

(Cevap E)

13. Antalya'nın doğusundaki Manavgat ilçesine bağlı olan Side ülkemizin en gözde tatil beldeleri arasındadır. Antik Çağ›da liman kenti olan Side ülkemizde tarih ve doğanın bir arada bulunduğu önemli turizm değerlerimizdendir.

(Cevap B)

14. Türkiye'de kışların ılık, yazların sıcak ve kurak geçtiği yerlerde pamuk tarımı yapılır. Karasal iklim şartlarının yaşandığı Ergene'de pamuk tarımı yoktur. Güneydoğu Anadolu Projesi sayesinde Şanlıurfa, pamuk üretiminde uzun yıllar ilk sırada yer alan Çukurova›dan birinciliği almış durumdadır.

(Cevap B)

15. Yeryüzünü oluşturan malzemenin erime, çatlama, ufalanma ve dağılma şeklinde kimyasal ve fiziksel süreçlerle parçalanmasına çözülme denir. Çözülmenin hızını ve şeklini iklim, topoğrafya özellikleri (yükselti, eğim, bakı vb.), su içeriği, kayaç özellikleri ve organik faktörler belirler. Örneğin sıcak, yağışlı, bitki örtüsünün gür ve kayaçların dirençsiz olduğu bölgelerde kimyasal ayrışma; kurak ve yarı kurak bölgelerde ise fiziksel ayrışma daha şiddetlidir. Buna göre haritadaki taralı alanda bulunan Doğu Karadeniz'de fiziksel değil kimyasal çözülme yaygındır.

(Cevap E)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

1. Jeotermal enerji; yer altı suyu sıcaklığına bağlı olarak elektrik üretiminin yanı sıra konut ve seraların ısıtılması, termal turizm ve endüstri gibi birçok alanda kullanılmaktadır. Bu enerjinin en önemli avantajları; yenilenebilir ve kesintisiz olması, düşük maliyetli olması, çevre kirliliğini minimum seviyede etkilemesi, aranması ve işletilmesinde ileri teknoloji gerektirmemesi ve yerli enerji kaynağı olması şeklinde sıralanabilir. Aktif bir tektonik kuşak üzerinde bulunan ve zengin jeotermal kaynaklara sahip olan Türkiye'de bu enerjinin kullanımı en yaygın Ege'dedir.

(Cevap A)

2. Anadolu; hidrolik enerji, rüzgâr enerjisi, jeotermal enerji, güneş ve biyokütle enerjileri gibi yenilenebilir enerji kaynakları açısından zengin bir potansiyele sahiptir. Ancak elektrik üretiminde akarsu ve linyit; rüzgar ve jeotermale göre daha yaygın olarak kullanılan enerji kaynaklarıdır.

(Cevap A)

3. Taş kömürü yatakları I. Jeolojik Zaman'da oluşmuştur. Türkiye'de taş kömürü yatakları yalnızca, Ereğli – Zonguldak - Amasra Havzası'nda yer alır. Bu yüzden Anadolu'nun orta ve doğu kısımlarında taş kömürü üretilmez.

(Cevap B)

4. Ankara ve Eskişehir önemli kara ve demir yolları üzerinde yer alır. Önemli birer eğitim, kültür, ticaret ve sanayi şehirleridirler. Bu yüzden nüfus miktarları da İç Anadolu'nun diğer illerinden fazladır. Bu durum aynı zamanda söz konusu kentlerin etki alanlarının da daha geniş olmasına yol açmıştır.

(Cevap C)

5. Yer şekillerindeki eğimin fazla olması, her mevsim bol ve düzenli yağış olması Doğu Karadeniz bölümü akarsularının akış hızlarının yüksek olmasına ve bol su taşımalarına neden olmuştur. Ancak akarsuların buzullardan beslenmeleri ortalama yükseltinin fazla olmasıyla ilgilidir. Çünkü Türkiye'de buzullara ancak yüksek dağlarda rastlanır.

(Cevap B)

6. Doğu Karadeniz ve Hakkâri bölümlerinde yer şekillerindeki eğim ve engebenin fazla olması akarsuların akış hızının yüksek olmasına neden olmuştur. Ayrıca bu durum her iki bölümde ulaşımın güç olmasına, sanayinin gelişememesine ve kırdan kente göçlerin fazla olmasına neden olmuştur.

(Cevap C)

7. Türkiye'de kapalı havzaların en geniş alan kapladığı bölge İç Anadolu'dur (Konya – Tuz Gölü). Bu durum üzerinde bölgenin yağış miktarının az olması (iklim şartları) ve etrafının dağlarla çevrili olması (yer şekilleri) etkili olmuştur.

(Cevap A)

8. İlkbahar ve sonbahar mevsimlerinin yağışlı, yaz mevsiminin ise kurak geçtiği bölgelerde buğday tarımından önemli verim elde edilmektedir. Bu nedenle Türkiye'nin step iklimi özellikleri gösteren iç bölgelerinde buğday tarımı yaygın olarak yapılmaktadır. Şeker pancarının da ülkemizdeki başlıca üretim alanları iç kesimlerdir. Kıyı kesiminde ve Güneydoğu Anadolu'nun sulanan kesimlerinde ekonomik değeri yüksek olan ürünler yetiştirildiği için şeker pancarı yetiştirilmez. Türkiye şeker pancarı üretiminde en fazla pay İç Anadolu'ya aittir. Konya en fazla şeker pancarı üretilen ildir.

(Cevap D)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr

9. Türkiye, volkanik faaliyetler sonucu oluşmuş çeşitli yeryüzü şekillerine sahiptir. Bu yeryüzü şekillerinden volkan konilerine Doğu Anadolu'da yer alan Nemrut, Tendürek, Süphan, Büyük ve Küçük Ağrı dağları ile İç Anadolu'da yer alan Erciyes, Melendiz, Hasan dağları, Karadağ ve Karacadağ örnek verilebilir. Ayrıca Güneydoğu Anadolu'da yer alan ve İç Anadolu'dakiyle aynı isme sahip olan Karacadağ da volkanik yeryüzü şekilleri arasında yer almaktadır. Konya sınırları içerisinde yer alan Meke Tuzlası ile Nevşehir'de bulunan Acıgöl ise maar özelliği taşıyan yeryüzü şekillerindendir. Ayrıca Batı Anadolu'da (Kula / Manisa) volkanizmanın etkisiyle çok sayıda küçük volkan konisi, lav ve kül kalıntısı bulunmaktadır. Ancak Marmara'da yer alan Uludağ yüzey volkanizması ile oluşmuş bu tür yer şekillerinden biri değildir.

(Cevap B)

10. Doğu Anadolu yüz ölçüm bakımından Türkiye'nin en geniş bölgesidir. Ancak bölgede yükselti ve engebenin fazla olmasından dolayı tarım alanları çok dardır. Bu yüzden Türkiye'de tarım alanlarının bölge yüz ölçümüne olan oranının en az olduğu bölge Doğu Anadolu'dur.

(Cevap C)

11. Ülkemizde sulama olanaklarının sınırlı olduğu yerlerde suya daha az ihtiyaç duyulan ürünler yetiştirilmekte ve tarım alanlarının bir bölümü nadasa bırakılmaktadır. Örneğin Güneydoğu Anadolu'da yaz yağışları az olduğundan, buradaki tarım alanlarının önemli bir kısmında arpa, buğday ve mercimek üretilmekte, tarlalar iki yılda bir ekilmektedir. Ürün elde edilen yılı izleyen yılda tarlalar boş, yani nadasa bırakılmaktadır. Buradaki üretim ise iklime bağlı olarak yıllara göre değişiklik göstermektedir. Buna karşın Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) sayesinde bölgede sulanabilen toprakların alanı genişlemektedir. Buna bağlı olarak sulama yapılabilen alanlarda pamuk gibi ekonomik değeri daha yüksek ürünler yetiştirilmekte, daha çok ürün elde edilmektedir.

(Cevap E)

12. Ülkemizin kuzeyindeki Kuzey Anadolu Dağları'nın ve güneyindeki Toros'ların Doğu Anadolu Bölgesi'ne doğru birbirine yaklaşması, bölgede yükselti ve engebeyi artırmış, ulaşımı güçleştirmiştir. Bu durum bölgenin geri kalmasının en temel nedenidir. Ancak bölgenin yer şekilleri değil; sahip olduğu jeolojik yapının karmaşık olması, maden çeşitliliğini artırmıştır.

(Cevap C)

13. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan Orta Fırat Bölümü Gaziantep ve Şanlıurfa platolarından oluşur. Bu bölüm orta yükseltide olmasına rağmen yer şekilleri sade ve düzdür.

Bu yüzden;

- kışların çok sert geçmesi,
- yer şekillerinde eğim – engebenin fazla olması,
- tarım alanlarının dar olması gibi özelliklere bu bölümde daha az rastlanır.

(Cevap A)

14. Doğu Anadolu Bölgesi, yer şekillerindeki yükselti ve engebenin fazla olmasından dolayı; hidroelektrik enerji üretiminde Türkiye'de birinci sırada yer alır. Buna rağmen sanayi faaliyetlerinin gelişememesinden dolayı tüketimde sonuncu sırada yer alır.

(Cevap C)

15. Yıllık toplam yağış miktarları bakımından karşılaştırıldıklarında; Güneydoğu Anadolu Bölgesi, İç Anadolu Bölgesi'ne göre daha fazla yağış alır. Ancak Türkiye'nin en kurak bölgesi Güneydoğu Anadolu'dur. Bu durum Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin yaz mevsiminde Türkiye'nin en sıcak yeri olması ve buna bağlı olarak buharlaşmanın en şiddetli olmasıyla ilgilidir.

(Cevap C)

COĞRAFYA SORU BANKASI

www.kozmikoda.com.tr